

2025-2030

HATAY TURİZM MASTER PLANI

Kapadokya Üniversitesi

Hatay Turizm Master Planı

2025-2030

Haziran 2025

Hazırlayanlar:

Funda Aktan
Prof. Dr. Hasan Ali Karasar
Prof. Dr. Bilgehan Gülcan
Doç. Dr. Halil Burak Sakal
Dr. Öğr. Üyesi Aygöl Akkuş

Katkıda bulunanlar:

Sabiha Asfuroğlu Abbasoğlu
Prof. Dr. Cemalettin Aktepe
Öğr. Gör. Duygu Babat
Doç. Dr. Mehmet Bahar
Öğr. Gör. Sinan Baran Bayar
Öğr. Gör. Ayhan Varol Bayer
Doç. Dr. Emine Cihangir
Prof. Dr. Erdem Denk
Doç. Dr. Sait Doğan
Arş. Gör. Duran Can Gazioğlu
Dr. Öğr. Üyesi Fikret Gökçe
Doç. Dr. Hulusi Karagel
Doç. Dr. Eylül Karegel
Prof. Dr. Ece Konaklıoğlu
Prof. Dr. Alparslan Küçük
Arş. Gör. Beste Nisa Orhun
Prof. Dr. Evrim Ölçer Özünel
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Sarı
Doç. Dr. Kadriye Şahin
Dr. Öğr. Üyesi Elanur Şahin
Ceylan Şensoy
Prof. Dr. Fatih Üneş
Dr. Öğr. Üyesi Murat Yurtlu

Kapadokya Üniversitesi Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kapadokya Üniversitesi Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Merkezi tarafından hazırlanmıştır.
50420 Mustafapaşa Ürgüp Nevşehir

sscm.kapadokya.edu

İçindekiler

İÇİNDEKİLER	2
ŞEKİLLER LİSTESİ	5
TABLolar LİSTESİ	6
KISALTMALAR LİSTESİ	7
ÖN SÖZ	9
YÖNETİCİ ÖZETİ	10
GİRİŞ	13
1 DÜNYA VE TÜRKİYE TURİZMİNE BAKIŞ VE EĞİLİMLER	15
1.1 DÜNYA TURİZMİ	15
1.2 DÜNYA TURİZMİNİ ETKİLEYEN UZUN VADELİ EĞİLİMLER	18
1.2.1 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	19
1.2.2 EKONOMİ VE SİYASET	20
1.2.3 SAĞLIK VE GÜVENLİK	20
1.2.4 TEKNOLOJİ VE DİJİTALLEŞME	21
1.2.5 KÜLTÜR VE DENEYİM	22
1.2.6 ŞEHİR TURİZMİNE ARTAN TALEP	23
1.3 TÜRKİYE TURİZMİ	24
2 HATAY TURİZMİNE GENEL BAKIŞ VE TURİZM ALTYAPISI	27
2.1 HATAY'A GENEL BAKIŞ	27
2.1.1 FİZİKİ COĞRAFYA	27
2.1.2 BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA	30
2.2 TURİZM TALEBİ	34
2.3 TURİZMİN MEVSİMSELLİĞİ	36
2.4 TURİZM ALTYAPISI	38
2.4.1 KONAKLAMA	38
2.4.2 ULAŞIM	40
2.4.3 İNSAN KAYNAKLARI	44
2.5 DİJİTAL İMKÂNLAR VE İNTERNET ALTYAPISI	50

3	<u>HATAY İLİ MARKA ANALİZİ</u>	53
3.1	HATAY İLINE AİT BİR “KİMLİĞİN VE HİKÂYESİNİN” BELİRLENMESİNDE KULLANILACAK GÜÇLÜ YÖNLERİN BELİRLENMESİ (DEĞERLERİN ANALİZİ)	53
3.1.1	TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRAS (KÜLTÜREL MİRAS VE ÇEŞİTLİLİK, İNANÇ VE HOŞGÖRÜ KÜLTÜRÜ)	53
3.1.2	COĞRAFI AVANTAJLAR (DENİZ TURİZMİ OLANAKLARI, ENDEMİK BİTKİLER, BAHARATLAR VB.)	54
3.1.3	GASTRONOMİ VE DİĞER YEREL DEĞERLER	54
3.2	HEDEF KİTLENİN BELİRLENMESİ	54
3.3	HATAY MARKASINA AİT BİR HİKÂYESİNİN BELİRLENMESİ	55
3.4	MARKA KİMLİĞİ VE KONSEPTİNİN OLUŞTURULMASI	55
3.5	GÖRSEL KİMLİK VE LOGONUN BELİRLENMESİ	55
3.6	PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	56
3.7	YEREL UNSURLARIN DÂHİL EDİLMESİ	56
3.8	MARKA İMAJINI ARTIRACAK ETKİNLİKLERİN PLANLANMASI	57
3.9	TAKİP VE GÜNCELLEMELERİN YAPILMASI	58
4	<u>REKABETÇİLİK VE RAKİP DESTİNASYONLAR ANALİZİ</u>	59
5	<u>SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ANALİZİ</u>	64
5.1	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	64
5.2	KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	65
5.3	SOSYAL VE EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	65
5.4	DESTİNASYON YÖNETİMİ	66
6	<u>AKILLI TURİZM VE DİJİTAL GÖRÜNÜRLÜK ANALİZİ</u>	70
6.1	DİJİTAL GÖRÜNÜRLÜK VE ARAMALAR	70
6.2	AKILLI DESTİNASYON	71
7	<u>İL TURİZM RİSK YÖNETİM PLANI VE RİSK ANALİZİ</u>	75
8	<u>HATAY TURİZMİNİN GZFT ANALİZİ</u>	79
9	<u>STRATEJİK AMAÇLAR VE HEDEFLER</u>	91
9.1	YERLİ ZİYARETÇİ HAREKETLİLİĞİNİ ARTIRMAK	92
9.2	YABANCI ZİYARETÇİ HAREKETLİLİĞİNİ ARTIRMAK	92
9.3	KENT REFAHINI ARTIRMADA TURİZM GELİRİNİ ÖNCELEMEK	93
9.4	TURİZMİN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİNİ SAĞLAMAK	95
9.5	KENTİN TURİZM İMAJINI YENİDEN KONUMLAMAK	95
10	<u>POLİTİKALAR</u>	97
11	<u>ÖNCELİKLİ ALANLAR</u>	99

11.1 TANITMA/PAZARLAMA VE DYÖ	100
11.2 KONAKLAMA	101
11.3 SOMUT KÜLTÜREL MİRAS	102
11.4 MACERA VE SPOR ETKİNLİKLERİ	103
11.5 SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE EL SANATLARI	104
11.6 İNANÇ MİRASI VE KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK	106
11.7 GASTRONOMİ	107
11.8 ULAŞIM	110
11.9 DENİZ TURİZMİ	111
11.10 TURİZM EĞİTİMİ VE YEREL FARKINDALIK	112

12 VİZYON PROJELERİ	114
----------------------------	------------

12.1 YENİ HATAY'DA ÇAĞDAŞ YÖNETİM	115
12.2 YENİ HATAY'DA DİJİTAL HAYAT	117
12.3 YENİ HATAY'DA YENİ MEKÂN	118
12.4 YENİ HATAY'DA ESKİ MİRAS	120
12.5 YENİ HATAY'DA YENİ BECERİLER	121
12.6 YENİ HATAY'DA KADİM İNANÇ	123
12.7 YENİ HATAY'DA MODERN ULAŞIM	124
12.8 YENİ HATAY'DA GELENEKSEL ZANAATLAR	125
12.9 YENİ HATAY'DA BAKİR DOĞA	127
12.10 YENİ HATAY'DA YENİ MACERALAR	128
12.11 YENİ HATAY'DA DENİZ	130
12.12 YENİ HATAY'DA YİNE GASTRONOMİ	131
12.13 YENİ HATAY'DA DAYANIKLI KONAKLAMA	132

EKLER	135
--------------	------------

EK-1	135
EK-2	136
EK-3	138

Şekiller Listesi

Şekil 1.1.1. Dünya turist sayısı ve tahminleri.....	15
Şekil 1.1.2. Dünya turizm gelirleri ve tahminleri (milyar ABD doları).....	16
Şekil 1.1.3. Turizmde büyüme tahminleri	17
Şekil 1.3.1. Türkiye'nin yabancı turist sayısı: gerçekleşme ve hedefler	25
Şekil 1.3.2. Türkiye'nin turizm geliri: gerçekleşme ve hedefler	25
Şekil 2.1.1.1 Hatay ilinin lokasyonu ve yeryüzü şekilleri haritası	28
Şekil 2.2.1. Hatay ili yerli ve yabancı sınır giriş istatistiği yıllar itibarıyla (2012-2023 Yılı).....	35
Şekil 2.2.2. Hatay Müzesi ve bağlı birimleri yıllık ziyaret istatistiği (2021-2023 Yılı).....	35
Şekil 2.3.1. Türkiye ve Hatay karşılaştırmalı mevsimsellik durumu (2017-2023 Yılı)	37
Şekil 2.4.1.1. Hatay'da yıllara göre tesislerin doluluk oranları.....	38
Şekil 2.4.2.3.1 Hatay mevcut demir yolu ağı	42
Şekil 2.4.2.5.1 Hatay ili yıllara göre hava yolu yolcu sayıları	44
Şekil 4.1. Turizm türlerine göre rakip iller ve hatay ili turizm potansiyeli	60
Şekil 9.1.1. Hatay yerli turist sayısı ve hedefleri.....	92
Şekil 9.2.1. Hatay yabancı turist sayısı ve hedefleri.....	93
Şekil 9.3.1. Hatay Yabancı Turist Geliri, Master Plan Hedefleri ve Uzun Vadeli Eğilim.....	94
Şekil 9.3.2. Hatay Yerli Turist Geliri, Master Plan Hedefleri ve Uzun Vadeli Eğilim	94

Tablolar Listesi

Tablo 1.1.1 Ülkelerin turist sayısı büyüklükleri (milyon kişi).....	17
Tablo 1.1.2 Ülkelerin turizm geliri büyüklükleri (milyar ABD doları).....	17
Tablo 1.1.3 Yıllara göre en fazla turizm harcaması yapan ilk 10 ülke (milyar ABD doları).....	18
Tablo 2.4.1.1 Hatay'da Bakanlık belgeli tesislerin oda sayısı ve kapasiteleri (2025-Şubat).....	38
Tablo 2.4.1.2 Hatay'da ilçeler bazında turizm işletme belgeli tesislere gelen turist sayısı ve geceleme sayısı (2024)	39
Tablo 2.4.1.3 İlçeler bazında turizm işletme belgeli tesislere ait konaklama istatistikleri (2024)	39
Tablo 2.4.3.1 Sektörlere ve cinsiyete göre çalışan sayıları 2023.....	45
Tablo 2.4.3.2. Sektörlere göre çalışan sayıları ve cinsiyet dağılımları 2022-2023.....	46
Tablo 2.4.3.3. TÜİK bölgesel temel işgücü göstergeleri karşılaştırması 2022-2023.....	48
Tablo 2.4.3.4. Sektörlere göre temininde güçlük çekilen eleman sayıları.....	49
Tablo 4.1. Rakip iller ve Hatay'da Bakanlık belgeli tesislerde oda ve yatak sayıları (Şubat 2025).....	61
Tablo 4.2. Rakip iller ve Hatay'da tesise gelen yerli turist sayısı.....	61
Tablo 4.3. Rakip iller ve Hatay'da tesise gelen yabancı turist sayısı.....	62
Tablo 4.4 Rakip iller ve Hatay'da tesiste ortalama kalış süreleri (Gün).....	62
Tablo 4.5 Rakip iller ve Hatay'da tesis doluluk oranları (%)	63
Tablo 6.1.1 Google kullanıcı aramalarında Hatay.....	70
Tablo 6.1.2 Google trend aramalarında Hatay.....	71
Tablo 6.2.1. Hatay ilinin dört değişkene göre mevcut durumunun değerlendirilmesi	72
Tablo 7.1. Küresel, ulusal ve Hatay'a özel yerel riskler tablosu	75
Tablo 7.2. Risk skorları matrisi.....	77
Tablo 7.3. Risk skoruna göre yorum ve eylemler	77
Tablo 10.1 Hatay turizm master planı politika listesi	97
Tablo 11.1. KÜNGülcan's politika değer matrisi.....	99
Tablo 12.1. Hatay turizminin gelecek kurgusunu oluşturan projeler.....	114

Kısaltmalar Listesi

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AR	Artırılmış Gerçeklik
BM	Birleşmiş Milletler
DYÖ	Destinasyon Yönetim Örgütü
ETC	Avrupa Seyahat Komisyonu
GSTC	Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi
GSYH	Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
GZFT	Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler
HADO	Hatay Deniz Otobüsleri
IMF	Uluslararası Para Fonu
IoT	Nesnelerin İnterneti
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
İTGK	İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu
SOKÜM	Somut Olmayan Kültürel Miras
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TGA	Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı
TL	Türk Lirası
TPE	Türk Patent Enstitüsü
TÜBİVES	Türkiye Bitkileri Veri Servisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UN Tourism	Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü

VR	Sanal Gerçeklik
WEF	Dünya Ekonomik Forumu
WTTC	Küresel Seyahat ve Turizm Konseyi
WTO	Dünya Ticaret Örgütü

Ön Söz

Hatay Turizm Master Planı

Ön Söz, Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından yazılacaktır.

Yönetici Özeti

Hatay Turizm Master Planı, kentin turizm potansiyelini üst seviyeye çıkarmak ve uzun vadeli sürdürülebilirlik temelli bir model oluşturmak üzere titizlikle hazırlanan kapsamlı bir strateji belgesidir. Planın kararlılıkla uygulanması, Hatay'ın turizmden aldığı ivmeyi perçinleyerek bölgenin sektörde hak ettiği konuma yükselmesini sağlayacaktır. Hatay, zengin kültürel mirası, tarihî dokusu ve eşsiz gastronomisiyle Türkiye'nin önemli turizm destinasyonlarından biridir. Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Hatay, bu birikimini mutfağına da yansıtarak UNESCO tarafından gastronomi alanında "Yaratıcı Şehirler Ağı"na dâhil edilmiştir. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen deprem, Hatay'da büyük yıkıma yol açmış ve turizm altyapısı ve talebi, Covid-19 salgınından sonra yaşanan ikinci krizden de olumsuz etkilenmiştir.

Hatay Turizm Master Planı, öncelikle dünya ve Türkiye turizminin mevcut durumu, Covid-19 salgını sonrası dönemde toparlanma süreci ve uzun vadeli turizm eğilimlerini (sürdürülebilirlik, ekonomi-siyaset, sağlık-güvenlik, teknoloji-dijitalleşme, kültür-deneyim ve şehir turizmi talebi) incelemekte; ardından çizilen bu çerçeve kapsamında Hatay'ın fiziksel, beşerî ve ekonomik coğrafyasını, turizm talebi ve altyapısını (konaklama, ulaşım, insan kaynağı, dijital imkânlar) değerlendirmektedir. Takip eden bölümlerde kentin marka kimliği ile rakip destinasyonlar ele alınmakta, çevresel, kültürel ve sosyoekonomik sürdürülebilirlik ve akıllı turizm/dijital görünürlük analizleri yapılmakta; il risk yönetimi ve GZFT analizi sunulmaktadır. Son olarak, kentin turizmi için sayısal ve somut stratejik amaç ve hedefler belirlenmiş, bunlara yönelik politikalar, öncelikli alanlar (tanıtma, konaklama, kültürel miras, macera, gastronomi, ulaşım, deniz turizmi, eğitim vb.) tanımlanmış ve "Yeni Hatay" vizyon projeleri altında yönetimden dijital hayata, mirastan macera ve gastronomiye kadar geleceğe yönelik yol haritaları sunulmuştur.

Markalaşma süreci kapsamında, deprem sonrası dönemde Hatay'ın tarihî, kültürel ve doğal zenginliklerinden beslenen, hedef pazarlar nezdinde yeni ve benzersiz bir kimlik ve hikâye inşa etmeyi gerektirmektedir. Bu kapsamda ilin mozaik müzesiyle simgeleşen medeniyetler buluşmasını, özgün gastronomi kültürünü ve bakir sahil şeridini değerler analiziyle tespit etmek, ardından bu unsurları anlatan özgün bir hikâye ile buna uygun marka ve ile turizm sloganı belirlemek önem arz etmektedir. Görsel kimlik; mozaik motifleri, baharat tonları ve Akdeniz esintilerini bir araya getiren bir logo ve renk skalası ile pekiştirilirken, pazarlama stratejileri hem inanç, kültür ve gastronomi turizmi odaklı kampanyalar hem de deniz, macera ve wellness segmentlerine yönelik dijital ve geleneksel kanallar üzerinden eş zamanlı olarak hayata geçirilmelidir. Süreçte yerel yönetimler, STK'lar, akademi ve işletmelerin katılımıyla kurumsal, yeni ve güçlü bir marka yönetim yapısı oluşturulmalı, yurt içi ve yurt dışı fuarlar, festivaller ve dijital içerik üretimiyle marka imajı güçlendirilmelidir.

Hatay, zengin tarihî-kültürel mirası, benzersiz gastronomi birikimi ve coğrafi konumu ile Adana, Gaziantep, Antalya, Konya, Mardin, Mersin, Nevşehir, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa gibi güçlü rakiplerle doğrudan kıyaslandığında kendine has avantajlara sahiptir. Rakip destinasyonların altyapı, ulaşılabilirlik veya belirli turizm türlerindeki (gastronomi, kültür, kongre, kırsal turizm vb.) avantajlarına rağmen, Hatay'ın zengin mutfak kültürü, eşsiz mozaik müzesi, çok dinli hoşgörü iklimi, endemik bitkiler ve baharat zenginliği, Akdeniz sahil şeridi ile rakiplere göre daha çeşitlendirilmiş bir deneyim sunma potansiyeli bulunmaktadır. Mevcut bakanlık belgeli konaklama kapasitesinde, oda ve yatak sayısında

kademeli ve planlı bir artış; ulaştırma, tesis ve turizm altyapısında kamu ve özel sektör iş birliği ile yürütülecek iyileştirmeler; restorasyon ve yenileme çalışmaları ve yeni yatırım belgeli tesis projeleri rekabette Hatay'a üstünlük sağlayacaktır. Ayrıca kültür, inanç, macera, sağlık ve festival turizmi alanlarında tanıtım ve yakın destinasyonlar ile ortak pazarlama iş birlikleri geliştirmek, Hatay'ın turizm talebini güçlendirecektir.

Covid-19 ve deprem sonrası dönemde Hatay'ın turizm planlamasında sürdürülebilir turizm vizyonu, ön plana çıkmaktadır. Hatay'da sürdürülebilir turizmin temel taşlarından olan destinasyon yönetim mekanizması, izleme-değerlendirme süreçleri, yerel halk katılımı gibi alanların geliştirilmesi kritik öneme sahiptir. Doğal habitatların korunması, endemik türlerin ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, kültürel miras alanlarının aslına uygun restorasyonu ve aşırı turizmin önlenmesi için, il turizmimin sürdürülebilir yönetiminden sorumlu bir Destinasyon Yönetim Örgütü kurulmalıdır. Sosyal ve ekonomik kalkınma hedefiyle yerel üreticilerin desteklenmesi, yerel istihdamın ve yerel üreticilerin, esnafın desteklenmesi ve turizm geliri paylaşım mekanizmalarının güçlendirilmesi Hatay'ın sürdürülebilir bir destinasyon olarak planlanmasında önemli rol oynayacaktır.

Hatay'ın dijital görünürlüğünü artırması ve dijital platformlarda yeniden doğru şekilde yer alması, turizm stratejisi açısından önemlidir. Arama motorlarından yapılan aramalara bakıldığında, son bir yılda "Hatay" başlığı altında hem yurt içinde (Türkiye, Kıbrıs) hem de Almanya, Suudi Arabistan, Hollanda, Fransa, İngiltere, Hindistan ve ABD gibi pazarlarda önemli bir ilgi gözlenmektedir. Kullanıcılar başta konaklama, eğitim, tarihî ve arkeolojik eserler, gastronomi ve doğal güzellikler olmak üzere "Antakya", "Hatay yöresel", "Arsuz otelleri", "biber", "dürüm" gibi anahtar kelimelere ilgi göstermekte; Samandağ Çevlik Sahili, Musa Ağacı, Harbiye Şelaleleri, Saint Pierre Kilisesi, Titus Tüneli, İssos Antik Kenti ve Habib-i Neccar Camii gibi çekicilikler ise başta Türkiye olmak üzere Kıbrıs, Almanya, ABD ve diğer ülkelerde görece yüksek arama puanlarına ulaşmıştır.

Hatay Turizm Master Planı kapsamında Hatay için hazırlanan risk yönetim planı, UN Tourism'ın sınıflandırmasına uygun olarak küresel, ülkesel ve yerel riskleri belirlemekte; olasılık-şiddet matrisine dayalı risk kategorileri sunmaktadır. Özellikle turizmi ilgilendiren konular ile sınırlı kalmak üzere, deprem, altyapı ve ulaştırma, kültürel mirasın korunması, sağlık hizmetleri gibi alanlar için kapsamlı kentsel dönüşüm, acil müdahale eğitimleri ve kriz iletişimi protokolleri gibi eylem planları plan kapsamında önerilmektedir.

İlin güçlü ve zayıf yönleri ile turizme yönelik fırsatlar ve tehditler değerlendirildiğinde, Hatay'ın, tarihi zenginlikleri, UNESCO tarafından tanınmış gastronomi kimliği, çok kültürlü dokusu ve Akdeniz'e kıyısı ile ön plana çıktığı görülmektedir. Kentte butik otel ve müze otel alternatifleri, zengin el sanatları geleneği, su ve dağ sporlarına elverişli coğrafya, inanç turizmine uygun dinî yapılar, yıl boyu ılıman iklim ve tarımsal çeşitlilik gibi güçlü yönler; havaalanı, deniz yolu ve kara yolu varlıkları; mobil tur rehberi uygulamaları ve yerel dijital içerik girişimleri bulunmaktadır. Ayrıca bungalov evler, hızlı tren projeleri, AR/VR teknolojileri, yenilenebilir enerji yatırımları ve sürdürülebilir turizm kriterlerine uyum fırsatları, Hatay'ın turizm ürünlerini çeşitlendirme ve uluslararası pazarlarda marka değerini yükseltme potansiyelini güçlendirmektedir.

Buna karşın, bölgedeki konaklama ve altyapı kapasitesi depremden olumsuz etkilenmiş durumdadır. Personel hizmet standartlarının yükseltilmesi, ulaşım ağındaki kopuklukların giderilmesi ve bina ve altyapı hasarlarının giderilmesi, Hatay'ı turizmde ileriye taşıyacaktır. Bunun yanında pazarlama, markalaşma, dijital platform entegrasyonu ve kriz yönetimi mekanizmalarının geliştirilmesi; su kaynakları üzerindeki baskı, çevre kirliliği, iklim değişikliği, düzensiz göç ve bölgesel güvenlik riskleri gibi tehditlerin de ele alınması gerekmektedir.

Bu değerlendirmeler ve analizler çerçevesinde, *Hatay Turizm Master Planı*'nın beş temel stratejik amacı; iç ve dış turizm hareketliliğini artırmak; turizm gelirini kent refahını yükseltmede öncelikli araç olarak kullanmak; turizmin sürdürülebilir gelişimini güvence altına almak ve kentin gastronomi odağından çıkarak turizmin farklı türlerinde de markalaşan bir destinasyon olarak güçlü bir turizm imajına yeniden kavuşmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Bu amaçlar, 2024-2028 döneminde yerli ve yabancı ziyaretçi sayısındaki hedef artış oranları ile sayısal gelir hedefleri üzerinden somutlaştırılmaktadır.

Hatay Turizm Master Planı, bu stratejik amaçlara ulaşmada en yüksek etkiye sahip 10 öncelikli alanı belirlemiştir. Birinci sırada "Tanıtma/Pazarlama ve Destinasyon Yönetim Örgütü (DYÖ)" yer alırken, bunu "Konaklama" ve "Somut Kültürel Miras" takip etmektedir. Ardından "Macera ve Spor Etkinlikleri", "Somut Olmayan Kültürel Miras ve El Sanatları" ile "İnanç Mirası ve Kültürel Çeşitlilik" alanları gelmekte; "Gastronomi", "Ulaşım", "Deniz Turizmi" ve "Turizm Eğitimi ve Yerel Farkındalık" da stratejik amaçlara ulaşmada güçlü destek sağlayan öncelikler arasında yer almaktadır. Bu alanlarla toplam 57 politika çerçevesinde hem yerli ve yabancı ziyaretçi hareketliliğini artırmaya, hem de kentin turizm gelirini ve imajını güçlendirmeye odaklanılmıştır. Bu öncelikli alanlar, Hatay'ın doğal, tarihî ve kültürel potansiyelini güçlü turizm ürünlerine dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Hatay Turizm Master Planı kapsamında belirlenen "vizyon projeleri" ise, kentin deprem sonrası yeniden yapılanmasını yalnızca fiziksel değil kurumsal düzeyde de ele alan projeleri içermektedir. Bu kapsamda "Yeni Hatay" mottosu tüm vizyon projelerine esin kaynağı olmaktadır.

"Yeni Hatay'da Çağdaş Yönetim" projesiyle kentin turizm paydaşlarını bir araya getiren, veriye dayalı ve çok kanallı iletişim odaklı bir Destinasyon Yönetim Örgütü kurulması; "Yeni Hatay'da Dijital Hayat" kapsamında ulaşım ve tanıtım altyapılarının akıllı uygulamalarla dijitalleştirilerek hem erişilebilirlik hem de sürdürülebilir rekabet gücünün artırılması; "Yeni Hatay'da Yeni Mekân" projesiyle hava, kara, deniz ve demiryolu modlarını entegre eden, çağdaş ve kapsayıcı bir ulaşım-konaklama dokusunun inşa edilmesi; ve "Yeni Hatay'da Eski Miras" aracılığıyla hem somut hem de somut olmayan kültürel varlıkların restore edilip kültür rotalarına, festival ve dijital anlatı projelerine dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte, "Yeni Hatay'da Yeni Beceriler" projesiyle yerel rehberlik, zanaatkârlık ve kültürel miras taşıyıcılığı eğitimlerinin yaygınlaştırılması; "Yeni Hatay'da Kadim İnanç" ile Antakya'daki cami, kilise, sinagog ve türbelerin tematik inanç rotalarına dönüştürülüp eko-teolojik deneyimler sunulması; "Yeni Hatay'da Modern Ulaşım" projesiyle Havalimanı'nın uluslararası uçuşlara, HADO Limanı'nın yeniden işletilmeye açılmasına ve demiryolu bağlantısına dayalı çok modlu erişimin tesis edilmesi; ve "Yeni Hatay'da Geleneksel Zanaatlar" kapsamında yerel kooperatifler, dijital pazaryerleri ve festivaller aracılığıyla el sanatlarının hem kuşaktan kuşağa aktarılması hem de ekonomik kalkınmaya dönüştürülmesi öngörülmektedir. "Yeni Hatay'da Bakir Doğa" projesiyle Amanos Dağları, Asi Nehri ve kıyılarda ekoturizm ve düşük karbonlu altyapı rotalarının oluşturulması; "Yeni Hatay'da Yeni Maceralar" ile doğa ve macera sporlarını inanç duraklarıyla harmanlayan yürüyüş, kano ve kamp rotalarının işaretlenmesi; "Yeni Hatay'da Deniz" kapsamında İskenderun Limanı'nda kruvaziyer terminali ve yat limanı yatırımlarının hayata geçirilmesi ile su sporları ve mavi bayrak alanlarının geliştirilmesi; "Yeni Hatay'da Yine Gastronomi" projesiyle zarar gören mutfak mekânlarının özgün dokusuna uygun restorasyonu, Yaşayan Mutfak Müzesi kurulumu ve "Hatay Menşei" sertifikalandırma sisteminin devreye alınması; ve nihayet "Yeni Hatay'da Dayanıklı Konaklama" çerçevesinde afete dirençli, tematik butik oteller, zeytinlik bungalovlar ve aile pansiyonlarının sürdürülebilir mimari ve misafirperverlik standartlarıyla yeniden inşa edilmesi planlanmaktadır.

Giriş

Hatay, zengin kültürel mirası, tarihî dokusu ve eşsiz gastronomisiyle Türkiye'nin önemli turizm destinasyonlarından biridir. Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Hatay, bu birikimini mutfağına da yansıtarak UNESCO tarafından gastronomi alanında "Yaratıcı Şehirler Ağı"na dâhil edilmiştir. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen 7,8 büyüklüğündeki deprem, Hatay'da büyük yıkıma yol açmış, binlerce bina ve işletme hasar görmüş ve çok sayıda can kaybı yaşanmıştır.

2023 yılında yaşanan deprem felaketi, Hatay'ın altyapısında ve turizm sektöründe önemli hasarlara yol açmıştır. Bu dönemin ardından, ilin turizm potansiyelini yeniden canlandırmak ve ekonomik kalkınmayı desteklemek amacıyla kapsamlı bir Turizm Master Planı hazırlanmıştır. Bu plan, Hatay'ın mevcut kültürel, tarihî ve gastronomik değerlerini koruyarak yeni turizm türlerinin keşfedilmesini ve geliştirilmesini hedeflemektedir. Plan, ilin doğal ve kültürel mirasını koruyarak turizm sektöründe sürdürülebilir bir büyümeyi hedeflemekte ve ilin beş yıllık turizm vizyonunu sayısal ve ölçülebilir hedeflerle ortaya koymaktadır.

Hatay Turizm Master Planı, turizm faaliyetlerinin dört mevsime yayılmasını, turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesini öngörmektedir. Ayrıca yerel halkın turizme giderek daha fazla ve daha yoğun şekilde katılımının sağlanması ve turizmden elde edilen faydaların adil bir şekilde dağıtılması, planın temel prensipleri arasındadır. *Hatay Turizm Master Planı*, ilin doğal ve kültürel zenginliklerini yeniden inşa etmek, korumak, gelecek nesillere aktarmak ve sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturmak için hayati bir adımdır. Planın başarılı bir şekilde uygulanması, Hatay'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasına önemli katkılar sağlayacak ve ili dünya çapında tercih edilen bir turizm destinasyonu hâline getirecektir.

Hatay'ın sahip olduğu kıyı şeridi, deniz turizmi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Özellikle Arsuz, Samandağ ve Yayladağı sahillerinde dalış, sörf ve yelken gibi su sporları için uygun alanlar bulunmaktadır. Bu bölgelerin yüksek standartlar talep eden uluslararası turizme açılması, ilin turizm çeşitliliğini artıracak ve farklı turist profillerine hitap edecektir. Ayrıca Reyhanlı ve İskenderun gibi ilçeler, farklı turizm türlerinin geliştirilmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Özellikle İskenderun, sahip olduğu körfezi, doğal yapısı, tarihî ve kültürel zenginlikleriyle turizm alanında önemli bir potansiyele sahiptir. Bu bölgelerde ekoturizm, kültür turizmi ve doğa turizmi gibi alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi, ilin turizm yelpazesini genişletecektir.

Deprem sonrası dönemde, Hatay'ın altyapısının yeniden inşası büyük bir önem taşımaktadır. Yollar, elektrik hatları, konutlar gibi temel altyapının yanı sıra okullar ve hastaneler gibi kamu hizmetlerinin de yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu süreçte, turizmin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak planlama yapılması, ilin turizm potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır. Özellikle turistik bölgelere ulaşımı kolaylaştıracak yol ağlarının geliştirilmesi, konaklama tesislerinin modernize edilmesi ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi hem yerel halkın yaşam kalitesini artıracak hem de turistlerin güvenli ve konforlu bir deneyim yaşamasına katkı sağlayacaktır.

Hatay Turizm Master Planı, şehrin turizm potansiyelini en üst düzeye çıkarmak ve sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturmak için kapsamlı bir yol haritası sunmaktadır. Planın etkin bir şekilde

uygulanması, Hatay'ın turizm ile yeniden ayağa kalkmasına ve turizm sektöründe hak ettiği yere ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

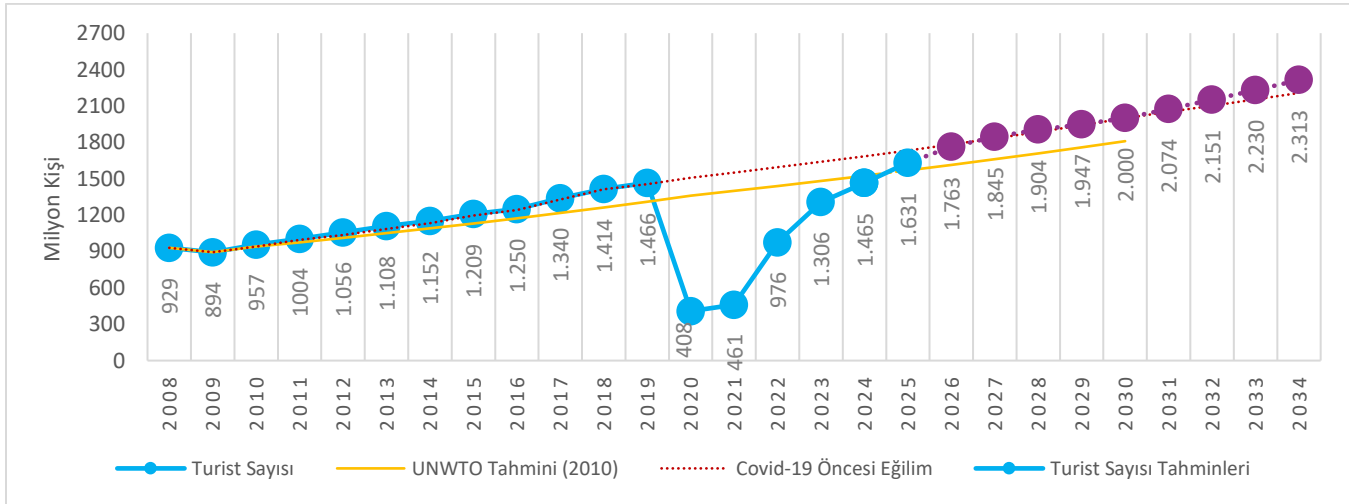
1

Dünya ve Türkiye Turizmine Bakış ve Eğilimler

1.1 Dünya Turizmi

Turizm sektörü, küresel çapta kalkınma, refah ve ekonomik büyümenin temel taşlarından biri olarak, ortalama ekonomik büyüme oranlarının üzerinde bir ivme sergilemektedir. COVID-19 pandemisi öncesinde, 2019 yılında, seyahat ve turizm sektörü küresel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya (GSYİH) %10,4 oranında katkı sağlamış ve dünya genelinde 334 milyon kişiye istihdam imkânı sunmuştur. Pandeminin olumsuz etkilerine rağmen sektör, 2023 yılında önemli bir toparlanma göstermiştir. Bu dönemde, seyahat ve turizm sektörü küresel GSYİH'ye %9,1 oranında katkı sağlamış ve 27 milyon yeni istihdam oluşturarak toplam istihdamı 295 milyona yükseltmiştir.

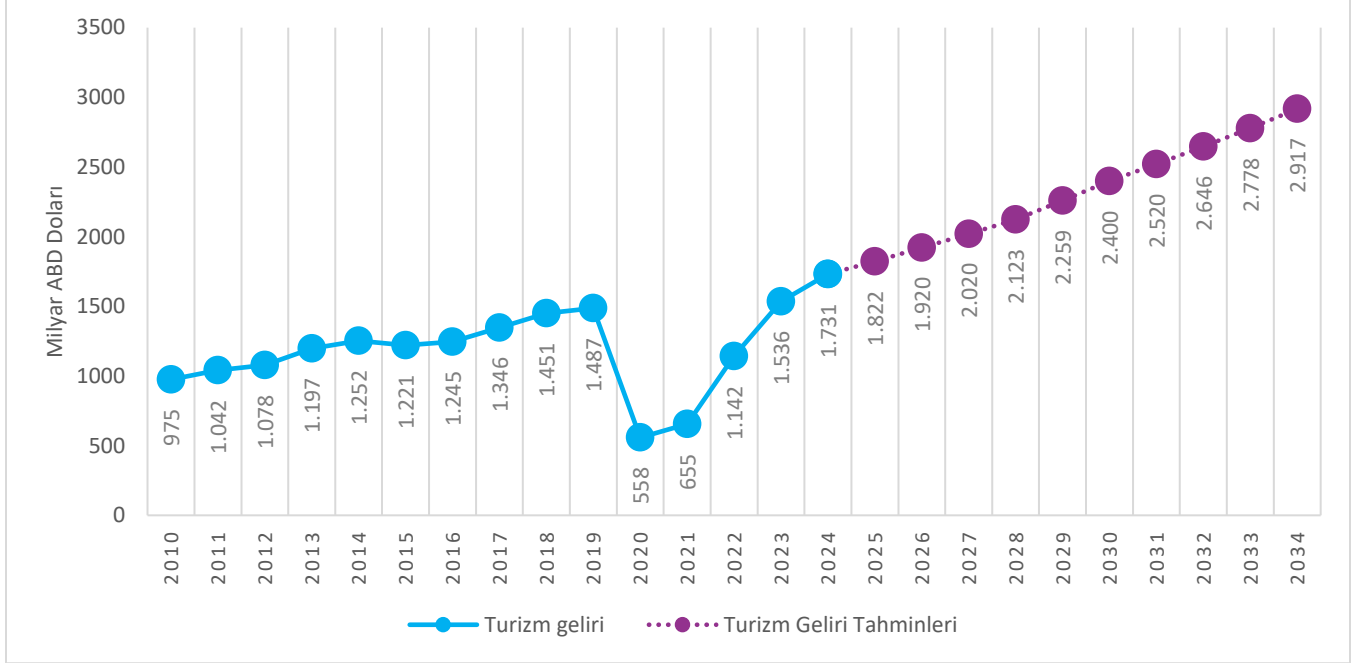
Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC) 2024 yılında, sektörün küresel ekonomik katkısının 11,1 trilyon ABD dolarına ulaşarak tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmasını ve dünya genelinde 348 milyon kişiye istihdam sağlamasını beklemektedir. UN Tourism tarafından yayımlanan istatistiklerden hareketle yapılan tahminler, 2025 yılı sonu itibarıyla küresel çapta turizm amaçlı seyahat eden kişi sayısının, 2019 yılında ulaşılan zirveyi geçeceğine işaret etmektedir. Uzun vadeli büyüme eğilimi ise pandemi öncesi eğilimin bir miktar üzerinde olacaktır (Şekil 1.1.1.).

Şekil 1.1.1. Dünya turist sayısı ve tahminleri

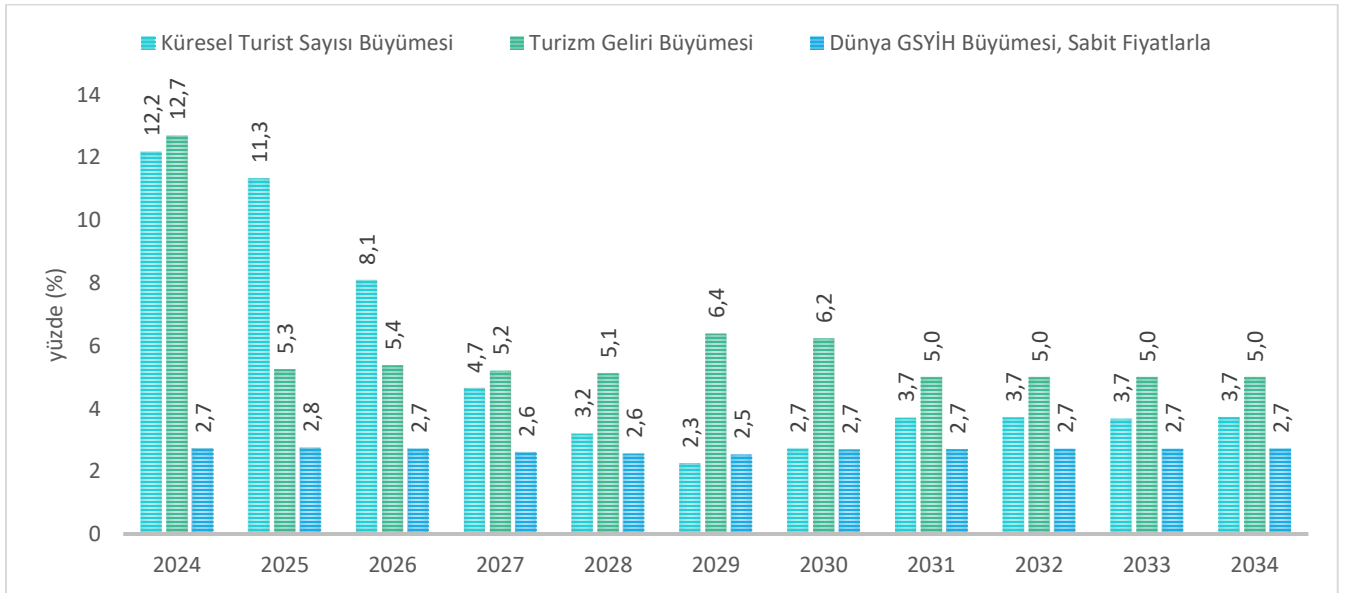
Kaynak: UN Tourism Mayıs 2025; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Tahminler 2025 yılından başlamakta olup tahminler yapılırken UN Tourism verileri, Avrupa Seyahat Komisyonu öngörülleri ve uluslararası kuruluşların dünya ekonomisine yönelik büyüme beklentileri esas alınmıştır. 2028-2034 dönemi için Kapadokya Üniversitesi tarafından yapılan tahminler kullanılmıştır.

Küresel turizm gelirleri 2023 yılında, turizm profesyonellerinin beklentilerinin ötesine geçerek rekor seviyeye ulaşmış ve 1,5 trilyon ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Küresel turizm gelirlerinin uzun vadede dünya ekonomik büyümesinden daha hızlı artacağı ve 2034 yılında 2,9 trilyon ABD doları seviyesine yaklaşacağı tahmin edilmektedir (Şekil 1.1.2 ve Şekil 1.1.3).

Şekil 1.1.2. Dünya turizm gelirleri ve tahminleri (milyar ABD doları)

Kaynak: UN Tourism Mayıs 2025; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Tahminler 2025 yılından başlamakta olup tahminler yapılırken UN Tourism baz senaryosu, Avrupa Seyahat Komisyonu öngörülleri, Uluslararası Para Fonu (IMF) tahminleri ve uluslararası kuruluşların dünya ekonomisine yönelik büyüme beklentileri esas alınmıştır. 2028-2034 dönemi için Kapadokya Üniversitesi tarafından yapılan tahminler kullanılmıştır.

Şekil 1.1.3. Turizmde büyüme tahminleri

Kaynak: UN Tourism Ocak 2025; IMF, WEO Ekim 2024; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Tahminler 2025 yılından başlamakta olup tahminler yapılırken UN Tourism baz senaryosu, Avrupa Seyahat Komisyonu öngörülleri, IMF tahminleri ve uluslararası kuruluşların dünya ekonomisine yönelik büyüme beklentileri esas alınmıştır. 2028-2034 dönemi için Kapadokya Üniversitesi tarafından yapılan tahminler kullanılmıştır.

Dünyanın en çok turist alan ülkelerinin başında Fransa gelmektedir. Dünyadaki ilk üç büyük turizm ülkeleri, Fransa, İspanya ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Türkiye 2021 yılında Covid-19 salgınına yönelik Güvenli Turizm Programı'nı, 2022 yılının sonundan itibaren Sürdürülebilir Turizm Programı'nı ve ayrıca küresel pazar çeşitlendirmesi ile yapay zekâ destekli dijital pazarlama kanallarını başarıyla uygulamıştır. 2024 yılı itibarıyla da dünyanın en fazla turist ağırlayan dördüncü ülkesi konumundadır (Tablo 1.1.1.).

Tablo 1.1.1. Ülkelerin turist sayısı büyüklükleri (milyon kişi)

Sıralama	Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Fransa	90,9	41,7	48,4	93,2	100,0	102,0
2	İspanya	83,5	18,9	31,2	71,7	85,2	93,8
3	ABD	79,4	19,2	22,3	50,8	66,5	72,4
4	Türkiye	51,2	15,9	29,9	50,5	55,2	62,3*
5	İtalya	64,5	25,2	26,9	49,8	57,2	57,7
6	Meksika	45,0	24,3	31,9	38,3	41,9	45,0
7	Çin	65,7	8,0	5,7	7,7**	23,1**	41,2**
8	Birleşik Krallık	39,4	10,7	6,3	30,7	37,2	37,9**
9	Almanya	39,6	12,4	11,7	28,5	34,8	37,5
10	Japonya	31,9	4,1	0,2	3,8	25,1	36,9
	Dünya (Toplam)	1464,8	406,2	460,2	975,2	1305,3	

Kaynak: UN Tourism Mayıs 2025. * T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verisidir. İlk 10 ülke sıralaması 2024 yılı baz alınarak yapılmıştır. ** Kapadokya Üniversitesi tahminleri.

Amerika Birleşik Devletleri, turizmden en fazla gelir elde eden ülkelerin başında gelmektedir. Turist başına harcama verisinin de yüksek olması, Amerika Birleşik Devletleri'ni küresel turizm rekabetinde ön plana çıkarmaktadır. Türkiye; 2021-2024 yıllarında hem turist başına harcama hem de turizm gelirleri bakımından hızlı bir yükseliş kaydetmiş ve 2024 yılı itibarıyla turizm gelirleri bakımından dünyada yedinciliğe yükselmiştir. TÜİK verileri esas alınarak yapılan sıralamada ise Türkiye beşinci sırada yer almaktadır (Tablo 1.1.2.).

Tablo 1.1.2. Ülkelerin turizm geliri büyüklükleri (milyar ABD doları)

Sıralama	Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	ABD	199	72,5	71,7	142,9	189,1	215,0
2	İspanya	79,7	18,5	34,5	72,9	92	106,5
3	Birleşik Krallık	58,4	26,7	33	67,6	73,4	84,5
4	Fransa	63,5	32,6	40,8	59,7	71,2	77,1
5	Türkiye	34,3	14,3	28,1	45,8	50,1	61,1*
6	İtalya	49,6	19,9	25	43,7	55,9	58,7

7	BAE	30,7	19,7	27,6	49,3	51,9	57,0
8	Japonya	46,1	10,7	4,9	9,2	38,6	54,7
9	Avustralya	45,5	25,8	17	24,6	46,1	51,8
10	Kanada	29,8	13,9	15,4	32	45,4	49,4
	Dünya	1487,0	558,0	655,0	1142,0	1536,0	1731,0

Kaynak: UN Tourism Mayıs 2025. * TÜİK verisidir. UN Tourism verisi 56,3 milyar ABD doları olduğundan Türkiye'nin dünya sıralaması 7 olarak gerçekleşmektedir. İlk 10 ülke sıralaması 2024 yılı baz alınarak yapılmıştır.

Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya gibi Avrupa ülkelerinin yanında Çin, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Hindistan, Rusya ve Güney Kore, uluslararası turizm pazarının en büyük harcama yapan ülkeleri konumundadır. Covid-19 salgını kaynaklı kısıtlamaların kaldırılmasıyla birlikte Çinli turistler, hızlı bir şekilde uluslararası turizm faaliyetlerine dönmüştür. Dünyada en fazla turizm harcaması yapan ilk 10 ülke 2024 yılında toplam küresel turizm harcamasının yaklaşık yüzde 52'sini temsil etmektedir (Tablo 1.1.3.).

Tablo 1.1.3. Yıllara göre en fazla turizm harcaması yapan ilk 10 ülke (milyar ABD doları)

Sıralama	Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Çin	254,6	131,1	109,4	114,8	194,4	250,6
2	ABD	132	34,4	59	118,6	158,7	177,8
3	Almanya	93,2	38,9	51	89,7	115,4	120,3
4	Birleşik Krallık	85,9	24,5	30	81,7	99,9	119,2
5	Fransa	54	31,5	38,3	46,6	56	60,0
6	Avustralya	35,3	7,6	1,2	19,6	42,4	45,6
7	Kanada	35,3	12,1	8,1	28,6	39,3	43,6
8	Rusya	36,2	9,1	11,4	20,8	34,7	38,8
9	İtalya	30,3	10,9	14,9	26,9	34,2	35,7
10	İspanya	22,9	12,6	14,3	25,9	33,3	35,0
	Dünya	1487,0	558,0	655,0	1142,0	1536,0	1731,0

Kaynak: UN Tourism Mayıs 2025. İlk 10 ülke sıralaması 2023 yılı baz alınarak yapılmıştır.

1.2 Dünya turizmini etkileyen uzun vadeli eğilimler

Orta ve uzun vadede turizm sektörünün geleceğini, çeşitli eğilimler, beklentiler ve tercihlerin şekillendireceği öngörülmektedir. Sektörün ve ziyaretçilerin sürdürülebilirlik konusundaki artan talepleri ve farkındalık düzeylerinin yanı sıra değişen tüketici algıları, yapay zekâ ve akıllı cihaz teknolojisindeki ilerlemeler, sağlık turizmi, gastronomi ve iş seyahatleri gibi alanlarda görülen yükseliş, uzaktan çalışma imkânlarının artması ile seyahat ve çalışmanın bir arada yürütülebilmesi, akıllı ve erişilebilir destinasyonlardaki ilerlemeler turizm üzerinde etki yaratmaktadır. Bu bölümde, küresel turizmin ve Türkiye turizminin geleceğini şekillendirmesi beklenen eğilimler ve gelişmeler detaylı olarak ele alınacaktır.

1.2.1 Sürdürülebilirlik

İklim değışikliğı ve küresel ısınma, günümüzün en kritik küresel sorunları arasında yer almakta ve turizm sektörü üzerinde de derin etkiler yaratmaktadır. Paris İklim Anlaşması çerçevesinde, ülkeler ve sektörler çevresel etkilerini azaltmaya yönelik ciddi adımlar atmak zorunda kalırken Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenlemesi mekanizması gibi uygulamalar, paydaşların karbon ayak izini minimize etme yükümlölüklerini artırmaktadır. 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren turizm sektöründe tüketici tercihlerini etkileyen kültürel, sosyal ve çevresel duyarlılıklar, Glasgow Deklarasyonu ile somut bir taahhüt hâline gelmiş ve sektörün sürdürülebilirlik odaklı dönüşümüne ivme kazandırmıştır.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UN Tourism) ile Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), 2005 yılında sürdürülebilir turizme yönelik standartların belirlenmesi için uluslararası bir örgüt kurulmasının gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu çabaların sonucunda, 2007 yılında Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bu yapı, turizm endüstrisi, destinasyonlar ve turizm aktivitelerine ilişkin uluslararası standartları belirleyip, yöneterek büyük arama motorları ve çevrim içi seyahat acenteleri tarafından sürdürülebilirlik taahhüdü bulunan tesislerin ön plana çıkarılmasını sağlamaktadır.

Türkiye, sürdürülebilir politikalar ve yenilikçi uygulamalar yoluyla turizmde uluslararası arenada rekabet gücünü artırmayı başarmaktadır. Paris İklim Anlaşması'nın onaylanması, sıfır atık düzenlemeleri, akıllı şehir projeleri, sürdürülebilir gastronomi deneyimleri ve standartları ile yenilenebilir enerjiye yapılan yatırımlar, Türkiye'nin bu alandaki çabalarını destekleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca Türkiye, GSTC ile imzaladığı anlaşma kapsamında tüm konaklama tesislerinin 2030 yılına kadar GSTC Sürdürülebilir Turizm Sertifikası almasını zorunlu kılarak destinasyonların, restoranların, müze ve kütüphane gibi turizm cazibe unsurlarının ve iş seyahatlerinin küresel kabul görmüş sürdürülebilirlik standartlarına uyum sağlaması için kapsamlı çalışmalar yürütmektedir.

Turizm sektöründe sürdürülebilirlik eğilimlerinin belirleyici bir unsuru olan karbon ayak izini azaltmaya yönelik stratejiler, elektrikli araçlar, yüksek hızlı trenler ve çevre dostu hava yolu teknolojileri ile karbon kredisi uygulamaları gibi ulaşım çözümleriyle desteklenmektedir. Bu çabalar, sürdürülebilirlik bilincine sahip turistlerin yerel toplulukları destekleyen ve çevre dostu konaklama seçeneklerini tercih etmesine olanak tanımakta, seyahatin engelli bireyler de dâhil olmak üzere herkes için daha kapsayıcı ve erişilebilir hâle getirilmesi yönündeki global çabalarla paralel olarak ilerlemektedir. Özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik altyapı ve hizmetlerdeki gelişmeler, turizmin erişilebilirliğini artırarak sosyal sürdürülebilirliğe de önemli katkılar sağlamaktadır.

İklim değışikliğı, seyahat modellerini ve destinasyonların sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemektedir. Yükselen deniz seviyeleri, aşırı hava olayları ve iklimin öngörülemeyen etkileri, turistik bölgeleri risk altına sokarken iklime dirençli turizm uygulamaları kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, kentsel turizme olan ilgi de artış göstermekte; şehirler, kültürel ve modern cazibe merkezleri ile turistlerin dikkatini çekerken altyapı yatırımları yerel ekonomilerin canlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu uzun vadeli eğilimler ışığında, turizm sektörü sürdürülebilirlik ve teknolojik yenilikler çerçevesinde evrilmeye devam etmekte hem destinasyonlar hem de tüketiciler için daha çevreci, erişilebilir ve iklime dirençli bir seyahat deneyimi sunulması hedeflenmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki politika yapıcılar, sektör temsilcileri ve yerel paydaşlar, bu kapsamlı dönüşüm sürecini destekleyerek geleceğin turizminin temel dinamiklerini yeniden tanımlamaktadır.

1.2.2 Ekonomi ve Siyaset

Küresel ekonomik dinamikler, siyasi gelişmeler ve devletler arası ilişkiler turizm sektörünü doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Özellikle Türkiye turizmi, başlıca kaynak pazarların ekonomik büyüme ya da daralma dönemleriyle ayrıca küresel ve bölgesel siyasi belirsizliklerle yakından bağlantılıdır. Pandemi sonrası dönemde turistlerin seyahat harcamalarında artış eğilimi gözlemlenirken bu durum, lüks turizm segmentinde de kendini göstermiştir. Yüksek harcama kapasitesine sahip gezginler, benzersiz ve kişiselleştirilmiş deneyimler arayışında olarak beş yıldızlı oteller, özel villa kiralamaları, gurme restoranlar ve özel rehberli turlar gibi üst düzey hizmetlere yönelmekte; bu da destinasyonların kalite standartlarını yükseltmek ve sürdürülebilir lüks turizm konseptlerini benimsemelerini tetiklemektedir. Ayrıca sürdürülebilirlik uygulamalarına önem veren konaklama tesisleri, turistlerin tercihlerini etkilemekte ve yerel ekonomilere önemli gelir kaynakları sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra Rusya ile Ukrayna arasındaki savaş, Kafkasya ve Orta Doğu'daki çatışma ortamları ile Ege ve Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmeler, turizm akışlarında belirsizlik yaratmakta ve bölgesel güven ortamını sarsmaktadır. Özellikle Akdeniz Havzası'nda siyasi gelişmelerin etkileri daha belirgin olmakla birlikte Türkiye, bu süreçte en fazla etkilenebilecek ülkeler arasında yer almaktadır.

Küresel ekonominin genel görünümüne baktığımızda, 2024-2026 dönemine yönelik ihtiyatlı bir iyimserlik hakimdir. Birçok uluslararası kuruluş, turizm ekonomisinin dünya ekonomisinin beklenen ortalama %3'lük büyüme oranının üzerinde gelişeceğini öngörmekte, enflasyonun kademeli olarak düşeceği ancak bölgesel farklılıkların devam edeceği belirtilmektedir. Örneğin, bazı bölgelerde Orta Avrupa'nın Batı Avrupa'ya kıyasla daha hızlı büyüdüğü, Güney Asya'da ise büyümenin güçlü seyrini koruduğu gözlemlenmektedir. Türkiye, bu küresel eğilimlere paralel olarak turizmde kaynak pazar çeşitlendirmesi stratejilerini sürdürmekte ve yeni hedef pazarlar geliştirmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2022 yılında güncellenen Turizm Ana Planı, sektörün risk analizi ve yönetimi yaklaşımını benimseyerek siyasi ve ekonomik belirsizliklerin olumsuz etkilerini azaltmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, 2019 yılında kurulan Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA), analiz ve veriye dayalı çalışmalar yürüterek daha önce görece az ziyaretçi alan Doğu Avrupa ve Latin Amerika gibi bölgelerden ziyaretçi çekmeyi başarmıştır. Önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek tanıtım, markalaşma ve tutundurma çalışmalarının etkisiyle Türk turizminin risklere karşı dayanıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşması amaçlanmaktadır.

Ekonomik istikrar ve siyasi güven ortamı, turistlerin destinasyon tercihlerinde kritik rol oynamaya devam etmektedir. Ülkelerin siyasi ve ekonomik krizlere karşı alacağı önlemler de turizmin uzun vadeli başarısını belirleyecektir. Bu çerçevede, Türkiye'nin mevcut stratejik hamleleri hem iç hem de dış pazarlarda rekabet gücünü artırmaya yönelik olarak sektörel politikaların sürekli güncellenmesi ve iyileştirilmesi yönünde önemli adımlar içermektedir.

1.2.3 Sağlık ve Güvenlik

Turistlerin seyahat ettikleri destinasyonlarda güvenlik ve sağlıklarını önceleme eğilimleri, turizm sektöründe önemli bir etkiye sahiptir. Dünya Ekonomik Forumu'nun Seyahat ve Turizm Gelişmişlik Endeksi, sağlık ve güvenlik altyapısı gelişmiş destinasyonların turizmde rekabet avantajına sahip olduğunu ve bu destinasyonların turizm gelirlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, destinasyon yönetimleri turistlere sunulan sağlık ve güvenlik hizmetlerini geliştirmek için önemli yatırımlar yapmaktadır.

Güvenli ve sağlam destinasyonlar ile yapılar, turizm açısından kritik öneme sahiptir. Türkiye'de 2023 yılında meydana gelen depremlerin ardından Ege Denizi'nde artan sismik hareketlilik, bölgedeki

turizm dinamiklerini etkilemiştir. Özellikle Santorini ve Yamurgi gibi Yunan adalarında meydana gelen depremler, bu bölgelerdeki turistik faaliyetleri olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum, bu adalarda tatil yapmayı planlayan turistlerin rezervasyonlarını iptal etmelerine ve alternatif destinasyonlara yönelmelerine neden olmuştur. Türkiye'nin Ege kıyıları, sismik hareketlilikten etkilenme potansiyeline sahip olsa da uzmanlar, Türkiye kıyılarının bu depremlerden etkilenme derecesinin düşük olduğunu belirtmektedir. Ancak deniz altı faylarının 7'nin üzerinde bir deprem üretmesi durumunda Kuşadası, Bodrum ve Datça kıyılarında tsunami riski ortaya çıkabileceği vurgulanmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'deki turistik bölgelerde gerekli önlemlerin alınması ve afet yönetim planlarının güncellenmesi büyük önem taşımaktadır.

Öte yandan, Bolu Kartalkaya'da gerçekleşen yangın tüm dünyada yankı bulmuş, bu durum kış turizmi üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Yangın sonrası turistler, güvenlik endişeleri nedeniyle kayak merkezlerinden ziyade termal oteller ve günübirlik gezilere yönelmiş, bu da kış turizmi alışkanlıklarında belirgin bir değişime yol açmıştır. Ayrıca bu olay, turizm sektöründe güvenlik ve sürdürülebilirlik konularının önemini bir kez daha gündeme getirmiştir.

Asayiş ve güvenlikle ilgili olumsuz algılardan uzak destinasyonlar, özellikle harcama potansiyeli yüksek olan gece eğlencesi, kırsal turizm ve macera turizmi gibi alanlarda turistlerin ilgisini çekmektedir. Sağlık ve hijyen konusunda olumsuz deneyimler yaşatmayan destinasyonlar ise gastronomi ve sağlık turizmi başta olmak üzere çeşitli turizm alanlarında daha fazla ziyaretçi çekmektedir. Sağlık turizmi amaçlı seyahat eden turistler, sadece tedavi görmek için değil, aynı zamanda fiziki ve psikolojik olarak sağlıklı ve huzurlu hissetmek için de seyahat etmektedir. Bu bağlamda, sağlık, hijyen, güvenlik ve asayiş şartlarının sağlanması, yüksek gelir hedefleyen turizm destinasyonları için temel kriterler arasında yer almaktadır. Destinasyonların bu temel kriterlerin ötesine geçerek turistlere sundukları deneyimi sürekli iyileştirmeleri, rekabet avantajı açısından büyük önem taşımaktadır.

Sağlıklı yaşam (*wellness*) turizmi pazarı, insanların sağlık ve esenliğe öncelik vermesi nedeniyle hızla genişlemektedir. Bu eğilim, spa uygulamaları, sağlıklı yaşam inzivaları, yoga tatilleri ve medikal turizm gibi çeşitli hizmetleri kapsamaktadır. Stres azaltma, yenileyici tatil deneyimleri, önleyici sağlık hizmetleri ve bütünsel sağlık hizmetleri arayışı, bu kapsamda başlıca itici güçler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle stresli yaşam tarzlarından kaçmak isteyen turistler, sağlıklı yaşam tatillerine yönelmektedir. Sağlıklı yaşam turizminin popülerliği, destinasyonları bu alandaki hizmetlerini geliştirmeye yönlendirmektedir.

1.2.4 Teknoloji ve Dijitalleşme

Teknolojik gelişmeler ve dijital imkânlar, turizm sektöründe hem arz hem de talep açısından giderek daha önemli hâle gelmektedir. Destinasyon yöneticileri, turizmde veri analizi, dijitalleşme, akıllı destinasyon teknolojileri, yapay zekâ ve büyük veriden daha fazla yararlanmaktadır. Geleneksel tanıtım yöntemleri olan fuar, gazete ve dergi reklamlarının yerini sosyal medya, çevrim içi platformlar ve diğer elektronik iletişim araçları almaktadır. Dijital imkânlar, turistlerin bir destinasyonu veya turizm aktivitesini arama motorlarında arama, satın alma, beğenme, rezervasyon yapma veya tavsiye etme gibi davranışlarını analiz etmeyi ve bu verileri destinasyon yöneticilerine sunmayı mümkün kılmaktadır. Bu sayede, tanıtım, pazarlama, markalaşma ve sürdürülebilirlik yönetiminde dijital imkânlardan yararlanan destinasyonlar, rekabet avantajı elde etmektedir.

Turistler, ziyaretlerini planlama aşamasından itibaren dijital imkânlardan ve çevrim içi platformlardan yararlanmaktadır. Turizm işletmeleri de bu imkânları turistlerin kullanımına sunarak rakiplerine kıyasla öne çıkmaktadır. Google, Tripadvisor ve Booking.com gibi platformları pazarlama ve tanıtımda etkili bir şekilde kullanan işletmeler, müşteri memnuniyetini artırarak gelirlerini yükseltebilmektedir. Ayrıca

arama motorları ve çevrim içi tur operatörleri, dijital imkânlardan yararlanan ve sürdürülebilirlik iddiası olan işletmeleri ilk sıralarda listelemektedir.

Turizmde sanal gerçeklik (VR), artırılmış gerçeklik (AR) ve metaverse gibi teknolojiler giderek daha fazla ilgi görmektedir. Turizm aktivitelerine katılamayan kişiler, bu teknolojiler sayesinde destinasyonlardaki deneyimleri sanal ortamda yaşayabilmektedir. Bu deneyimlerdeki tatmin seviyesi de seyahat planlamasına etki etmektedir. Bu nedenle, birçok turizm işletmesi ve destinasyon yönetimi, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik uygulamalarına yatırım yapmaktadır. Dijital imkânlar, özellikle Z kuşağı için büyük önem taşımaktadır. Araştırmalar, Z kuşağının %40'ının tatillerini planlamak için dijital teknolojileri kullandığını göstermektedir.

Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı'nın (TGA) faaliyete başlamasıyla Türkiye turizmi için tanıtım ve markalaşma alanında yeni bir dönem başlamıştır. TGA, geleneksel tanıtım faaliyetlerinin yanı sıra dijital ortama da büyük önem vermekte ve yapay zekâ, veri analitiği ve büyük veriden yararlanmaktadır. Hedef pazarların belirlenmesi, destinasyonların tanıtımı ve farklı turizm türleri ile turist segmentlerine göre konumlandırılması gibi konularda dijital imkânlardan faydalanmaktadır.

Nesnelerin İnterneti (IoT), akıllı altyapı ve dijital çözümleri içeren akıllı şehirlerin ve destinasyonların geliştirilmesi, ziyaretçi deneyimini iyileştirmektedir. Akıllı ulaşım sistemleri ve dijital turizm hizmetleri, seyahati daha verimli ve keyifli hâle getirmektedir. Genç, çeşitli ve güçlenmiş turist profili, dünya turizmini yeniden şekillendirmektedir. Bu genç nesil, seyahatlerinde daha sürdürülebilir, kültürel açıdan zengin ve otantik deneyimler aramaktadır. Çeşitliliğe ve kapsayıcılığa önem veren bu grup, destinasyonların daha çeşitli ve kapsayıcı hizmetler sunmasına neden olmaktadır. Ayrıca dijital teknolojilere olan yatkınlıkları, seyahat planlama ve deneyim paylaşımında yeni eğilimlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır.

1.2.5 Kültür ve Deneyim

Pazar araştırmaları ve akademik çalışmalar, turistlerin seyahat tercihlerinde giderek deneyime daha fazla önem verdiklerini ortaya koymaktadır. Turistler, ziyaret ettikleri destinasyonlarda yalnızca manzara ya da yüzeysel turistik aktivitelerden ziyade otantik yerel kültürü, yaşam tarzını, yerel gastronomiyi, somut ve soyut kültürel mirası, modern kültür ve sanatı deneyimlemeyi arzu etmektedir. Kültürel deneyim, turizmin hem geleneksel hem de modern segmentlerinde önemli bir arz kaynağı olmaya devam ederken kırsal alanlarda ve düşük nüfuslu bölgelerde yerel geleneklerin ve yemek kültürlerinin kaybolma riski de dikkat çekmektedir. Bu nedenle, turizm sektöründe sürdürülebilirlik ilkeleri ve politikalarının benimsenmesi, otantik ve geleneksel kültürlere zarar vermeden, bu değerlerin korunarak ve tanıtılarak fayda sağlanmasını mümkün kılmaktadır.

Yerel gastronomi, sağlıklı beslenme ve yüksek kaliteli yemek sunumu gibi özellikler, destinasyon ve turizm işletmesi tercihlerini giderek daha belirleyici hâle getirmektedir. Özellikle üst gelir grubunu hedefleyen işletmeler, yerel, geleneksel ve modern gastronomiye ayrı bir önem atfetmekte, gastronomi turizmine ilgi duyan turistlerin yüksek harcama potansiyeline sahip olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye, zengin kültürel mirası ve benzersiz mutfak kültürüyle rekabet avantajına sahip bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır ancak kültür turizmi alanında elde edilen gelirler, henüz potansiyelinin tamamına ulaşamamıştır. Kültürel, gastronomik ve günlük yaşam deneyimleri, turistlerin seyahat deneyimlerini zenginleştirerek turizm gelirlerini artırmakta, bu da sektörün genel performansına olumlu yansımaktadır.

Günümüzde, gezginler kişiselleştirilmiş deneyimlere büyük ilgi göstermekte; veri analitiği, yapay zekâ ve makine öğrenimi gibi teknolojiler, seyahat şirketlerinin bireyselleştirilmiş hizmetler sunmasına olanak tanımaktadır. Turistlerin geçmiş davranışları ve tercihlerine dayalı öneriler, onların seyahat

deneyimlerini daha verimli ve tatmin edici hâle getirmektedir. Tarihî yerler, geleneksel uygulamalar ve yerel âdetler keşfedildikçe, kültür ve miras turizmine duyulan ilgi artmakta, bu durum, kültürel mirasın korunmasını desteklemekte ve farklı kültürlerin birbirini daha iyi anlamasına katkı sağlamaktadır.

Ayrıca macera ve doğa turizmi de giderek popülerlik kazanmakta, gezginler doğayla iç içe, alışılmışın dışında destinasyonları keşfetme arzusundadır. Bu doğrultuda, tatil amaçlı kiralık evler, butik oteller ve ekolojik pansiyonlar gibi alternatif konaklama seçenekleri ön plana çıkmakta; turistler, konfor ve sürdürülebilirlik sunan otantik konaklama deneyimlerini tercih etmektedir.

Solo turizm de bireysel seyahat edenlerin artan ilgisiyle turizm sektöründe önemli bir trend hâline gelmiştir. Teknolojinin hızla gelişmesi ve güvenlik önlemlerinin artması, tek başına seyahat etmeyi daha cazip kılmakta, sosyal medya ve dijital platformlar, solo gezginlerin rotalarını planlamalarını ve deneyimlerini paylaşımlarını kolaylaştırmaktadır. Bu eğilim, turizm sektöründe kişiselleştirilmiş hizmetlerin ve güvenlik önlemlerinin önemini artırarak oteller ve turizm acentelerinin solo gezginlere özel paketler ve deneyimler sunmasını teşvik etmektedir.

Öte yandan, Instagram ve benzeri sosyal medya platformlarında, sahte ve aşırı düzenlenmiş içeriklere olan ilginin azalması, kullanıcıların daha otantik deneyimlere yönelmesine sebep olmaktadır. Gerçek ziyaretçi yorumları ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının öne çıkması, destinasyonların pazarlama stratejilerinde şeffaflık ve dürüstlüğün önemini vurgulamaktadır.

Gastronomi turizmi, destinasyonların yerel mutfak kültürleriyle tanınmasını sağlayarak dünya turizmine olumlu katkıda bulunmakta ve yerel ekonomileri desteklemektedir. Gezginler, sadece bir yeri görmek için değil, o yerin yemek kültürünü deneyimlemek amacıyla da seyahat etmektedir. Bu trend, restoranlar, pazarlar ve yemek festivalleri gibi etkinliklerle desteklenmekte ve destinasyonların küresel turizm haritasında daha belirgin bir konum elde etmesini sağlamaktadır.

Uzun vadeli turizm eğilimlerine ilişkin yapılan araştırmalar, kültür ve deneyim odaklı turizmin önümüzdeki yıllarda daha da güçleneceğini göstermektedir. Kültürel ve deneyimsel turizm, turistlerin sadece fiziksel bir yer görmek yerine, o yerin kültürünü, tarihini ve yaşam tarzını derinlemesine deneyimleme arzusuyla paralel olarak gelişmekte; bu durum, destinasyonların pazarlama, ürün geliştirme ve sürdürülebilirlik stratejilerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Geleneksel kültür ile modern yaşamın iç içe geçtiği destinasyonlar, benzersiz deneyimler sunarak turistlerin beklentilerini karşılamakta ve sektöre uzun vadeli rekabet avantajı kazandırmaktadır.

1.2.6 Şehir turizmine artan talep

Şehir turizmi, son yıllarda hem eğlence hem de iş amaçlı seyahatlerde önemli bir artış göstermektedir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren, küreselleşme, sanayileşme ve şehirleşme süreçlerinin etkisiyle şehirler, turizm açısından cazibe merkezleri hâline gelmiştir. Bu dönemde, şehir turizmi stratejileri, ürün geliştirme, ziyaretçi pazarlarını anlama, şehri turistler için kullanıcı dostu hâle getirme ve tanıtım organizasyonları oluşturma gibi kapsamlı yaklaşımlarla şekillenmiştir.

Günümüzde, potansiyel turistler boş zamanlarında daha proaktif hâle gelmiş, heyecan arayışı, farklı yerleri ziyaret etme ve yeni deneyimler yaşama isteği artmıştır. Bu eğilim, daha kısa, daha sık ve daha yoğun tatillere yönelimi beraberinde getirmiştir. Kısa süreli şehir kaçamaklarındaki bu artış, şehir turizmi talebini önemli ölçüde etkilemiştir. Özellikle Avrupa'da, Londra, New York, Paris ve Berlin gibi kozmopolit şehirler, çok sayıda turist çekmektedir.

Türkiye'de de şehir turizmi potansiyeli giderek artmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2023 yılı hedefleri arasında, şehir destinasyonlarının markalaşmasına vurgu yapılmıştır. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya gibi büyük şehirlerde şehir turizmi projelerinin başlatılması önerilmiştir. Ayrıca

2010 yılında İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi, şehir turizmi açısından önemli bir gelişme olarak kaydedilmiştir.

Şehir turizminin gelişiminde kültürel deneyim kazanma, spor ve sanat etkinlikleri, alışveriş ve iş amaçlı seyahatler gibi faktörler de etkili olmaktadır. Özellikle kültürel miras alanlarını ziyaret etmek, gece yaşamı, yerel mutfak deneyimleri ve festivaller, turistlerin şehirleri ziyaret etme nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

İş seyahatlerinde ise yüz yüze etkileşim önemli olmaya devam etmekte ve uzun vadede tamamen çevrim içi toplantılara geçilmesi pek olası görülmemektedir. İş seyahatleri, yüksek harcama yapan ziyaretçileri bir destinasyona çekerek turizm gelirlerini artırma potansiyeline sahiptir. Ayrıca turizm sezonunu uzatmakta ve sektörün sürdürülebilirliği ile dayanıklılığını artırmaktadır. Uzaktan ve esnek çalışma ile artan "iş tatilleri" (*workations*) seyahat sağlayıcıları ve destinasyonlar için yeni fırsatlar sunmaktadır.

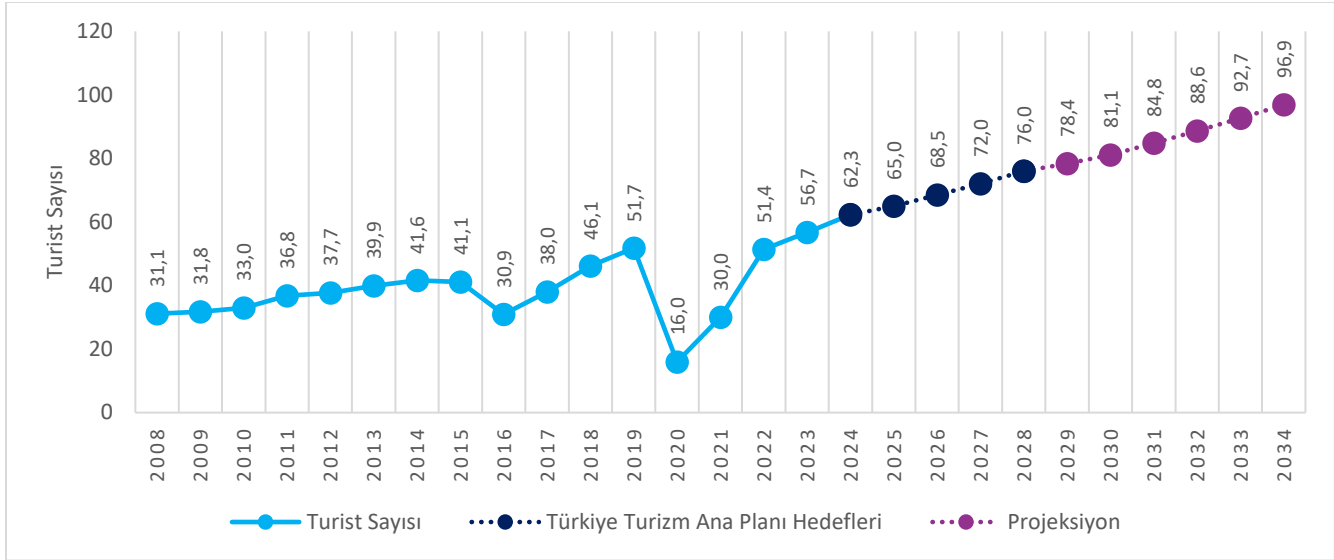
Uzaktan çalışmaya geçiş, iş ve tatil seyahatlerini birleştirme fırsatları yaratmıştır. "*Workations*" olarak adlandırılan bu eğilim, profesyonellerin tatil deneyimlerini iş rutinleriyle harmanlamasını sağlamakta ve çeşitli konumlardan çalışmaya olanak tanımaktadır. Güvenilir internet bağlantısı ve uygun çalışma alanları sunan destinasyonlar, uzaktan çalışanlar için özellikle cazip hâle gelmiştir.

1.3 Türkiye Turizmi

Türkiye turizmi, 2019-2021 yılları arasında küresel salgın nedeniyle yaşanan geçici duraklamanın ardından 2024 yılında, tüm zamanların en yüksek ziyaretçi sayısına ulaşmıştır. Bu dönemde, Türkiye'yi ziyaret eden toplam kişi sayısı, bir önceki yıla göre yaklaşık %10 artış göstererek 62 milyon 270 bine ulaşmıştır. Bu ziyaretçilerin %15,4'ünü yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları oluşturmuştur. Aynı yıl, turizm geliri de %8,2 artarak 60 milyar 500 milyon dolar ile rekor seviyeye ulaşmıştır (Şekil 1.3.1 ve Şekil 1.3.2.).

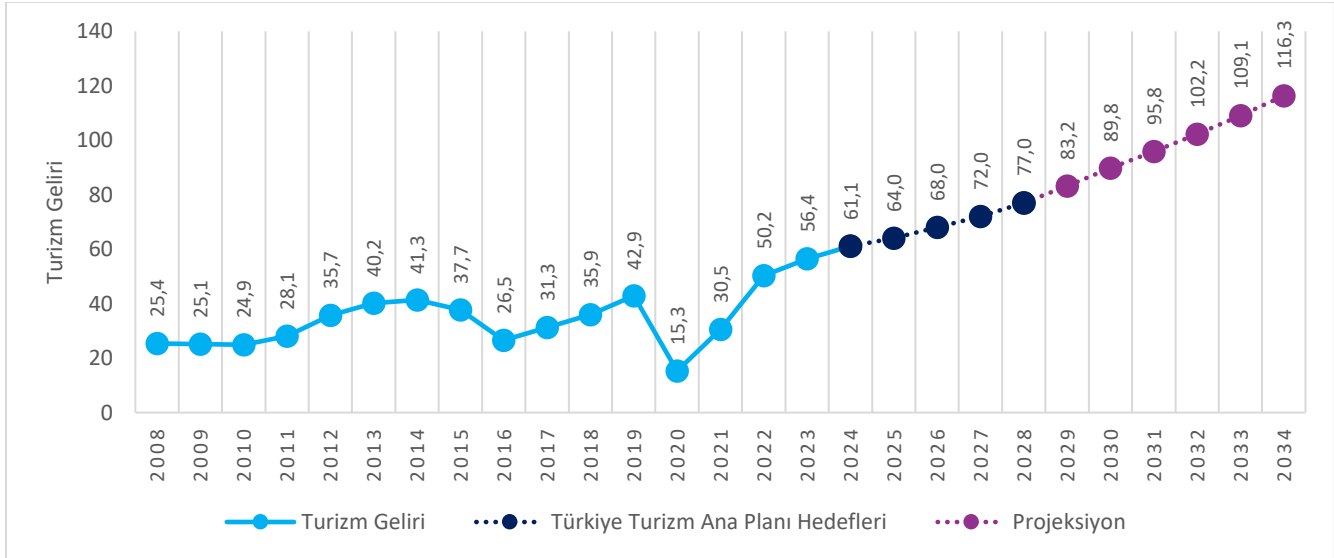
Türkiye, küresel salgın sonrasında turizm sektöründe dikkat çekici bir toparlanma süreci yaşamıştır. Bu süreçte, Güvenli Turizm Sertifikası ve Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı gibi yenilikçi politikalar uygulanmıştır. Ayrıca pazar çeşitlendirmesi, hedef odaklı tanıtım stratejileri, tanıtımda ve markalaşmada büyük veri kullanımı gibi modern yaklaşımlar benimsenmiştir. TGA'nın etkinliğini ve tanıtım kanallarını çeşitlendirdiği bu dönemde, illerde destinasyon yönetiminin temellerini oluşturacak kurullar oluşturulmuş, destinasyonların turizm stratejik planlarında artış gözlemlenmiş, sürdürülebilir ve rekabetçi destinasyon yaklaşımları ile akıllı şehir uygulamalarına ağırlık verilmiştir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, On İkinci Kalkınma Planı ve Türkiye Turizm Ana Planı hedeflerine uyumlu olacak şekilde 2028 yılı için yaklaşık 76 milyon uluslararası ziyaretçi hedefi belirlemiştir. Turizm gelirlerinin ise 2028 yılında yaklaşık 77 milyar ABD doları seviyesine getirilmesi amaçlanmaktadır. Başka bir ifade ile Türkiye, turist sayısından ziyade turizm gelirlerini ve turist başına harcamayı artırmayı, turizm altyapı ve hizmetlerinin sürdürülebilirliğini ve kalitesini yükseltmeyi hedef edinen bir strateji belirlemiştir.

Şekil 1.3.1. Türkiye'nin yabancı turist sayısı: gerçekleşme ve hedefler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2025 yılı itibarıyla başlamaktadır.

Şekil 1.3.2. Türkiye'nin turizm geliri: gerçekleşme ve hedefler

Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2025 yılından başlamaktadır.

Türkiye, turizm hedeflerine ulaşmak için paydaş katılımını esas alan bir turizm yönetim modeli geliştirmektedir. Bu model, sürdürülebilir turizme öncelik vermekte, hızla dönüşen teknolojilere, uzun vadeli turizm eğilimlerine ve değişen turist profillerine uyum sağlamaktadır. Ayrıca uluslararası rekabet gücünü artırmayı hedefleyen bu yapı, iklim değişikliği ve diğer küresel risklere karşı dirençli olacak şekilde tasarlanmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'nin 2024-2028 Stratejik Planı'nda, sürdürülebilir turizm programlarının uygulanması ve turizm sektörünün iklim değişikliğine olumsuz etkilerinin azaltılması gibi hedeflere yer verilmiştir.

Türkiye, turizm sektöründe risk analizi ve kriz yönetimine dayalı uzun vadeli bir yönetim sistemi benimseyerek hızlı ve etkili uygulamaların geliştirilmesini sağlamaktadır. 15 Temmuz 2019 tarihinde kurulan Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA), Türkiye'nin iç ve dış turizm pazarında bir marka ve cazibe merkezi hâline gelmesi için çalışmaktadır. TGA, somut ve somut olmayan doğal, kültürel, biyolojik ve insan ürünü mirasların keşfedilmesi, geliştirilmesi ve tanıtılması amacıyla T.C.

Kültür ve Turizm Bakanlığı eş güdümünde kısa, orta ve uzun vadeli iletişim ve pazarlama faaliyetleri yürütmektedir. Bu kapsamda, etkili tanıtım, belgelendirme ve markalaşma çalışmaları ile Türkiye'nin turizm potansiyeli ve hedefleri dünya çapında fark edilmeye başlanmıştır.

Türkiye'nin uzun vadeli turizm stratejisi, sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde şekillendirilmektedir. Bu strateji kapsamında, doğal ve kültürel kaynakların korunmasına öncelik verilmekte, yerel halkın ve işletmelerin turizmden azami fayda sağlaması hedeflenmektedir. Ayrıca destinasyon yönetiminde yeni yaklaşımlar benimsenmekte, etkili ve sürdürülebilir tanıtım yapıları oluşturulmakta ve ulaşım altyapısı ile hizmet kalitesi geliştirilmektedir. Turist ve personel sağlığının korunmasına yüksek öncelik verilmekte, turizm sektörüne nitelikli insan kaynağı kazandırılmasına önem atfedilmektedir. Sağlık ve gastronomi turizmi gibi alanlara odaklanılarak bisiklet, inanç, macera, eğitim ve kongre turizmi gibi alternatif turizm türleriyle yıl boyunca ve ülke genelinde turizmin çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır. Farklı pazarlara yönelerek pazar çeşitliliği sağlanmakta, konaklama kapasitesi ve kalitesi artırılmakta, yeni ve sürdürülebilir destinasyonlar oluşturulmakta ve rekabetçi uygulamalara öncelik verilmektedir.

2 Hatay Turizmine Genel Bakış ve Turizm Altyapısı

2.1 Hatay’a Genel Bakış

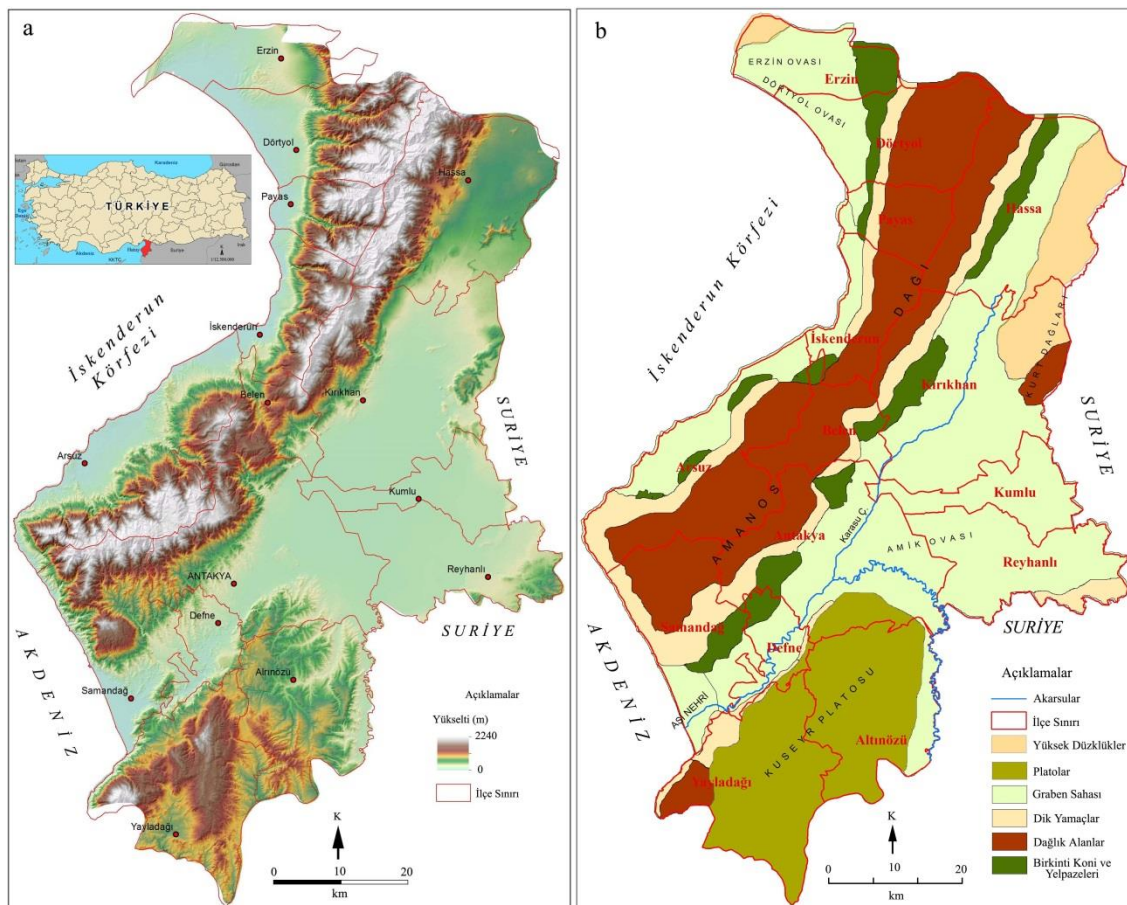
2.1.1 Fiziki Coğrafya

Akdeniz Bölgesi’nin Adana Bölümü içerisinde yer alan Hatay, aynı zamanda Türkiye’nin en güneydeki enlemleri üzerindedir. Hatay, sahip olduğu bu matematiksel konum özelliklerine paralel olarak litolojik özellikleri ile birlikte özgün yer şekilleri, Akdeniz ikliminin Antakya depresyonuna özgü iklimatik özellikleri, endemik ve relict bitki türleri, verimli toprak özellikleri ve zengin su kaynakları ile tarihî süreçte daima çok önemli bir jeopolitik mevkide yer almıştır. Kadim Mezopotamya uygarlıklarının Akdeniz ve Anadolu uygarlıkları ile kurmuş olduğu sosyokültürel ve ekonomik bağlar, anlaşılacağı üzere daha ilk çağlardan itibaren söz konusu konum üzerinden gerçekleştirilebilmiştir. Tarihî İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunan bu stratejik bölgenin, Kral Yolu ve Baharat Yolu’na da bağlanabilmesi, bu konumun stratejik önemini daha da arttırmıştır. Sözü edilen konum özelliklerinin bir sonucu olarak bölgede Paleolitik Dönem yerleşmelerinin yoğunluk göstermesi, Hatay ve çevresindeki tarihî ve kültürel turizm potansiyelinin oluşması ve gelişmesine katkı sağlamıştır.

Hatay’ın batısını nemli Akdeniz kıyıları, kuzeyini Adana, Osmaniye ve Gaziantep illerinin yer aldığı yüksek Orta Toros kütlesi, doğusu ve güneyini ise çöl karakterli Suriye platoları çevrelemektedir. Hatay, dış çeperlerinde olduğu gibi içeride de dikkat çekici farklılıklar barındırmaktadır. Özellikle Kuzeydoğu-güneybatı istikametinde âdeta bir duvar gibi yükselerek il idari alanını doğu ve batı kısımlarına ayıran Amanos (Nur) Dağları; ilin batısında Anadolu; doğusunda ise Orta Doğu coğrafi görünüşünü ortaya koymuştur. Amanoslar’ın batısında İskenderun Körfezi kıyı şeridinde kurulmuş ve geriye doğru gelişmiş Erzin, Dört Yol, Payas, İskenderun ve Arsuz ilçe yerleşmeleri yer almaktadır. Şehir yerleşmeleri genellikle dar kıyı şeridi üzerinde gelişme gösterirken gerideki yamaçlar boyunca köy ve köye bağlı kırsal yerleşmeler dikkat çekmektedir. Amanoslar’ın doğusunda ise kuzeyden itibaren Hassa, Kırıkhan, Reyhanlı, Kumlu, Antakya, Defne, Altınözü, Yayladağı ve Samandağ ilçeleri yer almaktadır. Amanosların batısı ve doğusundaki düzlükleri birbirine bağlayan geçit sahasında ise Belen ilçesi yer almaktadır. İlçe idari alanı, konumu nedeniyle geçmişten itibaren İskenderun ve Kırıkhan halkının yayla yerleşmeleri olarak kullanılmıştır. Ulaşım güzergâhı üzerinde bulunan Belen Yaylası, zaman içinde gösterdiği fonksiyonel gelişmelere bağlı olarak kasaba karakteri kazanmış ve çevresindeki kırsal yerleşmelerin odağı olarak önce belediye, daha sonra da ilçe kuruluşuna merkezlik etmiştir.

Hatay, İskenderun Körfezi’nin doğu kıyılarında bulunduğu Akdeniz’den, güneyde Denizgören köyü (Yayladağı) kıyılarında ayrılmaktadır. İlin Suriye ile olan kara sınırı, işte bu kesimden itibaren başlamakta ve kuzeye kadar yaklaşık 279 km uzanmaktadır. Hatay’ın Suriye ile komşuluğu, Yayladağı, Altınözü,

Hatay ilinin en belirgin jeomorfolojik birimleri il idari alanın orta yerinde konumlanan kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu Amanos Dağları ve tepeler hâlinde ovaya alçalan yamaçları bir kenara bırakılacak olursa kuzeyde Erzin ve kuzeydoğuda Hassa-Kırıkhan Lav Platoları, doğuda Samandağ-Defne-Antakya-Kırıkhan-Hassa fay çöküntü düzlüğü, batıda şerit hâlinde uzanan Arsuz-İskenderun-Payas-Dört Yol-Erzin dar kıyı düzlükleri, güneyde Kuseyr Aşınım Platosu ve güneybatıda Asi Deltası'dır.

Şekil 2.1.1.1 Hatay İlinin Lokasyonu ve Yeryüzü Şekilleri Haritası

Yükseltisi güneye doğru azalan Amanoslar'ın güneybatısı, kısa boylu ve sık bir akarsu şebekesi ile parçalanmış bir flüvyal topoğrafya özelliği göstermektedir. Kütlenin doğusu ile batısı arasındaki düzlüklere geçişi sağlayan kesimde yükselti 740 m seviyelerindedir ve burada Belen ilçe merkezi kurulmuştur. Bu kesimden çevreye doğru yamaçlar boyunca yükseldikçe köy ve sayfiye yaylacılığının önem kazandığı kırsal yerleşmelere rastlanmaktadır. Dağlık alandan inen akarsuların biriktirdiği kolüvyal ve alüvyal malzemelerle kütlenin her iki yanındaki ovaların zemini örtülmüştür. Bu açıdan yerleşime açılan ovaların tarımsal potansiyeli de yüksektir. Batı kesimdeki ovalarda Erzin, Dört Yol, Payas ve İskenderun şehirleri ile doğu kesimde Kırıkhan, Reyhanlı, Kumlu, Antakya, Defne şehirlerinin kurulmuş olduğu görülmektedir. Samandağ sahilinde ise Asi Nehri'nin Akdeniz'e döküldüğü yerde Asi Delta Ovası oluşmuştur. Hatay'ın en geniş verimli alanı durumunda olan Amik Ovası'nın oluşumu ise tektonik kökenlidir. Samandağ-Kahramanmaraş grabeni içinde yer alan bu çöküntü ovasının genişliği, yaklaşık 119.350 hektardır. Hatay ilinin jeomorfolojik birimlerinden bir diğerini de Kuseyr Platosu oluşturmaktadır. Altınözü ve Yayladağı ilçelerinin üzerinde yer aldığı platonun yükseltisi, ortalama 500-1000 metredir. Plato arazisinin büyük ölçüde kırıklı ve diaklazlı kalkerlerden (CaCO₃) oluşması, yüzey ve kaynak sularının derinliklere sızmasına neden olduğundan burada kurulmuş yerleşmelerin en önemli problemi su sıkıntısıdır.

Hatay, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı Akdeniz iklim kuşağında bulunmaktadır. Yer şekillerinin doğrultusu ve denizellik özellikleri kıyı ile iç kesimler arasındaki iklim şartlarının farklılaşmasına sebep olmaktadır. Öyle ki ilin batısındaki kıyı kesimleri, orta kesimdeki dağlık saha ile bu sahanın doğusundaki ova ve platolar arasında çok az iklimik farklılıklar bulunmaktadır. Ortadaki dağlık kütle denizden yükselen nemli hava kütlelerinin iç kesimlere geçişini engelleyen bir duvar gibi yükseldiğinden, iç kesimlerde yağış değerleri 500 mm'nin altına düşmekte ve özellikle yaz mevsiminde kuraklık söz konusu olmaktadır. İl idari alanı kış mevsimi boyunca "Polar Cephe" ve "Akdeniz Cephesi" ile "gezici depresyonların" etkisi altına girmektedir. Yazın ise polar cephenin daha kuzey enlemlere çekilmesiyle birlikte Basra Alçak Basıncı ile Azor Antisiklonu arasındaki akımların etkisi şiddetli yaşanmaktadır. Bu sebeple yağışlar, en fazla kış ve ilkbahar; en az ise yaz mevsimlerinde görülmektedir.

Hatay, Akdeniz'e olan uzun kıyıları, akarsuları, gölleri ve sulak alan sistemleri ile çok önemli bir hidrografik potansiyele sahiptir. Kaynağını Anti Lübnan Dağları'ndan alan Asi Nehri, Suriye topraklarında kuzey yönünde aktıktan sonra Türkiye-Suriye sınırlarını çizerek Hatay'ın Amik Ovası'nda geniş bir vadi tabanında akışını sürdürmektedir. Bu bölgede ana kolları Karasu ve Afrin çaylarını da bünyesine alan akarsu, Antakya ve Defne merkez ilçelerinde derince bir vadide seyrini sürdürmektedir. Defne-Samandağ ilçeleri arasındaki Ziriye Boğazı'ndan geçen akarsu, Samandağ'da genişçe bir delta ovası oluşturarak Akdeniz'e dökülmektedir. Nehrin Türkiye'deki uzunluğu yaklaşık 96 km'dir. Hatay'da 1965 yılında Amik Gölü'nde drenaj çalışmaları başlatılmış, göl ve çevresindeki bataklık alanları kurutulmuş ve buradaki sulak alan sistemleri Amik Ovası'na kazandırılmıştır. Amanoslar'dan Amik Gölü'ne ulaşan akarsular, bu kesimde açılan drenaj kanalları ile Asi Havzası'na bağlanmış ve Asi Nehri'nin drenaj alanı genişletilerek 22.624 km²'ye çıkartılmıştır. 1980'li yıllarda göl tamamen kurutulmuş ve ovanın alanı genişletilmiştir. Gölün kurutulması sahanın ekolojik ve fiziki yönden tamamen değişmesine yol açmıştır. Hatay'da ayrıca Gölbaşı, Aygırgölü (Kırıkhan), Yenişehir, Cüdeyde, Pınarbaşı (Reyhanlı), Kanlıören (Hassa) gibi daha küçük ölçekli göller de bulunmaktadır. Termal sular potansiyeli açısından önem taşıyan kaplıca ve içmeler, Erzin ve Reyhanlı'da sağlık turizmi perspektifinde değerlendirilmektedir. İlin batısında Arsuz'dan Erzin'e kadar kesintisiz devam eden Akdeniz kıyı şeridi özellikle kıyı turizminde son yıllarda gelişme göstermiştir. Kıyı turizminin yanı sıra sanayi, ticaret ve balıkçılık potansiyeli bulunan limanların sunduğu deniz yolu ulaşım fonksiyonu da bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Hatay'ın doğal bitki örtüsü, Akdeniz ikliminin karakteristik formasyonu olan bazı geniş yapraklı ağaç türleri ve kızılçamlardan oluşan ormanlar ile ormanların tahrip edildiği yerlerde gelişme gösteren maki

topluluklarıdır. Maki topluluklarının yöredeki yayılışı, dağ yamaçlarında yaklaşık 800 m'ye kadar olan yükseltilere çıkmaktadır. Orman örtüsü ise Amanos Dağları başta olmak üzere güneyindeki Keldağ (Kılıç Dağı-Cebeli Akra) üzerinde yoğunlaşmıştır. Amanoslar'ın Akdeniz'e bakan yamaçlarında makilerin yayılış sahaları olan 800 metreden 1200 metrelere kadar ardıc (juniperus) gibi iğne yapraklı ağaçlar ile meşe (quercus), kayın (fagus), kızılçık (cornus mas), kavak (populus), çınar (platanus) ve tesbih ağacı (melia azedarach) gibi yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlar yer almaktadır. Amanos Dağları'nın batıda Dört Yol, doğuda Hassa ve Kırıkhan ilçelerindeki yamaçların üst kesimlerinde Karadeniz bitki örtüsüne ait kayın (fagus), fındık (corylus), ıhlamur (malvaceae) gibi türlerin de yayılışı görülmektedir. Samandağ ve Altınözü ilçeleri ile Defne'de Harbiye bölgeleri, bir maki türü olan defne (laurus) açısından önem taşımaktadır. Buralarda toplanan defne dalı, defne yaprağı ve sabun yapımında kullanılan meyvesinin yöre ekonomisi açısından payı önemli boyutlardadır. Defne yağı ve defne sabunu üretilen başlıca ürünlerdir.

Hatay ilinde toprak türlerinin dağılışı çeşitlilik göstermektedir. İlde en geniş yayılışa sahip toprak grubu, kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır. Daha ziyade Amanos Dağları'nda yaygınlık gösteren bu topraklara, Reyhanlı ilçesi dışında hemen her kesimde rastlanabilmektedir. Dört Yol, İskenderun, Kırıkhan, Reyhanlı, Antakya, Defne ve Samandağ gibi zirai potansiyelin yüksek olduğu ilçelerde akarsu biriktirme faaliyetleri ile meydana gelmiş ova ve vadi tabanlarında alüvyal topraklar yaygınlık göstermektedir. Kolüvyal topraklar eğimin nispeten azaldığı, engebenin arttığı, taşlı özelliğin problem oluşturmadığı yerleşim yerleri çevresinde bahçe ziraatı açısından oldukça değerlidir. Kolüvyaller, taraçalama yapılarak bağcılık başta olmak üzere diğer meyve türleri ile sebze üretimi bakımından bahçe ziraatına uygun hâle getirilmektedir. Karstlaşmaya bağlı olarak demir oksit (Fe₂O₃) birikiminin yoğun olduğu kırmızı Akdeniz toprakları, daha ziyade Erzin, Dört Yol, Kırıkhan, Altınözü, Yayladağı ve Samandağ ilçelerinin bulunduğu alanlarda yayılış göstermektedir. Bu topraklar da zeytincilik, turuncgiller, nar vb. yetiştiriciliği bakımından elverişli imkânlar sunmaktadır. Toprak türleri içerisinde nispeten daha dar alanlarda yayılış gösteren volkanik karakterli bazaltik topraklar, batıda Erzin ve doğuda Hassa ilçelerinde görülmektedir. Bu topraklar da ziraatın elverişli olduğu zeminlerde verimliliği artırmaktadır.

2.1.2 Beşerî ve Ekonomik Coğrafya

Hatay, Anadolu'nun en eski tarihî yerleşim yerlerinden birisi olarak hemen her çağda ticaret yolları ve Doğu Akdeniz'in güvenliği açısından jeostratejik öneme sahip, kadim bir yerleşim alanı durumundadır. İl idari alanı içerisindeki arkeolojik araştırma ve kazı çalışmaları, Prehistorik Çağ'ın Orta ve Üst Paleolitik dönemlerine ait beşerî yaşama özgü en eski buluntuları gün yüzüne çıkarmıştır. Yerleşim bölgesini beşerî açıdan çekici kılan ve tarih süresince insan akımlarına maruz bırakan en önemli özellik, Anadolu'yu Çukurova üzerinden Orta Doğu'ya, özellikle Suriye ve Filistin kültür bölgelerine bağlayan yolların kavşak noktası olması, yani eşsiz coğrafi konumudur. Türkiye'de Paleolitik iskân yerleri açısından birçok yerleşim sahasının tespiti yapılmış olmasına rağmen günümüzde bu sahalardan en iyi bilineni, Hatay topraklarıdır. Samandağ ilçesinde tespit edilen Paleolitik mağaralar Kanal, Tıkalı, Merdivenli, Barutlu ve Üçağzılı mağaralarındaki buluntular, Taş Devri insanların varlığını göstermektedir. Helenistik Dönem öncesi Hatay'da Amik Ovası haricinde Samandağ ve İskenderun körfezlerinde de Mezolitik Dönem yerleşmelerinin bulunduğu ortaya koyulmuştur. Bunlar, Asi Deltası'nda Sabuniye ve Al Mina; İskenderun Körfezi'nde Rhosos, Myriandros, Kinet Höyük ve Issos'dur. Neolitik Dönem iskânına öncelikle Cüdeyde ve Dhahab höyüklerinde rastlanmıştır. Amik Ovası'nda yerleşme Neolitik Çağ'da başlamakta ve bu yerleşmeler daha ziyade akarsu vadileri ve göl kenarında görülmektedir. Tell Tayinat ve Tell Aççana höyüklerinde yapılan araştırmalarda, buralardaki yerleşmenin de Kalkolitik Çağ'a kadar indiği anlaşılmıştır.

Büyük İskender'in (MÖ 323) ölümünden sonra Suriye ve Mezopotamya bölgesinde Seleukos Krallığı kurulmuştur. Devletin ilk başkenti Samandağ'daki liman kenti, Seleucia Pierra olmuştur. Kent, deniz tarafından gelecek saldırılara çok açık olduğundan güvenlik açısından iç kısımlarda yeni bir başkentin kurulması gerekli görülmüş ve bunun için günümüz Antakya'sının yerleşim yeri seçilmiştir. Bu bakımdan ilk yerleşim tarihi Seleukoslulara dayanan Antakya, geçmişten günümüzde stratejik öneme sahip ticaret yollarının güzergâhında yer alan, zirai potansiyeli yüksek graben ovası ile çok değerli bir jeopolitik konuma sahiptir. Antik Çağ'daki adıyla "Antioch", Seleukos I. Nicator tarafından MÖ 300'lü yıllarda kurulmuş ve kuruluşundan günümüze kadar doğu ile batı ticareti arasında önemli bir merkez olmuştur. Geçmişinin çok eskilere dayanması ve yeryüzünün ilk dinî merkezlerinden birisi olması sebebiyle Hristiyan Arapların, önce "Medinetullah" (Allah'ın Şehri), sonra "Antakiyyetü'l-Uzma" (Ulu Antakya) sıfatını ekleyerek "Allah'ın Şehri Ulu Antakya" dedikleri bu tarihî kent hakkındaki bilgilere batı kaynaklarında da rastlanmaktadır. Hristiyanlığın egemen olduğu dönemde bu kadim kente "Tanrı'nın Şehri" ve Bizans hâkimiyetinde "Teupoli" (Teopoli, Theuopolis, Tanrının Şehri) adları da verilmiştir. MÖ 64'te Roma hâkimiyetine giren Antakya, Suriye eyaletinin başkenti olmuştur. Hatay il idari alanı, İslam, Bizans, Haçlılar ve Selçuklular dönemlerinde de önemli bir merkezdir. Bu yeni kurulmuş olan kent, izgara planında yapılandırılmış, sokaklar kışın güneşi görecektir şekilde, yazın ise Asi Nehri'nden gelen rüzgârı alacak biçimde inşa edilmiştir. 1615, 1822, 1872 yıllarında yaşanan yıkıcı depremler ve savaşlar nedeniyle Antakya, kenti üç kez harabeye dönüşmüştür. 1872 depreminde kentin 2/3'ü yok olurken; 6 Şubat 2023 tarihinde art arda iki kez yaşanan depremlerde kent dokusu büyük ölçüde yok olmuştur.

Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi (1516) sırasında Osmanlı hâkimiyetine giren il idari alanı, Halep vilayeti merkez sancağına bağlı bir kaza olarak yönetilmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası bir dönem Fransız işgalinde kalan Hatay; Antakya, Dört Yol, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Reyhanlı ve Yayladağı ilçeleri ile 23.07.1939 tarihinde Türkiye'ye katılmıştır. İle daha sonraki süreçte kendi içinden türeyen Altınözü, Belen, Erzin, Kumlu ve Samandağ ilçeleri eklenmiştir. Büyükşehir Belediye Kanunu (12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı) ile büyükşehir statüsü kazanan il, kendi içinden türetilen yeni idari alanlar (Arsuz, Defne ve Payas ilçeleri) ile 15 büyükşehir ilçesinden oluşturulmuştur. Büyükşehir Kanunu'na göre il sınırları içerisindeki köyler, mahalle statüsüne geçirildiğinden 168'i şehirselsel, 421'i kırsal karakterli toplam mahalle sayısı 589 olmuştur.

Hatay'da nüfus ve yerleşmelerin dağılışı ve yoğunluğu açısından belirli alanlar ortaya çıkmıştır. Yerleşmelerin Amanoslar'ın batısındaki dar kıyı ovası şeridi ile Amanoslar'ın doğusundaki Asi Nehri'nin delta ve taşkın ovasında yoğunlaşmış olduğu dikkat çekmektedir. Bu yoğunluk sahalarının en belirgin özelliği, batıdaki kıyı kesimde İskenderun Demir Çelik Fabrikası'nın (İSDEMİR, 1970-1975) varlığı ile doğudaki zirai potansiyeli yüksek alüvyal ovaların varlığıdır. İSDEMİR'in etkisiyle Akdeniz sahil kesiminde yer alan Erzin, Dört Yol, Payas, İskenderun, Belen ve Arsu ilçeleri birbirleri ile bütünleşerek âdeta conurbazasyon (bütünşehir) sahasına dönüşmüş durumdadır. Amanoslar'ın doğusundaki Asi vadi tabanında kurulmuş olan Antakya ve Defne'nin ilin merkez ilçeleri olma rollerini üstlenerek başarı ile sürdürdüğü söylenebilir. Reyhanlı yoğun bir şekilde nüfuslanarak yerleşmeye sahne olurken kırsal kesiminde nüfus ve yerleşme yoğunluğu zayıftır. Aynı durum Yayladağı için de geçerlidir. Yayladağı kırsalı, nüfus ve yerleşme yoğunluğu bakımından Hatay'ın en tenha bölgesidir. Antakya, Defne ve Samandağ yerleşmelerinin bulunduğu ovalarda ise şehirselsel merkezlerden çevreye doğru fonksiyonel etki halkaları genişlemiştir.

Hatay nüfusu, 1940 yılından günümüze kadar düzenli bir nüfus artış seyri göstermiştir. 1940'ta 246.138 kişi olan il nüfusunun 185.823'ü (%75,5) kırsal kesimde toplanmıştır. Bu oran kırsal kesim aleyhine sürekli azalmıştır. Kırsal-şehirselsel nüfus dengesi 2012 yılında sağlanmıştır. İl nüfusu 1975 yılında 744.113 kişiye ve 1985 yılında da 1.109.754 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemdeki nüfus artışında İSDEMİR'in faaliyete geçmesi çok etkili olmuştur. 2012 yıl ve 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu ile büyükşehir statüsü kazanan Hatay ilinde asıl nüfus toplanma alanları, merkez ilçeler Antakya ve Defne ilçe merkezleridir. 2012

yılında il nüfusu 1.483.674 iken 6 Şubat depremlerinin ardından 2023 yılında il toplam nüfusu, bir önceki yıla göre 141.403 kişi azalarak 1.544.640 kişi olmuştur. Nüfus miktarındaki bu düşüş, deprem nedeniyle kayıplar ve depremde en büyük hasarı almış şehirlerden il dışına gerçekleşen göçlerle ilişkilidir. 2024 yılına gelindiğinde 17.545 kişilik bir nüfus artışının yaşanmasıyla sayının 1.562.185 kişiye ulaşabildiğini ifade etmek gerekir. Ancak bu artışın henüz daha göç eden nüfusun geri gelmediği ve gerçek anlamda bir nüfus artışının yaşanmadığı anlamını taşıdığı söylenebilir.

Amik Ovası kurutulmadan önce bataklıklar nüfusun dağılışını sınırlamıştır. Günümüzde en verimli tarım arazilerinin bulunduğu kesime karşılık gelen bu saha, yıllar sonra en yoğun nüfus birikim sahasına dönüşmüştür. Amik Ovası'nda Antakya, Kırıkhan, Reyhanlı ve Kumlu ilçelerinin geniş tarım arazilerinin bulunduğu sahalara, nüfusun en çok yoğunlaştığı sahalara karşılık gelmektedir. Dolayısıyla Asi Nehri taşkın ovası ve ağız kısmında oluşturduğu delta ovası üzerindeki Antakya, Defne ve Samandağ ilçeleri hem ilin en kalabalık alanları hem de en önemli nüfus çekim sahaları durumundadır. Diğer yoğun nüfuslanma alanları ise Amanoslar'ın batısındaki dar kıyı ovalarına sıkışmış Erzin, Dört Yol, Payas, İskenderun ve Arsuz ilçe yerleşmeleri ile Amanos geçidi üzerinde kurulmuş olan Belen ilçesi yaylarıdır.

Amanos Dağları'nın batısındaki yerleşmeler genellikle dar kıyı ovasındaki yol boyu, yamaç ve sırtta kurulmuş yerleşmeler şeklindedir. Dar kıyı ovası yerleşmeleri toplu doku gösterirken yamaç ve sırtlara doğru yerleşmelerde dağılma eğilimi söz konusudur. Kıyı kesiminde İSDEMİR gibi önemli bir sanayi kuruluşunun yer alması, bu kesimin sık ve yoğun nüfuslu olmasının en önemli nedenidir. Kıyı kesimi yerleşmelerinde nüfus ve iş yeri sayılarındaki artış dikkat çekicidir. Bu durum, kırsal yerleşmelerin kasaba formu kazanmasına yol açmıştır. İskenderun Körfezi'nin gerisinde yükselen yamaçlar, akarsularla derin bir şekilde yarılmış olduğundan bu arızalı topoğrafya üzerindeki yerleşmelerde dağılma söz konusudur.

Hatay ili arazisinin yaklaşık %70'ini, eğimli ve engebeli yüzeyler ile yüksek dağlık kesimler ve plato alanları oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu alanlardaki yerleşme yoğunluğu, alçak ve düzlük alanlara kıyasla daha zayıftır. 750 metrenin üzerindeki alanlarda genellikle sadece yayla yerleşmeleri görülmektedir. Amanos Dağları üzerinde yoğunluğu kuzeyden güneye doğru azalmakla birlikte çok sayıda yayla yerleşmesi bulunmaktadır. Bunlar arasında yerleşim yeri olarak önemi artan yaylalar olduğu gibi sonraki dönemlerde fonksiyonunu kaybederek terk edilen yerleşmeler otlak alanlarına dönüşmüşlerdir. Bölgedeki yayla yerleşmeleri arasında en bilinenleri; Çökek ve Topaktaş (Dört Yol), Alan ve Paşaoğlu (Kırıkhan), Dedemli ve Çardak (Hassa), Fırın (Antakya), Soğukoluk/Güzeloluk (Belen) ve günümüzde Belen ilçe merkezinin mahallesi olan Atik Yaylası'dır. Bu sahalardan öteden beri konargöçer aşiretlerin hayvancılık faaliyet alanları olarak kullanıldığından, buralarda farklı karakterlerde kırsal yerleşme biçimleri ortaya çıkmıştır. Reyhanlı, Altınöz ve Yayladağı ilçelerinde ise yayla yerleşmeleri yerine yöreye has özellikleri taşıyan çiftlik ve kışlak yerleşmeleri dikkat çekmektedir. Çiftlikler, en geniş birimleri olan ziraat alanlarından tamamen ayrı ve onlardan uzakta ve ekseriya kendi geniş mülkünün bir kenarına yerleşmiş işletmelerdir. Özellikle Antakya, Dört Yol, Erzin, Kırıkhan, Reyhanlı ve Kumlu ilçelerinde yer alan bu yerleşmeler, genellikle ziraat amaçlı oluşmuş bitkisel üretim alanlarıdır. Altınöz ve özellikle de Yayladağı ilçesinde bulunan çiftlikler ise hayvancılık amacının ön planda olduğu, bunun yanı sıra bir miktar da tarımsal gelirin elde edildiği hayvansal üretim çiftlikleri şeklindedir.

Hatay il idari alanı içerisinde *dağ*, *yamaç*, *sırt*, *plato*, *vadi*, *boğaz* ve *ova* gibi farklı jeomorfolojik birimlerin bir arada bulunması iktisadi faaliyetlerde de çeşitlenmeye imkân sağlamıştır. Yöre halkının daha az engebeli ve iklim yönünden daha elverişli bölgelerde yaşama istediğinden dolayı yerleşmeler genellikle yükseltinin azaldığı alanlarda yoğunlaşma gösterdiğinden, yerleşmeler ekseriyetle ova tabanı ya da Asi Nehri boyunca uzanış göstermektedir. Bu sayede insanlar hem ekonomik faaliyetleri için uygun sahalara sahip olmuşlar hem de yükselti ve eğimin sınırlayıcı etkisinden kurtulmuşlardır.

Nihayet insanların kurmuş oldukları yerleşme üzerinde hâkim ekonomik faaliyet ve mevcut coğrafi görünüm son derece etkili olmuştur.

Hatay ilinin ekonomik yapısı hemen hemen tüm sektörlerle bağlı olarak gelişme göstermiştir. Tarım sektörünün il ekonomisindeki payı büyük olmakla birlikte ticaret ve sanayi sektörlerinin de önemi yadsınamaz. Hatay, sahip olduğu tarımsal zenginlikler ve ile gelen ticari mal ve hizmetlerin Suriye'nin iç bölgelerine, Yukarı Mezopotamya'ya, İran ve doğusuna dağıtıldığı ve ticaretin yönlendirildiği dinamik bir alan olmuştur. Ekonomide tarımsal üretimin önemi çok büyüktür. İlin toplam 552.400 hektar alanının neredeyse yarısı (275.578 hektar) tarım alanları olarak kullanılmaktadır. Tarım alanlarının %63'ünde sulu tarım gerçekleştirilmektedir. Özellikle ilin batı kesiminde yer alan kıyı ovaları, Amik Ovası, Asi Deltası ve Kuseyr Platosu yetiştirilen farklı tarımsal ürünleri ile birbirinden ayrılmaktadır. Amanos Dağları'nda ise hayvancılık ve ormancılık faaliyetleri daha önemlidir. Hatay'da ova ve bazı yamaç yerleşmelerinde ticari türde bitkisel üretim faaliyetleri sürdürülürken genel anlamda yamaç, plato ve dağlık alanlardaki yerleşmelerde geçimlik bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyetleri ön plandadır.

İl genelinde tarla ürünleri olarak en fazla pamuk, mısır, buğday ve arpa üretilmektedir. Buğday daha çok ilin doğu ve güneydoğu kesimlerinde üretilmektedir. Bu kesimlerde Amik Gölü sularının 1968 yılında inşa edilen dört drenaj kanalı ile Asi Nehri'ne boşaltılması sonucunda 75.000 dekar tarım arazisi kazanılmıştır. Hatay ilinin doğu ve güneydoğusunda tarla tarımının yoğunluk göstermesinde yörenin iklim özellikleri ve yetiştirilen ürünlerin iklimle olan adaptasyonu etkili olmuştur. Buğday, pamuk ve mısır en fazla yetiştirilen ürünlerdir.

İlde meyve ziraatı turuncgiller, zeytin ve üzüm bağlarıyla temsil edilmektedir. Turuncgiller, özellikle kıyı kesimlerinde yetişme imkânı bulmuştur. Bu bölgede Erzin, Dört Yol, İskenderun ve Samandağ önemli birer merkez durumuna gelmiştir. Bu zirai yöreler yaz-kış sıcaklık ortalamaları ile yağış şartları açısından turuncgil yetişmesine elverişli alanlar durumundadır. Bölgenin önemli bir diğer ürünü zeytindir. Hatay'ın hemen her yanında zeytin ziraatı yapılabilmektedir. Ancak Kuseyr Platosu ve özellikle de Altınözü ilçesinin bulunduğu üretim alanlarındaki üretim yoğunluklarıyla dikkat çekmektedir. Zeytin ziraatının Altınözü ilçesinin bulunduğu alanda yoğunluk göstermesinin başlıca nedeni, platoda buğday dışında başka ürünlerin yetiştirilmesinin çok ekonomik olmamasıdır. Yöreye özgü meyve ürünlerinden bir diğeri de üzümdür. Bağlar, Hassa ilçesinde yoğun bir dikim alanına sahiptir. İlçede volkanik arazinin geniş yayılımı göstermesi, bağ köklerinin derinlere doğru daha kolay gelişebilmesini sağlamaktadır. Ayrıca taşlık ve gevşek toprak yapısının hâkim olması da bağcılık açısından uygun yetişme şartları sunmaktadır.

İl genelinde sebze ziraatının güney, güneybatı ve merkezî kısımlarda yayılımı dikkat çekicidir. Sıcaklık ve yağış şartlarının uygun olması özellikle Samandağ ve Antakya ilçelerinde sebzeciliğin yoğun bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Pazarlama ve ulaşım şartlarının Antakya'da gelişmiş olması sebzeciliği olumlu yönde etkilemektedir.

Hatay ilinin en büyük sanayi tesisi, 1970 yılında kurulan ve 1975 yılında 1,1 ton/yıl üretim kapasitesi ile hizmete açılan İskenderun Demir Çelik Fabrikası'dır (İSDEMİR). İnşaatına başlandığı yıldan itibaren bölgeye büyük miktarlarda göçler olmuştur. Bu nüfus artışı sonraki yıllarda da devam etmiş ve körfezin kıyı kesimindeki yerleşmelerin yatay yöndeki dağılımını etkilemiştir. Bu sanayi tesisinin etkisiyle İskenderun ve Belen ilçeleri sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında 2. gelişmişlik grubu içerisinde yer almıştır. Antakya ve Defne merkez ilçeleri de yoğun nüfusları ve tarımsal üretime dayalı olarak gelişen sanayi faaliyetleri ile 2. gelişmişlik grubu içerisinde yer almaktadır. İskenderun ve Payas ağır sanayinin etkisiyle il içerisinde Kırıkhan, Yayladağı, Hassa, Altınözü ilçelerinin kırsal kesiminden ve büyük oranda da Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illerden büyük ölçeklerde nüfus çekmiştir.

Hatay ili merkez ilçeleri olan *Antakya* ve *Defne şehirleri*, ilin doğusu ile batısı arasındaki konumları dolayısıyla kuruluşlarından günümüze kadar kesintisiz süren ticari etkinliklerinin önemi ve yoğunluğu nedeniyle har zaman önem taşımıştır. Tarihî ticaret merkezi "*Uzun Çarşı*", Osmanlı-Türk Dönemi'ni yansıtan sosyoekonomik yapısı, fiziki çevresi ve ticari ilişkileri, dünkü ve bugünkü hâliyle önem taşımaktadır. *Antakya* ve *Defne*, Anadolu'yu Orta Doğu'ya bağlayan ordu, posta ve ticaret yolu niteliğindeki *Kral Yolu* üzerinde kurulmuştur. Sard'dan Mısır'a giden Kral Yolu ile Akdeniz'den Basra Körfezi ve Semerkant'a kadar ulaşan transit yolların *Antakya* ve *Defne* üzerinden geçmesi, buraların Doğu'nun tüm ticaretine hâkim durumuna gelmesinde en önemli etmendir. Ana ticaret yolları üzerindeki öneminden dolayı bu kentler, ilkçağın *Roma* ve *İskenderiye* kentlerinden sonra üçüncü büyük kentleri durumuna gelmişlerdir.

Hatay il idari alanı ulaşım açısından önemli bir coğrafi potansiyele sahiptir. Cilvegözü ve Yayladağı sınır kapıları aracılığıyla Anadolu-Orta Doğu bağlantısını sağlayan Hatay, uluslararası nakliye sektöründe oldukça gelişmiştir. Demir-çelik sanayinin etkisiyle bölgede deniz yolu, demir yolu ile kara yolu ulaşım alt yapısı ve sanat eserlerinin inşası ve ulaştırma faaliyetlerindeki gelişmeler ildeki yerleşmelerin önemini daha da arttırmıştır. Demir-çelik sanayisi öncesi yerleşme ve nüfuslanma alanının çok dar ve sınırlı olduğu bu bölgede yerleşmelerin eğimli ve engebeli sahalara kadar yayılmasında etkili olan yer seçimine yönelik kıstasların farklılaştığı görülmektedir. Dağ etekleri, kıyıların yaz mevsiminin nemli ve bunaltıcı koşullarına alternatif olarak tercih edilmiş olsalar da ulaşım, ticaret ve sanayi alanındaki asıl gelişmeler, bu alanların daimî yerleşim yerlerine dönüşmelerinde başrolü oynamıştır. Hatay ilinin en önemli sanayi kollarını *dokuma, giyim, ayakkabı, orman ürünleri ve mobilya sanayi, metal ve metal eşya sanayisi* meydana getirmektedir.

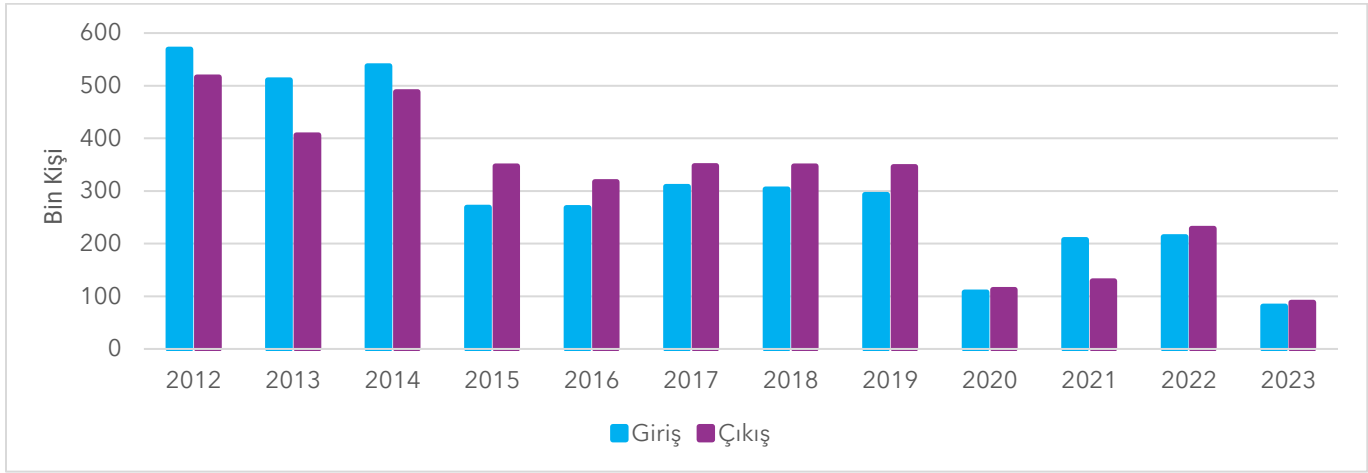
Konumu itibarıyla geniş bir hinterlanda sahip olan *İskenderun Limanı*, tarihî dönemlerden günümüze kadar şehrin ve ait olduğu bölgenin gelişmesinde çok önemli roller üstlenmiştir. Ülkemizin ulusal ve uluslararası ithalat ve ihracat limanı durumunda olmasının yanı sıra Orta Doğu ülkeleri ile Avrupa ülkeleri arasındaki transit ticarete de önemli bir yere sahiptir. Buna bağlı olarak Orta Doğu bölgesinde baş gösteren her türlü huzursuzluk, iç karışıklık ve çatışma ortamları hem bu uluslararası limanı hem de ülkemizin sosyal, siyasal ve ekonomik yapısını olumsuz yönlerden etkilemektedir.

İlin *turizm* potansiyeli hem geç farkına varılmış hem de hak ettiği değeri çok geç kazanmıştır. Mezopotamya üzerinden Anadolu'ya geçiş güzergâhı üzerinde bulunması, Hatay'ı tarihin en etkili cazibe merkezlerinden birisi durumuna getirmiştir. Farklı din ve mezheplere ait topluluklar tarafından yaşam alanı ve geçiş sahası olarak kullanılan bu alanda günümüze kadar aktarılabilmiş tarihsel ve kültürel pek çok imge ve varlık yer almaktadır. Bununla birlikte burası doğa harikası bir coğrafyaya sahip olması nedeniyle doğal turizmin de çekim merkezi olabilecek kapasitededir. Hatay ili *kaleleri, külliyesi, camileri, kiliseleri ve havrası, türbeleri, bedesten, han ve sabunhaneleri, hamamları, çeşmeleri, geleneksel Antakya evleri* ile tarihî ve kültürel pek çok anıtsal simgeye sahiptir. Antakya'da bulunan *St. Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi* ve yakın çevresi Hristiyanlar için çok önemli bir mekândır. Antakya'daki *Katolik, Protestan ve Ortodoks Kiliseleri* Hristiyan nüfusun, dönem dönem yurt dışından gelerek ziyaret ettikleri yerlerdendir. İl genelindeki *türbe ve ziyaret yerleri* de inanç turizmi açısından rağbet edilen mekânlardır. Kıyı turizmi açısından *Arsuz ve İskenderun* arası sahil kuşağı en çok ziyaret edilen doğal değerlerdir.

2.2 Turizm Talebi

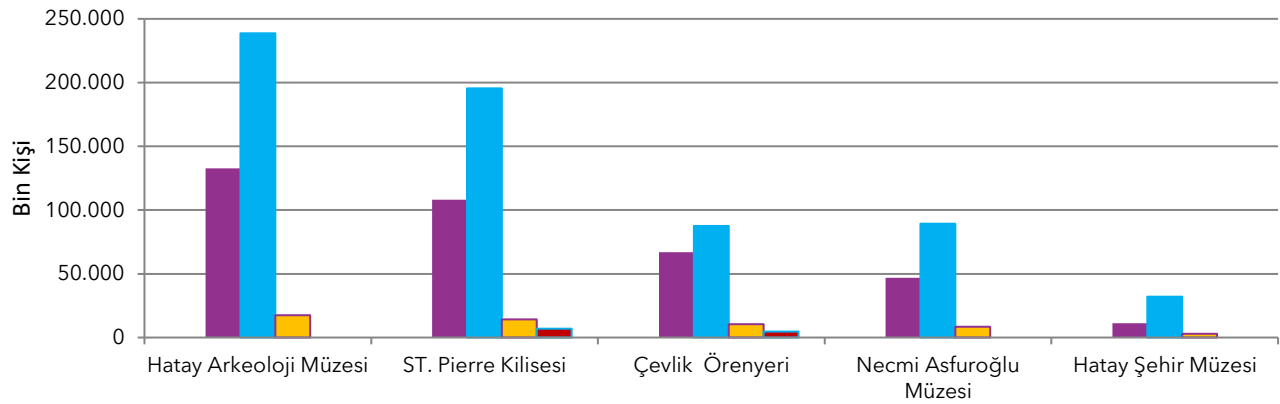
Hatay'daki turizm talebi, bölgedeki kültürel, doğal, ekonomik ve sosyopolitik faktörlerin bir kombinasyonu tarafından şekillendirilmektedir. Hatay hem yerli hem de yabancı turistler için cazip bir destinasyon olsa da turizm talebini etkileyen bir dizi faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında

bölgenin zengin kültürel mirası, tarihî yapıları, inanç ve gastronomi unsurları, doğal çekicilikleri talebi destinasyona çekerken deprem, güvenlik kaygıları ve Hatay'ın Suriye'ye komşu olması, mevsimsellik gibi unsurlar talebin dalgalanmasına neden olmaktadır.

Şekil 2.2.1. Hatay ili yerli ve yabancı sınır giriş istatistiği yıllar itibarıyla (2012-2023 Yılı)

Kaynak: T.C. Hatay İl Turizm Müdürlüğü (2024).

Şekil 2.2.2. Hatay Müzesi ve bağlı birimleri yıllık ziyaret istatistiği (2021-2024 Yılı)

Kaynak: T.C. Hatay İl Turizm Müdürlüğü (2024).

2012-2014 yılları arasında Hatay'a giren yerli ve yabancı insan sayısında belirgin bir artış görülmektedir. 2013 ve 2014 yıllarında, giriş yapan kişilerin sayısı 500.000 civarında iken çıkış yapanların sayısı da benzer şekilde yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bu dönemde hem yerli hem de yabancıların bölgeye olan ilgisi yüksek olmuştur.

2015-2019 yıllarında, giriş yapanların sayısında belirgin bir düşüş yaşanmış ancak çıkış yapan turist sayısındaki düşüş, giriş sayısına göre daha düşük olmuştur. Bu dönem, Hatay'daki güvenlik sorunları, bölgedeki siyasi istikrarsızlık ve Suriye sınırına yakınlık gibi faktörlerden dolayı turistlerin bölgeyi tercih etmemesine neden olmuştur. 2016 ve 2017 yıllarında özellikle büyük bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu yıllarda bölgedeki güvenlik kaygıları, bölgeyi ziyaret etmeyi düşünen turistlerin sayısının azalmasına yol açmıştır.

2020 yılında, COVID-19 pandemisinin etkisiyle, giriş ve çıkış yapan kişilerin sayısında ciddi bir düşüş gözlemlenmiştir. Hem yerli hem de yabancı turistler seyahat kısıtlamaları nedeniyle bölgeyi tercih edememiştir. Ancak 2021-2023 yıllarında turizmde bir toparlanma görülmeye başlanmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında giriş yapan turist sayısında artış gözlemlenmiştir ancak bu rakamlar 2012-2014 yıllarına göre düşük seviyededir. Pandemi sonrası dönemde, Hatay'daki turizm sektörü toparlanma sürecine girmiştir ancak eski seviyelere ulaşamamıştır.

Pandemi sonrası turizmdeki artış, Hatay'ın yeniden ilgi görmesini sağlamıştır. 2023 yılına kadar giriş yapan turist sayısının, önceki yıllara kıyasla bir miktar arttığı gözlemlenmiştir. Ancak 6 Şubat 2023'teki büyük deprem, bu toparlanmayı aniden durdurmuştur. Depremi ardından, Hatay'a olan turist ilgisi büyük ölçüde azalmıştır. Güvenlik endişeleri ve altyapı hasarları gibi faktörler, turistlerin bölgeyi ziyaret etmeme kararı almalarına yol açmaktadır. Hem yerli hem de yabancı turistlerin, güvenli olmayan bölgeleri tercih etmeyişi nedeniyle giriş ve çıkış sayılarında ciddi bir düşüş yaşanmıştır.

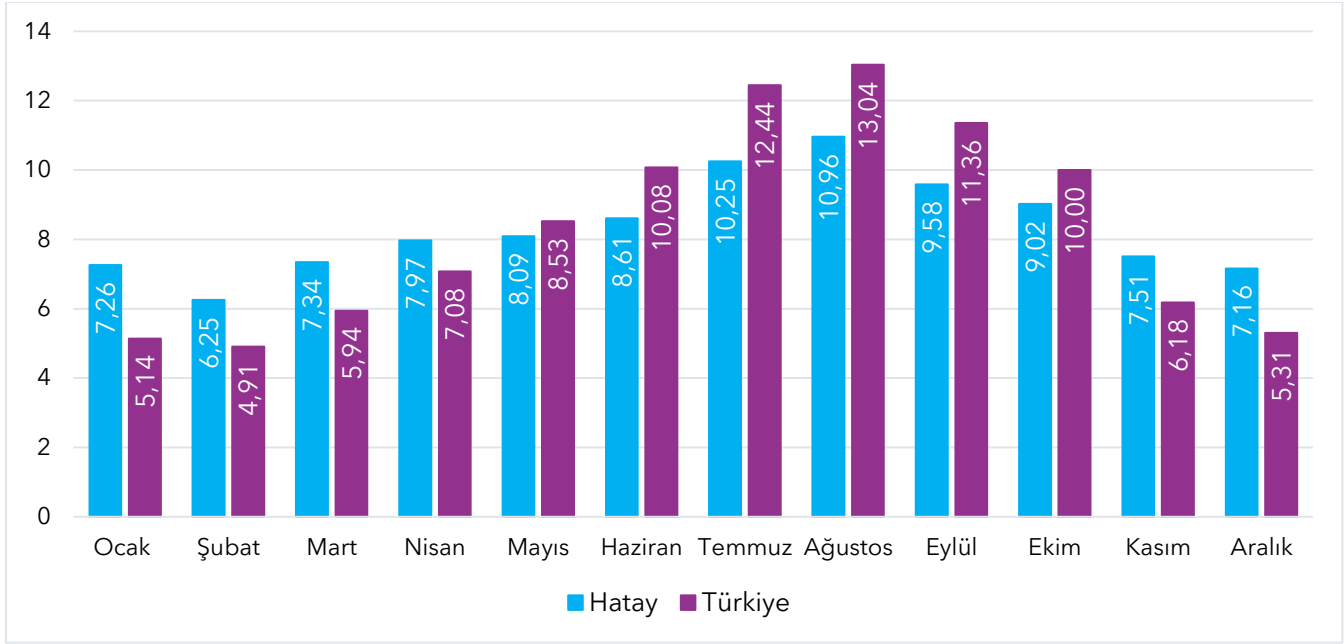
Güvenlik kaygıları, altyapı hasarları ve psikolojik etkiler, turistlerin bölgeye ilgisini azaltmıştır. Ancak bölgenin yeniden yapılanması ve altyapının iyileştirilmesiyle Hatay'da turizm sektörü yeniden toparlanma sürecine girmiştir.

Deprem sonrası, bölgedeki altyapı ve yerel ekonomi ciddi yaralar almıştır. Bu nedenle bölgeye yönelik sürdürülebilir turizm politikaları ve afet sonrası yeniden yapılanma sürecinin hızlandırılması, gelecekteki turizm talebinin yeniden artmasına katkı sağlayacak etkiler ortaya koyacaktır.

2.3 Turizmin Mevsimselliği

Turizm sektöründe talep, destinasyon seçimi, harcama eğilimleri ve seyahat şekilleri birçok duruma göre farklılık gösterebilir. Söz konusu durumlardan biri olan turizmde mevsimsellik, destinasyonların farklı dönemlerde farklı yoğunluklarda ziyaretçi çekmesine neden olan bir olgudur. İklim koşulları, tatil zamanlaması, turistik talep dalgalanmaları ve ekonomik döngüler turizm mevsimselliğini belirler. Bu durum turizm sektöründe başta istihdam olmak üzere yönetsel, ekonomik, ekolojik, psikolojik yönlü sorunlara yol açmaktadır (WTO, 2004; Günel, 2009; WTO, 2015).

Hatay, iklimsel, kültürel, ekonomik ve güvenlik gibi faktörlere bağlı olarak farklı dönemlerde farklı turizm talepleriyle karşılaşmaktadır. Hatay'da turizmde mevsimsellik sorunu özellikle yaz aylarında deniz turizmine ve gurbetçi ziyaretlerine bağımlı bir yapı oluşturmaktadır. Kış aylarında ise turizm faaliyetleri azalmaktadır.

Şekil 2.3.1. Türkiye ve Hatay karşılaştırmalı mevsimsellik durumu

Not: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024). Veriler, destinasyondaki yıllık toplam konaklama sayısının yüzdesel dağılımı olarak verilmiştir. Hesaplama yapılırken normal eğilim dışında değerlendirilen salgın dönemi çıkarılmış; 2017, 2018, 2019, 2022, 2023 ve 2024 yıllarına ait yerli ve yabancı turistlerin toplam tesise geliş verileri esas alınmıştır.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Hatay'da Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında turizm talebinde artış görülmektedir. Özellikle Temmuz ayında Hatay'ın turizm değeri Türkiye genelinin üzerinde yaklaşık 12.44'e çıkmıştır. Ağustos ayında ise Hatay turizmi 13.04 ile yılın en yüksek seviyesine ulaşarak yaz sezonunun en yoğun zamanı olmaktadır.

Hatay'ın kıyı kesimlerinin deniz-güneş-kum turizmine elverişli olması, yaz aylarında yurt dışında yaşayan Hataylıların memleketlerine gelmesi, uzun tatillerde ailelerin Hatay'daki kültürel mirası keşfetme eğilimi ve gastronomi turizmi bu mevsimde talebin artmasında etkili olmaktadır. Bu dönem, özellikle deniz-güneş-kum turizmi ve gurbetçilerin memlekette tatillerini geçirmeleri nedeniyle Hatay için en yoğun sezondur.

Yaz sonrası turizmde bir düşüş gözlemlenmektedir. Eylül (9.58), Ekim (9.02) ve Kasım (7.51) aylarında turizmde belirgin bir azalma olsa da bu aylarda Hatay'ın turizm rakamları Türkiye genelinin üzerinde kalmaktadır. Mevsimsel talep orta seviyededir, deniz sezonun sona ermesiyle kültürel miras turizmi, gastronomi turizmi, doğa temelli turizm çeşitleri tercih edilmektedir.

Yazın aşırı sıcaklarının azalması, tarihî yerlerin daha rahat gezilebilmesi, Hatay mutfağında yöresel ürünlerin üretim zamanının gelmesi (zeytinyağı, biber salçası, nar ekşisi gibi) bu dönem talebin orta seviyede olmasını etkilemektedir.

Kış aylarında özellikle Aralık ve Şubat aylarında turizm faaliyeti oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır. Aralık ayında turizm değeri 5.31'e düşerken Türkiye genelinde de bu değer aynıdır. Kış ayları, Hatay için turizm açısından düşük sezonu temsil etmektedir. Mevsimsel talep düşük seviyededir. İnanç turizmi tercih edilmektedir. Noel ve yılbaşı dönemlerinde Hristiyan turistler, St. Pierre Kilisesi gibi kutsal mekânları ziyaret etmektedir.

Hatay turizminde mevsimsellik sorununu ele alırken kıyı kesimlerde yer alan ikincil konutlar da önem arz etmektedir. Hatay'ın kıyı kesimlerinde ikincil konutlar (yazlıklar ve sezonluk kullanılan konutlar),

bölgenin turizmde mevsimsellik sorununu daha belirgin hâle getiren bir faktördür. Bu yapılar, yaz sezonunda yoğun kullanılan ancak kış aylarında büyük ölçüde boş kalan konutlardır. Bu durum, yerel ekonomi, altyapı kullanımı ve turistik hareketlilik açısından dengesizlikler yaratmaktadır. Hatay, kültürel mirası, gastronomisi, inanç turizmi ve doğa turizmi gibi güçlü turizm kaynaklarına sahip olmasına rağmen mevsimsellik nedeniyle yıl boyunca dengeli bir turist akışı sağlayamamaktadır.

2.4 Turizm Altyapısı

2.4.1 Konaklama

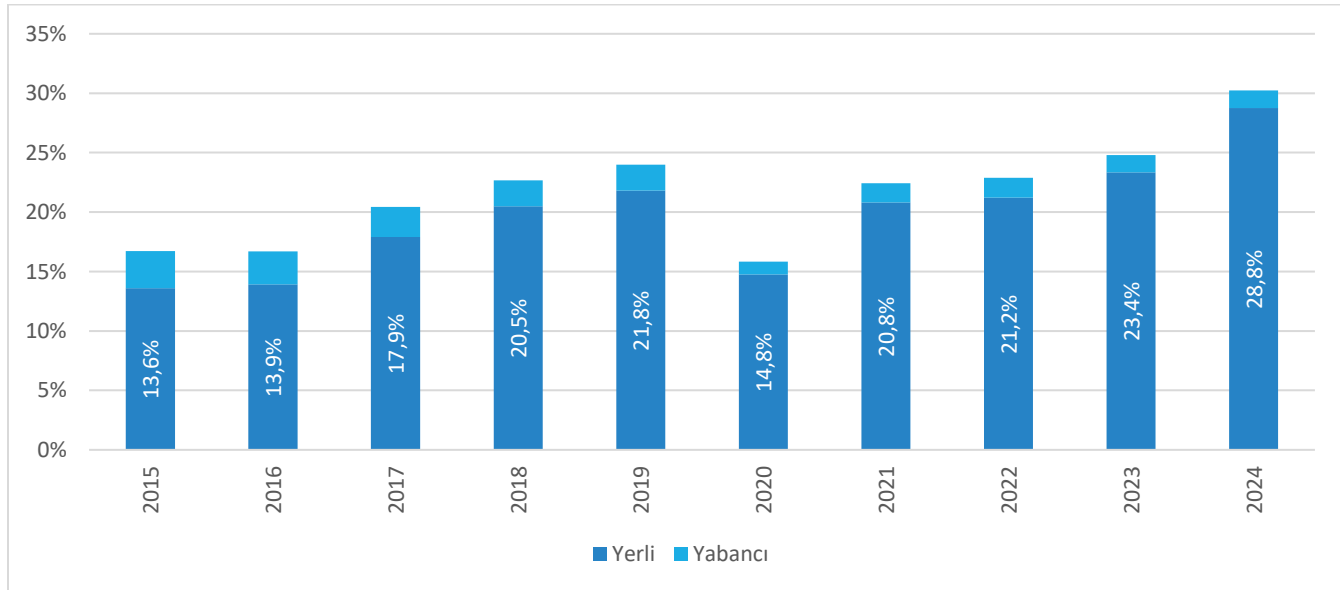
Hatay'ın turizm altyapısına ilişkin mevcut durumu yansıtan, birtakım istatistikler derlenmiştir. Buna göre ilk olarak konaklamaya dair veriler göz önüne alındığında Hatay, Bakanlık belgeli tesislerden işletme ve yatırım belgeli tesisler olarak toplamda 26 tane tesise sahiptir. Verilere göre işletme belgeli tesislerin (21) çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu tesislerin toplam oda sayısı 712; kapasitesi ise 1.434'tür (Tablo 2.4.1.1).

Tablo 2.4.1.1 Hatay'da Bakanlık Belgeli Tesislerin Oda Sayısı ve Kapasiteleri (2025-Şubat)

Tesis Türü	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Kapasite
İşletme Belgeli	21	712	1.434
Yatırım Belgeli	5	261	442
Toplam	26	973	1.876

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Söz konusu tesislerin doluluk oranlarına bakıldığında genel olarak %30'un altında kaldığı görülmektedir. Buna göre Hatay'daki konaklama tesislerinin doluluk oranlarının görece düşük olduğunu söylemek mümkündür. Tesislerin doluluk oranının en yüksek olduğu yıl, %24,90 ile 2018 yılıdır. 2020 yılında oranlardaki belirgin düşüşün temel sebebi, Covid-19 pandemisidir. Pandemiden sonra aşamalı bir şekilde oranların yükseldiği ve toparlama eğiliminde olduğu görülmektedir (Şekil 2.4.1.1).

Şekil 2.4.1.1 Hatay'da yıllara göre tesislerin doluluk oranları

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Konaklama tesislerine ilçeler bazında bakıldığında İskenderun ilçesi, toplamda 94.420 turist sayısı ile ön plana çıkmaktadır. Tesislere gelen turist sayısına göre en fazla yerli turiste sahip ilçe İskenderun (90.399), en fazla yabancı turiste sahip ilçe ise Defne (4.713) ilçesidir. En düşük turist sayısına sahip ilçe ise Hassa'dır (Tablo 2.4.1.2). Ancak Erzin ilçesinin turizm gelişimi sadece konaklama verileri üzerinden değerlendirilmemeli; İssos Antik Kenti'ne gelen ziyaretçi sayıları dikkate alınmalıdır. Bu açıdan bakılırsa turizm gelişimi açısından geri kalmadığı anlaşılabılır.

Tablo 2.4.1.2 Hatay'da ilçeler bazında turizm işletme belgeli tesislere gelen turist sayısı ve geceleme sayısı (2024)

İlçeler	Tesislere Gelen Turist Sayısı			Geceleme Sayısı		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Antakya	2.916	65.246	68.162	6.105	139.412	145.517
Arsuz	2.991	65.442	68.433	7.005	133.008	140.013
Belen	139	18.524	18.663	298	38.840	39.138
Defne	4.713	51.199	55.912	7.986	82.738	90.724
Dörtyol	3.344	16.708	20.052	3.361	21.466	24.827
Erzin	248	85.046	85.294	1.321	261.460	262.781
İskenderun	4.021	90.399	94.420	11.090	153.229	164.319
Kırıkhan	18	2.743	2.761	41	5.473	5.514
Payas	72	15.207	15.279	261	40.753	41.014
Reyhanlı	4.247	17.065	21.312	8.693	38.196	46.889
Samandağ	1.797	32.085	33.882	4.568	63.770	68.338
Hassa	19	1.450	1.469	40	2.890	2.930
Toplam	24.525	461.114	485.639	50.769	981.235	1.032.004

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Hatay'daki turizm tesislerinin doluluk oranları ve ortalama kalış sürelerinin genel olarak ilçeler arasında büyük farklılıklar gösterdiği ve düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir. Özellikle ortalama kalış sürelerinin oldukça kısa olması, ziyaretçilerin bölgede genellikle kısa süreli konaklamayı tercih ettiklerini göstermektedir. Belen ilçesi, %53,29 doluluk oranı ve Erzin ilçesi en uzun kalış süresi (%3,08) ile en yüksek oranlara sahiptir (Tablo 2.4.1.3). Bu rakam Erzin'in konaklama süresini uzatan termal turizmdeki gelişmişliğine bağlanabilir. Diğer taraftan Erzin ilçesinin ulaşılabilirlik kolaylığı da diğer bir önemli bir faktördür.

Tablo 2.4.1.3 İlçeler bazında turizm işletme belgeli tesislere ait konaklama istatistikleri (2024)

İlçeler	Ortalama Kalış Süresi	Doluluk Oranı (%)
Antakya	2,13	24,24
Arsuz	2,05	23,03
Belen	2,10	53,29
Defne	1,62	37,28
Dörtyol	1,24	48,57
Erzin	3,08	46,11
İskenderun	1,74	29,91
Kırıkhan	2,00	31,69
Payas	2,68	49,53
Reyhanlı	2,20	16,74

Samandağ	2,02	20,89
Hassa	1,99	31,30
Ortalama	2,13	30,24

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

2.4.2 Ulaşım

2.4.2.1 Şehir içi Ulaşım

Hatay, otoyol, demir yolu ve deniz ulaşımı ile Avrupa'yı Orta Doğu'ya bağlayan E-91 Karayolu üzerinde olup yerli ve yabancı turizmi canlandıran sınır kapılarına sahip, serhat şehri konumundadır. Türkiye'den geçen Avrupa'nın Uluslararası E-80-90 Yol Ağı, Anadolu'dan geçerek Orta Doğu ve Asya'yı birbirine bağlamakta olup bu uluslararası kara yolunun Suriye kolu Hatay ilinden geçerek Cilvegözü ve Yayladağı sınır kapıları ile Suriye'ye bağlanmaktadır. 6 Şubat 2023 depremi öncesinde Antakya büyük oranda yerli ve yabancı turistlerin konakladığı bir şehirdir. Özellikle 2007 yılında Hatay Havaalanı'nın devreye girmesiyle Hatay'a gelen turist ve ziyaretçi sayısında önemli miktarda artış olduğu kayıtlardan tespit edilmektedir. Ancak Hatay'ın geniş bir kıyı şeridi olmasına rağmen deniz yolu taşımacılığı gelişmemiş olup kent içinde raylı sistem kullanımı bulunmamaktadır. Sadece şehirler arası yolculuklarda tren kullanılmaktadır. Bununla birlikte Kentte bütünleşik bir toplu taşıma hizmeti verilmediği, toplu taşıma hizmetinin standart dışı kooperatif araçları ile sağlanmaya çalışıldığı, bu neden ile ulaşım hizmetlerinin konforunun yetersiz olduğu raporlardan tespit edilmektedir. Motorlu araçlardaki artışla birlikte kent merkezlerine yapılan ulaşım yatırımları birlikte incelendiğinde, ulaşım yatırımlarının motorlu araç kullanımıyla doğru orantılı olarak artmadığı ve bu durumun fazla olan trafik sıkışıklığı ve ulaşım probleminin özellikle gelecekte kent merkezlerinde daha etkili olacağı yapılan araştırma raporlarında vurgulanmaktadır.

Yeni ulaşım planında Toplu Taşıma Senaryosu'na da ağırlık verilmesi istenmektedir. Bu yönde yapılan araştırma ve planlama çalışmalarında tüm modern dünyada olduğu gibi lastik tekerli araç kullanımını azaltmak, şehir içi ulaşım konforunu arttırmak ve şehir dışından gelen vatandaşlar için toplu taşıma alternatifleri oluşturmak amacıyla çalışılması gerekmektedir. Bu manada Havalimanı-Mustafa Kemal Üniversitesi-Fatih Caddesi-Çekmece Caddesi-75.Yıl Bulvarı güzergâhını kapsayan ve ring usulü hareket eden yarı modern tramvay sistemi önerilmektedir. Bu önerinin projelendirilerek hayata geçirilmesi ile hem havalimanında hem de yirmi binin üzerinde öğrencisi olan Mustafa Kemal Üniversitesi'ne ve Tıp Fakültesine kolay ve toplu ulaşım sağlanacaktır. Bu tip projeler ile şehir içi ve bağlantı yollarındaki trafik yoğunluğu azaltılabilecek ve ulaşım kolaylığı sağlanacaktır. Diğer bir düşünülmesi gereken planlama çalışması da nüfus ve trafik yoğunluğunun en fazla olduğu Antakya'nın tarihî alanlarının bulunduğu eski Antakya kısmındadır. Turizm, ticaret ve modern-tarihî kent merkezlerini birbirine bağlayıp ulaşım kolaylığı sağlamak amacı ile "eski Antakya" diye tabir edilen kısımda Atatürk Caddesi-Gündüz Caddesi-Hacı Durmuş Caddesi-Kurtuluş Caddesi-Yavuz Sultan Selim caddeleri üzerinden ring yapan nostaljik tramvay güzergâhı planlanması düşünülmektedir.

2.4.2.2 Kara Yolu

Asrın felaketi olarak nitelendirilen Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 tarihli depremler ve 20 Şubat 2023 tarihli Hatay merkezli depremde etkilenen 11 il arasında en çok yıkıma uğrayan il, Hatay olmuştur. 6 Şubat depremi Hatay'ın bütün ilçelerinde alt ve üst yapıda büyük yıkıma sebep olmasına rağmen merkez Antakya ve Defne ilçelerinde geri dönülemeyecek şekilde zarar ve yıkıma neden olmuştur. Antakya merkez ilçesinde binaların hemen hemen bütünü yıkılmış veya ağır hasarlı olarak tespit

edilmiştir. Bunu üzerine Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Hatay'ın bütününde ve özellikle Antakya ve tarihî Antakya'yı içine alan şehrin restorasyonu ile ilgili çok büyük ve kapsamlı bir proje ile ilk aşamada 125.000 yeni konut, alt yapısı ile ulaşım planı ve şehir planı yeniden projelendirilmiş ve tarihî doku bozulmadan uygulamaya konulmuştur. Hatay'ın ilçeleri arasındaki ana bağlantı yolları deprem de büyük boyutta hasar almıştır. Deprem sonrasında Hatay'a gelen yardım ve destekler nedeniyle özellikle İskenderun-Antakya arasında Belen geçidi olarak isimlendirilen kısmının tamamen tıkanması, Hatay'a gelen acil yardım ve ihtiyaçların iletilememesine sebep olmuştur. Bu durum Hatay'ın acil çözülmesi gereken büyük bir kara yolu ulaşım problemi olduğunu açıkça gözler önüne sermiştir.

Deprem sonrası Hatay-Reyhanlı yolu

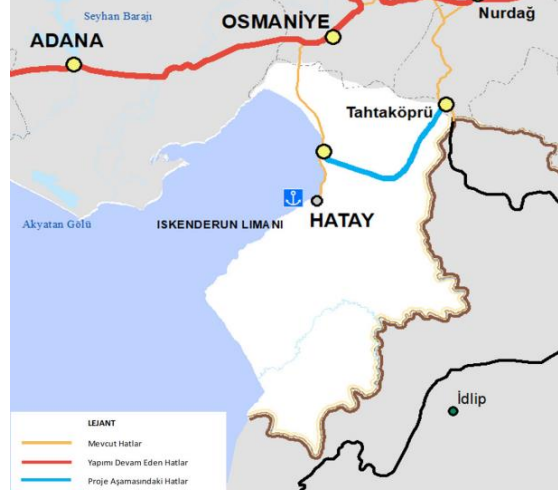
Hatay, coğrafi konumu sayesinde tüm ulaşım modları açısından avantajlıdır. Hatay tüm ulaşım modlarına hitap edebilmesine rağmen Hatay'da kara yolu ulaşım problemleri ve sıkıntıları aşılmaya çalışılmaktadır. Hatay ve İskenderun konumu açısından da lojistik olarak stratejik öneme sahiptir. Diğer taraftan İskenderun Körfezi 2 adet organize sanayi bölgesine, farklı tipteki yükleri taşıma hizmetleri veren 16 tane limana ve bağlantılı demir yoluna sahip olması ve bunlara ilaveten Antakya'nın kendi organize sanayisine sahip olması nedeni ile Hatay'daki ulaşım trafiği yüksek yoğunluklu ve tonajlı araç trafiğine sahiptir.

Milat öncesinden bu yana tarihte en büyük şehirlerden biri olarak bilinen Antakya merkezi, 6 Şubat depremlerinde en büyük yıkıma uğrayan il olmuştur. Bu nedenle T.C. Devleti, Antakya ve çevre ilçelerinin büyük bir kısmını, tüm imkânları ile yeniden projelendirerek inşa etmektedir. Bu sebeple Antakya'nın ulaşım planlanması mikro ölçekli olarak yeniden planlanmıştır. Bu planlamada Antakya merkezi, tarihî silt alanı ve yeni yerleşim bölgesi şeklinde iki bölüme ayrılarak projelendirmiştir. Bu planlamada tarihî kent merkezi ve modern kent merkezini birbirine bağlayan alternatif güzergâhlar oluşturularak ulaşım kolaylığı sağlanması planlanmıştır. Şehrin eski planı ve trafik problemleri de dikkate alınarak oluşturulacak yeni şehir ulaşım planında çevre yolu ile kent merkezini bağlayan yollarda trafik yükünü azaltmak amacıyla yatay bağlantı aksları yapılarak şehir içi ulaşım kolaylığı planlanmaktadır.

2.4.2.3 Demir Yolu

Türkiye'nin bugünkü coğrafyası üzerinde demir yollarının tarihi, Osmanlı Dönemi'ne kadar uzanmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olan 8.619 kilometrelik demir yolunun 4.136 km'lik kısmı bugünkü millî sınırlar içerisinde yer almaktadır. Demir yolları, 22 Temmuz 1953 tarihinde 6186 sayılı Kanunla "Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi (TCDD)" adı altında T.C. Ulaştırma Bakanlığına bağlı olarak Kamu İktisadi Devlet Teşekkülü hâline getirilmiştir. Cumhuriyet öncesi

dönemde inşa edilen demir yolu hattı üzerinde Hatay ilinde İskenderun-Mersin arasında bölgesel tren yer almaktadır. Söz konusu hat ile Adana üzerinden Ege, İç Anadolu ve Avrupa'ya, Osmaniye-Toprakkale üzerinden Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne ulaşım sağlanmaktadır. Hatay'da işletilen trenlerle 2023 yılında 788.307 yolcu ve 3.077.274 ton madde taşınmıştır. İlde mevcut demir yolu ağı Şekil 2.4.2.3.1. üzerinde verilmektedir.

Şekil 2.4.2.3.1 Hatay Mevcut Demir Yolu Ağı

Hatay'ın ulaşım sistemine yönelik 2018 yılı İl Çevre Düzeni Planı'nda mevcut demir yolları güzergâhını Yumurtalık Serbest Bölgesi'ne bağlayacak bir proje önerisine yer verilmiştir. Hatay Hassa kuzeyinde Kilis yolundan başlayan ve Hassa Organize Sanayi Bölgesi'nden geçen, Gaziantep Karayolu'na paralel giderek Antakya'nın Organize Sanayi Bölgesi'nde sonlanan, yük taşımacılığına uygun bir güzergâh önerilmiştir. Bu proje 10 Ocak 2024 tarihinde T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından duyurulan "Dört yol Hassa Demiryolu ve Otoyolu Projesi" kapsamına girmektedir. Dört yol-Hassa Demiryolu Bağlantısı Projesi'nde Amanos Dağları altında 20 km uzunluğunda bir demir yolu tüneli inşa edilecektir. Proje kapsamında ayrıca 55 km tek hat demir yolu ve 25 km otoyol tünelleri planlanmaktadır. Bu projeye Hatay ve İskenderun'un Gaziantep ve Hassa Lojistik Alanı ile daha kısa yoldan bağlanması hedeflenmektedir.

Asrın Felaketi olarak nitelendirilen 06.02.2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli deprem sonrasında Toprakkale-İskenderun hattını da kapsayan 1.275 km uzunluğunda demir yolu hasar almıştır. Yapılan ilk kontroller neticesinde uygunluk durumlarının tespiti ve bakım onarım çalışmaları ile toplam 1.232 km'lik hat acil kullanım amacıyla işletmeciliğe açılmıştır. Özellikle yük taşımacılığı amacıyla kullanılan İskenderun-Bahçe demir yolunda deprem nedeniyle büyük hasar meydana gelmiş olup maliyeti 1,8 milyar TL'yi bulmuştur. Deprem yardım trenleri ve acil kullanım için açılan hatlarda yenileme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Divriği-İskenderun hattının önemli bir yük koridoru olması ve tekrar taşımacılığın yapılması amacıyla 3 ayrı kesimde ihaleler yapılarak gerekli çalışmalar yürütülmüştür.

2.4.2.4 Deniz Yolu

Türkiye'nin 8.333 km'lik kıyı şeridiyle çeşitli ülkelerle doğrudan deniz bağlantıları bulunmaktadır. Batı Avrupa, Karadeniz, Kuzey Afrika ve Orta Doğu ile stratejik açıdan önem arz eden deniz alanına sahiptir. Ülkede bölgesel yük ve yolcu taşımacılığı ile uluslararası ulaşım koridorlarının oluşturulması limanların üstlendiği roller arasında yer almaktadır. Dolayısıyla liman sektörü dış ticaret başta olmak üzere Türkiye'nin ekonomisinde ve turizmde önemli rol oynamaktadır. Hatay, özellikle İskenderun Limanı aracılığıyla deniz yolu taşımacılığında kayda değer bir öneme sahiptir. İskenderun Limanı hem yük hem

de yolcu taşımacılığı açısından bölgenin en işlek limanlarından biridir. Özelleştirme Yüksek Kurulunun 30.12.2004 tarihli ve 2004/128 sayılı kararı ile TCDD tarafından işletilen limanlardan biri olan İskenderun Limanı, İşletme Hakkının Devri ile özelleştirme kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda İskenderun Limanı'nın işletme hakkı 36 yıllığına devredilmiştir. Liman, Limak İskenderun Uluslararası Liman İşletmeciliği A.Ş. adı altında faaliyetlerine devam etmektedir. İskenderun Limanı 8 adet rıhtıma, 920 metre rıhtım uzunluğuna, 15,5 metre rıhtım derinliğine ve 1.000.000 m² liman sahasına sahiptir. Liman içerisinde bulunan demir yolu bağlantısı ile kargo ve transit araç taşımacılığında Akdeniz'in önemli limanlarından birisi olarak ifade edilmektedir. Güneydoğu Anadolu ile Doğu Anadolu bölgelerinin ticaretine ve Orta Doğu'nun Basra Körfezi'ne kıyısı bulunmayan ülkelerinin transit ticaretlerine katkı sağlamaktadır.

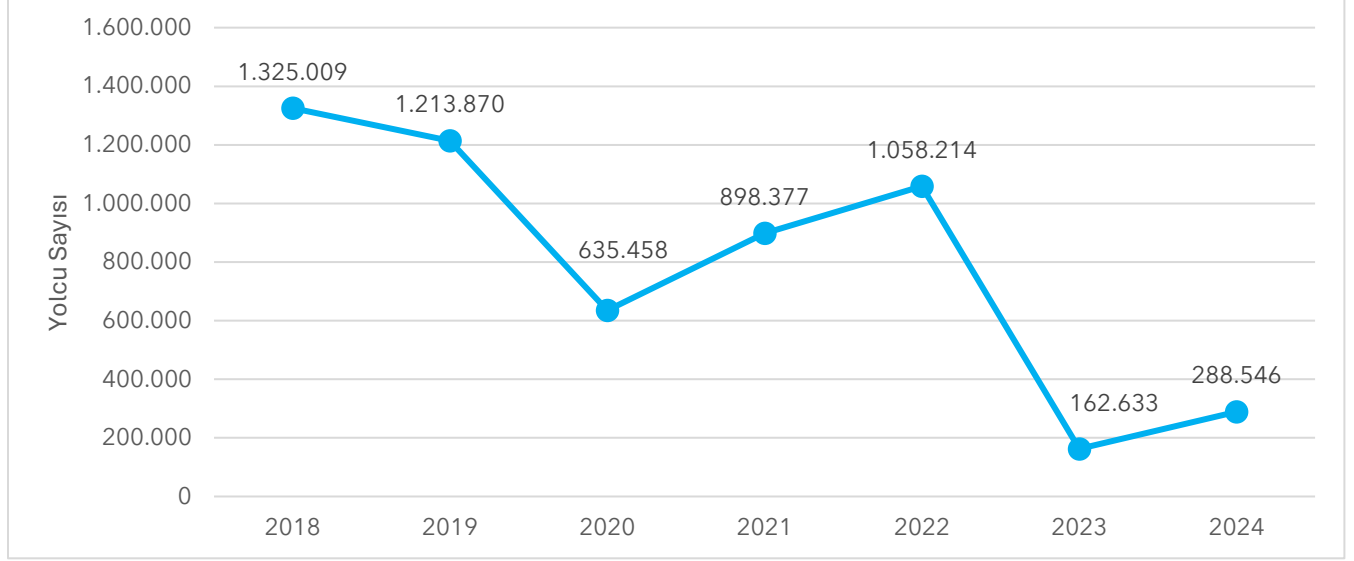
Hatay, tarihsel süreçte bulunduğu konum ve coğrafi özellikler nedeniyle pek çok alanda önemli bir potansiyele sahip olmuştur. Akdeniz'le olan bağlantısı deniz yolu ulaşımı ve ticaret açısından ülke genelinde dikkate değer bir konumdur. İlde balıkçı barınakları ve su sporları merkezlerinin sayısının fazla olmasına ek olarak İskenderun Körfezi'nde özel sektör tarafından işletilen 13 liman bulunmaktadır. Hatay Deniz Otobüsü Liman Tesisleri (HADO) 2022 yılında Arsuz-Girne seferiyle hizmete açılmıştır. Kuruluş amacı Hatay'ın uluslararası deniz bağlantısının kurulması, Samandağ ve İskenderun'dan Mersin, Kıbrıs ve Beyrut'a seferler düzenlemesi olurken açılışından kısa süre sonra seferler durdurulmuştur. Liman, Hatay'ın kuzey ve güney ilçeleri arasındaki kara yolu aracılığıyla zor olan ulaşım bağlantısının ve başta Kıbrıs olmak üzere Doğu Akdeniz limanlarıyla bağlantısının sağlanması açısından önemli bir konuma sahiptir. Ancak 6 Şubat depremlerinde hasar alan limanın ne zaman seferlerine başlayacağı yönünde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Deprem sonrasında İskenderun Limanı'nda ortaya çıkan yangında ise 1500'e yakın konteyner hasar görürken liman altyapısında önemli bir hasar meydana gelmemiştir. Bunlara ek olarak Hatay'da Kıyı Emniyet Genel Müdürlüğüne ait trafik gözetleme istasyonu ve fener, deprem dolayısıyla zarar görmüştür. Deprem bölgelerindeki kıyı tesislerinde görülen bu ve benzeri hasarların tespiti ve onarımı için gerekli çalışmalara başlanmıştır. T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından "Madenli Yat Limanı ve Su Sporları Merkezi" projesinin ihalesi gerçekleştirilirken "İskenderun 3. Kısım Kıyı Tahkimatı İnşaatı" ve "İskenderun Sahil Koruma İnşaatı" projeleri tamamlanmıştır.

2.4.2.5 Hava Yolu

Hava yolu, uluslararası ölçekte sık tercih edilen ulaşım yollarından birini oluşturur. Uluslararası turizm açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Küresel olarak seyahatlerin büyük çoğunluğu hava yolu aracılığıyla yapılırken 2022 yılı ulaşım istatistiklerine bakıldığında 3,7 milyar insanın ulaşımında hava yolunu tercih ettiği görülmektedir. Dünya Turizm Örgütü'ne göre 2023 yılında Türkiye'ye gelen 39 milyon 829 bin kişi hava yolu ulaşımını kullanmıştır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının açıklamasına göre 2025 yılında bu sayının 74 milyon olacağı beklenmektedir. Söz konusu istatistikler ve beklentiler göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'de, 59 havalimanının uluslararası turistlerin ulaşımını kolaylaştırılması ve destinasyonlar arası ulaşımında iyileştirme ve çeşitlendirme çalışmalarına yer verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmaların yapılması gereken havalimanlarından biri de Hatay Havalimanı'dır. Hatay Havalimanı 2007 yılında şehir merkezi Antakya'ya 27 km, İskenderun'a 45 km uzaklıkta olan bir konumda açılmıştır. Yılda 4 milyon yolcu kapasitesi ile projelendirilen havalimanı 3.000x45 m piste sahiptir. Havalimanına ulaşım HAVAŞ otobüsleri, taksiler, kiralık araçlarla sağlanmaktadır.

Hatay Havalimanı, deprem afeti sonrasında ciddi boyutta hasar almıştır. Havalimanının zemininde çökme, pistte kırılmalar meydana gelmiştir ve sivil uçuş trafiğine kapanmıştır. Deprem bölgesine yapılacak yardımlar ve olası tahliyeler için gerçekleştirilmesi gereken uçuşları sağlamak amacıyla pistler geçici olarak hizmet verecek şekilde onarılmıştır. Kapsamlı şekilde onarım için ihale 2023 yılında gerçekleştirilirken 2024 yılında projede %20 oranında fiziki gerçekleşme sağlanmıştır. Hatay

Havalimanı'nın yıllar bazında yolcu istatistikleri Şekil 2.4.2.5.1'de verilmektedir. Buna göre Hatay'da 2022 yılında 1.058.214 yolcu taşınmıştır, depremin etkisiyle 2023 yılında ise bu sayı 162.633'e düşmüştür. 2024 yılına gelindiğinde ise 288.546 yolcuya hizmet verilirken toplam 2.508 uçuş gerçekleştirilmiştir.

Şekil 2.4.2.5.1 Hatay ili yıllara göre hava yolu yolcu sayıları

2.4.3 İnsan Kaynakları

Hatay, 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında ekonomik ve sosyal açıdan ciddi kayıplara uğramıştır, yeniden inşa sürecinde insan kaynağının etkin ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi Hatay ili açısından kritik bir öneme sahiptir. Türkiye İŞKUR (2023) verilerine bakıldığında, Hatay'da 20 ve daha fazla çalışanı olan işletmelerde toplam 82.559 kişi istihdam edilmektedir. İstihdam edilenlerin %84,7'si erkek (%69.896), %15,3'ü kadın (%12.663) olarak dağılım göstermektedir. Hatay'da açık iş oranı ise %1,5 olup Türkiye ortalaması olan %1,9'un altındadır. En fazla açık iş bulunan sektör, 684 kişi ile imalat sektörü iken en fazla açık iş bulunan işler şunlardır: Beden işçisi, inşaat işçisi, temizlik görevlisi ve şoför-yük taşıma. İş verenlerin istihdam etmekte zorlandığı iş gruplarının başında tır-çekici şoförü, toptan satış elemanı ve makine operatörleri gelmektedir. Toplam sigortalı çalışan sayısı 179.490 olup bunun %73,8'i özel sektörde, %26,2'si ise kamu sektöründe istihdam edilmektedir.

Tablo 2.4.3.1'deki sektörlerle ve cinsiyete göre Hatay ilindeki çalışan sayıları analiz edildiğinde imalat sektöründe, toplam 27.782 kişi istihdam edilmekte olup imalat sektörü Hatay'daki en büyük iş veren konumundadır. Ulaştırma ve depolama sektörü, 12.081 çalışanı ile ikinci büyük iş veren konumundadır. Toptan ve perakende ticaret sektörü, 2.891 kadın çalışan ile kadın istihdamında öne çıkarken kadın istihdam oranı en yüksek sektör ise çalışanlarının %57'sini kadınların oluşturduğu eğitim sektörüdür. Bu veriler, Hatay'da imalat ve lojistik sektörlerinin iş gücü açısından belirleyici olduğunu göstermektedir.

Tablo 2.4.3.1 Sektörlere ve cinsiyete göre çalışan sayıları 2023

Sektör	Kadın Çalışan	Erkek Çalışan	Toplam Çalışan
İmalat	2.854	24.927	27.782
Ulaştırma ve Depolama	758	11.323	12.081
Toptan ve Perakende Ticaret	2.891	8.304	11.194
İdari ve Destek Hizmetleri	1.634	9.344	10.978
İnşaat	506	5.566	6.072
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler	1.264	1.207	2.471
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	81	2.330	2.410
Su Temini, Kanalizasyon ve Atık Yönetimi	270	2.139	2.408
Eğitim	1.182	891	2.074
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	253	1.461	1.714
Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	489	960	1.449
Diğer Hizmet Faaliyetleri	317	544	861
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	23	477	500
Kültür, Sanat, Eğlence ve Spor	55	189	244
Bilgi ve İletişim	50	126	176
Gayrimenkul Faaliyetleri	16	87	103
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	19	21	40
Genel Toplam	12.663	69.896	82.559

Kaynak: Türkiye İŞKUR, İşgücü Piyasası Araştırması Hatay İli, 2023.

6 Şubat 2023 depremlerinin Hatay'da sektörlere göre olan istihdam sayı ve oranlarını şüphesiz olarak etkilediği sonucunu gözden kaçırmamak gerekir. Bu sebeple Hatay ilinin istihdam planlamasına yönelik gelecek planlamalarında 6 Şubat depremleri öncesi ile sonrasındaki istihdam değişim oranları da dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda düzenlenen Tablo 2.4.3.2, Hatay ilinin 2022 ve 2023 yıllarındaki sektörlere göre çalışan sayılarını, cinsiyet dağılımı ile birlikte kıyaslamalı olarak yansıtmaktadır. 2022 yılında toplam çalışan sayısı 81.189 iken 2023 yılında bu rakam 82.559'a yükselmiştir. Bu yaklaşık olarak %1,7'lik bir artışı işaret etmektedir. İmalat, toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve depolama ile idari ve destek hizmetleri sektörleri en fazla çalışanı barındıran sektörler olmaya devam etmiştir. Ancak sektörel bazda yaşanan değişiklikler, istihdam dinamiklerinde farklılaşmalara yol açmıştır. İnşaat sektöründeki %16,4 büyüme, deprem sonrası yeniden yapılanmanın etkisini göstermiştir. Su temini ve atık yönetimi sektörü, istihdamını %130 artırarak yıl bazında en fazla büyüyen sektör olmuştur. Elektrik, gaz ve iklimlendirme sektörü gibi altyapıya yönelik sektörler de istihdamı artırarak bölgedeki yeniden yapılanma sürecine katkı sağlamıştır. Toptan ve perakende ticaret sektörü hem erkek hem kadın çalışan kaybı yaşayarak toplam istihdamda da (-%11,5) kayda değer oranda iş gücü kaybı yaşamıştır. Cinsiyet bazında yaşanan değişimlere bakıldığında kadın çalışan sayısı, 15.629'dan 12.663'e düşmüştür (-%19). Erkek çalışan sayısı ise 65.560'tan 69.896'ya yükselmiştir (+%6,6). Bu durum 6 Şubat depremleri sonrası özellikle kadın istihdamının azaldığını ve iş gücü piyasasında erkeklerin daha fazla yer aldığını

göstermiştir. Kadın istihdamının en çok düştüğü sektörler ise insan sağlığı ve sosyal hizmetler (-%49), eğitim (-%37) ve konaklama ve yiyecek hizmetleri (-%30) sektörleri olmuştur. 6 Şubat depremleri sonrasında imalat sektörü hem kadın hem erkek çalışanlarını artıran, nadir sektörlerden biri olarak en büyük istihdam alanı olmuştur. Genel olarak 2023 yılı, deprem sonrası yeniden yapılanmanın etkileriyle bazı sektörlerde artış, bazı sektörlerde ise önemli düşüşlerin yaşandığı bir yıl olmuştur. Erkek çalışanların iş gücüne katılım oranı %6,6 artarken kadın istihdamı %19 oranında düşmüştür. Yapılan kıyaslama sonucunda, kadın istihdamının 2022 yılına göre ciddi bir düşüş yaşadığı ve belirli sektörlerin büyürken bazılarının da küçüldüğü görülmektedir. Değişimin ana sebebinin 6 Şubat depremlerinin ve yeniden inşa süreçlerinin olduğu dikkate alınarak inşa süreci tamamlandığında ve hayatın akışı yeniden normale döndüğünde, kadın istihdamı da yeniden artışa geçecektir. Diğer yandan istihdamın genel olarak en çok düşüş yaşadığı sektörler sırasıyla insan sağlığı ve sosyal hizmetler (-%42,2/-1809), toptan ve perakende ticaret (-%11,5/-1456), eğitim (-%35,6/-1147), konaklama ve yiyecek hizmetleri (-%23,2/-437), madencilik ve taş ocakçılığı (-%23,2/-151), gayrimenkul faaliyetleri (-%34,4/-54) ile kültür, sanat, eğlence ve spor (-%6,1/-16), sektörleri olmuştur. İnşa sürecinin tamamlanmasıyla 2026 yılı ve sonrasında düşüş yaşanan bu sektörlerde istihdam ihtiyacının yeniden ortaya çıkacağı, bu sektörlerle yönelik insan kaynağına ihtiyaç duyulacağı aşikârdır. Sektörlere göre çalışan sayıları ve cinsiyet dağılımı verilerindeki 2022 ve 2023 yıllarındaki değişim kıyaslandığında kadın istihdamında 2023 yılında ciddi bir düşüş yaşandığı, belirli sektörlerin büyürken bazılarının da küçüldüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Bu değişim ve analizler neticesinde, bölgedeki istihdam politikaları da bu veriler paralelinde şekillenecektir.

Tablo 2.4.3.2 Sektörlere göre çalışan sayıları ve cinsiyet dağılımları 2022-2023

Sektör	2022 Erkek	2022 Kadın	2022 Toplam Çalışan	2023 Erkek	2023 Kadın	2023 Toplam Çalışan	Toplam Değişim (%)	Erkek Değişim (%)	Kadın Değişim (%)
İmalat	21.520	4.024	25.544	23.204	4.578	27.782	+8,8%	+7,8%	+13,8%
Toptan ve Perakende Ticaret	7.910	4.740	12.650	7.116	4.078	11.194	-11,5%	-10,0%	-14,0%
Ulaştırma ve Depolama	11.285	679	11.964	11.340	741	12.081	+1%	+0,5%	+9,1%
İdari ve Destek Hizmetleri	8.600	2.394	10.994	8.590	2.388	10.978	-0,1%	-0,1%	-0,3%
İnşaat	5.110	106	5.216	5.940	132	6.072	+16,4%	+16,3%	+24,5%
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler	1.782	2.498	4.280	1.204	1.267	2.471	-42,2%	-32,4%	-49,3%
Eğitim	1.233	1.988	3.221	893	1.181	2.074	-35,6%	-27,6%	-40,6%
Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	1.144	742	1.886	936	513	1.449	-23,2%	-18,2%	-30,8%
Elektrik, Gaz, Buhar ve	1.290	238	1.528	2.100	310	2.410	+57,7%	+62,8%	+30,3%

İklimlendirm e									
Su Temini ve Atık Yönetimi	965	78	1.043	2.258	150	2.408	+130,8%	+133,9%	+92,3%
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	803	204	1.007	1.482	232	1.714	+70,2%	+84,5%	+13,7%
Diğer Hizmet Faaliyetleri	580	170	750	675	186	861	+14,8%	+16,4%	+9,4%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	630	21	651	485	15	500	-23,2%	-23,0%	-28,6%
Kültür, Sanat, Eğlence ve Spor	210	50	260	200	44	244	-6,1%	-4,8%	-12,0%
Gayrimenkul Faaliyetleri	120	37	157	80	23	103	-34,4%	-33,3%	-37,8%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	28	10	38	32	8	40	+5,2%	+14,3%	-20,0%
Genel Toplam	65.560	15.629	81.189	69.896	12.663	82.559	+1,7%	+6,6%	-19,0%

Kaynak: Türkiye İŞKUR, İşgücü Piyasası Araştırması Hatay ili, 2022-2023 Sonuç Raporları

Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 bölgesinde TÜİK bölgesel temel iş gücü göstergeleri karşılaştırması 2022-2023 verilerine bakıldığında ise bölgede iş gücüne katılım oranı %49,6'dan %47'8'e gerilemiştir. Kadınların iş gücüne katılım oranı 2023 yılında %29,2 ile erkeklerin (%68,1) oldukça gerisinde olup Türkiye ortalamasının da (%35,1) altındadır. Bu oran 6 Şubat depremleri öncesinde de bölgede düşük bir seviyede idi (%30,9). Kadınların iş piyasasına erişimde karşılaştıkları engellerin kaldırılması için TR63 bölgesinde ve özelde de Hatay ilinde hususi teşviklerin artırılması gerektiği açıktır. Bölgedeki iş gücüne katılım oranı da (2022: %49,6; 2023: %47'8), Türkiye ortalamasının (%53,3) oldukça altında kalmaktadır. Bölgede kadın istihdam oranı, erkek istihdamının yaklaşık üçte biri seviyesinde olup özellikle hizmet ve ticaret sektörlerinde kadın istihdamını artırmaya yönelik politikaların gerekliliği görülmektedir. Bölgedeki işsizlik oranı 2023 yılında %15,3 ile 2023 Türkiye ortalamasının (%9,4) oldukça üzerindedir. Kadın işsizlik oranı da %22,9 olup erkek işsizlik oranı (%11,8) ile kıyaslandığında bu oranda da ciddi bir eşitsizlik mevcuttur. Deprem sonrası ekonomik belirsizlikler ve iş yerlerinin kapanması, işsizliği artıran en önemli faktör olarak görülebilir. Çalışabilir yaştaki nüfusun çok önemli bir kısmı da iş gücüne katılmamaktadır. Diğer yandan bölgedeki kadınların büyük bir kısmı da (%70,8) iş gücüne dâhil değildir. Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 bölgesinde iş gücü göstergeleri, işsizlik oranlarının yüksek, iş gücüne katılımın ise düşük olduğunu göstermektedir. Kadınların iş gücüne katılımı ve istihdam oranı oldukça düşük olup bu durum, bölgedeki ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından önemli bir engeldir. Kadın istihdamını artırmak için hizmet, ticaret ve sağlık sektörlerinde istihdam teşvikleri ile kadınlara yönelik istihdam programlarının artırılması gerekmektedir. Bu veriler, Hatay'daki iş gücü piyasasında kadınların

daha fazla iş kaybına uğradığını ve iş bulmakta daha fazla zorlandığını göstermektedir. Deprem sonrası toparlanma sürecinde kadın iş gücünün desteklenmesi kritik önem taşımaktadır. Genel olarak, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 bölgesindeki iş gücü göstergeleri, bölgenin ekonomik olarak toparlanması için daha fazla iş yaratma, meslekî eğitim programlarını geliştirme ve kadın istihdamını artırmaya yönelik politikaların hayata geçirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 2.4.3.3 TÜİK bölgesel temel işgücü göstergeleri karşılaştırması 2022-2023

Gösterge	2022 Toplam	2022 Kadın	2022 Erkek	2023 Toplam	2023 Kadın	2023 Erkek	Değişim (%)
15+ yaş nüfus (bin kişi)	2.445	1.271	1.174	2.460	1.285	1.175	+0,6%
İş gücü (bin kişi)	1.212	392	820	1.175	375	800	-3,1%
İstihdam edilenler (bin kişi)	1.036	311	724	995	289	706	-4,0%
İşsiz (bin kişi)	177	81	96	180	86	94	+1,7%
İş gücüne dâhil olmayan nüfus (bin kişi)	1.233	878	354	1.285	910	375	+4,2%
İş gücüne katılma oranı (%)	49,6	30,9	69,8	47,8	29,2	68,1	-1,8 puan
İstihdam oranı (%)	42,4	24,5	61,7	40,4	22,5	60,1	-2,0 puan
İşsizlik oranı (%)	14,6	20,7	11,7	15,3	22,9	11,8	+0,7 puan

Kaynak: Türkiye İŞKUR, İşgücü Piyasası Araştırması Hatay ili, 2022-2023 Sonuç Raporları

Sektörlere göre temininde güçlük çekilen eleman sayısı 2022’de 759 iken 2023’te 1.155’e çıkmıştır (+%52,2). Deprem sonrası yeniden yapılanma süreci ve iş gücü talebindeki değişimler, bu artışta önemli rol oynamıştır. En fazla iş gücü eksiği olan sektörler sırasıyla bir önceki yıla göre %55,8’lik bir artış ile imalat sektörü (360 kişi), %183,3’lük artış ile inşaat sektörü, (255 kişi) ve %100,8’lik bir artış ile de ulaştırma ve depolama (251 kişi) sektörleridir. İlin lojistik öneminin devam etmesiyle birlikte deprem sonrası lojistik faaliyetlerinin önem kazanması, ulaştırma sektöründeki eleman ihtiyacını artırmıştır. İş gücü eksiliği bir önceki yıla göre düşüş gösteren sektörler ise %75 civarında düşüşle insan sağlığı ve sosyal hizmetler sektörü (26 kişi) ile eğitim sektörü (5 kişi) iken bu sektörleri, %95,7 oranında düşüş ile idari ve destek hizmetleri (1 kişi) izlemiştir. Su temini, finans ve sigorta sektörlerinde ise eleman temininde güçlük tamamen ortadan kalkmıştır. İmalat ve inşaat sektörlerindeki açık işlerin artışı, deprem sonrası yeniden yapılanma ve altyapı yatırımlarına bağlı açıklanabilir. Ulaştırma ve depolama sektöründeki artış, Hatay’ın lojistik merkezi olma özelliği ve ticari faaliyetlerin devamlılığı açısından önemlidir. Eğitim ve sağlık sektörlerinde iş gücü ihtiyacı azalmış olabilir, ancak bu sektörlerde uzun vadede yeniden artış olma potansiyeli yüksektir. Genel olarak Hatay’da iş gücü piyasasında eleman temininde yaşanan zorlukların artarak devam ettiği ve sektörler göre iş gücü ihtiyacının deprem öncesinde ve sonrasında farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 2.4.3.4 Sektörlere göre temininde güçlük çekilen eleman sayıları

Sektör	2022	2023	Değişim (%)
İmalat	231	360	+55,8%
İnşaat	90	255	+183,3%
Ulaştırma ve Depolama	125	251	+100,8%
Toptan ve Perakende Ticaret	97	177	+82,5%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	18	35	+94,4%
Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	31	29	-6,5%
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler	105	26	-75,2%
Meslekî, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	12	7	-41,7%
Eğitim	20	5	-75,0%
Bilgi ve İletişim	-	4	-
Diğer Hizmet Faaliyetleri	3	3	0,0%
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	-	2	-
İdari ve Destek Hizmetleri	23	1	-95,7%
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	-	0	-
Su Temini ve Atık Yönetimi	1	0	-100,0%
Gayrimenkul Faaliyetleri	-	0	-
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1	0	-100,0%
Genel Toplam	759	1.155	+52,2%

Kaynak: Türkiye İŞKUR, İşgücü Piyasası Araştırması Hatay ili, 2022-2023 Sonuç Raporları

Turizm sektörü, gelecekte Hatay ili açısından önemli bir istihdam kaynağı olacak olup turizm eğitimi yoluyla iller için önemli istidam fırsatları sunabilmektedir. Eğitim kurumlarının varlığı turizm sektörünün ihtiyacı olan nitelikli iş gücünü yetiştirmesi ve bölgedeki araştırma-geliştirme çalışmalarının yapılması, yayımlanması ve kamu-özel sektör iş birlikleri açısından değerlidir. Bu nedenle altyapı ve üstyapı ve tanıtım vb. argümanlar yanında yükseköğretim mezunu sayısı ile turizm eğitime kayıtlı öğrenci sayısı Hatay'ın turizminin mevcut durumu ve gelişimiyle ilgili fikir vermesi adına önemlidir. Hatay'da konaklama ve seyahat hizmetleri alanı, konaklama hizmetleri dalında 3 ortaöğretim kurumu "Arsuz Uluçınar Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Defne Nimet-Fahri Öksüz Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi ve İskenderun Sahil Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi" eğitim verirken; yiyecek-içecek hizmetleri dalında ise 15 ortaöğretim kurumu "Altınözü Sultan Abdulhamit Han Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Antakya Şehit Ahmet Benli Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Antakya Yıldız-Selahattin Mıstıkoğlu Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Arsuz Uluçınar Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Belen Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Defne Nimet-Fahri Öksüz Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Defne Şehit Serkan Talan Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Dört Yol Recep Atakaş Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Dört Yol Şehit Ayhan Say Çok Programlı Anadolu Lisesi, Hassa Akbez Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi,

İskenderun Sahil Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Kırıkhan Zübeyde Hanım Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Payas Şehit Abdullah Tayyip Olçok Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Reyhanlı Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Samandağ Zübeyde Hanım Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi” eğitim-öğretim faaliyetinde bulunmakta, hâlihazırda konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörüne yönelik nitelikli elaman yetiştirilmektedir. Bu kurumlar, konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörüne yanında seyahat, pazarlama, el sanatları, halkla ilişkiler gibi bölümlerle bölgenin turizmde ara eleman ihtiyacını karşılayabilecek potansiyele sahiptir.

Ortaöğretim kurumları yanında ilde 2 üniversite (Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi/HMKÜ, İskenderun Teknik Üniversitesi/İSTE), bölgedeki araştırma-geliştirme faaliyetlerinin yürütülmesi, nitelikli personelin yetiştirilmesi, kamu-özel sektör iş birlikleri ve yürüttükleri projelerle Hatay iline büyük bir kapasite sunmaktadır. Hatay ilinde 2025 yılı itibarıyla yükseköğretim kurumlarına bağlı İSTE bünyesinde 1 Turizm Fakültesi; HMKÜ bünyesinde de bir adet Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu bulunmaktadır. İSTE, Turizm Fakültesi bünyesinde 3 bölüm aktif eğitim-öğretim hizmeti verirken; Turizm İşletmeciliği Bölümü kayıtlı 179 öğrenci, Turizm Rehberliği Bölümü 177 kayıtlı öğrenci, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü de 324 kayıtlı öğrenci sayısı ile eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmektedir. Diğer taraftan İSTE Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı’nda 39, Seyahat İşletmeciliği Anabilim Dalı’nda 11 olmak üzere toplam 50 öğrenci yüksek lisans eğitimi almaktadır. HMKÜ, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda ise tek bölüm olan Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü’ne kayıtlı 151 öğrenci yer almaktadır. HMKÜ, Antakya Meslek Yüksekokulu bünyesinde 3 önlisans programı yer almakta olup Aşçılık Programı’nda 91 öğrenci, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı’nda kayıtlı 116 öğrenci, Turizm ve Seyahat Hizmetleri Programı’nda ise bölüme kayıtlı 146 öğrenci bulunmaktadır. Turizm İşletmeciliği, Turizm Rehberliği, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Aşçılık, Seyahat İşletmeciliği gibi farklı branşlarda yükseköğretime kayıtlı toplam öğrenci sayısı 1234 kişidir. Yükseköğretime kayıtlı Hatay ilinde eğitim gören öğrencilerin 353’ü ön lisans düzeyinde, 831’i lisans düzeyinde, 50’si de yüksek lisans düzeyinde eğitim almaktadır.

2.5 Dijital İmkânlar ve İnternet Altyapısı

Dijital dönüşüm, kalkınma hedefleri doğrultusunda modern turizm sektörünün sürdürülebilir gelişmesini sağlayan, en önemli bileşenlerden biri hâline gelmiştir. Teknolojik gelişmeler, destinasyonların uluslararası rekabet gücünü artırmanın yanında turistlerin destinasyon deneyimlerini iyileştirmekte ve seyahat süreçlerini daha verimli hâle getirmektedir. Türkiye genelinde hız kazanan dijitalleşme sürecinde Hatay, UNESCO Gastronomi Şehri unvanı, köklü kültürel mirası ve doğal güzellikleri ile dijital turizm altyapısına yatırım yapması gereken, önemli şehirlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Ancak 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler, Hatay’ın dijitalleşme sürecini sekteye uğratmış ve şehirdeki akıllı şehir projeleri ile internet altyapısını ciddi şekilde etkilemiştir. Bu durum, Ulusal Akıllı Şehirler Endeksi’nde 2022 yılında 39. sırada yer alan Hatay’ın, 2023 yılında 80. sıraya gerilemesine neden olmuştur.

Afet sonrası süreçte, kriz anlarında internet erişiminin sürdürülebilirliğini sağlamak, kamu hizmetlerinin dijitalleşmesini hızlandırmak ve ekonomik toparlanmayı desteklemek için yeni öncelikler belirlenmiştir. Hatay’ın dijital turizm altyapısının iyileştirilmesi, fiber-optik internet ağlarının yaygınlaştırılması ve akıllı şehir projelerinin genişletilmesi, şehrin sürdürülebilir bir turizm destinasyonu olarak yeniden konumlandırılmasında kritik bir rol oynamaktadır. 2030 yılı projeksiyonu kapsamında, Hatay’ın teknolojik altyapısını güçlendirerek turizmde rekabet avantajını artırması hedeflenmektedir.

Afet yönetimi kapsamında, SMS bildirimleri ve acil durum bilgilendirme sistemleri devreye alınmış olsa da Hatay’daki tüm ilçe belediyelerinin ortak bir dijital platformda birleştirilmesi gerekmektedir. Böyle

bir entegrasyon, tur operatörleri, seyahat acenteleri ve turistler için güvenilir bir bilgi ağı oluşturacak ve kriz anlarında turistik güvenliği artıracaktır. Ayrıca dijital yönlendirme sistemleriyle acil durumlarda turistlerin tahliye süreçleri ve güvenlik önlemleri hakkında bilgilendirilmesi sağlanabilecektir.

Hatay'da turizm ve şehir yönetimi alanında dijital dönüşüm sürecine katkı sağlayan çeşitli uygulamalar ve hizmetler bulunmaktadır. Şehir içi ulaşımı dijitalleştiren Hatay Kart mobil uygulaması, kullanıcıların çevrim içi bakiye yükleme, güzergâh takibi ve sefer saatlerini görüntüleme imkânı sunmaktadır. Ancak uygulamanın daha kullanıcı dostu bir arayüze sahip olması ve çoklu yabancı dil desteği gibi geliştirilmesi gereken yönleri bulunmaktadır. Akıllı ulaşım sistemleri çerçevesinde uygulanan Akıllı Kavşak Sistemleri ve Akıllı Durak Uygulamaları, trafik yönetimini optimize etmekte ve yolculara dijital bilgilendirme panoları aracılığıyla anlık ulaşım bilgileri sunmak amacıyla geliştirilmektedir.

Hatay'da turist bilgilendirme ve yönlendirme süreçlerine katkı sağlayan dijital uygulamalar arasında Hatay Kent Rehberi mobil uygulaması bulunmaktadır. Ancak bu uygulamanın da kullanıcı dostu hâle getirilmesi ve çok dilli rehberlik hizmetleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Hatay turizminin dijital tanıtımı kapsamında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından Hatay.GoTürkiye.com internet sitesinde Hatay'a özgü turistik ürün ve hizmetler "Gör, Dokun, Tat, Kokla ve Dinle" başlıklarında gezi rotalarıyla birlikte 10 dilde sunulmaktadır. Bunun yanında Hatay Büyükşehir Belediyesi, turizme yönelik bilgileri ve şehirle ilgili duyuruları resmî turizm Instagram hesabı üzerinden paylaşmaktadır. Ancak dijital turizm tanıtımını daha etkili hâle getirmek için yapay zekâ destekli içeriklerin kullanılması, sanal tur konseptlerinin artırılması ve etkileşim odaklı sosyal medya stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, Hatay lezzetleri konusunda içerikler üreten Hatay Sandık İçi YouTube kanalı 1,77 milyonun üzerinde abone sayısı ve 600 milyondan fazla izlenmesi ile bölgenin tanıtımına katkı sağlamaktadır. Bu ve bunun gibi influencer'ların Hatay içerikleri konusunda daha fazla teşvik edilmesi, bölgenin dijital ortamlarda tanıtımına önemli düzeyde destek sağlayabilecektir.

Yerel belediyeler ve bazı turizm işletmeleri tarafından bölgenin tarihî, kültürel ve gastronomi zenginliklerini öne çıkaran internet siteleri, mobil uygulamalar ve sosyal medya içerikleri yürütülmektedir. Bu kapsamda yerel işletmelerin ve turizm çalışanlarının dijital okuryazarlık seviyesi değerlendirilerek çevrim içi tanıtım, rezervasyon, ödeme sistemleri, veri güvenliği ve siber güvenlik gibi konularda düzenli eğitimler gerçekleştirilmelidir. Bu uygulamalar sayesinde ziyaretçilerin konaklama, etkinlik ve tur rezervasyonlarını kolayca yapabilmeleri sağlanarak turizm deneyimleri interaktif ve kişiselleştirilmiş hâle getirilebilecek ve memnuniyet oranları yükselebilecektir. Böylelikle Hatay'ın Google Travel ve TripAdvisor gibi uluslararası platformlarda dijital görünürlüğünün artırılması ve daha fazla tercih edilen bir destinasyon olması sağlanacaktır.

Hatay'ın turistik alanlarının dijital pazarlama stratejileriyle daha etkin tanıtılması gerekmektedir. Artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) teknolojileri, müzeler ve öğrenim yerleri için sanal rehberlik sistemleriyle entegre edilerek turist deneyimini zenginleştirecektir. Bu nedenle Hatay Arkeoloji Müzesi'nde sunulan sanal turlara ilave olarak tarihî ve turistik diğer alanların tanıtımının dijital araçlarla entegrasyonu sağlanmalıdır. Ayrıca engelliler için dijital hizmetlerin erişilebilirliği kapsamında internet sitelerinin ekran okuyucularla uyumlu olması ve sesli anlatım gibi olanaklar sunulmalıdır. Sosyal medya platformlarında ve internet sitelerinde yapay zekâ destekli interaktif tanıtım içeriklerinin kullanılması, Hatay'ın turizm potansiyelini uluslararası pazarlarda daha görünür hâle getirebilecektir.

Hatay'ın internet altyapısı şehir merkezi ile kırsal bölgeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Fiber-optik kablo uzunluğu 5.432 km olup bağlantı hızı 16 Mbit/s ile 1000 Mbit/s arasında değişmektedir. Ancak kırsal turistik bölgelerde internet erişimi büyük ölçüde yetersizdir. Fiber internet altyapısı depremde düşük düzeyde etkilenmiş olmasına rağmen baz istasyonlarının yaklaşık %20'sinin yıkıldığı veya kullanılamaz şekilde hasar gördüğü tespit edilmiştir. Bununla birlikte yıkılan baz istasyonlarının büyük çoğunluğunun bina çatılarına kurulu olduğu belirlenmiştir. Depremin hemen

sonrasında internet kesintilerini önlemek amacıyla mobil baz istasyonlarının sayısı eskiye göre artırılmış olsa da kapsama alanlarının sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu nedenle afetlere dayanıklı kule tipi baz istasyonlarının çevre dostu kamufle sistemlerle inşa edilmesi, kritik ve öncelikli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Turistik bölgelerde ve kırsal alanlarda internet erişiminin yetersizliği, dijital turizm imkânlarının gelişimini olumsuz etkilemektedir. Şehirdeki dijital altyapı ve internet erişimi konusundaki sorunlardan biri, ücretsiz Wi-Fi hizmetlerinin şehir merkezlerinde yoğunlaşmasıdır. Turistik bölgelerde kesintisiz internet erişimi sağlamak amacıyla ücretsiz Wi-Fi noktalarının tüm turistik alanlar için genişletilmesi ve bu alanlar hakkındaki bilgilere turistlerin kare kodlar aracılığıyla kolayca erişim sağlaması gerekmektedir.

Hatay'ın dijital turizm altyapısını güçlendirmek, bölgenin rekabet avantajını artıracak temel unsurlardan biridir. 2030 yılı projeksiyonu doğrultusunda, internet altyapısının geliştirilmesi, akıllı şehir projelerinin yaygınlaştırılması ve dijital turizm hizmetlerinin artırılması, Hatay'ın sürdürülebilir bir turizm destinasyonu olarak konumlandırılmasını sağlayacaktır. Hatay Kart ve Hatay Kent Rehberi gibi mevcut uygulamaların iyileştirilmesi, ücretsiz Wi-Fi hizmetlerinin turistik bölgelere yaygınlaştırılması ve dijital pazarlama araçlarının güçlendirilmesiyle bölgenin dijital turizm kalitesi ve kapasitesi artacaktır.

3

Hatay İli Marka Analizi

Bir bölgenin markaya dönüşüm hikâyesi veya bir bölgenin yeniden konumlandırılması o bölgenin hedef müşteri nezdinde daha cazip hâle gelmesine yönelik stratejik bazı hamlelerin yapılmasına bağlıdır. Dolayısıyla bu yeni strateji, Hatay ilinin benzersiz bir kimlik sahibi olmasıyla doğrudan ilişkili olacaktır. Bu kimlik, bölgenin veya şehrin tanıtımının ana unsuru olmakla beraber gerek yurt içindeki gerekse de yurt dışındaki potansiyel turistler için cazibe noktası olacaktır. Bu nedenle de destinasyon markalaşmasındaki kritik adım bölgeye ait bir kimlik ve hikâyenin var olması veya oluşturulmasıdır.

Hatay iline ait markalaşma süreci, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi süreklilik göstermesi gereken bir süreçtir. Bu süreç, Hatay iline ait öne çıkan, hedef pazarlarda karşılık bulabilecek özellikler dikkate alınarak aşağıda verilmektedir. Aşağıda ifade edilen aşamaların her adımının, bir önceki ve bir sonraki adımla doğrudan ilişkili şekilde geliştirilecek bir süreç olduğunun altı burada tekrar çizilmelidir.

3.1 Hatay İline Ait Bir “Kimliğin ve Hikâyenin” Belirlenmesinde Kullanılacak Güçlü Yönlerin Belirlenmesi (Değerlerin Analizi)

Bu noktada Hatay ilinin öne çıkan tarihi, kültürel yapısı, doğası, mutfağı ve diğer öne çıkan tüm özelliklerin analizi yapılmalıdır. Burada öne çıkan unsurların analizi, Hatay markası açısından nispi öneme sahiptir.

3.1.1 Tarihî ve Kültürel Miras (Kültürel Miras ve Çeşitlilik, İnanç ve Hoşgörü Kültürü)

Hatay'ın inanç mirası ve kültürel çeşitliliği, markalaşma sürecince kullanabileceği en büyük değerlerin başında yer almaktadır. Bunu sadece yerel veya ulusal bir durum değil, küresel bir değer olarak görüp markalaşma sürecine başlamak gerekmektedir. Hatay sadece bugün değil, yüzyıllar boyunca çok farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmanın verdiği hoşgörü, anlayış ve çoksesliliğin en önemli temsilcilerinden biri olmuştur. Bu eş bulunmaz özellik, bundan sonra da ilin en önemli farklılığı olacaktır. Markalaşma sürecinde farklı dinlerin, kültürlerin aynı bölgede yüzyıllardır barış içinde yaşaması, hoşgörü ve kardeşlik üzerine inşa edilmiş bir toplumsal yaşamın tarihî ve dinî yapılarla süslendiği bir coğrafyanın altının mutlaka çizilmesi gerekmektedir. Bu bölgede Roma ve Bizans dönemlerine ait mozaiklerin en iyi örneklerinin olduğunu unutmamak gerekir. Farklı medeniyetlere ait bu eşsiz kalıntılar, yeni dönemde Hatay ilinin kadim özelliklerinin de işareti olacaktır. Dünyanın en büyük mozaik müzesine sahip olmanın altında yatan ana unsur, tarihten gelen, farklı medeniyetlere olan hoşgörü ve ev sahipliği yapma özelliğidir.

3.1.2 Coğrafi Avantajlar (Deniz Turizmi Olanakları, Endemik Bitkiler, Baharatlar vb.)

Hatay ilinin geleneksel turizm avantajlarının gelecekte de korunması ve geliştirilmesi büyük önem taşımakla beraber yeniden inşa edilen, zaten var olan değerlerinin yanında, yeni turizm cazibe alanlarının da bu değerlere eklenmesi önem arz edecektir. Buna bağlı olarak bölgenin son derece bakir, yatırıma ve gelişime açık bir sahil şeridinin varlığı, “Yeni Hatay” markası için çok değerli olacaktır. Özellikle Arsuz-Samandağ ve Yayladağı kıyılarının Hatay için yeni fırsatlar ortaya çıkarabileceği dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

Hatay ili içinde son derece geniş bir yelpazede bulunan baharat ve endemik bitkilerin çeşitliliği de şehrin öne çıkan bir diğer önemli özelliğidir. Bölgede endemik ve yerel bitkiler ile baharat zenginliği, bölgenin kullanacağı başka bir marka değişkeni olma özelliği taşımaktadır. Sadece toplumların veya kültürlerin değil, doğanın ve topografyanın da farklılıklar barındırması bu bölgeye özel bir durumdur ve bu özellik de markalaşma sürecinde ön plana çıkarılmalıdır.

3.1.3 Gastronomi ve Diğer Yerel Değerler

Çok dinli ve çok kültürlü bir toplumun doğal yansımasının sonucu olarak farklı lezzetlerin varlığı bölgede görülebilmektedir. Zengin tarihi, çok kültürlü yapısı ve eşsiz lezzetleriyle Türkiye’nin en özel mutfaklarından birine sahip olan Hatay, Arap, Osmanlı, Fransız ve Akdeniz mutfaklarından etkilenmiş, bu zengin miras da Hatay mutfağının çeşitliliğine yansımıştır. Bu çeşitlilik Hatay’ın tarihten gelen dinamiklerinin bir yansıması olarak korunmalı ve tutundurma çalışmalarında üstü tekrar çizilmelidir. Böylece yeni bir bölgenin inşasında birçok değer de koruma altında olduğu görülebilecektir.

Bu raporun farklı bölümlerinde detaylarıyla açıklanan, yukarıda da kısaca ifade edilen tüm bu unsurların ortak özelliği, Hatay’ın farklılıkları kendi bünyesinde bir uyum içinde, çağlar boyunca barındırma ve bu uyumu koruma yetkinliğidir. Dolayısıyla gastronomi açısından markalaşma sürecinde öne çıkarılacak ilk unsur, “farklılıkların korunması ve geliştirilmesi” noktası olacaktır.

3.2 Hedef Kitlenin Belirlenmesi

Hatay ilinin bünyesinde tarihsel geçmişi, kültürel özellikleri, deniz turizmine açık yeni fırsatlara sahip olması ve zengin gastronomi olanakları gibi özellikleri barındırması, aslında hedef kitlenin de tanımını yapmaktadır. Bu çerçeve içinde özellikle inanç turizmi, kültürel ve ekonomik etkileriyle dünya turizm sektöründe önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Özellikle Hatay gibi tarihî ve kültürel açıdan zengin bölgeler için kültür ve inanç turizmi, büyük fırsatlar sunmanın yanı sıra markalaşma için de önemli bir fırsat sunmaktadır. Kültür ve inanç turizmi dinî motivasyonlarla yapılan seyahatleri kapsayacak ve genellikle hac, kutsal mekân ziyaretleri, ruhsal yenilenme ve kültürel keşifler için gelen ziyaretçi üzerinde diğer turizm çeşitlerinden çok daha kalıcı etkiler bırakacaktır. Her ne kadar Hatay ilinin farklı turizm çeşitlerine olan elverişliliği, önemli bir marka kaldırıcı yaratsa da inanç turizmi için bölgeye gelen başta yabancı turistler olmak üzere tüm misafirler için özel bir deneyim sunabilecektir. Dolayısıyla da asıl hedef kitlelerden biri, inanç turizmi katılımcıları olarak belirlenmelidir. Bu hedef kitlenin yanında elbette özellikle yerel pazarda gastronomi meraklıları, bölgeye özgü düzenlenecek macera ve doğa tutkunlarını çekecek etkinliklere katılacak gruplar da burada hedeflenecektir. Kısa vadede olmamakla beraber ilerleyen dönemde deniz turizmi üzerinden yeni bir turizm geleceği inşa edilebilecektir. Burada ilerleyen dönemdeki turizm yatırımlarının rolü daha da önem kazanacaktır. Buna istinaden yeni Hatay ilinin yeni bir turizm vizyonu içinde, deniz turizmine yönelik yeni açılımların markalaşma sürecinde yer alması kaçınılmaz olacaktır. Bu yeni turizm seçeneği için de pazar segmentasyonunun başarılı şekilde yapılması önemlidir. Burada kimlere hitap edileceğinin net şekilde

ortaya çıkarılması gerekir. Önceki hedef kitlelerin değiştirilmesi, daraltılması veya genişletilmesi gerekecekse gözden geçirilmesi isabetli olacaktır.

3.3 Hatay Markasına Ait Bir Hikâyenin Belirlenmesi

Hatay Turizm Master Planı çerçevesinde Hatay ilinin geçmişten gelen hikâyesine sadık kalınması, var olan değerlerin yeniden tanıtımı açısından da önem taşıyacaktır. Aşağıdaki gibi kısa bir metin örneği, bölgeyi tanımlayabilecek bir hikâye olarak kullanılabileceği gibi bu ve benzeri bir hikâyenin oluşturulması markalaşma sürecinin kritik bir aşamasını ortaya çıkaracaktır.

"Anadolu'nun en eski yerleşim alanlarından, binlerce yıl boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış Hatay, doğunun ve batının, eski ile yeninin buluşma noktası olarak orijinal bir hikâyenin başlangıç noktası olmalıdır. Bir sokakta ezan sesi duyulurken hemen üst sokakta kilise çanları veya havranın duaları birbirine karışması bölgeye yabancı bir kişi için çok dikkat çekici iken yerel insanımız için hayatın doğal akışında olan bir enstantanedir. Bu durum sadece şehrin kültür mozaığının bir yansımasıdır. Bölgenin Roma'dan Osmanlı'ya, Selçuklulardan Fransızlara kadar uzanan zengin bir geçmişe sahip olduğunun belirtilmesi bu hikâyenin mutlaka bir parçası olmalıdır. Binlerce yıllık çarşıları, dünyanın ilk kilisesi olan St. Pierre Kilisesi gibi insanı hayretlere düşürecek yapıları, Hatay'ın hoşgörü ve farklı kültürlerle ait insanların kardeşçe yaşadığı bir yöre olması, bu şehrin öne çıkan, sadece bir özelliğidir. Bu bölgede paylaşılan sofrada her kimliğe, her kültüre, her dine yer vardır. Aslında Halil İbrahim sofrasıdır. Bu sofradaki lezzet, sadece bölgenin UNESCO'dan tescilli, harika mutfağının ürünlerinin tadı değil, sevgi ve paylaşımın da tadıdır."

3.4 Marka Kimliği ve Konseptinin Oluşturulması

Bir marka adı ve sloganı, bu aşamada belirlenmelidir. Yukarıda ifade edilen hikâyenin ana unsurlarını içeren bir marka isminin ve sloganın belirlenmesi, marka kimliği oluşumunun ana kriteridir. "Hoşgörü-tarihî miras-çok kültürlü bir yaşam-farklılıkların harmanlanması" üzerine kurulu bir marka ismi ve sloganın oluşturulması şehrin dokusuna gayet uygun olacaktır. "Tarihin derinlikleri" marka sloganının da yine aynı paralelde belirlenmesi doğru olacaktır. "Hoşgörünün Beşiği", "Kültür, Tarih ve Lezzet Mozaïği", "İnançların Buluştuğu Şehir" gibi daha tahmin edilebilir sloganların yerine, içeriği aynı olmakla beraber daha nitelikli bir sloganın belirlenmesi son derece kritik bir marka performans unsuru olacaktır. Hatay/Hayat kelimelerinin aynı harflerden oluşmasına vurgu yapıp "hayat" kelimesinin içi yukarıda bahsedilen kavramlar eşliğinde zenginleştirilebilir. Diğer taraftan Hatay'ın yeniden inşasına atıf yapmak adına gelenek ve geçmişinden gelen özelliklerin yanına yeni bir bölgenin, yeni kimlik unsurlarının eklenebileceğini de unutmamak gerekir. Her ürünün olduğu gibi her destinasyonun da yeniden konumlandırmaya ihtiyaç duyduğu dönemler veya gelişmeler olacaktır. Hatay ilinin de yeniden konumlandırılması bu dönemle başlayabilmektedir.

3.5 Görsel Kimlik ve Logonun Belirlenmesi

Marka kimliği, çok kültürlülük, inanç turizmi, gastronomi, tarihsel miras ve doğal güzellikler üzerine inşa edilebilir ve buna uygun bir görsel tasarım/logo ile desteklenebilir. Hatay markasının görsel kimliği içinde gelenekleri, tarihî zenginliği, farklılıkların bir arada buluşması, doğa ve Akdeniz kıyılarını da içeren bir renk skalası belirlenmelidir. Belki burada Hatay mutfağını, baharat çeşitliliğini de içerecek

kırmızı rengin kullanımı uygun olabilecektir. Logo çalışması için aynı kavramlar içinde tarihî eserlere göndermeler yapabilecek, Antakya ilinin mozaiklerinin motiflerinin kullanılabileceği bir logo çalışması Hatay ilinin marka konseptine uygun olacaktır.

3.6 Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi

Markaya ilişkin bu noktaya kadar atılan adımların sonrasında, belirlenmiş marka unsurlarının tanıtımına ihtiyaç vardır. Şehrin tüm aktivitelerinde, tüm pazarlama ve tutundurma faaliyetlerinde marka kimliğini geliştirmenin ve yaygınlaştırmanın yöntemlerini bulmak ve kullanmak gerekmektedir. Bunu yapmak adına özellikle bu raporun Pazarlama ve Tutundurma başlıkları altında önerilen tüm eylemlerde “Hatay markası” özellikle öne çıkarılmalıdır. Hatay ilinin tarihsel ve hatta sosyolojik özelliklerinin günümüz değerlerine kattığı anlamların yanında yeni bir bölgenin, yeni bir başlangıç noktasının da farkında olarak stratejilerin hayata geliştirilmesi doğru olacaktır. Sadece Hatay iline ilişkin tutundurma faaliyetleri değil, Hatay şehir markası için de bir tutundurma çabası gerektiği unutulmamalıdır. Bu süreçte temel stratejilerin belirlenmesi önemlidir. Bu aşamada rakip analizine göre bir strateji belirlenebilir. Yurt içi veya yurt dışı rakipler dikkate alınarak stratejiler değiştirilebilir. Yurt içinde gastronomi üzerine bir strateji uygulamak uygun olabileceken yurt dışı rakiplere yönelindiğinde kültür ve inanç turizminin yanında avantaj sağlayabilecek gastronomi zenginliği avantajının da kullanımı uygun olabilecektir.

Diğer taraftan stratejik düşünmeyi de gözden kaçırmamak gerekir. Özellikle inanç turizmi kapsamında bu raporda rakip olarak belirlenmiş Konya, Mardin, Şanlıurfa gibi bölgelerle rekabet için stratejik bir pazarlama çabası içinde olmak önem kazanmaktadır. Bu bölgelerde yürütülen tutundurma çabalarını yakından takip etmek, uzun vadeli düşünüp buna göre pazarlama çabalarını yürütmek gerekebilecektir. Bu bölgelerin coğrafi olarak Hatay iline nispi yakınlığı bir avantaja da çevrilebilir. Bu bölgelerle yapılabilecek ortak programlar ile yurt dışında bu bölgelerin ortak tanıtımına yönelik, “*bütünleşik bir inanç turizmi*” markasının oluşturulması bile bir stratejik hamle olabilecektir. Diğer taraftan inanç turizmi başlığı altında olmayan, yeni başlıkların şehre ve bölgeye eklenmesi, Hatay’ı diğer destinasyonlardan farklılaştırabilecektir. Böylece bu alanda rakip bölgelerin tanınırlık avantajlarından yararlanmak mümkün olabileceği gibi yeni Hatay’ın farklılıklarının ortaya çıkarılması, bu rekabetin Hatay lehine gelişmesini de sağlayabilecektir. Burada özellikle ayrıştırıcı özelliklerin belirlenmesi ve bunun üzerine bir alt strateji geliştirilmesi yarar sağlayacaktır. Bu inanç rotaları hem Hatay ili sınırları içinde hem de komşu illerde ortak bir fayda yaratacak mecralar ortaya çıkarılabilecektir. Özellikle uluslararası fuarlarda, dünya turizminin nabzının attığı yerlerde tanıtımların üst düzeyde yapılmasına olanak sağlamak ve buralarda Hatay markası veya inanç turizmi özelinde bölgeye özgü markanın tanıtımı gerçekleştirilebilecektir. Tüm bu tanıtım eylemlerinde yukarıda belirtilen çerçevede oluşturulan markanın ön plana çıkarılması esas olmalıdır. Bu tanıtım süreçlerinde sosyal medya pazarlamasına ilişkin tüm araçların kullanımı da kaçınılmazdır. Burada öne çıkan turizm çeşitleri ile ilgili alan uzmanlarının görüşleri, tanınmış kişilerin kullanımı, sosyal medyada belgesel nitelikte içeriklerin yayınlanmasını sağlamak, Hatay markasının gelişimine ciddi düzeyde katkı sağlayacaktır.

3.7 Yerel Unsurların Dâhil Edilmesi

Sürdürülebilir bir marka çalışmasının olmazsa olmaz unsuru, ortaya çıkacak markanın tüm unsurları ile yaşatılabilmesidir. Bir şehrin başarılı bir marka hâline gelmesi için yerel güçlerin etkili bir şekilde sürece

dâhil olması bir seçenek değil, gerekliliktir. Şehir markalaşması, sadece belediye veya turizm ofislerinin çalışmalarıyla değil, yerel yönetimler, STK'lar, medya, yerel işletmeler, ülke çapında faaliyet gösteren ulusal işletmeler ve hatta uluslararası işletme hâline gelmiş ve bölgeyle iktisadi, ticari bağları bulunan kuruluş ve işletmeler ve halkın ortak hareketiyle mümkündür. Gerçekten tüm dünyada markalaşmış şehir veya bölgelerin marka unsurlarının yerel halk ve bölgenin yerel güçleri tarafından desteklendiği bilinmektedir. Hatay ilinde de sürdürülebilir bir markalaşmanın oluşabilmesi için öncelikle marka kimliğinin yerel güçler tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Bunun için de mevcut marka kimliği unsurlarının yerel halk ile sürekli olacak şekilde buluşturulması fayda getirecektir. Büyükşehir Belediyesi, Valilik, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, Kalkınma Ajansı gibi resmî kurumların ortak akıl çerçevesinde birleşmesi ve desteklenmesi burada önem arz edecektir. Marka yönetimi için bir organizasyon ve ilgili kurum ve kuruluşların katılımının sağlandığı bir üst kuruluş ortaya çıkarılabilir. Bu kuruluş, şehrin alt ve üst yapısının organizasyonuna katkı sağlamanın dışında, bölgenin ve markanın tanıtımına öncülük edebilecektir. Uluslararası tanıtım eylemlerinde de strateji belirleyen bir fikir üretim merkezi hâline dönüşebilecektir. Hatay ilinin sanayi ve ticaret odaları, yatırımcıları, bölge esnafı da yerel ürünlerin markalaşması hususunda (coğrafi işaretli ürünler, el sanatları, yöresel lezzetler vb.) "Hatay Marka Takımı"nın bir parçasını oluşturacaktır. Düzenlenecek etkinliklerde şehrin marka kimliği özellikle üzerinde çalışılarak güçlendirilmelidir.

Markalaşma sürecinde Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi başta olmak üzere akademik otoritelerden yararlanmak ve bilimsel çalışmalar yapılmak suretiyle destek almak sürece katkı sağlayacaktır. Özellikle şehre gelen yerli ve yabancı misafirlerin Hatay markası ile ilgili görüş, düşünce ve farkındalıklarına yönelik nabız yoklayıcı ve süreklilik arz eden çalışmalar, markalaşma çalışmalarının etkinliğini ölçme noktasında değerli sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Diğer taraftan, şehrin önemli sivil toplum kuruluşlarının da Hatay iline ait marka değerinin oluşturulması sürecinde katkıları oldukça değerli olacaktır. Tüm bu çalışmalar devam ederken bir taraftan da mevcut algının analizini yapmak gerekmektedir. Özellikle yerelde veya başka bölgelerde yapılan Hatay iline ilişkin tüm organizasyonlar, bu algının ortaya çıkarılması için son derece uygun fırsatlar sunacaktır. Diğer taraftan gerçekleştirilecek projelere verilecek maddi ve manevi desteklerin yanında festivaller veya diğer organizasyonlara yönelik katkıların markalaşma sürecine olumlu etkileri kaçınılmazdır. Örnek vermek gerekirse Safranbolu'nun UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmesinde yerel STK'ların tarihî evleri koruma çabalarının katkısı bilinmektedir. Elbette medya ve dijital platformların görsel ve viral içerikleri, Hatay markasının oluşumuna ve oluşan algının güçlendirilmesine ivme kazandıracaktır. Burada özellikle dijital içerik üreticilerinin Hatay ilinin marka unsurlarına göre sosyal medyadaki etkinliklerini artırması sağlanmalıdır. Gerek Hatay'da yaşayanlar gerekse de Hatay dışında kalmak durumunda olan bölge insanının, yerel yönetimlerin, iş dünyasının, akademinin, yatırımcıların, medyanın ve sivil toplum örgütlerinin ortak katkısı ile Hatay ilinin bir markası oluşturulabilecek, daha önemlisi bu marka bir değer kazanacak ve kısa vadeli bir çalışma değil, sürdürülebilir bir marka şehir ortaya çıkarılacaktır. Burada Hatay'ı tanıtmak kadar Hatay'ı yaşanabilir bir bölge yapmak, şehri daha çekici kılacaktır.

3.8 Marka İmajını Artıracak Etkinliklerin Planlanması

Yukarıda da ifade edildiği gibi şehrin markalaşma sürecini tek bir kurum, kuruluş veya bir organizasyonun başarmasının çok güç olduğu ortadadır ve süreklilik isteyen bir faaliyetler düzeni gereklidir. Bu marka çalışmalarının tamamlanmasının ardından marka imajını güçlendirecek etkinliklerin planlanması ve hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu raporun diğer bölümlerinde detaylarıyla verilen tüm eylemlerin yanı sıra özellikle bir ilin marka değerini artıracak festivallerin ve etkinliklerin organizasyonunu planlamak gerekir. Bu süreçte, St. Pierre Kilisesi, Habib-i Neccar Camii,

Sinagog ve farklı ibadet yerlerinde kültürel etkinliklerin tanıtılması, buralarda düzenlenecek paneller, sergiler, "hoşgörü" temalı konserler marka kimliğine ciddi destek verecektir. Dünyanın en büyük mozaik koleksiyonlarından birine sahip olan Hatay'da arkeoloji meraklıları için kazı alanlarına yönelik geziler, mozaik yapımına yönelik atölye çalışmaları veya bu etkinliklerle paralellik taşıyan tiyatro oyunları şehre canlılık kazandırmanın yanında oluşturulmaya çalışılan markanın imajını da güçlendirecektir. Turizm markasına yönelik güncel problemleri aşma noktasında olmasa da ilerleyen dönemde bölgeye ciddi bir canlılık kazandırma potansiyeli olan deniz ve kıyı turizminin de zaman zaman kullanılması, ilerleyen yıllar için yarar sağlayacaktır. Unutmamak gerekir ki bir süre boyunca Kaş'ta düzenlenen dalış etkinlikleri ve festivalleri, bölgeyi su altı turizminin merkezi yapma noktasında büyük fayda sağlamıştır. Bölgede düzenlenecek festivallerin ve etkinliklerin düzenli şekilde yapılması, uluslararası tanıtım ve medya desteğinin sağlanması, yerel halk ve işletmelerin desteği ve entegrasyonu ile marka imajının oluşması kolaylaşacaktır. Dijital pazarlama kanallarının kullanımı da bölgenin marka tanıtımına destek olacaktır.

Diğer taraftan Hatay ilindeki bine yakın ihracatçı işletmelerle görüşmeler yapılarak ihracat pazarlarındaki müşteriler, aracılar ve diğer paydaşlarla kurulan ticari ilişkiler esnasında Hatay markasının güçlenmesine yönelik fikirler geliştirilip yurt dışındaki tanıtımlara bu işletmeler de dâhil edilebilecektir. Böylece sadece ürün ihracatı değil, oluşturulan markanın da ihracatının önü açılacaktır.

3.9 Takip ve Güncellemelerin Yapılması

Şehir markalaşması, sürekli takip ve güncellemeye ihtiyaç duyan, dinamik bir süreçtir. Ziyaretçi sayıları, harcamalar, sosyal medya etkileşimleri gibi metrikler mutlaka takip edilmelidir. Bu analizlerin sonuçları marka kimliğinin oluşturulması ve geliştirilmesinde ciddi yararlar sağlayacaktır. Hatay gibi zengin bir kültürel ve turistik potansiyele sahip bir şehirde, marka kimliğinin güncelliğini koruması için belirli yöntemler uygulanmalı, Hatay'ın marka değerini korumak ve geliştirmek için bazı adımlar atılmalıdır.

Marka Değerini Ölçmek: Sosyal medya analizleri, turist anketleri, medya görünürlüğü gibi yöntemlerle oluşturulmaya çalışılan marka değerinin takibi gerekir.

Marka Kimliğini Güncellemek: Gerektiğinde yeni etkinlikler, görsel kimlik değişiklikleri veya hikâye güncellemeleri ile mevcut dönemin öne çıkan gelişimlerini yakalamak ve markalaşma sürecine dâhil etmek gerekebilir.

Dijital Pazarlama ve Sürekli Tanıtım: Sosyal medya, uluslararası PR çalışmaları ve influencer iş birlikleri ile tanıtımın süreklilik arz etmesi başarılı marka çalışmalarının ilk şartıdır.

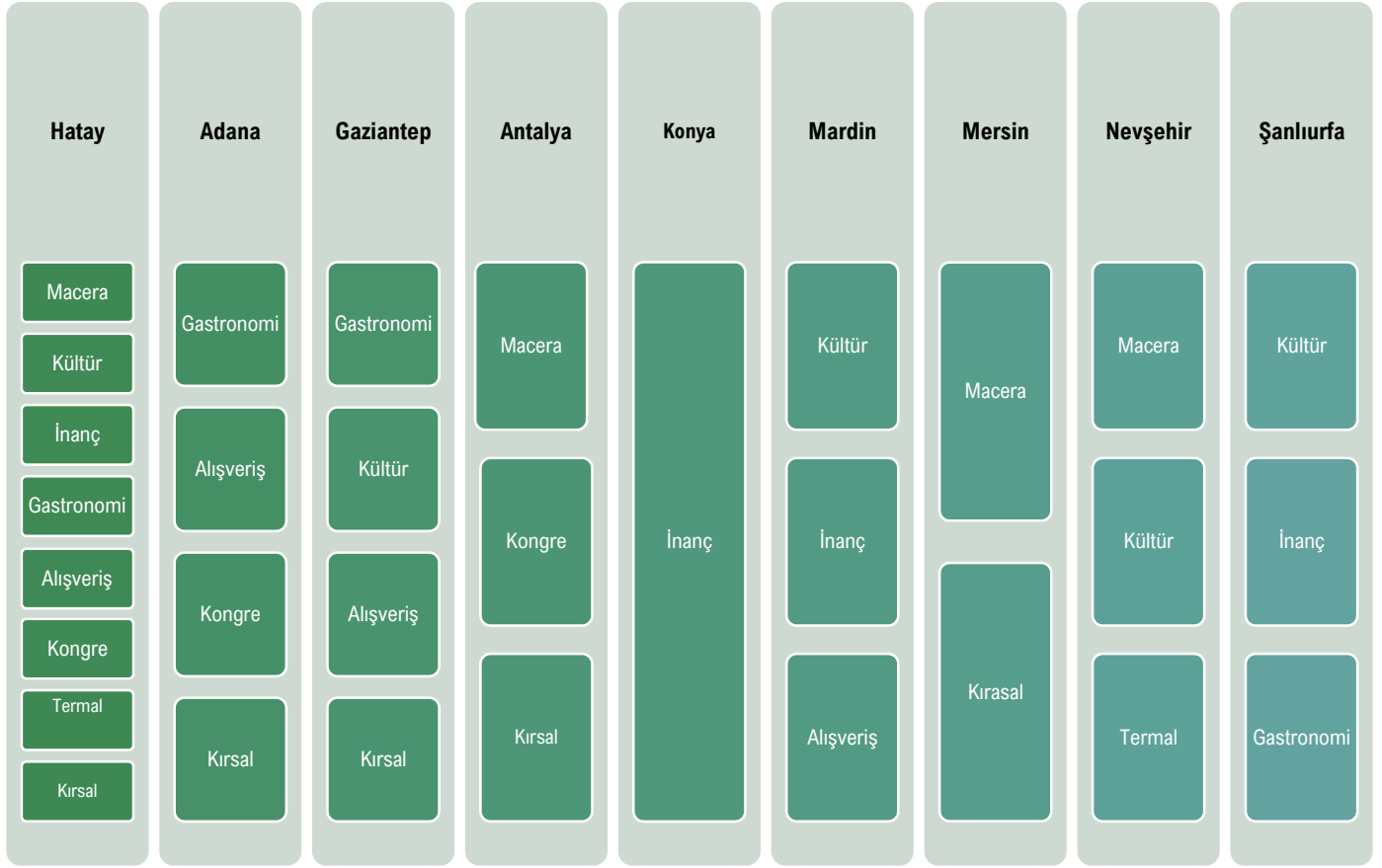
Tüm bu çalışmaları yönetecek bir ortak akıl için Hatay iline ait resmî ve özel sektörün iş birliği içinde çalışacağı bir kurulun varlığı önemlidir ve inkâr edilemez faydalar sağlayacaktır.

4

Rekabetçilik ve Rakip Destinasyonlar Analizi

Hatay, Türkiye'nin güneyinde yer alan tarihî ve kültürel zenginliklere sahip bir bölge olarak turizm açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak turizm sektöründe sahip olduğu içsel özelliklerin yanı sıra Hatay'ın kendini rakip destinasyonlarla kıyaslayarak rekabet gücünü değerlendirmesi gerekir. Bu bölümde, Hatay'ın rekabet yeteneği incelenerek bölgenin diğer rakip destinasyonlarla olan konumu analiz edilecektir. Turizm arz kaynakları, coğrafi yakınlık, mevcut turizm talebinin dağılımı, kültürel ve tarihî bağlar, ekonomik benzerlikler ve potansiyel turizm türleri açısından Hatay'ın rakip destinasyonları Adana, Gaziantep, Antalya, Konya, Mardin, Mersin, Nevşehir, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa olarak belirlenmiştir.

Rakip destinasyonların kendilerine özgü doğal çekicilikleri, kültürel ve tarihî değerleri, altyapı ve ulaşılabilirlik düzeyleri, sürdürülebilirlik ve çevre yönetimi politikaları ile ekonomik ve sosyal faktörler gibi unsurlar dikkate alındığında turizm türleri ve potansiyelleri değişkenlik göstermektedir (Şekil 4.1). Rakipler arasında ön plana çıkan Adana ve Gaziantep şehirlerinin gastronomi turizmi, alışveriş turizmi, kongre turizmi, kırsal turizm ve kültür turizmi türlerinde ön plana çıktığı görülse de diğer rakip illerle kıyaslandığında Hatay, sahip olduğu potansiyel ile rekabet üstünlüğü sağlayabilecek avantaja sahiptir.

Şekil 4.1 Turizm türlerine göre rakip iller ve Hatay ili turizm potansiyeli

Hatay'ın karşılaştığı en önemli rakip destinasyonlar, özellikle Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesi'nde yer alan, tarihî ve kültürel zenginliklere sahip şehirlerdir. Mersin, Adana, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin ve Nevşehir gibi iller, turizm açısından benzer potansiyele sahip olup kendi benzersiz özellikleriyle öne çıkmaktadır. Örneğin, Gaziantep, mutfak ve kültürü ile bilinirken; Şanlıurfa ise tarihî zenginlikleri ve doğal güzellikleri ile ünlüdür.

Hatay'ın yukarıdaki tabloda belirtilen rakip şehirlerle rekabet edebilmesi için bu şehirlerin sunduğu deneyimleri ve olanakları iyi analiz etmesi ve taklit edilmesi güç olan, kendi öz yeteneklerini belirlemesi gerekmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen turizm işletme belgesi, turizm yatırım belgesi ve basit konaklama işletme belgesine sahip işletmelerin toplam oda ve yatak kapasiteleri göz önünde bulundurulduğunda Hatay, söz konusu rakipler arasında 3. sırada yer almaktadır (Tablo 4.1.). Rakipleri arasında bulunan Konya, Mardin, Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'dan daha yüksek kapasiteye sahip olan Hatay, Mersin ve Nevşehir'den oldukça düşük kapasiteye sahiptir. Adana, Gaziantep ve Konya illeri ile yakın düzeyde kapasiteye sahip olan Hatay'ın yatak sayısını arttırması aradaki farkın açılmasına olanak tanıyacaktır. Bununla birlikte, Hatay'da faaliyet göstermekte olan mevcut konaklama işletmelerinin kalitelerini arttırıcı yenileme çalışmaları gerçekleştirmeleri ve şehrin

potansiyele sahip çeşitli turizm türlerine yönelik yeni yatırım belgeli tesis projeleri üretilmesi son derece önemli görülmektedir.

Tablo 4.1 Rakip iller ve Hatay'da Bakanlık belgeli tesislerde oda ve yatak sayıları (Şubat 2025)

		İşletme Belgeli			Yatırım Belgeli			Basit Konaklama İşl. Belgeli		
		Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
1	Adana	43	3.576	7.145	4	540	1.128	97	2.379	4.758
2	Gaziantep	73	4.919	9.882	8	825	1.657	36	784	1.564
3	Hatay	63	2.495	5.026	9	1.091	2.210	146	3.621	7.499
4	Kahramanmaraş	47	1.654	3.302	5	233	456	85	1.208	2.416
5	Konya	48	3.955	7.933	6	489	1.007	94	2.362	4.724
6	Mardin	59	2.507	5.022	17	1.110	2.304	34	831	1.662
7	Mersin	93	4.967	10.411	31	5.100	12.972	497	9.682	19.414
8	Nevşehir	361	8.668	18.031	11	669	1.435	416	6.415	12.734
9	Şanlıurfa	42	1.595	3.278	14	1.106	2.369	57	1.317	3.274

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Sıralama alfabetik yapılmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından gerekli işletme iznine sahip tesislerin ağırladığı yerli turist sayısı istatistikleri değerlendirildiğinde, Hatay'ın rakipleri arasında 6. sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 4.2.). 2024 yılı verilerine göre Hatay rakip olarak gördüğü Şanlıurfa, Mardin ve Kahramanmaraş illerinden daha çok yerli turisti ağırlarken; Adana, Konya, Gaziantep, Mersin ve Nevşehir'den çok daha az yerli turiste ev sahipliği yapmıştır. 2020 yılında Covid-19 salgının etkisiyle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de azalan turizm hareketleri Hatay ve rakip illeri derinden etkilemiş, 2021 ve 2022 yılları itibarıyla bu hareketler yeniden artmaya başlamıştır. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen deprem felaketi sonrası gelen yerli turist sayısında yarıya yakın bir düşüş yaşansa da 2024 senesinde bölgeye gelen yerli turist sayısında toparlanma olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2 Rakip iller ve Hatay'da tesise gelen yerli turist sayısı

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Adana	876.365	656.666	857.559	1.063.035	948.760	924.826
2	Konya	1.081.581	735.109	1.042.492	1.106.712	877.753	888.627
3	Gaziantep	745.933	482.280	772.959	1.009.210	798.982	886.080
4	Mersin	1.305.956	967.976	1.322.129	1.303.987	866.474	841.232
5	Nevşehir	836.745	444.210	882.157	835.066	587.832	541.866
6	Hatay	682.936	455.601	580.723	729.617	401.085	461.114
7	Şanlıurfa	603.271	299.232	472.525	567.210	290.329	411.266
8	Mardin	382.540	177.878	386.580	465.117	227.964	323.902
9	Kahramanmaraş	306.307	227.088	308.760	343.182	182.776	194.384

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Sıralamada 2024 yılı dikkate alınmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından gerekli işletme iznine sahip tesislerin ağırladığı yabancı turist sayısı istatistikleri değerlendirildiğinde de Hatay'ın rakipleri içinde 7. sırada yer aldığı anlaşılmaktadır (Tablo 4.3.). 2024 yılı verilerine göre rakipleri olan Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'tan daha çok yabancı turiste ev sahipliği yapan Hatay; Nevşehir, Konya, Gaziantep, Mersin, Adana ve Mardin'den daha az yabancı turisti ağırlamıştır. 2020 yılında Covid-19 salgının etkisiyle dünya genelinde azalan turizm hareketleri yerli turist sayısını etkilediği gibi yabancı turist sayısını daha da derinden etkilemiş, 2021 yılı itibarıyla bu hareketler yeniden artmaya başlamıştır. 6 Şubat 2023 tarihine kadar artış eğiliminde olan yabancı turist sayısında olduğu gibi deprem felaketi sonrası, yerli ve yabancı turistlerin bölgeye geliş azalmıştır. 2024 senesi itibarıyla az da olsa yukarı yönlü bir hareket gözlemlenmektedir.

Tablo 4.3.Rakip iller ve Hatay'da tesise gelen yabancı turist sayısı

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Nevşehir	1214.805	176.013	359.714	749.596	690.496	893.302
2	Konya	167.539	39.554	76.929	164.766	162.426	181.406
3	Gaziantep	139.495	68.659	124.659	176.217	133.805	128.286
4	Mersin	127.864	60.849	138.200	202.450	99.810	112.104
5	Adana	90.803	46.012	75.721	117.155	107.524	94.730
6	Mardin	27.836	8.890	28.962	41.537	25.535	27.869
7	Hatay	56.538	24.790	37.280	58.463	22.487	24.525
8	Şanlıurfa	24.074	11.553	24.496	33.490	18.110	23.191
9	Kahramanmaraş	6.896	4.394	4.934	8.143	2.364	3.702

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Sıralamada 2024 yılı dikkate alınmıştır.

Hatay, farklı turizm türlerine ilişkin sahip olduğu potansiyeli, dünyadaki turizm eğilimlerine paralel olarak iyi değerlendirilecek plan ve politikalarla yabancı turistlerin ilgisini çekebilecek güce sahiptir. Hatay, kültür turizminde yapmış olduğu girişimlerin haricinde özellikle gastronomi turizmi, macera ve spor turizmi, ekoturizm, sağlık turizmi, inanç turizmi ile festival ve etkinlik turizminde ciddi rekabet avantajına sahip olabilir. Bu noktada, Hatay'ın bu turizm potansiyellerinin, çağdaş tanıtım ve pazarlama araçları kullanarak ulusal ve uluslararası hedef pazarlarda daha güçlü tanıtımının yapması gerekmektedir. Bu tanıtımda gerek yurt içi gerekse yurt dışındaki seyahat acenteleri ve tur operatörleri ile iş birlikleri geliştirilmeli, uluslararası ağlar geliştirilerek (kardeş şehir uygulaması vb.) Hatay'ın sahip olduğu turizm potansiyeli uluslararası düzeyde sergilenmelidir.

Turistlerin Hatay'da ve rakip illerde ortalama kalış süreleri incelendiğinde, Hatay'ın 2. sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 4.4.). 2024 yılı verilerine göre Hatay'ın Kahramanmaraş dışındaki bütün rakip illerden daha fazla kalış süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Gelen turiste kalması için çok sayıda çekiciliği alternatifli olarak sunmak, taleple birlikte kalış sürelerini de arttıracaktır.

Tablo 4.4. Rakip iller ve Hatay'da tesiste ortalama kalış süreleri (Gün)

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Kahramanmaraş	1,69	1,69	1,72	1,71	2,00	2,16
2	Hatay	1,80	1,93	2,11	1,93	2,24	2,13
3	Mersin	1,89	1,91	2,08	2,18	2,15	2,10
4	Nevşehir	1,84	1,95	2,08	2,04	2,01	1,99
5	Mardin	1,48	1,72	1,58	1,60	1,78	1,76
6	Adana	1,65	1,66	1,67	1,70	1,69	1,66
7	Şanlıurfa	1,69	1,76	1,63	1,65	1,64	1,53
8	Gaziantep	1,46	1,50	1,52	1,55	1,54	1,49
9	Konya	1,35	1,41	1,42	1,43	1,43	1,44

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Sıralamada 2024 yılı dikkate alınmıştır.

Ayrıca Hatay ili ve komşu illerin ortak hareketi ile farklı turizm türlerini bütünleştiren farklı tur programları hayata geçirilebilir ve bunun sayesinde turistlerin ortalama kalış süreleri bölge genelinde bütün iller açısından artış gösterebilir.

Hatay ve rakip illerde tesis doluluk oranları verileri incelendiğinde, 2024 yılında Hatay'ın rakiplerine oranla en düşük doluluk oranına sahip olarak 9. sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 4.5.). Bu durumun deprem felaketi ile yakından ilişkisinin olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4.5. Rakip iller ve Hatay'da tesis doluluk oranları (%)

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Nevşehir	43,8	12,6	27,5	35,8	41,1	37,0
2	Adana	38,9	28,4	37,2	42,7	41,1	35,2
3	Şanlıurfa	46,3	21,0	28,5	32,7	23,3	31,4
4	Gaziantep	34,7	22,9	36,5	43,3	37,6	31,0
5	Konya	34,3	23,4	32,5	37,8	35,7	29,8
6	Mersin	23,4	17,3	26,5	27,4	34,8	23,9
7	Kahramanmaraş	29,5	19,9	18,2	25,5	16,3	22,8
8	Mardin	27,9	13,4	26,9	30,3	25,5	22,4
9	Hatay	24,0	15,8	22,4	22,9	24,8	21,2

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Sıralamada 2024 yılı dikkate alınmıştır.

Hatay, her ne kadar çoğu rakibine oranla daha düşük bir noktada olsa da geçmiş yıllara göre doluluk oranlarında az miktarda yukarı yönlü bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. Artan yerli ve yabancı turist sayısına rağmen tesis sayısı fazla olsa da tesislerdeki doluluk oranının düşüş eğiliminde olması dikkat edilmesi gereken önemli bir husus olup, doluluk oranlarındaki düşüşün ulusal ve uluslararası çaptaki faktörlerden olabileceği düşünülmelidir. Hiç kuşkusuz Hatay özelindeki en büyük etken, yaşanan deprem felakettir.

Dünya turizmindeki eğilimler dikkate alındığında, Hatay'da özellikle yerel kültürü ve ürünleri deneyimlemek isteyen turistlerin talep göstereceği turizm türlerinin gelişmesi beklenmektedir. Bu bağlamda Hatay turizminin geleceği, altyapı ve üstyapı yatırımları, uluslararası tanıtım çalışmaları ve sürdürülebilir turizm politikaları ile doğrudan bağlantılı olarak şekillenmektedir. Tarihî ve kültürel değerlerle önemli bir turizm potansiyeline sahip olmasına karşın bölgede rekabet gücünü artırmak için Hatay'ın kendi yeteneklerine özgü, daha fazla tanıtım ve pazarlama stratejisi geliştirmesi gerekmektedir.

5

Sürdürülebilirlik Analizi

Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını gözeterek ve onların ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde bugünün ihtiyaçlarını karşılayan bir anlayış olarak tanımlanmaktadır. Turizmde sürdürülebilirlik ise turizmin meydana getirdiği çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik olumsuz etkileri dikkate alarak gelecek nesilleri etkilemeyecek şekilde bu olumsuzlukları ortadan kaldıran ya da minimize eden, uzun vadeli bir turizm anlayışıdır. Türkiye'nin güneyinden yer alan ve Akdeniz'e de kıyısı bulunan Hatay, tarih boyunca çok farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve günümüzde bu özelliğini sınırlı da olsa sürdürmektedir. Bu yönüyle Hatay, barış, kardeşlik ve hoşgörünün başkenti konumundaki bir ilimizdir. Hatay, sahip olduğu zengin tarihi, kültürel mirası ve jeopolitik konumu nedeniyle turizm potansiyeli açısından öne çıkan bir ilimizdir. Sürdürülebilir turizm açısından Hatay'ın sahip olduğu avantajları ve olası riskleri bu kapsamda detaylıca değerlendirmek ve buna göre aksiyon almak önemlidir. Hatay gibi önemli destinasyonlarda sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için özel sektör, kamu, sivil toplum kuruluşları ve yerel halkın da yer aldığı çok katımlı, şeffaf, etkin ve verimli bir organizasyona sahip olunmalıdır. Destinasyon Yönetim Örgütü olarak adlandırılan bu örgüt, bölgenin sosyoekonomik, kültürel ve çevresel sorunların izlenmesi, raporlanması ve yönetilmesi gibi konularda hem yetkili hem de sorumluluk sahibi olmalıdır. Bu amaçla yeterli bir finansal kaynağa ve sürdürülebilirlik alanında deneyimli, yeterli personele sahip olmalıdır.

Hatay ilinin sürdürülebilirlik analizi, bu kriterler dâhilinde sürdürülebilir turizm amacıyla Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) başta olmak üzere uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından da benimsenen 4 ana başlıkta değerlendirilecektir.

5.1 Çevresel Sürdürülebilirlik

Turizmin doğal çevre üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak amacıyla destinasyonlar turizmin ortaya çıkardığı doğal alanlar ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini dikkatlice izlemeli, ölçmeli ve elde ettiği bu veriler ışığında yönetmeli ve bu sayede bölgedeki ekosistemlerin, bitki ve hayvan türlerinin korunması sağlanmalıdır. Bu amaçla öncelikli olarak destinasyon yönetim örgütleri sahip oldukları doğal ve korunması gerekli alanların bir listesini oluşturmalı ve bu alanların özelliklerine göre ziyaretçi yönetim planlarını oluşturmalıdır. Bu planlar bu alanların özellikleri, kapasiteleri ve hassasiyetleri dikkate alınarak ziyaretçi sayıları ve davranışlarını belirleyerek olası olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlamalıdır. Hatay ili Akdeniz iklimi ile sahip olduğu zengin bitki örtüsü, endemik türler ve koruma altındaki alanlarıyla ön plana çıkmaktadır. Bölgede bulunan her türlü sulak alanlar, nehirler ve ormanlık alanlar bölgesel ekosistemin ve yerel halkın yaşam kalitesinin korunması için hayati öneme sahiptir. Bu amaçla ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapılarak bölgedeki endemik bitkilerin korunması, doğal habitatların onarımı vb. konularda projeler yürütülmelidir. Artan sıcaklıklar ve mevsimsel düzensizlikler bölgenin tarım ve su kaynakları üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu sebeple bölgesel olarak olası iklim değişikliklerinin önüne

geçecek ve/veya adapte olacak stratejiler geliştirilmelidir. Bu amaçla karbon salınımını azaltacak yol ve yöntemler benimsenmelidir. Fosil yakıtlar yerine bölgenin coğrafi avantajını da kullanarak güneş ve rüzgâr enerjisini ön plana çıkaracak stratejiler teşvik edilmelidir. Bölgenin üzerindeki atık baskısını azaltmak için geri dönüşüm, organik atıkların değerlendirilmesi (kompost, kedi maması vs.) ve atıkların azaltılması konusunda projeler desteklenmelidir. Yaşanan 6 Şubat ve 20 Şubat depremlerinden dolayı kesintiye uğramış olan deniz çöplerinin bertarafı konusu ivedilikle gündeme alınarak yeniden uygulamaya konulmalıdır. Hatay Valiliği tarafından hazırlanan Hatay İli 2023 Çevre Durum Raporu'na göre il genelinde tarıma elverişli 206 bin 533 hektarlık arazinin %85'i sulanabilmektedir. Bu arazilerin %74'ünde salma, kalan %25'inde ise yağmurlama ve damlama yöntemi kullanılmaktadır. Bu sebeple salma yöntemi, geliştirilecek projeler ile öncelikli olarak damla yöntemi ile değiştirilmelidir. Ancak bu şekilde %6'sı barajlardan ve göllerden, %36'sı akarsu ve kaynaklardan ve %57'si yer altı kuyulardan temin edilen suyun verimli bir şekilde kullanımı mümkün olabilecektir.

5.2 Kültürel Sürdürülebilirlik

Turizmin kültürel miras üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak amacıyla turizmin sağladığı finansman kaynağından kültürel mirasın korunması ve restorasyonu için kaynak aktarılmalıdır. Bu sayede Hatay'ın sahip olduğu zengin kültürel miras bölgeyi ziyaret eden geniş kitlelere ulaşabilecektir. Yine sürdürülebilir turizm sayesinde kaybolmaya yüz tutmuş bazı gelenek, görenek, dans, el sanatları, müzik vb. somut ve somut olmayan kültürel miraslar turizm faaliyetleri nedeniyle yeniden canlandırılabilir. Öte yandan yoğun turist akışı, tarihî ve kültürel mekânlarda aşırı kullanım sebebiyle fiziksel yıpranmalara ve tahribata yol açabilir. İlaveten yerel el sanatları ve kültürel faaliyetler turizmin ticarileştirilmesi sebebiyle özgürlüğünü ve özgünlüğünü yitirebilir. İşte tüm bu olumlu/olumsuz etkiler sebebiyle öncelikli olarak Hatay'ın sahip olduğu kültürel varlıkların bir listesi çıkarılmalıdır. Elde edilen bu bilgiler ışığında kültürel mirasın korunması ile ilgili sürdürülebilir turizm politikaları geliştirilmelidir. Özellikle deprem nedeniyle hasar görmüş kültürel miras alanları ivedilikle restore edilmeli ve bölge ziyaretçilerinin kullanımına açılmalıdır. Olası aşırı turizm faaliyetlerinin önüne geçmek için taşıma kapasitesi hesaplanmalı, ziyaretin yoğun olduğu yer ve saatlerde sınırlamalar getirilerek miras alanlarının zarar görmesi engellenmelidir. Önemli kültürel miras öğelerinin artırılmış gerçeklik, sanal gerçekli 3 boyutlu resim vb. dijital kopyaları oluşturularak bölgeye olan ilginin artması için uzaktan ya da yerelden erişime açılmalıdır. Yerel halk ve bölge ziyaretçileri için bölgenin kültürel mirasının önemini anlatan eğitim materyalleri hazırlanarak dağıtılmalıdır. Kültürel miras da dâhil olmak üzere her türlü turizm projelerinin planlanması aşamasında yerel halkın görüşü mutlaka alınmalı ve onları rahatsız etmeyecek plan ve politikalar oluşturulmalıdır.

5.3 Sosyal ve Ekonomik Sürdürülebilirlik

Turizmin yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak amacıyla yaşam kalitesini arttıran ve sosyal altyapıyı destekleyen projeler uygulanmalıdır. Turizm sayesinde yerel halkın farklı kültürler ile tanışması ve hoşgörü ikliminin artması sağlanırken olası aşırı turizm hareketleri sebebiyle oluşabilecek "over/aşırı turizm" faaliyetleri alınacak tedbirlerle önlenmelidir. Bu sebeple oluşturulacak turizm planlamaları, yerel halkın yaşamında rahatsızlık yaratacak ve geleneksel yaşamı tehdit edecek uygulamalar içermemelidir. Bu sebepten dolayı sürdürülebilir turizm yönetiminde yerel halkın turizm faaliyetlerine aktif olarak katılımı ve onayının alınması çok önemlidir. Bu, bölgeye gelen turistlere karşı davranışı ve memnuniyeti olumlu etkilerken aynı zamanda sektörde çalışacak deneyimli personelin yerelden temini yoluyla yerel ekonomiye katkı

ve gelir adaletsizliğinin giderilmesinde etkili olacaktır. Ayrıca oluşturulacak planlamalar ile yerel halkın üretmiş olduğu ürün ve hizmetler bölge ziyaretçilerinin hizmetine sunulmalı ve bu ürün ve hizmetlerin kullanımı teşvik edilmelidir. Bu ürün ve hizmetlerin sunulabilmesi için yerel girişimciler desteklenmeli ve özellikle iyi tarım uygulamaları ve sürdürülebilirlik belgeli ürünlerin üretimi sağlanmalıdır.

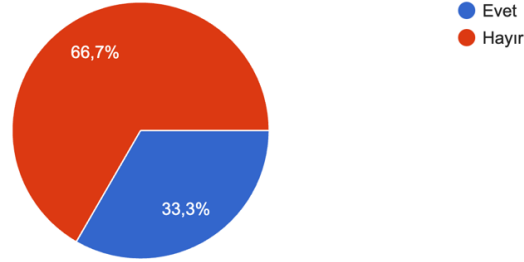
5.4 Destinasyon Yönetimi

Etkili sürdürülebilir bir turizm yönetimi geliştirmek için destinasyonlarda tüm paydaşların katıldığı, şeffaf bir destinasyon yönetim örgütü (DYÖ) kurulmalıdır. Bu destinasyon yönetim örgütü, Hatay turizminde sosyoekonomik, kültürel ve çevresel sorunların izlenmesi, raporlanması ve yönetimi için yetkili ve sorumluluk sahibi olmalıdır. Bölgede oluşan turizm kazançlarından aldığı pay ile finansal açıdan yeterli bir bütçeye sahip olmalıdır. Ayrıca bölgedeki sürdürülebilir turizm faaliyetlerini yürütmek için “sürdürülebilirlik deneyimi”ne sahip olanlar da dâhil yeterli personele sahip olmalıdır. Yaptığı tüm faaliyetlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine göre hareket etmelidir. DYÖ, bölgenin turizm ile ilgili tüm konularındaki konuları ve ilkeleri ele alan, tüm paydaşların katılımıyla geliştirilmiş ve kamuoyu ile açık bir şekilde paylaşılan, çok yıllık bir strateji ve eylem planına sahip olmalıdır. Ortaya konan bu strateji ve eylem planları bölgenin mevcut her türlü turizm envanterinin tespiti ve değerlendirmesini, sosyoekonomik, kültürel ve çevresel sorunların önlenmesini içeren risk yönetim planını içermelidir. Oluşturulan bu plan ve stratejiler ülkenin ve/veya bölgenin genel kalkınma planları ile uyumlu olmalıdır. DYÖ’nün yürüttüğü tüm faaliyetler ve sonuçları düzenli olarak izlenmeli, değerlendirilerek analiz edilmeli ve kamuoyuna şeffaf bir şekilde açıklanmalıdır. DYÖ, oluşturduğu turizm stratejisi ve sürdürülebilirlik ile ilgili hususlarda, paydaşları ve yerel halkı yönlendirmeli ve desteklemelidir. Konaklama işletmeleri başta olmak üzere tüm turizm tesislerinin sürdürülebilirlik ile ilgili ulusal/uluslararası sertifika almaları teşvik edilmeli ve bu sertifikaya sahip olan kurum ve kuruluşlar şeffaf bir şekilde turistler, tur operatörleri ve kamuoyu ile paylaşmalıdır. Bölgeye gelen ziyaretçilerin memnuniyetleri, altyapının ve hizmetin kalitesi sürekli olarak izlenmeli ve elde edilen geri bildirimler sayesinde düzenleyici ve önleyici faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Bölgenin tanıtımı ile ilgili ziyaretçi bilgilendirme materyalleri ve verilen tüm ürün ve hizmetler, TGA tarafından yürütülen pazarlama ve markalama stratejilerine uyumlu bir şekilde belirlenmelidir. Bölgenin ziyaretçi yoğunluğu, akıllı turizm uygulamaları ile izlenmeli ve gerekli durumlarda ve dönemlerde tedbirler alınarak yerel ekonominin maksimum düzeyde fayda elde etmesi sağlanmalıdır. Bölgenin turizm imarı da dâhil olmak üzere yapılacak tüm imar planlarında sürdürülebilirlik esasları temel olarak ele alınmalı, çevresel etki değerlendirilmesi gerekli durumlarda çevresel etki değerlendirme (ÇED) raporları hazırlatılarak gerekli tedbirler alınmalıdır. Bölgenin yaşayacağı olası iklim değişikliği ile ilgili konular tespit edilmeli, turizm tesisleri başta olmak üzere her türlü yerleşim planı, tasarımı, geliştirilmesi ve yönetiminde olası riskler göz önünde bulundurularak planlama yapılmalıdır. Bölgenin yaşaması muhtemel tüm riskler öngörülerek hazırlanacak bir risk ve kriz yönetimi/aciil durum müdahale planına sahip olmalıdır. *Hatay Turizm Master Planı*, ildeki tüm destinasyonları ve turizmi ilgilendiren paydaşların katılımı ve onayıyla oluşturulmuş çok yıllık bir plandır. Bu plan, Hatay ilinin bir DYÖ yapılması kurularak yönetilmesini, bu yönetim süreçlerinin yerel halk, paydaşların geniş katılımı ile şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine dayanacak şekilde yeniden oluşturulmasını öngörmektedir.

Hatay Turizm Master Planı’nın hazırlanabilmesi için 27 Şubat 2025 tarihinde Hatay Büyükşehir Belediyesi önderliğinde “Hatay’ın yeniden ayağa kalkması ve turizm sektörünün canlanması” amacıyla geniş katılımlı bir arama konferansı düzenlenmiştir. Çalıştay esnasında gastronomiden kültürel mirasa, tanıtım ve pazarlamadan macera ve spor etkinliklerine kadar ilin ihtiyacı olan öncelikli alanlarda uzman akademisyenlerin moderatörlüğünde çalışma masaları oluşturulmuştur. 10 ayrı masada görev alan 110

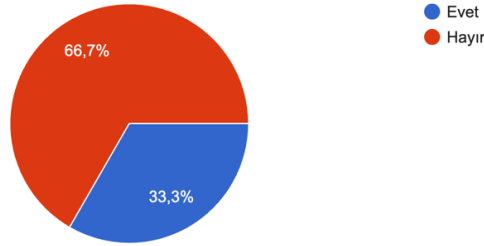
katılımcıya GSTC destinasyon kriterleri esas alınarak bir anket çalışması uygulanmış ve 3'ü kadın olmak üzere toplam 12 kişilik bir geri dönüş sağlanmıştır. Bu kısıtlı geri dönüşten edinilen bilgiler aşağıdaki gibidir.

"Kamu ve özel sektörden temsilcilerin yer aldığı ve sürdürülebilirlik konusunda uzman personel içeren bir topluluk/organizasyon/komite var mı?" sorusuna 4 kişi evet, 8 kişi hayır cevabını vermiştir.

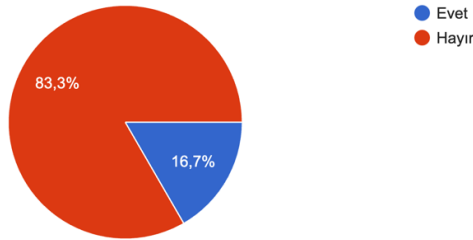
DYÖ altyapısı mevcut mu?

"Yerel halk turizm yönetimi ile ilgili planlamalara dâhil edilmekte midir?" sorusuna 4 kişi evet, 8 kişi hayır cevabını vermiştir.

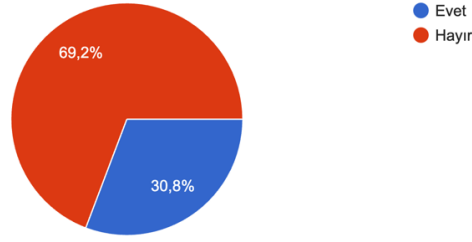
Yerel halk katılımı

"Destinasyona uygun bir risk azaltma, kriz yönetimi ve acil durum müdahale planı mevcut mudur?" sorusuna 2 kişi evet, 10 kişi hayır cevabını vermiştir.

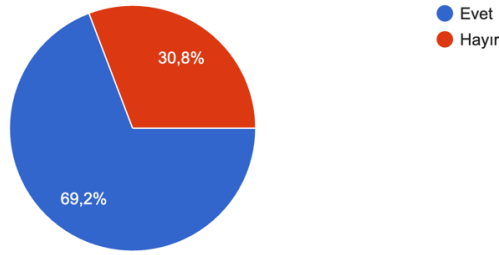
Risk analizi ve acil durum eylem planı mevcudiyeti

"Yerel/bölgesel işletmeleri, tedarik zincirlerini ve sürdürülebilir yatırımları destekleyerek turizm harcamalarının yerel/bölgesel ekonomide tutulmasını teşvik etmek için önlemler alınmakta mıdır?" sorusuna 4 kişi evet, 9 kişi hayır cevabını vermiştir.

Yerel tedariğin desteklenmesi

Yerel/bölgesel çiftçileri, zanaatkârları ve gıda ürün ve el sanatlarının tanıtımı ve satışını desteklemek için neler yapıldığı ile ilgili olarak katılımcılar bölgede atık su arıtma sistemlerinin olup olmadığına yönelik "Atık su arıtma sistemleri ve tesisleri var mıdır?" sorusuna 4 kişi evet, 9 kişi de hayır cevabını vermiştir.

Atık su sistemi mevcut mudur?

Atık yönetimi ile ilgili sorulan soruların ortak değerlendirilmesinde mevcut uygulamaların yetersiz olduğu ve daha iyi bir sistemin gerekliliği vurgulanmaktadır. Örneğin, bir katılımcı, "Şehirde böyle bir atık toplama mekanizması bulunmamaktadır." demiştir. Bu da atık yönetiminin büyük bir sorun olduğunu ve daha iyi bir altyapı ve sistem geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle katılımcılar, plastiklerin azaltılması için bazı önlemler alındığını belirtmiş ancak uygulamaların yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılar, sera gazı emisyonlarını azaltmak için belirli hedeflerin olmadığını ve bu konuda yeterli adımların atılmadığını belirtmiştir. Örneğin, "Sera gazı emisyonlarını azaltmak için hiçbir önlem alınmıyor." gibi yanıtlar, bu konuda daha bilinçli ve hedef odaklı çalışmalar yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar, ulaşımda karbon emisyonlarını azaltmak için bisiklet yolları ve toplu taşıma sistemlerinin iyileştirilmesi gerektiği konusuna vurgu yapmıştır. Örneğin, "Dünyanın en uzun bisiklet yolu bizde, ancak spor amaçlı kullanılabilir, o da bakımsız." gibi yorumlar, bu konuda daha fazla yatırım ve planlama yapılması gerektiğini göstermektedir.

Sürdürülebilirlik komitesi ve stratejisi konularında "Kamu ve özel sektör temsilcilerin yer aldığı bir komite yok." ve "Sürdürülebilirlik stratejisi yok." gibi yorumlar yapmışlardır. Bu da bölge de daha fazla kamu-özel sektör iş birliğinin ve koordinasyonunun sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca yerel halkın katılımı ile ilgili de "Yerel halkın katılımı yetersiz." gibi yorumlar bu iş birliğine yerel halkın da dâhil edilmesi gerekliliğini göstermektedir.

Özellikle deprem sonrası oluşan hasarlar da dâhil olmak üzere mevcut somut kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi konusunda yapılan çalışmalar ile ilgili olarak ankete katılan birçok kişi yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmektedir. Yine katılımcılar, doğal kaynakların korunması ile ilgili olarak korunması gerektiğinin altını çizerek yerel kültürün ve doğal alanların önemine dikkat çekmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Hatay ilinin sürdürülebilir turizm açısından çok önemli bir potansiyele sahip olmakla birlikte mevcut uygulamaların büyük ölçüde yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle stratejik planlama, izleme ve değerlendirme mekanizmalarında ciddi eksikler bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik stratejisi ile ilgili uzun vadeli/çok yıllıklı bir planın eksikliği, bölgedeki turizm yönetimi ve planlamasında bir eksiklik olduğunu göstermektedir. Turizm kaynaklı faaliyetlerin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarını dengeli bir şekilde ele almak için gerekli önlemlerin alınmadığını düşündürmektedir. Yerel halkın turizm yönetimi ile ilgili planlamalara dâhil edilmemesi de bu stratejilerin eksikliğini daha da arttırmaktadır. Öte yandan bölgenin geçmişte yaşadığı deprem felaketine rağmen bugüne kadar risk azaltma, kriz yönetimi ve acil durum müdahale planlarının eksikliği, turizm faaliyetlerinin karşı karşıya olduğu potansiyel risklerle başa çıkabilecek yeteneklerinin olmadığını göstermektedir.

6

Akıllı Turizm ve Dijital Görünürlük Analizi

6.1 Dijital Görünürlük ve Aramalar

Google üzerinden yapılan aramalara göz atıldığında Hatay, Türkiye’den ve dünyanın çeşitli ülkeleri tarafından ilgi duyulan bir kenttir. Bu doğrultuda Türkiye’nin yanı sıra Kıbrıs Suriye, Almanya, Suudi Arabistan, Avusturya, Hollanda, Fransa Birleşik Krallık, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri’nde Google üzerinden aranmıştır. “Hatay” kelimesiyle ilgili “artış gösteren” anahtar kelimeler, Tablo 6.1.1’de görülmektedir. Buna göre Google arama odaklarının konaklama işletmeleri, eğitim, tarihî ve arkeolojik eserler, gastronomik değerler, sanat, doğal güzellikler ve genel bilgiler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Diğer yandan Hatay çekiciliklerine özel anahtar kelimelerle analiz yapıldığında ortaya çıkan sonuç, Tablo 6.1.2’de görülmektedir. Yapılan aramalar sonucunda Hatay’a dair çekicilik unsurlarının pek çok ülke tarafından tanındığı veya merak edildiği saptanmıştır. Sonuç olarak Hatay ve Hatay turizm çekiciliklerinin ulusal ve uluslararası düzeyde popüler olma potansiyeli olduğu görülmektedir.

Tablo 6.1.1 Google kullanıcı aramalarında Hatay

Kullanıcıların Arattığı Anahtar Kelime	Arama Artış Oranı
Antakya	Büyük Çıkış
Hatay Yöresel	Büyük Çıkış
Belen	+%600
Biber	+%120
Deprem	+%70
Dürüm	+%200
Eğitim Araştırma Hastanesi	+%190
Arsuz	+%60
Hatay Arsuz Otelleri	+%300
Zeybekler Tablosu	+%100
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	+%150
Aşırı Sıcak	+%4.100
Hatay Bungalov Evleri	+%300
Hatay Has Çiftlik	+%100
Bungalov	+%250
Aziz Petrus Kilisesi	+%150

Kaynak: Google. İlgili analizler 01.03.2025 tarihlidir.

Tablo 6.1.2 Google trend aramalarında Hatay

Aratılan Anahtar Kelime	Arama Ülkesi (Sıralama Önceliğiyle)	Arama İlgili Düzeyi
Samandağ Çevlik Sahili	Türkiye,	Yıllık 100 ve aşağısı
Musa Ağacı	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Samandağ Ermeni Köyü	Türkiye (100 ve üzeri), Kıbrıs, Suudi Arabistan, Almanya, Birleşik Krallık	Yıllık 100 ve aşağısı
Harbiye Şelaleleri	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Saint Pierre Kilisesi Anıt Müzesi	Türkiye (100 ve üzeri), Almanya, Amerika Birleşik Devletleri	Yıllık 100 ve aşağısı
Titus Tüneli	Türkiye (100 ve üzeri), Almanya, Amerika Birleşik Devletleri	Yıllık 100 ve aşağısı
Hatay Arkeoloji Müzesi	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Müze Otel	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Hatay Gastronomi şehri	Saint Helena (100 ve üzeri), Türkiye	Yıllık 100 ve aşağısı
İssos Antik Kenti	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Habib-i Neccar Camii	Türkiye (100 ve üzeri), Kıbrıs, Kongo, Almanya	Yıllık 100 ve aşağısı
Asi Nehri	Türkiye (100 ve üzeri), Almanya	Yıllık 100 ve aşağısı
Arsuz	Türkiye (100 ve üzeri), Kıbrıs, Suudi Arabistan, Almanya, Hollanda	Yıllık 100 ve aşağısı
İskenderun Limanı	Türkiye (100 ve üzeri), Mısır, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri	Yıllık 100 ve aşağısı
Beşikli Mağarası	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Trajen Su Kemerli	Türkiye, Suriye	Yıllık 100 ve üzeri
Payas Kalesi	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Hazreti Hızır Türbesi	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Tarihî Affan Kahvesi	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Hıdır Bey	Türkiye	Yıllık 100 ve üzeri
Hatay Döner	Türkiye (100 ve üzeri), Kıbrıs, Azerbaycan, Hollanda, Almanya	Yıllık 100 ve aşağısı
Hatay Kısır	Türkiye (100 ve üzeri), Almanya	Yıllık 100 ve aşağısı

Kaynak: Google. İlgili analizler 03.01.2025 tarihli. Puanlama, 100 değerinin en yaygın şekilde aranan sorguyu, 50 değerinin bunun yarısı kadar sıklıkta aranan bir sorguyu gösterdiği göreli bir ölçekte belirtilir.

6.2 Akıllı Destinasyon

“Avrupa Akıllı Turizm Başkenti” yarışması, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği tarafından düzenlenmektedir. Turizm kaynaklı yenilikçi gelişmeleri, ekonomik büyümeyi ve istihdam yaratmayı teşvik etmektedir. Yarışma 4 kategoriden oluşmaktadır: dijitalleşme, kültürel miras ve yaratıcılık, sürdürülebilirlik ve erişilebilirlik.

Dijitalleşme kategorisi, turizm alanında yenilikçi, akıllı ve kapsayıcı çözümleri içermektedir. BİT tabanlı çözümler ve dijital araçlar aracılığıyla ziyaretçilerin ihtiyaçlarına uyarlanmış konaklama bilgileri, ürünler, hizmetler, alanlar ve deneyimler sunmak ana hedeftir. Kültürel miras ve yaratıcılık kategorisi, bölgesel, sosyal ve beşerî sermayeyi, turizm sektörünün büyümesini, şehrin refahını ve sakinler için daha kaliteli yaşamı kapsamaktadır. Ayrıca küresel bir turizm deneyimi için kültürel mirası ve yaratıcı endüstrileri kullanmayı içermektedir. Sürdürülebilirlik kategorisi, yerel topluluklara saygı göstermeyi, onları dâhil

etmeyi, doğal ve kültürel varlıklara değer vererek zenginleştirilmiş ve özelleştirilmiş turizm deneyimi sağlamayı hedeflemektedir. Ekonomik ve sosyokültürel kalkınmayı dengeli bir şekilde sürdürürken doğal çevreyi ve kaynakları korumak ve geliştirmek için çalışmak ana hedeftir. Erişilebilirlik kategorisi, yeni teknolojilerle hizmetlerin birbirine bağlanabilirliğini ve entegrasyon yoluyla turizm hizmet ve ürünlerine erişimi kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Yaş, sosyal veya ekonomik durum, dezavantajlı olup olmadığına bakılmaksızın, özel erişim ihtiyaçları olan yolcular için fiziksel olarak erişilebilirlik sağlamak ana hedeftir. Aynı zamanda şehir içi güçlü ulaşım sistemi ve farklı ulaşım araçlarıyla kolay ulaşılabilirlik sağlamak hedeflenmektedir.

Depremde ağır yara alan Hatay'ın güvenli, sağlıklı ve sürdürülebilir şekilde yeniden inşası için Birleşmiş Milletler (BM) himayesindeki Smart City ile 10 yıllık anlaşma imzalamıştır. Bu çerçevede Akıllı ve Kalkınma Odaklı Sürdürülebilir Kalkınma Projesi olmak üzere pek çok proje devam etmektedir.

Tablo 6.2.1. Hatay ilinin dört değişkene göre mevcut durumunun değerlendirilmesi

Dijitalleşme	Kültürel Miras ve Yaratıcılık	Sürdürülebilirlik	Erişilebilirlik
2023 Karayolları Trafik Güvenliği Eylem Planı ve 2030 Karayolları Trafik Eylem Planı dâhilinde trafik kazalarını %50 oranında azaltmak ve seyir güvenliğini sağlama kapsamında hız ihlal koridorları, kırmızı ışık ihlal tespit sistemleri ve mobil EDS ile denetim yapılması için yürütülen proje devam etmektedir.	Tarihî kent ve yeni kentin birleştiği Köprübaşı Meydanı'nın kültürel bir merkez hâline getirilmesi hedeflenmiştir. Meydan ve çevresinde bulunan yapıların fonksiyonları bu düşünceye uygun olarak yeniden ele alınmıştır.	Toplumsal yaşam kalitesinin yükseltilmesi için kamu yararına halkın ücretsiz olarak WiFi'ye bağlanmasını sağlamak için ücretsiz WiFi projesi devam etmektedir.	Toplu taşıma hizmetinden faydalanmak isteyen vatandaşların bulundukları duraklarda kullanacakları toplu taşıma aracının güzergâh bilgisini, hava durumu sıcaklık bilgisini, saat-tarih bilgisini öğrenebilme ve araçların durağa geliş sürelerini takip edebilme hizmeti sunan Akıllı Durak Projesi devam etmektedir.
Vatandaşların ve kooperatiflerin daha şeffaf ve güvenli ödeme sisteminden yararlanmaları, toplu taşımalarda şoförlerin sadece şoförlük mesleklerini yapmaları ve parasal işlere girmeyip daha hızlı güvenilir seyahat sağlamaları, bununla birlikte vatandaşların ücretsiz ve indirimli binış haklarından faydalanmaları ile online yükleme ve kiosk cihazlarından yükleme yaparak toplu taşımadaki kartların hızlı ve güvenilir bir şekilde yapılabilmesi için yürütülen proje devam etmektedir.	Roma izleri ve kalıntıları üzerine inşa edilen yapıların kaldırılması, arkeolojik alan olarak değerlendirilmesi ve korunması hedeflenmektedir.	Güçlendirilmiş toplu taşıma kararları ve uygun yerlere konumlandırılacak sistem otoparkları, trafik sorunlarını azaltacak ve kentin ulaşım altyapısını güçlendirmesi beklenen hedefler yer almaktadır.	Sürücülerin doğru yönlendirmeler ile en kısa sürelerde ulaşımını sağlamak ayrıca seyahat süreleri paylaşılarak güzergâh değişimlerine ön bilgi vermek, son olarak önemli bilgilendirmeler ve dikkat edilmesi gereken hususların ekranlarda paylaşımlarını sağlamak amacıyla yürütülen proje devam etmektedir.
Akıllı kavşak sistemleri kavşak kollarındaki yoğunluğa göre yeşil ışık sürelerini anlık olarak belirlemektedir. Araçların trafikte beklemelerini azaltarak yakıt sarfiyatını azaltmak, karbon salınımını azaltmak amacıyla tam Adaptif Kavşak		Hatay'da bulunan üniversite öğrencilerinin ve iş adamlarının iklim değişikliği konusunda farkındalığının artırılması, uygulamalı faaliyetler aracılığıyla iklim değişikliği etkilerinin azaltılması ve iklim değişikliği uyumu	Araçların sokaklara girişini engellemek, acil durumlar da ise (ambulans, itfaiye vb.) kolay girişi sağlamak adına uzaktan kontrollü Loop dedektörlere sahip mantar dubalara ilişkin proje devam etmektedir.

Kontrol Sistemi (Akıllı Kavşak) projesi devam etmektedir.		alanlarında kılavuzluk edilmesi için Hatay için Sürdürülebilir bir Gelecek Projesi yürütülmektedir.	
		Yenilenebilir enerji yatırımlarının, enerji bağımsızlığının yanı sıra küresel karbon ayak izinin azaltılması ve iklim değişikliğiyle mücadele açısından da kritik bir öneme sahip olduğuna işaret eden yatırımlar yapılmaktadır.	
		Akıllı ve Kalkınma Odaklı Sürdürülebilir Kalkınma projesi devam etmektedir.	

Hatay ilinin güncel durumuna göre akıllı destinasyon önerileri aşağıda verilmiştir.

Sürdürülebilirlik

- Şehirde enerji tasarrufu sağlayan hareket sensörlü ve zaman ayarlı aydınlatma sistemleri kurulabilir.
- Şehirde geri dönüşüm ve atık ayrıştırma sistemlerini yaygınlaştırarak sürdürülebilir atık yönetimini sağlanabilir.
- Şehirdeki hava kalitesini izlemek ve iyileştirmek için akıllı sensörler kullanmak, hava kirliliği ile mücadele için yeşil alanları artırılabilir.
- Sürdürülebilir gıda kullanımı için yerel çiftçilerle doğrudan iş birliği yaparak organik ve sürdürülebilir ürünlerin kullanımı artırılabilir.
- Yeşil restoran sertifikaları için çevre dostu mutfak uygulamaları geliştirilerek restoranlar için "Yeşil Gastronomi" sertifikasyon programı oluşturulabilir.
- Tarihî alanların korunması amacıyla somut ve somut olmayan kültürel mirası korumak için yerel yönetimler ve UNESCO ile iş birlikleri geliştirilebilir.
- Ekoturizm modelleri için inanç turizminin doğal çevreye zarar vermeden sürdürülebilir şekilde yönetilmesi sağlanabilir.
- Deniz kirliliği ile mücadelede deniz turizmi için çevre dostu atık yönetim sistemleri ve biyolojik arıtma tesisleri kurulabilir.
- Ekoturizm destekleri için Amanos Dağları gibi doğal alanlarda sürdürülebilir trekking ve yamaç paraşütü alanları oluşturulabilir.
- Yeşil ulaşım sistemleri için Hatay'daki turistik merkezlere elektrikli otobüsler ve paylaşımlı bisiklet sistemleri entegre edilebilir.
- Enerji verimli otel konsepti için konaklama sektöründe güneş panelleri, yağmur suyu toplama sistemleri gibi sürdürülebilir çözümler teşvik edilebilir.

Kültürel Miras ve Yaratıcılık

- Arkeolojik alan ve müzelerin depreme dayanıklı hâle getirilmesi sağlanabilir.

- Şehirde kültürel mirasın aktarılmasını sağlayacak akıllı uygulamaların geliştirilmesi sağlanabilir.
- Yerel ürünlerin ve hizmetlerin dijital olarak satılabileceği, e-ticaret platformları kurularak yerel ekonomi canlandırılabilir.
- Hatay mutfağını tanıtmak için uluslararası festivaller düzenlenebilir ve Michelin yıldızlı şeflerle iş birlikleri yapılabilir.
- Hatay'daki mozaik sanatını ve el işçiliğini tanıtmak için uluslararası tasarımcılar ve sanatçılarla iş birlikleri yapılabilir.
- Su sporlarını teşvik etmek için uluslararası dalış, yelken ve rüzgâr sörfü yarışmaları düzenlenebilir.
- Amanos Dağları'nda uluslararası dağcılık, bisiklet ve macera sporları yarışmaları organize edilebilir.

Erişilebilirlik

- Vatandaşların şikâyetlerini ve önerilerini kolayca iletebileceği ve takip edebileceği akıllı bir şikâyet yönetim sistemi kurulabilir.
- Daha erişilebilir restoranlar ve kültürel mekânlarda gastronomi turizmini desteklemek için şehirdeki yaya yolları ve engelli erişim altyapısı iyileştirilebilir.
- Tarihî alanlara kolay ulaşımın sağlanabilmesi için inanç ve kültürel turizm noktalarına toplu taşıma entegrasyonu artırılabilir.
- Deniz ulaşımının geliştirilmesi için Samandağ gibi turistik kıyı bölgelerine deniz taksi ve vapur hatları eklenebilir.
- Amanos Dağları gibi macera turizmi noktalarına güvenli yollar yapılabilir.

Dijitalleşme

- Turistik alanlarda doğal afetlere karşı dayanıklılığı artırmak için akıllı erken uyarı sistemleri ve acil durum yönetim planları geliştirilebilir.
- Turizmde dijitalleşme ve markalaşma çalışmaları yürütülebilir.
- Atık yönetiminin yapılması ve atık yönetiminin akıllı hâle getirilmesine yönelik çöp yoğunluğu, hafriyat vb. tespit edecek bir sistemin kurulması sağlanabilir.
- Dijital menü ve mobil sipariş sistemlerinin kurulması için restoranlarda kare kodlu menüler, dijital sipariş sistemleri ve sanal gastronomi deneyimleri yaygınlaştırılabilir.
- Sanal müze ve kültürel miras deneyimlerinin sağlanabilmesi için mozaik müzeleri, St. Pierre Kilisesi ve antik şehirler için artırılmış gerçeklik (AR) turları düzenlenebilir.
- Akıllı turizm rehberleri için deniz ve macera turizmi noktalarında interaktif haritalar, sanal rehberler ve kare kodlu bilgilendirme sistemleri kullanılabilir.
- Deniz sporları, trekking rotaları gibi aktiviteler için dijital rezervasyon sistemleri kurulabilir.

7

İl Turizm Risk Yönetim Planı ve Risk Analizi

Son yıllarda Türkiye, terör saldırıları, Covid-19 pandemisi ve depremler gibi beklenmedik olaylar nedeniyle çeşitli krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, turizm sektöründe sürekli bir belirsizlik ortamı yaratmıştır. Ancak bu zorluklara karşı geliştirilen çözümler sayesinde krizler hızlı bir şekilde aşılabilmektedir. Bu durum, destinasyonlar için kriz yönetimi ve risk planlamasının önemini net bir şekilde göstermektedir.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UN Tourism), ziyaretçilerin, yerel halkın ve turizm çalışanlarının güvenliğine ilişkin riskleri dört ana başlık altında sınıflandırmaktadır. Bunlar:

- İnsani ve kurumsal çevre (genel suçlar, şiddet, organize suçlar, terörizm, savaş vb.),
- Turizm ve ilgili sektörler (yetersiz güvenlik önlemleri, hijyen eksikliği, dolandırıcılık, personel kaynaklı iş anlaşmazlıkları vb.),
- Bireysel gezginler (tehlikeli aktiviteler, sağlık sorunları, riskli bölgelere seyahat vb.),
- Fiziksel ve çevresel riskler (flora ve fauna tahribatı, doğal afetler, fiziksel çevreden kaynaklanan tehlikeler vb.).

Bu bağlamda, Hatay iline yönelik bir risk tablosu oluşturulmuştur. Aşağıdaki Tablo 7.1.'de küresel, ulusal ve Hatay'a özgü yerel riskler sunulmaktadır. Küresel ve ulusal risk faktörleri, Dünya Ekonomik Forumu (WEF), UN Tourism yayınları ve Türkiye Turizm Ana Planı'ndan alınmıştır. Hatay'a özgü yerel risk faktörleri ise 27.02.2025 tarihinde gerçekleştirilen Hatay Arama Konferansı'nda katılımcılara dağıtılan anket formları, il paydaşlarıyla yapılan görüşmeler ve literatür bilgilerinden elde edilmiştir.

Tablo 7.1 Küresel, ulusal ve Hatay'a özel yerel riskler tablosu

	OLASILIK					ŞİDDET					SKOR
KÜRESEL RİSKLER	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI'NIN UZAMASI			X					X			9
İSRAİL-FİLİSTİN SAVAŞI'NIN UZAMASI VE BAŞKA BÖLGELERE SIÇRAMASI				X					X		16
AVRUPA ENERJİ KRİZİ			X					X			9
ÇİN-TAYVAN ARASI SOĞUK SAVAŞ'IN SICAK ÇATIŞMAYA DÖNME İHTİMALİ			X						X		12
KUZEY KORE-GÜNEY KORE ÇEKİŞMESİ		X					X				4
KÜRESEL DURGUNLUK				X					X		16
YENİ BİR SALGIN HASTALIK			X						X		12
GIDAYA ERİŞİM ZORLUĞU/KITLIK			X					X			9
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ				X					X		16
DOĞAL KAYNAK KRİZLERİ (SU/ENERJİ KAYNAKLARI)			X						X		12
BİYOÇEŞİTLİLİK KAYBI VE EKOSİSTEM ÇÖKÜŞÜ			X						X		12
BÜYÜK ÖLÇEKLİ GÖNÜLSÜZ GÖÇ				X					X		16

YAYGIN SİBER SUÇ VE SİBER GÜVENSİZLİK			X							X		12
YAŞAM MALİYETİ KRİZİ				X						X		16
	Olasılık					Şiddet						
ÜLKESEL RİSKLER	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
DOĞAL AFETLER					X					X		25
YENİ BİR SALGIN HASTALIK		X						X				6
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE ÇEVRE SORUNLARI					X				X			20
DOĞAL KAYNAK KRİZLERİ (SU/ENERJİ KAYNAKLARI)			X					X				9
BÖLGESEL SAVAŞ VE TERÖR RİSKİ					X				X			20
ULUSLARARASI EKONOMİK, SOSYAL VE POLİTİK GÜNDEM				X					X			16
SİBER GÜVENLİK AÇIKLARI			X					X				9
SEYAHAT GÜVENLİĞİ/ASAYİŞ-TURİSTE YÖNELİK TEHDİT			X					X				9
ENFLASYON				X				X				12
RAKİP ÜLKE SÖYLEMİ			X				X					6
	Olasılık					Şiddet						
YEREL RİSKLER	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
DESTİNASYONDA TERÖR EYLEMİ YAŞANMASI			X					X				9
SAĞLIK ALTYAPI VE HİZMETLERİNİN YETERSİZ OLMASI (HASTA TEDAVİSİ, ACİL MÜDAHALE)				X					X			16
NİTELİKLİ HİZMET VERECEK PERSONEL SAYISININ YETERSİZ OLMASI				X					X			16
TURİSTLERİN DOLANDIRILMASI			X					X				9
YEREL HALKIN TURİZM FAALİYETLERİNE TEPKİ GÖSTERMESİ		X					X					4
AŞIRI TURİZM TALEBİ YAŞANMASI		X					X					4
ÇEVRE KİRLİLİĞİ VE TEMİZ SU KAYNAKLARININ AZALMASI				X					X			16
TERÖR UNSURLARININ DESTİNASYON GÜVENLİĞİNİ VE İMAJINI TEHDİT ETMESİ			X					X				9
DEPREM OLMASI				X					X			16
YAPI GÜVENİRLİĞİ SORUNU OLMASI				X					X			16
HEYELAN/ÇİĞ/KAYA DÜŞMESİ TEHLİKESİ			X					X				9
DOĞAL VARLIKLARIN YOK OLMASI				X					X			16
ÇARPIK KENTLEŞME SORUNU OLMASI				X					X			16
DESTİNASYONUN TEK BİR TURİZM PAZARINA BAĞIMLI OLMASI			X					X				9
KAÇAK GÖÇMENLERİN DESTİNASYONUN SOSYOLOJİK YAPISINI VE GÜVENİRLİĞİNİ TEHDİT ETMESİ				X					X			16
GÜVENSİZ ŞEHİR ALGISI OLMASI				X					X			16
SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN TAHRİP EDİLMESİ				X					X			16
ENDEMİK TÜRLERİN (BİTKİ VE HAYVAN) YOK OLMASI				X				X				12
KATI ATIK BERTARAF VE SU ARITMA PROBLEMİ OLMASI				X				X				12
SEL/TAŞKIN/SU BASKINI YAŞANMASI			X					X				9
ORMAN YANGINI YAŞANMASI			X					X				9
METEOROLOJİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAYNAKLI AFETLERİN YAŞANMASI			X					X				9
ENDÜSTRİYEL KAZALARIN MEYDANA GELMESİ			X					X				9
MADEN KAZALARININ YAŞANMASI		X						X				6
TURİZM ALTYAPI-ÜST YAPI EKSİKLİĞİNİN OLMASI				X					X			16
HİZMET KALİTESİNİN DÜŞÜK OLMASI				X					X			16
DESTİNASYONDA TURİSTLERİN CAN GÜVENLİĞİNİ RİSKE ATACAK SUÇ OLAYLARININ YAŞANMASI			X					X				9
ACİL DURUMLARDA DİL SORUNU NEDENİYLE İLETİŞİM GÜÇLÜKLERİNİN YAŞANMASI			X					X				9
TURİSTLERİN KOLLUK KUVVETLERİNE ULAŞMA İMKANLARININ KISITLI OLMASI			X					X				9
SINIR BÖLGESİNDE BULUNMANIN GETİRDİĞİ GÜVENLİK RİSKLERİ				X				X				12
BÖLGESEL SAVAŞ TEHDİDİ				X				X				12
GÖÇMEN YOĞUNLUĞUNUN SOSYAL YAPIYI VE TURİST ALGILARINI OLUMSUZ YÖNDE ETKİLEMESİ				X				X				12
TARİHİ YAPILARIN DEPREM RİSKİNE KARŞI GÜÇLENDİRİLMEMİŞ OLMASI				X					X			16
6 ŞUBAT 2023 DEPREMİNİN YIKICI ETKİLERİ				X					X			16
6 ŞUBAT 2023 DEPREMİ SEBEBİYLE KONUT KRİZİ VE BARINMA PROBLEMLERİ YAŞANMASI				X					X			16
DEPREME KARŞI GÜVENSİZ ŞEHİR ALGISI				X					X			16
TURİSTİK VE EKONOMİK YATIRIMLARLA İLGİLİ GÜVENLİK KAYGILARININ ARTMASI				X					X			16
DEPREM ENKAZLARININ DOĞAL YAŞAM ALANLARINA DÖKÜLMESİ VE EKOSİSTEM TAHRİBATI			X					X				9

Tablo 7.1.'deki değerlerin oluşmasına esas olan risk skoru matrisi (Tablo 7.2.) ve bu risk skorlarına yönelik yorumlar ile yapılması gereken eylemler (Tablo 7.3.) aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 7.2 Risk skorları matrisi

Tablo 7.3 Risk skoruna göre yorum ve eylemler

		ŞİDDETİ				
		ÇOK CİDDİ 5	CİDDİ 4	ORTA 3	HAFİF 2	ÇOK HAFİF 1
OLASILIK	ÇOK YÜKSEK 5	YÜKSEK 25	YÜKSEK 20	YÜKSEK 15	ORTA 10	DÜŞÜK 5
	YÜKSEK 4	YÜKSEK 20	YÜKSEK 16	ORTA 12	ORTA 8	DÜŞÜK 4
	ORTA 3	YÜKSEK 15	ORTA 12	ORTA 9	DÜŞÜK 6	DÜŞÜK 3
	DÜŞÜK 2	ORTA 10	ORTA 8	DÜŞÜK 6	DÜŞÜK 4	DÜŞÜK 2
	ÇOK DÜŞÜK 1	DÜŞÜK 5	DÜŞÜK 4	DÜŞÜK 3	DÜŞÜK 2	DÜŞÜK 1

RİSK SKORU	EYLEM
25, 20, 16, 15	KABUL EDİLEMEZ RİSK: Bu risklerle ilgili hemen çalışma yapılmalı
12, 10, 9, 8	DIKKATE DEĞER RİSK: Bu risklere mümkün olduğu kadar çabuk müdahale edilmeli
6, 5, 4, 3, 2, 1	KABUL EDİLEBİLİR RİSK: Acil tedbir gerektirmeyebilir, Orta vadede çalışma yapılmalı

Bu bilgiler doğrultusunda, öncelikle "Kabul Edilemez Risk" kategorisinde yer alan "Sağlık Altyapısı ve Hizmetlerinin Yetersiz Olması (Hasta Tedavisi, Acil Müdahale)", "Nitelikli Hizmet Verecek Personel Sayısının Yetersiz Olması", "Çevre Kirliliği ve Temiz Su Kaynaklarının Azalması", "Deprem Olması", "Yapı Güvenilirliği Sorunu Olması", "Doğal Varlıkların Yok Olması", "Çarpık Kentleşme Sorunu Olması", "Kaçak Göçmenlerin Destinasyonun Sosyolojik Yapısını ve Güvenilirliğini Tehdit Etmesi", "Güvensiz Şehir Algısı Olması", "Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tahrip Edilmesi", "Turizm Altyapısı-Üst Yapı Eksikliğinin Olması", "Hizmet Kalitesinin Düşük Olması", "Tarihî Yapıların Deprem Riskine Karşı Güçlendirilmemiş Olması", "6 Şubat 2023 Depreminin Yıkıcı Etkileri", "6 Şubat 2023 Depremi Sebebiyle Konut Krizi ve Barınma Problemleri Yaşanması", "Depreme Karşı Güvensiz Şehir Algısı" ve "Turistik ve Ekonomik Yatırımlarla İlgili Güvenlik Kaygılarının Artması" gibi riskler başta olmak üzere il geneline hâkim olan tüm risklere karşı ayrıntılı bir risk yönetim planı oluşturulmalıdır. İlde en yüksek risk derecesine sahip olan "Deprem Olması", "Yapı Güvenilirliği Sorunu Olması", "6 Şubat 2023 Depreminin Yıkıcı Etkileri", "Deprem Sebebiyle Konut Krizi ve Barınma Problemleri" ve "Depreme Karşı Güvensiz Şehir Algısı" risklerine yönelik olarak yapıların depreme dayanıklılığı artırılmalı ve kentsel dönüşüm projeleri hızlandırılmalıdır. Riskli bölgelerde inşaat izinleri sınırlandırılmalı, yapı denetimleri sıkılaştırılmalıdır. Bunlara ek olarak bina ve altyapı güçlendirme, erken uyarı sistemleri geliştirme, acil tahliye yolları ve toplanma alanlarının inşası, afet yönetimi eğitimleri, telekomünikasyon altyapısının güçlendirilmesi gibi faktörleri içeren bir eylem planı hazırlanmalıdır. Ayrıca Covid-19 salgını sürecinde uygulamaya geçirilen "Güvenli Turizm Sertifikası" örneğinde olduğu gibi "Depreme Dayanıklı Yapı Sertifikalarının" oluşturulması önerilmektedir. Konut krizi ve barınma problemlerinin önüne geçmek için konut projeleri hızlandırılmalı, sosyal konut uygulamaları yaygınlaştırılmalı, kira denetimleri artırılarak konut spekülasyonları önlenmelidir. "Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tahrip Edilmesi" ve "Tarihî Yapıların Deprem Riskine Karşı Güçlendirilmemiş Olması" riskleri karşısında restorasyon projeleri hızlandırılmalı, geleneksel mimari ile modern güçlendirme yöntemleri birleştirilmelidir. UNESCO gibi kuruluşlarla iş birliği yapılarak finansal ve teknik destek sağlanmalı, kültürel miras alanlarında güvenlik önlemleri artırılmalıdır. Halkın bilinçlendirilmesi amacıyla seminerler ve eğitim programları düzenlenmeli, turizm çalışanlarına kültürel mirasın korunması eğitimi verilmelidir.

"Nitelikli Hizmet Verecek Personel Sayısının Yetersiz Olması" ve "Hizmet Kalitesinin Düşük Olması" risklerine karşı turizm fakülteleri ve meslek yüksekokulları ile iş birliği yapılarak sektöre nitelikli personel kazandırılmalıdır. Özellikle dil bilen ve müşteri hizmetlerinde yetkin personelin çeşitli teşviklerle artırılması sağlanmalıdır. Turizm sektöründe eğitim programları düzenlenmeli, kalite standartları yükseltilmeli ve düzenli denetimler yapılmalıdır. "Turizm Altyapısı-Üst Yapı Eksikliğinin Olması" riskine

karşı turizm tesislerinin yeniden inşası ve güçlendirilmesi için destek mekanizmaları oluşturulmalı, bölgedeki ulaşım altyapısı iyileştirilerek turistik alanlara erişim kolaylaştırılmalıdır. *"Turistik ve Ekonomik Yatırımlarla İlgili Güvenlik Kaygılarının Artması"* riskine yönelik olarak devlet destekleri artırılmalı, yatırımcıları bölgeye çekmek için teşvik mekanizmaları oluşturulmalıdır.

"Çevre Kirliliği ve Temiz Su Kaynaklarının Azalması" riskine karşı atık yönetimi iyileştirilmeli, su kaynakları korunmalı ve su tasarrufu politikaları teşvik edilmelidir. *"Doğal Varlıkların Yok Olması"* riskine karşı millî parklar genişletilmeli, ağaçlandırma projeleri artırılmalı ve kaçak yapılaşma önlenmelidir. 6 Şubat depremleri sonrası enkaz atıklarının doğal yaşam alanlarına dökülmesi ekolojik dengenin bozulmasına yol açmıştır. Bu nedenle enkazların kontrollü şekilde bertaraf edilmesi, doğa dostu enkaz yönetimi politikalarının uygulanması ve sulak alanlar ile millî parkların korunması gerekmektedir.

"Kaçak Göçmenlerin Destinasyonun Sosyolojik Yapısını ve Güvenilirliğini Tehdit Etmesi" riskine karşı sosyal uyum projeleri geliştirilmeli, eğitim ve meslekî gelişim programları ile entegrasyon sağlanmalıdır. Güvenlik önlemleri artırılmalı ve düzensiz göç akışını kontrol etmek için ulusal ve uluslararası iş birlikleri güçlendirilmelidir. *"Güvensiz Şehir Algısı"* riskinin giderilmesi için kent güvenliği artırılmalı, altyapı güçlendirilmeli ve aydınlatma ile kamera sistemleri yaygınlaştırılmalıdır. *"Sağlık Altyapısı ve Hizmetlerinin Yetersiz Olması"* riskine karşı hastane kapasiteleri artırılmalı, yeni tesisler açılmalı ve acil müdahale ekipleri güçlendirilmelidir. Sınır ötesi çatışmalar ve terör tehdidi gibi unsurlar, bölgedeki turizm faaliyetlerini olumsuz etkilemekte ve destinasyon güvenliğine yönelik algıyı zayıflatmaktadır. Bu nedenle sınır güvenliği güçlendirilmeli, teknolojik gözetim ekipmanları yaygınlaştırılmalı ve sınır geçişleri sıkı denetim altına alınmalıdır. Yerel güvenlik güçlerinin kapasitesi artırılarak sınır bölgelerinde devriye kontrolleri sıklaştırılmalı, halkın güvenliği için acil durum planları oluşturulmalıdır. Bölgesel savaş tehdidine karşı diplomatik iş birlikleri desteklenmeli, tahliye planları hazırlanmalı ve temel ihtiyaçları karşılayacak lojistik altyapı güçlendirilmelidir. Aynı zamanda turistik bölgelerde güvenlik önlemleri artırılmalı, turizm polisleri ve acil durum noktaları oluşturulmalı, ulaşım altyapısı güçlendirilerek kriz yönetimi protokolleri uygulanmalıdır.

Sel ve taşkınları önlemek için taşkın koruma yapıları (setler, bentler) inşa edilmeli, dere yatakları ıslah edilmeli ve yağmur suyu tahliye sistemleri güçlendirilmelidir. Heyelan ve kaya düşmesi risklerine karşı eğimli arazilerde bitki örtüsü korunmalı, ağaçlandırma çalışmaları artırılmalı ve riskli bölgelerde istinat duvarları ile geoteknik önlemler uygulanmalıdır. Orman yangınlarını önlemek için yangına dayanıklı ağaç türleri dikilmeli, yangın şeritleri oluşturulmalı ve orman yolları düzenli olarak bakıma alınmalıdır. Afetlere karşı erken müdahale kapasitesini artırmak amacıyla erken uyarı sistemleri yaygınlaştırılmalıdır. Bunlara ek olarak turist bilgilendirme merkezleri ve acil durum noktalarına çok dilli personel yerleştirilmeli, acil durum broşürleri ve rehberler farklı dillerde sunulmalıdır. Kriz yönetim planları yerel yönetimler, AFAD, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla düzenli olarak güncellenmelidir. İlde DYÖ bünyesinde bir "Risk Konseyi" oluşturularak yılda en az iki kez toplanması sağlanmalı, risk analizleri güncellenmeli ve eylem planlarının uygulanması düzenli olarak izlenmelidir.

8

Hatay Turizminin GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER

ZAYIF YÖNLER

FIRSATLAR

TEHDİTLER

KONAKLAMA

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Butik otel ve müze otelin varlığı - Misafirperverliğin ilde yaygın olması - Çok kültürlü bir sosyal yapının çekiciliği	- Konaklama tesislerinin yetersizliği - Konaklama alanında çalışacak nitelikli personel eksikliği - Konaklama fiyatlarının yüksek oluşu
Fırsatlar	Tehditler
- Bungalov evlerin inşa edilebilmesi - Depreme dayanıklı yapıların inşası - Konteyner deneyiminin konaklama hizmetleri açısından alternatif bir kullanım alanı olarak değerlendirilmesi	- Deprem riskinin yüksek olması - Otel kapasitesinin düşük olması - Güvenlik sorunlarının yaşanması - Deprem sonrası eskiye dair bir şeylerin bulunamayacağına olan inanç - Turist olarak bölgeye gelmek istenmemesi

ULAŞILABİLİRLİK

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Havaalanının varlığı - Deniz yolu ile ulaşım imkânının olması - Hatay'ın stratejik bir coğrafi konuma sahip olması	- Kente ulaşım olanaklarının yetersiz olması - Demir yolu ağ bağlantısı eksikliği - Hava yolu ulaşımındaki yetersizlik - İldeki kara yollarının bozuk ve yıpranmış olması - Ulaşım yatırımlarının yetersizliği
Fırsatlar	Tehditler
- Hızlı tren projelerinin yaygınlaşması - Deniz yolunu geliştirmeye yönelik faaliyetlerin olması - Havaalanını yenilemeye yönelik uygulamaların olması - Tramvay ağlarının düzenlenmesi - Tünel ve yol projelendirme çalışmalarının başlaması	- Hava yolu ile ulaşım için rüzgârın olumsuz etkileri - Kamyon trafiğinin yoğun olması - Plansız kentleşme sorunu

DİJİTALLEŞME	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Hatay Kent Rehberi mobil uygulamasının hayata geçmiş olması - Acil durum bilgilendirme sisteminin devrede oluşu - Ulaşımda dijitalleşme uygulamasının bulunması (Hatay Mobil Kart) - Hatay Sandık İç'i gibi başarılı YouTube kanalları ve sosyal medya hesapları - Yerel belediyeler ve turizm işletmelerinin dijital içerik üretme çabaları	- İl ve ilçe belediyelerinin ortak bir dijital platformda bulunmaması - Hatay Kart uygulama arayüzünün kullanıcı dostu olmaması - Hatay Mobil Kart uygulamasında yabancı dil seçeneğinin olmaması - Yerel belediyeler ve turizm işletmelerinin dijital içerik üretme çabalarındaki eksiklik - Dijital hizmetlerin engelliler için erişilebilir olmaması - Deprem dijitalleşme sürecini sekteye uğratması - Akıllı şehir projelerinin ve internet altyapısının ciddi şekilde etkilenmesi - Yerel işletmeler ve turizm çalışanlarının dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük olması
Fırsatlar	Tehditler
- Artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) teknolojileri ile turist deneyimlerini zenginleştirme fırsatı - Sanal turlar ve dijital rehberlik sistemlerinin yaygınlaştırılması - Yapay zekâ destekli içerikler ve etkileşimli sosyal medya stratejileri ile uluslararası tanıtımın güçlendirilmesi - Influencer'lar ve dijital içerik üreticileri ile iş birliği yaparak bölgenin tanıtımının artırılması - Fiber-optik internet ağlarının yaygınlaştırılması ve afetlere dayanıklı baz istasyonlarının inşa edilmesi - Ücretsiz Wi-Fi hizmetlerinin turistik bölgelere genişletilmesi - Kriz yönetimi ve dijitalleşme süreçlerini birleştirerek daha dirençli bir altyapı oluşturma fırsatı - Kamu hizmetlerinin dijitalleşmesini hızlandırma ve ekonomik toparlanmayı destekleme imkânı	- Eksik teknoloji altyapısı ve düzensiz internet erişimi - Artan siber saldırı riskleri ve güvenlik açıkları - Şehirde derinleşen dijital uçurum sorunu - Deprem gibi afetlerde dijital sistemlerin kırılganlığı - Dijital dönüşümü yönetecek uzman eksikliği - Kamudaki bürokratik engeller ve yavaş dönüşüm
FİZİKİ COĞRAFYA VE DOĞAL KAYNAKLAR	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Türkiye'nin en güneyinde yer alması ve Akdeniz'e kıyısı olması - İpek Yolu, Kral Yolu ve Baharat Yolu gibi önemli ticaret yolları üzerinde bulunması - Suriye ile sınır komşusu olması ve uluslararası gümrük kapılarına sahip olması (Yayladağı ve Cilvegözü) - Zengin su kaynakları (Asi Nehri, göller, termal sular) - Verimli topraklar (alüvyal, kolüvyal, kırmızı Akdeniz toprakları)	- Erozyon ve toprak kaybı sorunları - Kuraklık ve su kaynaklarının sınırlılığı - Orman varlığının azalması ve çevresel etkiler - Sınırlı maden ve enerji kaynakları - İklim değişikliğinin olumsuz etkileri - Yüksek deprem riski ve tektonik hareketlilik

• Endemik ve relik bitki türleri, ormanlar ve maki toplulukları • Paleolitik Dönem'den beri yerleşim yeri olması ve tarihî turizm potansiyeli • UNESCO Gastronomi Şehri ünvanı ve gastronomik zenginlikler • Antakya, Defne, Samandağ gibi tarihî ve kültürel açıdan zengin yerleşimler • Tarımsal üretimde çeşitlilik (zeytin, turunçgiller, nar, defne, vb.) • Kıyı turizmi, sağlık turizmi (kaplıcalar) ve doğa turizmi için uygun alanlar • Amanos Dağları, Amik Ovası, Asi Deltası gibi farklı jeomorfolojik birimler • Akdeniz ikliminin etkisiyle yıl boyu turizm faaliyetlerine elverişli olması	
Fırsatlar	Tehditler
• Türkiye'nin en güneyinde yer alması ve Akdeniz'e kıyısı olması • İpek Yolu, Kral Yolu ve Baharat Yolu gibi önemli ticaret yolları üzerinde bulunması • Suriye ile sınır komşusu olması ve uluslararası gümrük kapılarına sahip olması (Yayladağı ve Cilvegözü) • Zengin su kaynakları (Asi Nehri, göller, termal sular) • Verimli topraklar (alüvyal, kolüvyal, kırmızı Akdeniz toprakları) • Endemik ve relik bitki türleri, ormanlar ve maki toplulukları • Paleolitik Dönem'den beri yerleşim yeri olması ve tarihî turizm potansiyeli • UNESCO Gastronomi Şehri ünvanı ve gastronomik zenginlikler • Antakya, Defne, Samandağ gibi tarihî ve kültürel açıdan zengin yerleşimler • Tarımsal üretimde çeşitlilik (zeytin, turunçgiller, nar, defne, vb.) • Kıyı turizmi, sağlık turizmi (kaplıcalar) ve doğa turizmi için uygun alanlar • Amanos Dağları, Amik Ovası, Asi Deltası gibi farklı jeomorfolojik birimler	• Deprem riski ve tektonik hareketlerin devam etme olasılığı. • İklim değişikliğine bağlı kuraklık ve su kaynaklarının azalması riski • Tarım alanlarının aşırı kullanımı ve toprak erozyonu • Orman tahribatı ve biyolojik çeşitliliğin azalması • Suriye'deki siyasi istikrarsızlığın bölgeye olumsuz yansımaları • Sınır güvenliği ve göçmen sorunları • Diğer turizm destinasyonlarıyla rekabet edebilme zorluğu • Tarım ürünlerinde dış pazarlarda rekabet edebilme sorunları
BEŞERİ COĞRAFYA VE KÜLTÜREL KAYNAKLAR	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
• Arkeolojik zenginlik • Mozaik müzelerinin varlığı	• Ulaşım sorunları nedeniyle kültürel varlıklara erişim zorluğu • Tanıtım ve markalaşma yetersizliği • Somut kültürel varlıkların yıkılması ve tahrip olması

	Kültürel varlıkların bakım ve korunma yetersizliği
Fırsatlar	Tehditler
- İlde tarihî kalıntıların ve yapıların fazla oluşu - Hatay'ın medeniyetler şehri olarak tanınması	- Taş ocaklarının varlığı - Çevre kirliliğinin kültürel varlıklara olan olumsuz etkileri - İmar sorunları nedeniyle kültürel varlıkların yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalması - Kaçak arkeolojik kazılar yapılması - Doğal afetler
GÜVENLİK VE RİSK	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Kriz anlarında toplumsal dayanışma gücünün olması - Belediye, kamu kurumları ve halk arasındaki iş birliği sayesinde afet yönetimi ve risk azaltma süreçlerinin etkili yönetilmesi - Tarım, sanayi ve turizmin bir arada bulunmasıyla ekonomik krizlere karşı daha dirençli bir yapının olması - Deprem sonrası turizm sektörünün tekrar canlandırılması için güvenli destinasyonlar oluşturulması ve altyapının geliştirilmesi çalışmalarının devam etmesi - UNESCO tarafından desteklenen gastronomi ve kültürel miras çalışmaları ile uluslararası koruma mekanizmalarına sahip olması	- Sağlık altyapı ve hizmetlerinin yetersiz olması - Güvensiz şehir algısı olması - Turizm altyapı-üst yapı eksikliğinin olması
Fırsatlar	Tehditler
- Yapıların depreme dayanıklılığının artırılması - Erken uyarı sistemleri, acil toplanma alanları, acil tahliye yollarının oluşturulması - Afet yönetim eğitimlerinin verilmesi - Konut projelerinin hızlandırılması ve sosyal konut uygulamalarının yaygınlaştırılması - Restorasyon projelerinde geleneksel mimari ile modern güçlendirme yöntemlerinin bir arada kullanılması - UNESCO gibi kuruluşlarla iş birliği yapılarak kentte güvenli bir ortam yaratılması için teknik ve mali destek alınması - Hastane kapasitesinin artırılması - Aydınlatma ve kamera sistemlerinin yaygınlaştırılması - Enkazların kontrollü şekilde bertaraf edilmesi, doğa dostu enkaz yönetimi politikalarının uygulanması	- Çevre kirliliği ve temiz su kaynaklarının azalması - Deprem olması - Yapı güvenilirliği sorunu olması - Doğal varlıkların yok olması - Çarpık kentleşme sorunu - Kaçak göçmenlerin destinasyonun sosyolojik yapısını ve güvenilirliğini tehdit etmesi - Somut ve somut olmayan kültürel mirasın tahrip edilmesi - Tarihî yapıların deprem riskine karşı güçlendirilmemiş olması - Deprem nedeniyle konut krizi ve barınma problemlerinin oluşu
KENT MARKASI VE İMAJİ	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler

• Hatay'ın inanç mirası ve kültürel çeşitliliği • Farklı dinlerin, kültürlerin aynı bölgede yüzyıllardır barış içinde yaşaması • Hoşgörü ve kardeşlik üzerine inşa edilmiş bir toplumsal yaşamın tarihî ve dinî yapılarına yansımaları • Roma ve Bizans dönemlerine ait mozaiklerin en iyi örneklerinin bölgede bulunması • Zengin tarihi, çok kültürlü yapısı ve eşsiz lezzetleriyle Türkiye'nin en özel mutfaklarından birine sahip olması	• Hatay iline ait logo ve markalaşma çalışmalarının bulunmaması • Hatay ilinin marka unsurlarının yeterince tanıtılmaması • İnanç turizmine yönelik markalaşmada Konya, Mardin, Şanlıurfa gibi markalaşmış illere rakip olması
Fırsatlar	Tehditler
• Kültür ve inanç turizminde markalaşma potansiyeli • Gastronomi alanında markalaşma potansiyeli • Hoşgörü, kültür, inanç ve gastronomi sloganları kullanılarak Hatay'ın marka değer yaratma potansiyeli • Hatay'ın inanç turizminde ön plana çıkan Konya, Mardin, Şanlıurfa gibi markalaşmış illere yakın olması • Yerel yönetimler, işletmeler, STK'lar, medya ve yerel halkın şehrin markalaşmasına yönelik ortak adımlar atması • İldeki üniversitelerin Hatay'ın markalaşmasına akademik destek vermeleri • Hatay ilinin markalaşmasında sosyal medya kullanımının artırılması	• Deprem riski olması • Deprem sonrası yeniden inşa sürecinde doğru kent planlamasının yapılmaması • Kentsel dönüşüm süreçlerinin doğal alanları ve tarihî dokuyu tehdit etmesi • Kentin iç göçler nedeniyle demografik yapısının değişmesi • Deprem nedeniyle Hatay'a gelen turist sayısının düşmesi
EĞLENCE VE REKREASYON	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
• %73'ü dağlık alanlardan oluşan coğrafyasıyla hiking, trekking, kaya tırmanışı gibi macera sporları için ideal bir ortam olması • Asi Nehri, Gölbaşı Gölü ve diğer su kaynakları, kano, kayak ve olta balıkçılığı gibi su sporları için uygun alanlar sağlaması • Amanos Dağları gibi biyolojik çeşitlilik açısından zengin alanlar, doğa yürüyüşleri ve kuş gözlemciliği gibi aktiviteler için çekici olması • Farklı din, mezhep ve ırkların bir arada yaşadığı kültürel mozağin, macera turizmine kültürel deneyimler katması • Tarihî ve arkeolojik alanların, macera turizmini zenginleştirilmesi • Amanos Dağları'nın, endemik bitki türleri ve yaban hayatı (Hatay Dağ Ceylanı, çizgili sırtlan vb.) ile macera turizmi için benzersiz bir çekicilik sunması • Kuş göç yolları ve sulak alanların, kuş gözlemciliği ve fotoğrafçılık için ideal ortamlar sunması • Yerel festivaller ve etkinliklerin, macera turizmine kültürel bir boyut katması	• Macera turizmi için gerekli olan bisiklet yolları, yürüyüş parkurları, kamp alanları ve su sporları tesislerinin yetersiz olması • Konaklama tesislerinin macera turizmine uygun olmaması ve köy evlerinin turizme kazandırılmamış olması • Macera turizmi potansiyelinin yeterince kullanılamaması • Dijital platformlarda macera turizmiyle ilgili içeriklerin eksikliği • Macera turizmi rehberleri ve eğitimli personel eksikliği • Doğa sporları için güvenlik önlemlerinin yetersiz olması • 2023 depremlerinin turizm altyapısına verdiği zarar ve turist algısındaki olumsuz etkiler
Fırsatlar	Tehditler

2032'ye kadar 2 trilyon dolara ulaşması beklenen küresel macera turizmi pazarında Hatay'ın da pay alabilmesi - COVID-19 salgını sonrası doğa ve açık hava aktivitelerine olan talebin artması - Ekoturizm ve sürdürülebilir turizm projeleriyle doğal alanların korunması ve turizme kazandırılması - Yerel halkın turizm faaliyetlerine dâhil edilmesi ve yerel ekonomiyi güçlendirme fırsatı - Uluslararası spor etkinlikleri (dağ bisikleti, yamaç paraşütü vb.) ve festivaller düzenleyerek turist çekme fırsatı - UNESCO Gastronomi Şehri ünvanı ile macera turizminin gastronomik deneyimlerle birleştirme fırsatının olması - Gastronomi festivalleri gibi kültürel etkinliklerle macera turizmini birleştirme - Dijital platformlarda macera turizmiyle ilgili içeriklerin artırılması ve sosyal medya kampanyalarıyla tanıtımın güçlendirilmesi - Sanal turlar ve artırılmış gerçeklik (AR) uygulamalarıyla turistlerin ilgisini çekme - Adana, Gaziantep ve Mersin gibi komşu illerle ortak macera turizmi paketleri oluşturma - Kültür rotaları ve doğa yürüyüşleri gibi bölgesel projeler geliştirme	- Gaziantep, Adana, Mersin ve Nevşehir gibi rakip şehirlerin macera turizmi alanında daha gelişmiş olması - Rakiplerin daha iyi tanıtım ve pazarlama stratejilerine sahip olması - Deprem, sel ve iklim değişikliği gibi doğal afetlerin macera turizmi altyapısına zarar verme riski - Aşırı turizm faaliyetlerinin doğal alanlar ve kültürel miras üzerinde olumsuz etkiler yaratması - İklim değişikliği ve kuraklığın doğal kaynakları tehdit etmesi - Bölgedeki siyasi istikrarsızlığın turizmi olumsuz etkileme riski - Ekonomik dalgalanmaların turist sayısını düşürme tehlikesi - COVID-19 salgını gibi salgınların turizm hareketliliğini olumsuz etkileme riski
--	---

İNSAN KAYNAKLARI

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Genç nüfusun fazla olması - Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi gibi kurumların nitelikli insan gücü yetiştirmeleri - Yetenekli insanların olması - Konaklama, yiyecek ve içecek hizmetleri, pazarlama, el sanatları, halkla ilişkiler alanlarında eğitim veren liselerin nitelikli eleman yetiştirmesi	- Eğitim eksikliği - Nitelikli personel azlığı - İş fırsatlarının yetersiz oluşu - Bütçe ve maaş sorunlarının olması - Yabancı dil eğitiminin eksik olması - İmalat sektöründe ve inşaat işçisi, temizlik görevlisi, şoför-yük taşıma gibi alanlarda iş gücü eksikliği - Meslek edindirme kurslarının yetersiz oluşu - Kadınların iş gücüne katılımlarının az oluşu
Fırsatlar	Tehditler
- Genç nüfusun fazla oluşu - Yeniden inşa fırsatlarının oluşu - Kültürel çeşitliliğin fazla olması - İmalat, lojistik, inşaat ve ticaret sektörlerinde teknokentlerin veya merkezlerin kurulması, alanda meslek edindirme kurslarının artırılması - Üniversiteler, meslek liseleri ve özel sektör iş birliğiyle staj ve işbaşı eğitim programlarının yaygınlaştırılması	- Deprem sonrası ekonomik belirsizlikler nedeniyle eğitilmiş iş gücünün göç etmesi - Yabancı ziyaretçi düşmanlığının olması - Hatay'da sanayi ve teknoloji yatırımlarının yetersiz olmasıyla bu alanda çalışan insan kaynaklarının başka yerlere göç etmeleri

- Gastronomi ve kültürel miras alanlarında eğitim programlarının sayısının artırılması - Kadınların ekonomiye katılımını artıracak girişimlerde bulunulması - Gençler için girişimcilik, teknoloji ve meslekî eğitim programlarının geliştirilmesi	
REKABET	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, zengin bir kültürel ve tarihî mirasa sahip olması - UNESCO Gastronomi Şehri ünvanı ile gastronomi turizmi için önemli bir potansiyele sahip olması - Akdeniz iklimi, zengin bitki örtüsü, endemik türler ve koruma altındaki alanların bulunması - Asi Nehri, sulak alanlar, ormanlık alanlar ve termal kaynaklar gibi doğal kaynakların olması - Rakip iller arasında yüksek konaklama kapasitesine sahip olması - Yatak sayısı ve konaklama tesislerinin çeşitliliği - Turistlerin Hatay'da ortalama kalış süresinin rakiplerine göre yüksek olması - Yerel mutfak, el sanatları ve kültürel etkinliklerle öne çıkan bir destinasyon olması	- Tesis doluluk oranlarının rakiplerine göre düşük olması (%21,2) - Deprem felaketi sonrası turist sayısında yaşanan düşüş - Ulusal ve uluslararası pazarlarda yeterli tanıtım ve markalaşma eksikliği - Yabancı turist sayısının rakiplerine göre düşük olması (24.525 yabancı turist) - Turistik alanlarda altyapı ve ulaşım eksiklikleri - Deprem sonrası hasar gören turizm altyapısının tamir edilmemesi - Macera turizmi, sağlık turizmi ve ekoturizm gibi alanlarda rakiplerin gerisinde kalma
Fırsatlar	Tehditler
- Doğal ve kültürel mirasın korunmasına yönelik sürdürülebilir turizm projeleri geliştirme fırsatı - Ekoturizm ve gastronomi turizmi gibi yeni turizm türlerine odaklanma - UNESCO Gastronomi Şehri ünvanını kullanarak uluslararası tanıtımı artırma - Yurt dışı seyahat acenteleri ve tur operatörleri ile iş birlikleri geliştirme - Adana, Gaziantep, Mersin gibi komşu illerle ortak turizm paketleri oluşturma - Kültür rotaları ve gastronomi turları gibi bölgesel turizm projeleri - Güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak çevre dostu turizm tesisleri oluşturma - Deprem sonrası turizm altyapısını yeniden inşa ederek daha modern ve çekici tesisler oluşturma	- Gaziantep, Adana, Mersin, Nevşehir gibi rakip şehirlerin turizmde daha güçlü bir konumda olması - Rakiplerin daha iyi tanıtım ve pazarlama stratejilerine sahip olması - Deprem riski ve diğer doğal afetlerin turizm altyapısına zarar verme tehdidi - Bölgedeki siyasi istikrarsızlığın turizmi olumsuz etkileme riski - Ekonomik dalgalanmaların turist sayısını düşürme tehlikesi - İklim değişikliği, kuraklık ve su kaynaklarının azalması riski - Aşırı turizm faaliyetlerinin doğal alanlar ve kültürel miras üzerinde olumsuz etkiler yaratması - Covid-19 gibi salgınların turizm hareketliliğini olumsuz etkileme riski
İL TURİZM YÖNETİMİ	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Antik kentlerin (Antakya, Harbiye, Arsuz, Seleucia Pieria, Kinet Höyük vb.) ve Hatay Arkeoloji Müzesi, St. Pierre Kilisesi, Habib-i Neccar Camii gibi önemli	Hatay'ın kültürel ve doğal mirasının yeterince tanıtılmaması

yapıların kurumsal kimlik oluşturma açısından kullanılması • Hatay mutfağının, UNESCO tarafından "Gastronomi Şehri" olarak tescillenmiş olması	• Dijital turizm platformlarında Hatay'ın varlığının zayıf olması • Turizm planlamasında bütüncül bir stratejinin eksikliği • Alternatif turizm alanlarına yeterli yatırım yapılmaması
Fırsatlar	Tehditler
• Hatay inanç turizmi rotası ve tanıtım kampanyalarının düzenlenmesi • Hatay Destinasyon Yönetim Örgütü'nün kurulması • Hatay'ın kültürel kimliğine uygun logo ve kurumsal kimlik çalışmalarının yapılması • Turizm tesislerinin modernizasyonu ve daha dayanıklı hâle getirilmesi • Akıllı kent projeleriyle daha sürdürülebilir turizm altyapısının oluşturulması • Festivaller, yerel pazarlar ve sanatsal etkinliklerle turizmin çeşitlendirilmesi imkânı	• Depremlerin turizm sektöründe kalıcı bir güven kaybı oluşturma riski • Tarihî yapılar ve turistik mekânların zarar görmesi • Hatay'ın doğal ve kültürel mirasının yanlış şehir planlamasıyla tahrip edilmesi • Sanayi ve ulaşım projelerinin doğal turizm alanlarına zarar vermesi
YEREL HALK VE FARKINDALIK	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
• Üniversitelerin turizm bölümlerinin varlığı • Kültürel miras çeşitliliğinin olması • Farklı etnik, dinî ve kültürel grupların bir arada yaşadığı bir şehir olarak toplumsal hoşgörünün güçlü olması • Dayanışma kültürü ve kriz dönemlerinde halkın birlikte hareket etmesi • Yerel halkın, kültürel değerleri sahiplenerek tanıtım ve turizm faaliyetlerine destek vermesi	• Eğitim yetersizliği • Yabancı dil sorununun olması • İş birliği eksikliği • Turizm bilincinin düşük olması • Halkın bir kısmında yeniden yapılanma sürecine yönelik güvensizlik ve belirsizlik hissinin olması • Çevre bilinci, afet yönetimi ve sürdürülebilir yaşam konularında farkındalık eksikliğinin bulunması • Kadınların karar alma süreçlerine ve yerel yönetimlere katılımının sınırlı oluşu • Deprem sonrası birçok insanın göç etmesi, yerel halkın sosyal bağlarının zayıflaması
Fırsatlar	Tehditler
• Zengin coğrafi avantaja sahip olması • Genç nüfusun fazla oluşu • STK'lar ve yerel yönetimler iş birliği ile halkın bilinçlendirilmesinin sağlanması • Afetlere hazırlık eğitimleri ve toplum temelli afet yönetimi projelerinin yaygınlaştırılması • Kadınların iş gücüne katılımı artırılarak ekonomik bağımsızlıklarının sağlanması • Halkın karar alma süreçlerine daha fazla katılmasının sağlanması • Kültürel ve gastronomik mirasın korunması ve tanıtılması için projeler geliştirilerek halkın bu alanlarda bilinçlenmesinin sağlanması • Ekoturizm ve kırsal turizm teşvik edilerek farkındalığın artırılması	• Deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde yaşanan aksaklıkların, halkın güvenliğini ve dayanıklılığını zayıflatması • Artan işsizlik oranlarıyla halkın ekonomik refah seviyesinin düşmesi ve gelecek kaygısının artması • Özellikle genç nüfusun işsizlik nedeniyle göç etmesi • Demografik değişimlerin kültürel ve ekonomik dengeleri bozmasıyla toplumsal huzursuzluk yaşanabilmesi

TANITMA VE PAZARLAMA	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Hatay'ın tarihî ve gastronomi mirası - Hatay'ın çok kültürlü yapısı ve inanç turizminde önde gelen yerlerden biri olması - Hatay mutfağının dünya çapında tanınması - Hatay'a özgü ürünlerin (defne sabunu, ipek, zahter, nar ekşisi vb.) markalaşması	- Hatay'ın kültürel ve ticari değerlerinin tanıtımı için dijital araçların yeterince kullanılmaması - Hatay'a özgü ürünlerin çoğunun güçlü bir marka olarak pazarlanamaması - Deprem sonrası konaklama ve ulaşım altyapısının yetersizliğinin turizmin tanıtımına olumsuz etkisi
Fırsatlar	Tehditler
- Hatay'ın tanıtımı için sosyal medya kampanyaları, sanal turlar ve e-ticaret platformlarının oluşturulması - Hatay'ın ürünlerini ve turistik değerlerini tanıtmak için yurt içi ve yurt dışı fuarlara katılması - Zengin tarihî ve coğrafi alanlarının oluşu - Deprem sonrası turizm altyapısının geliştirilmesiyle Hatay'ın yeniden cazibe merkezi hâline gelmesi - Ürün çeşitliliğinin oluşu - Zengin Hatay mutfağı - Kültürel miras ve turizme yapılan yatırımlarla tanıtımın yapılması	- Deprem olumsuz etkileri - Plansızlık konusunda yaşanan sorunlar - Güvenlik sorunlarının oluşu - İl hakkında yanlış ve eksik bilgilendirme - Küresel ve ulusal ekonomik krizlerin, tanıtım faaliyetlerine ayrılan bütçeyi kısıtlaması - Türkiye'de kültürel mirasa dayalı turizmde birçok şehrin (Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin vb.) ön plana çıkması
EL SANATLARI VE HEDİYELİK EŞYA	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Hatay'ın el sanatlarında güçlü bir kültürel geçmişe sahip olması ve el sanatlarının çeşitli olması - Bakırcılık, mozaik sanatı, ipekçilik, ahşap oymacılığı gibi köklü el sanatları geleneğinin bulunması - Hatay'daki zanaatkarların, üretimde genellikle bölgeye özgü doğal malzemeleri (zeytin ağacı, ipek, bakır vb.) kullanması - Kadın girişimcilerin el sanatları üretiminde aktif olması	- El sanatları alanında tanıtım ve pazarlama yetersizliği - Usta yetersizliği - Geleneksel el sanatlarına gençlerin ilgisinin azalması, usta-çırak ilişkisinin zayıflaması - Dijital üretim tekniklerine geçişin yavaş olması ve online pazarlama becerilerinin eksikliği - Hatay el sanatlarının ulusal ve uluslararası pazarlarda yeterince tanıtılamaması - Ham maddelerin fiyatlarının yükselmesi ile üretim maliyetlerinin artması
Fırsatlar	Tehditler
- Kırsal nüfusun el sanatları alanında yetiştirilebilmesi - Bakır işçiliğinin mevcut olması - İpekçilik potansiyelinin bulunması - Cam sanatı potansiyelinin bulunması - El sanatlarının sosyal medya, e-ticaret platformları (Etsy, Trendyol, Amazon vb.) üzerinden satılması - Kültür turizmi projeleri ile el sanatları ürünlerine olan talebin artırılması. - Kültürel mirasın korunmasına yönelik devlet destekleri, AB fonları ve kalkınma ajansı projelerinden faydalanılması	- El sanatları ile ilgilenen nüfusun göç etmesi - El sanatlarının unutulma tehlikesi - El emeği ile üretilen ürünlerin fabrikasyon ürünlerle rekabet etmekte zorlanması - Deprem nedeniyle birçok el sanatı atölyesinin zarar görmesi veya kapanması - Çin ve Hindistan gibi ülkelerdeki düşük maliyetli el sanatı ürünlerinin piyasada daha fazla yer bulması

- Kadın kooperatifleri ve yerel üretici birlikleri aracılığıyla el sanatları üretiminin teşvik edilmesi - Doğal malzemelerden yapılan ürünlere olan ilginin artması	
DENİZ TURİZMİ	
Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
- Uzun sahil şeridinin bulunması - Denizin temiz olması - Caretta caretaların varlığı - Balık çeşitliliğinin bulunması	- Konaklamadaki yetersizliğin deniz-kum-güneş turizminin gelişmesine engel olması - Altyapı ve yatırım eksikliklerinin olması - Dalgakıranın olmayışı
Fırsatlar	Tehditler
- Dalış turizmi potansiyeli - Arkeoloji ve deniz birleşiminin yarattığı potansiyel - Bakir, yatırıma ve gelişime açık sahil şeridinin bulunması	- Sanayi kirliliğinin denizleri tehdit etmesi - Akıntıların oluşu - Gemi atıklarının problem oluşturması
GASTRONOMİ TURİZMİ	
Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
- Meze ve baharat çeşitliliğinin olması - UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil olması - Zengin ve özgün mutfak kültürünün olması - Farklı kültürler arasında gastronomik değerlerin yaygınlığı - Coğrafi işaretli ürün sayısının fazlalığı - Coğrafi işaretli gastronomi ürünlerinin pazarlanması - Antakya künefesinin AB'de tescilli olması - Deniz ürünleri açısından zenginliği ve çeşitliliği - Gastronomi turizmi ile hibrit yürütülebilecek agroturizm olanakları - Gastronomi turizmi ile hibrit yürütülebilecek kırsal turizm olanakları - Gastronomi turizmi açısından Orta Doğu'ya açılan kapı olması - Yörede üretilen tarımsal ürünlerin zenginliği - Yörede üretilen tarımsal ürünlerden yerel çeşidin olması - Ekonomik açıdan hâlen makul bir düzeyde fiyatlandırma	- Fiyat politikasında yaşanan istikrarsızlık - Gastronomide hizmet kalitesinin düşük olması - Bölgede meydana gelen depremin gastronomi merkezlerinde yıkıcı etkisi - Gastronomi alt yapısının yetersizliği - Gastronomi rotalarının belirlenme yetersizliği - Tanıtım ve dijitalleşme yetersizliği - Mekânlarda denetim yetersizliği ve hijyen sorunları - Deniz ürünleri mekânlarının yetersizliği - Taş ocaklarının tarım alanlarını tehdit etmesi - Doğal Otlar Festivali'nin düzenlenmesinde yetersizlik - Yerel ürün festivallerinin düzenlenmesindeki yetersizlik - Coğrafi işaretli ürünlerin AB'de yetersiz tescil edilmesi - Coğrafi işaretli ürünlerin yeteri kadar tanıtımın yapılmaması - Coğrafi işaretli ürünlerin bir portalının olmaması - Yörede ilgili kurumların yeteri kadar iletişim hâlinde olmaması
Fırsatlar	Tehditler
- Gastronomide pazarlama stratejilerinin belirlenmesinin mümkün olması - Zeytin, zeytinyağı, kabak tatlısı gibi marka değeri yüksek gıdaların bulunması - GAP rotasına gastronomi rotası olarak eklenmesi - UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nda görünür olması	- Fiyatların yüksek oluşu - Gastronomi alanında yetişen usta eksikliği - Afet riskinin bulunması - Orta Doğu ve Suriye'de devam eden karmaşa ve belirsizlik - Tarımsal alanların kirlenmesi - Tarımsal üretimin azalması

• Yur tiçi ve yurt dışındaki gastronomi şehirleri ile kardeş şehirlerin kurulması • Zengin bir yemek kùltürünün olması • Gastronomi alanında kullanılan ham maddenin aynı bölgeye yetişiyor olması • Çok sayıda tescilli ve markalı ürün sayısına sahip olması • Gastronomi turizmi için genç nüfusa sahip olması • Ekosistemin gastronomi turizmine uygun olması • Deniz ürünlerinin gastronomi turizmi açısından potansiyeli • Agroturizm ve gastroturizmin hibrit olarak yürütülebilmesi olanağı • Antakya Slow Food topluluğunun daha etkin çalışması • AB’de gastronomi ürünlerinin tesciline ağırlık verilmesi	• Kent belleğinde yer edinen gastronomi mekânlarının yeniden imar sürecinde azalması ihtimali • Hava ve çevre kirliliğı nedeniyle gastronomi turizminin canlanması için sürecin uzaması ihtimali • Hijyen sorunu
---	--

SPOR VE MACERA TURİZMİ

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
• Spor ve macera turizmi için uygun alanların olması	• Spor ve macera turizmine uygun altyapı ve tesis yetersizliğı • Spor ve macera turizmine yeterli yatırımın yapılmaması
Fırsatlar	Tehditler
• Su sporları ve dalış imkânının olması • Doğal zenginliklerin bulunması • Yamaç paraşütü imkânının olması • Sörf etkinliklerinin yapılabilirliğı	• Güvenlik eksikliklerinin olması • Spor ve macera turizmine yönelik kaynak ve altyapı yetersizliğı

KÜLTÜR TURİZMİ

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
• İlde kültürel çeşitliliğın, hoşgörü ve kardeşliğın bulunması • Tarihî yapıların fazla oluşu	• Kültürel alanların çevre düzenlemesinin yetersiz oluşu • Kültürel alanların bakım ve kirlilik sorunları
Fırsatlar	Tehditler
• Arkeolojik alanların fazla oluşu • Hatay’ın kültürel açıdan stratejik bir konuma sahip olması • Hatay’ın kültürel tanıtım yoluyla turist çekme potansiyeli	• Hatay’dan göçün olması ve demografik değışim • Çevre kirliliğindeki artış

İNANÇ TURİZMİ

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
• St. Pierre Kilisesi’nin bulunması • Dinî yapıların fazla oluşu • İnanç çeşitliliğının olması	• İnanç turizminde ilin yeterince tanıtılmaması • Ulaşım sorunları nedeniyle yeterince insanın kente gelememesi • İnanç mekânlarının çevre düzenlemesinin yetersiz oluşu • İnanç alanlarının bakım ve kirlilik sorunu

Fırsatlar	Tehditler
- Din ve inanç çeşitliliğinin fazla oluşu - Etkili bir tanıtımla inanç rotası hâline gelebilmesi	- Dinî yapılara saygının olmaması - Farklı din ve inançlara olan ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	
Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
- Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması - UNESCO Gastronomi Şehri ünvanı ile gastronomi turizmi için önemli bir potansiyele sahip olması - Akdeniz iklimi, zengin bitki örtüsü, endemik türler ve koruma altındaki alanlar - Asi Nehri, sulak alanlar, ormanlık alanlar ve termal kaynaklar gibi doğal kaynaklar - Suriye ile sınır komşusu olması ve uluslararası gümrük kapılarına sahip olması - İpek Yolu, Kral Yolu ve Baharat Yolu gibi önemli ticaret yolları üzerinde bulunması - Kültür turizmi, gastronomi turizmi, doğa turizmi ve sağlık turizmi için uygun koşullar - Yerel el sanatları, müzik, dans ve gelenekler gibi somut olmayan kültürel miras - Yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımı ve turizmin yerel ekonomiye katkısı	- Sürdürülebilir turizm stratejilerinin ve uygulamalarının yetersiz olması - Destinasyon Yönetim Örgütü (DYÖ) gibi yapıların eksikliği veya etkin olmaması - Atık yönetimi, su arıtma sistemleri ve geri dönüşüm altyapısının yetersizliği - Kırsal bölgelerde ulaşım, iletişim ve turizm altyapısının eksikliği - Aktif fay hatları üzerinde bulunması ve deprem riskinin yüksek olması - Deprem sonrası kültürel miras alanlarının ve turizm altyapısının zarar görmesi - Turizm planlamalarına yerel halkın yeterince dâhil edilmemesi - Yerel halkın turizm faaliyetlerinden yeterince faydalanamaması - İklim değişikliği, kuraklık ve su kaynaklarının azalması riski - Doğal alanların ve ekosistemlerin korunmasına yönelik yetersiz önlemler
Fırsatlar	Tehditler
- Küresel Sürdürülebilir Turizm Kriterleri (GSTC) doğrultusunda sürdürülebilir turizm stratejileri geliştirme fırsatı - Doğal ve kültürel mirasın korunması ve turizm faaliyetleriyle entegre edilmesi - Güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı - Atık yönetimi, geri dönüşüm ve su tasarrufu projelerinin hayata geçirilmesi - Artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) teknolojileri ile turist deneyimlerini zenginleştirme - Dijital pazarlama ve sosyal medya stratejileri ile uluslararası tanıtımın güçlendirilmesi - Yerel ürünlerin (defne yağı, zeytin, turuncgiller vb.) markalaşması ve turizmle entegre edilmesi - Yerel halkın turizm faaliyetlerine aktif katılımı ve istihdam olanaklarının artırılması - Deprem ve diğer doğal afetlere karşı dirençli bir turizm altyapısı oluşturma fırsatı - Acil durum müdahale planları ve kriz yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi	- Deprem, sel ve iklim değişikliği gibi doğal afetlerin turizm altyapısına zarar verme riski - Aşırı turizm faaliyetlerinin doğal alanlar ve kültürel miras üzerinde olumsuz etkiler yaratması - Su kaynaklarının azalması ve tarım alanlarının verimsizleşmesi - Suriye'deki siyasi istikrarsızlığın bölgeye olumsuz yansımaları - Sınır güvenliği ve göçmen sorunları - Diğer turizm destinasyonlarıyla rekabet edebilme zorluğu - Turizmde markalaşma ve tanıtım eksiklikleri - Turizm planlamalarında kamu, özel sektör ve yerel halk arasında koordinasyon eksikliği - Sürdürülebilirlik stratejilerinin ve uygulamalarının yetersiz kalması

9

Stratejik Amaçlar ve Hedefler

Hatay Turizm Master Planı için aşağıdaki Stratejik Amaçlar belirlenmiştir.

- 1. Yerli Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak**
- 2. Yabancı Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak**
- 3. Kent Refahını Artırmada Turizm Gelirini Öncelemek**
- 4. Turizmin Sürdürülebilir Gelişimini Sağlamak**
- 5. Kentin Turizm İmajını Yeniden Konumlamak**

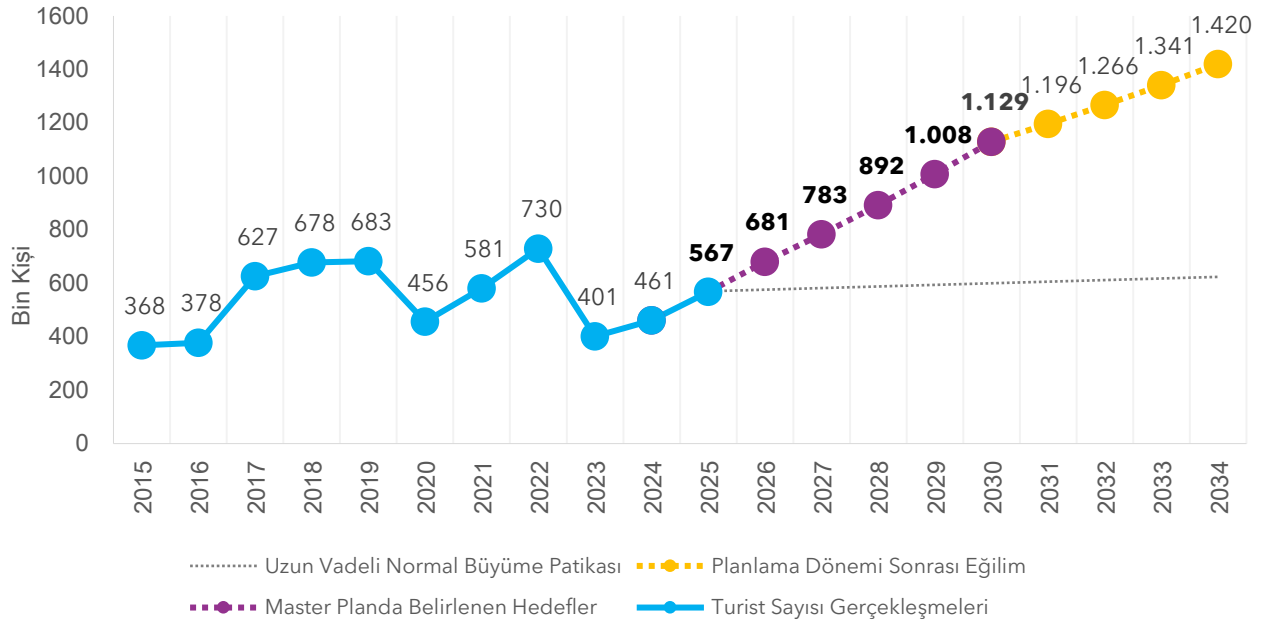
Stratejik amaçlar ve bu amaçlara yönelik ölçülebilir sayısal hedefler, bu bölümde yer almaktadır. Kapadokya Üniversitesi Sosyal ve Stratejik Uygulama ve Araştırma Merkezi verilerini, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UN Tourism) Barometresi, Avrupa Seyahat Komisyonu (ETC) ve WTTC üzerinden sağlamaktadır ve aynı zamanda resmî UN Tourism üyesi ve GSTC çözüm ortağıdır. Bu veriler ışığında tahminlerini ilgili uluslararası projeksiyonlarda belirtilen trendler ve raporlara göre yapmaktadır.

31 Ocak 2024 tarihli T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre 2024 yılı için Türkiye'ye 60 milyon turistin gelmesi beklenirken, 2028 yılı hedefi 82 milyon turist olarak belirlenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda büyüme oranları hesaplamalarda kullanılmıştır. Yerli turistlerin harcamaları ise 2016-2024 dönemi verilerine dayalı olarak TÜİK'ten alınan kişi başı iç turizm harcamaları ile ve Merkez Bankası döviz kurlarıyla ABD doları cinsinden hesaplanmıştır. Yabancı turistlerin harcama hesaplamaları ise aynı dönemdeki ortalama turist başı harcama verilerine dayanarak yapılmıştır. Yerli turistlerin 2024-2029 dönemindeki harcamaları ise 2016-2024 dönemine ait veriler kullanılarak regresyon analizi ile tahmin edilmiştir. Ayrıca uluslararası turizm trendlerine dair raporlar da dikkate alınmıştır. Pandemi sonrası yükselen "revenge (intikam)" turizmi, macera turizmi ve "regenerative (yenileyici)" turizm gibi tercihlerin artışı, raporlarda yer alan verilere yansıtılmıştır. Dünyadaki turistlerin yeni trendlere olan ilgisinin ve bu trendlere dayalı harcama alışkanlıklarının projeksiyonları için "Euromonitor International" ve "Mastercard Travel Industry Trends" raporları kaynak olarak kullanılmıştır.

9.1 Yerli Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak

Mevcut politikalarda herhangi bir değişiklik yapılmaması halinde, Hatay'a gelen yerli ziyaretçi sayısının 2030 yılında 2024 yılına göre yaklaşık %30,15 artarak 600 bin kişiye ulaşacağı öngörülmektedir (Şekil 9.1.1.).

Hatay Turizm Master Planı kapsamında geliştirilen politika ve projeler sayesinde bu sayının 2030 yılında 1 milyon 129 bin kişiye çıkarılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, 2024 yılında 461 bin olan yerli ziyaretçi sayısının, planlama döneminin sonunda yaklaşık %145 oranında artırılması amaçlanmaktadır. Bu hedef bağlamında Hatay 2030 yılında ziyaret eden toplam turistler içinde yerli turistlerin oranının %94 seviyesine gelmesi öngörülmektedir. Planlama döneminin ardından da bu ivmenin korunması halinde, 2034 yılında yerli ziyaretçi sayısının 1 milyon 420 bin kişiye ulaşması öngörülmektedir. Bu durum, uzun vadeli büyüme patikasının çok üzerinde bir performansa işaret etmekte olup, sürdürülebilir turizm politikalarının devamlılığı açısından önemli bir göstere niteliğindedir.

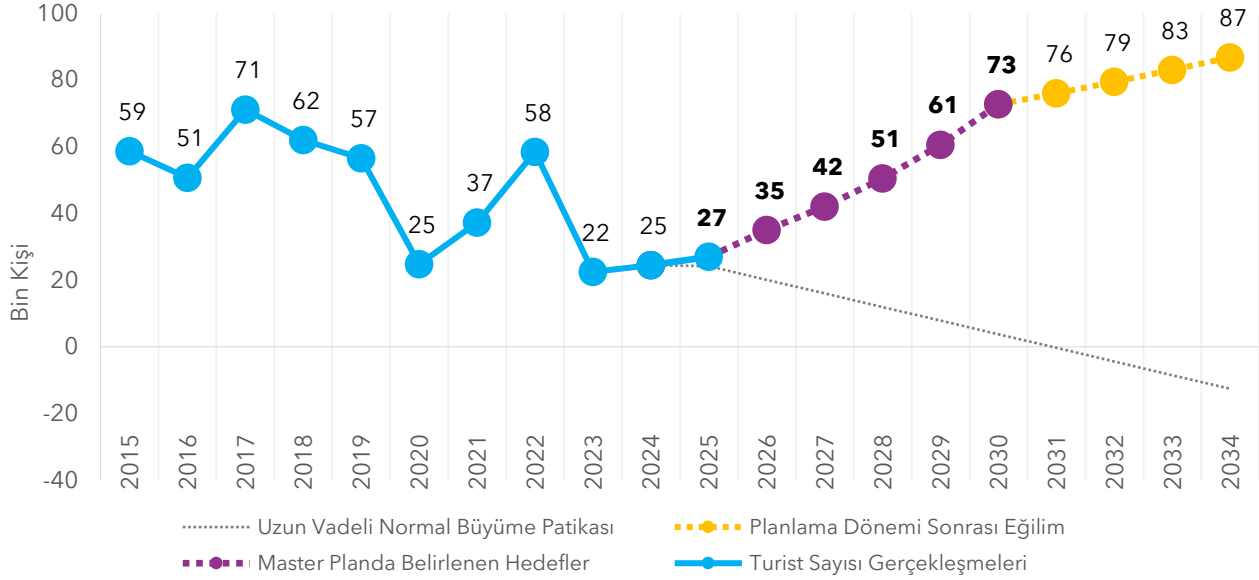
Şekil 9.1.1. Hatay yerli turist sayısı ve hedefleri

Kaynak: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı; Kapadokya Üniversitesi. Turizm İşletme ve Basit Belgeli konaklama tesislerine gelen turist sayılarıdır. Hedefler 2026 yılından başlamakta olup 2025 yılı sonu verileri Kapadokya Üniversitesi tahminidir.

9.2 Yabancı Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak

Mevcut politikalarda herhangi bir değişiklik yapılmaması halinde, Hatay'a gelen yabancı ziyaretçi sayısının 2030 yılında 2024 yılına göre yaklaşık %84 oranında azalarak 4 bin kişiye düşeceği öngörülmektedir (Şekil 9.2.1.). Hatay Turizm Master Planı çerçevesinde uygulanacak politika ve projeler sayesinde bu sayının 2030 yılı itibarıyla 73 bin kişiye çıkarılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, 2024 yılında 25 bin olan yabancı ziyaretçi sayısının planlama dönemi sonunda yaklaşık %192 oranında artırılması amaçlanmaktadır.

Bu artış, Hatay'ın uluslararası pazarda görünürlüğünü artırma hedefiyle tutarlı şekilde, destinasyonun yabancı turist çekme kapasitesinde ciddi bir dönüşüme işaret etmektedir. Hatay, turizm türleri, altyapısı ve ürünleri bakımından daha fazla yabancı turisti ağırlayabilecek durumdadır. Bu hedef bağlamında Hatay'ı ziyaret eden turistlerin toplamı içinde yabancı turistlerin oranının %6 seviyesine getirilmesi öngörülmektedir. Planlama döneminin ardından da bu artış eğiliminin sürdürülmesi halinde, 2034 yılında yabancı ziyaretçi sayısının 87 bin kişiye ulaşması beklenmektedir. Bu uzun vadeli başarı, Hatay'ın uluslararası destinasyon kimliğinin güçlenmesi ve sürdürülebilir turizm altyapısının gelişmesi açısından stratejik bir kazanım olarak değerlendirilmektedir.

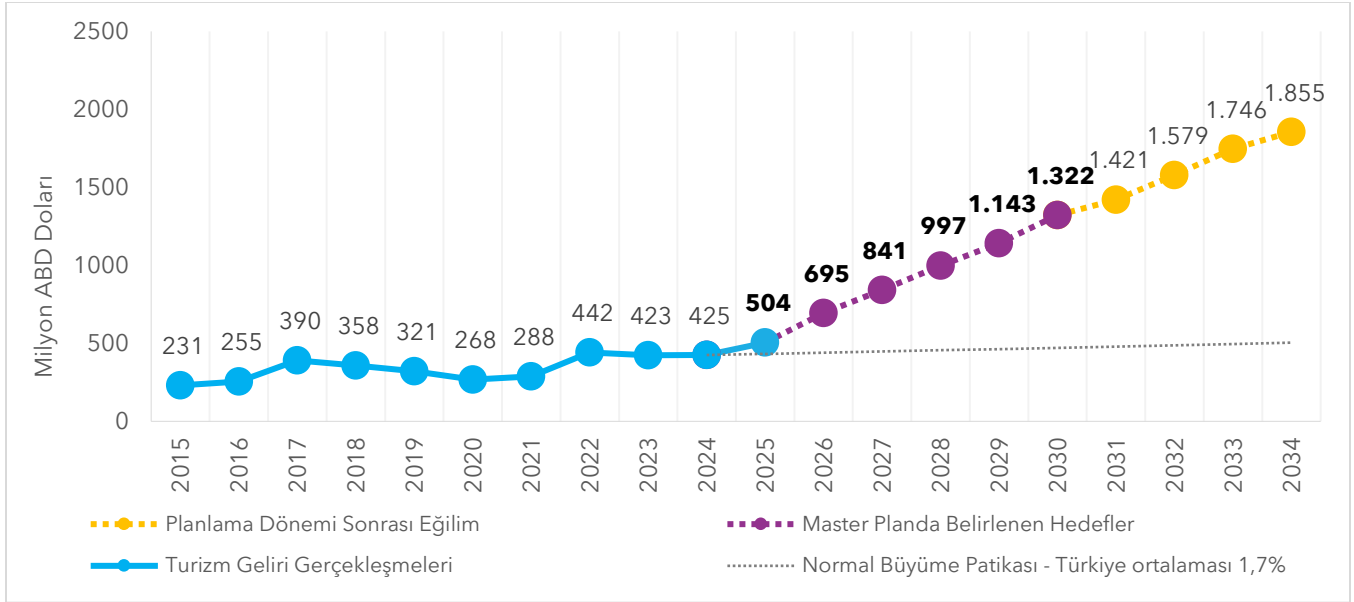

Şekil 9.2.1. Hatay yabancı turist sayısı ve hedefleri

Kaynak: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı; Kapadokya Üniversitesi. Turizm İşletme ve Basit Belgeli konaklama tesislerine gelen turist sayılarıdır. Hedefler 2026 yılından başlamakta olup 2025 yılı sonu verileri Kapadokya Üniversitesi tahminidir.

9.3 Kent Refahını Artırmada Turizm Gelirini Öncelemek

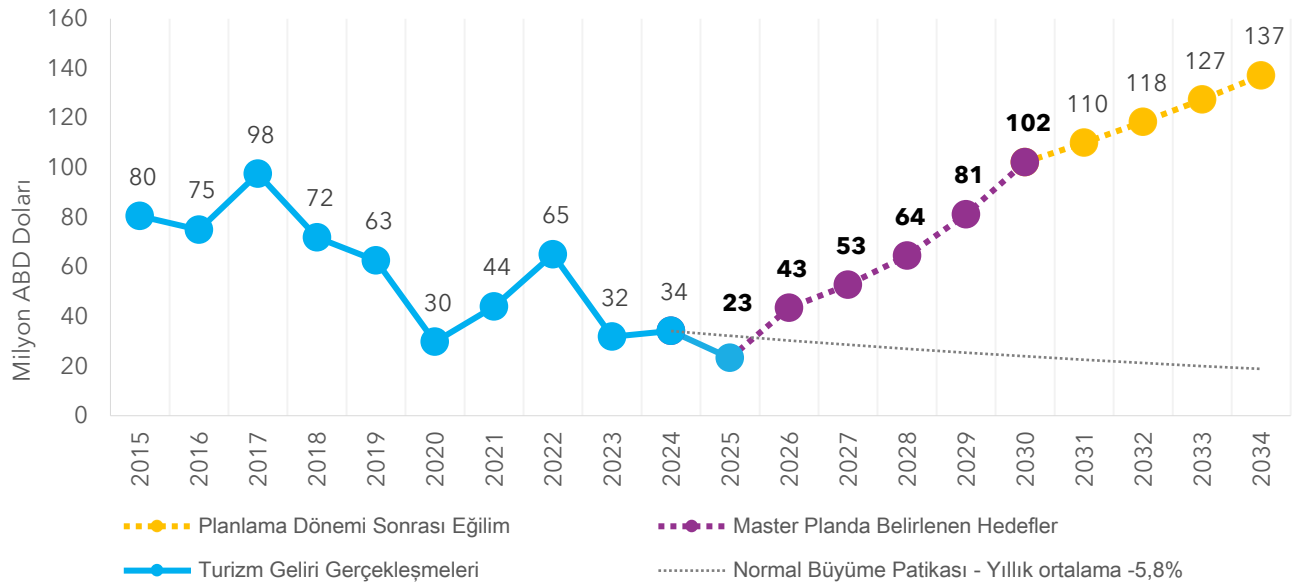
Hatay Turizm Master Planı'nda gelecek kurgusu yaratan projeler devreye sokulmadan 2030 yılında yerli turist gelirinin 2024 yılına oranla %11 artış ile yaklaşık 471 milyon ABD dolarına ulaşacağı hesaplanmaktadır. Hatay Turizm Master Planı kapsamındaki politikalar ile projelerin devreye girmesiyle bu artışın %211 seviyesine çıkarak yaklaşık 1 milyar 322 milyon ABD dolarına ulaşması hedeflenmiştir (Şekil 9.3.1.).

Şekil 9.3.1. Hatay Yerli Turist Geliri, Master Plan Hedefleri ve Uzun Vadeli Eğilim

Kaynak: Kapadokya Üniversitesi; TÜİK Turizm Uydu Hesabı, 2025. Hedefler 2026 yılından başlamakta olup 2025 yılı sonu verileri tahminidir. TÜİK tarafından hazırlanan Turizm Uydu Hesabı, UN Tourism tarafından belirlenen uluslararası veri toplama ve raporlama standartlarına uygun olarak geliştirilmiştir. Hesap, ziyaretçilere yönelik konaklama hizmetleri, yiyecek ve içecek hizmetleri, yolcu taşımacılığı, ulaşım araçları kiralama hizmetleri, seyahat acenteleri ve diğer rezervasyon hizmetleri, kültürel, sportif ve eğlence rekreasyonları ile diğer ürünlere yönelik Türkiye’de yerleşiklerin ve yerleşik olmayanların Türkiye içinde yaptıkları harcamaları kapsayarak turizm gelirlerini yüksek doğrulukla belirleyebilmektedir.

Hatay Turizm Master Planı’nda gelecek kurgusu yaratan projeler devreye sokulmadan 2030 yılında yabancı turist gelirinin 2024 yılına oranla %29 düşüş ile yaklaşık 24 milyon ABD dolarına düşeceği hesaplanmaktadır. Hatay Turizm Master Planı kapsamındaki politikalar ile projelerin devreye girmesiyle bu artışın %200 seviyesine çıkarak 102 milyon ABD dolarını aşması hedeflenmiştir (Şekil 9.3.2.).

Şekil 9.3.2. Hatay Yabancı Turist Geliri, Master Plan Hedefleri ve Uzun Vadeli Eğilim

Kaynak: Kapadokya Üniversitesi; TÜİK Turizm Uydu Hesabı, 2025. Hedefler 2026 yılından başlamakta olup 2025 yılı sonu verileri tahminidir. TÜİK tarafından hazırlanan Turizm Uydu Hesabı, UN Tourism tarafından belirlenen uluslararası veri toplama ve raporlama standartlarına uygun olarak geliştirilmiştir. Hesap, ziyaretçilere yönelik konaklama hizmetleri, yiyecek ve içecek hizmetleri, yolcu taşımacılığı, ulaşım araçları kiralama

hizmetleri, seyahat acenteleri ve diğer rezervasyon hizmetleri, kültürel, sportif ve eğlence rekreasyonları ile diğer ürünlere yönelik Türkiye’de yerleşiklerin ve yerleşik olmayanların Türkiye içinde yaptıkları harcamaları kapsayarak turizm gelirlerini yüksek doğrulukla belirleyebilmektedir.

2015-2029 dönemine ait veriler, Hatay’ın turizm ekonomisinin pandemiye rağmen yeniden ivme kazandığını, ancak büyümenin neredeyse tamamının iç pazardan beslendiğini göstermektedir. 2023-2024’te nispi bir duraksama yaşansa da 2025 sonrasında hızla ölçeklenerek 2029’da 1,224 milyon ABD dolarına ulaşmıştır; bu artışın %94’ü yerleşiklerin 1,143 milyon ABD dolarlık harcama büyümesinden kaynaklanırken yabancı harcamaları 81 milyon ABD dolarıyla hâlen 2017 zirvesinin altında kalmış ve toplamdaki payı %6’ya gerilemiştir. Bu veriler, Hatay Turizm Master Planı’nda iç pazar taleplerini sürdürülebilir biçimde çeşitlendirirken, yabancı ziyaretçi akışını canlandıracak hedefli pazarlama, ulaşım erişimini kolaylaştırma ve yüksek katma değerli ürün farklılaştırması stratejilerinin aciliyetini açıkça ortaya koymaktadır.

9.4 Turizmin Sürdürülebilir Gelişimini Sağlamak

Turizmde sürdürülebilirlik, küresel anlaşmalardan doğan taahhütler, tur operatörleri ve çevrim içi merkezî satış ve rezervasyon sistemlerinin aracı işletmeler üzerinde bu yönde artan beklentileri, yakın gelecekte bu başlıkta yaygınlaşacak olan vergiler ve tüketicilerin farkındalık düzeylerinin artması gibi birçok faktör nedeniyle turizm gündeminin tepesine oturmuştur. Özellikle Covid-19 salgını sonrası bu başlıkta artan ivmeyle yaşanan gelişmeler, turizmde sürdürülebilirliği başlıca rekabet faktörü hâline getirmiştir. Bunların bir yansıması olarak Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından küresel turizm ve seyahat sektörünün rekabetçiliğini ve gelişmişliğini ölçmek üzere iki yılda bir yayımlanan endeks, 2022 yılından itibaren ölçümlerinde sürdürülebilirliğe yönelik göstergelerin ağırlığını ciddi oranda artırmıştır. *Hatay Turizm Master Planı*, sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olarak geliştirilen politikalara sahip olarak bu sürdürülebilir politikaların aynı zamanda ilin ulusal ve uluslararası rekabette üstünlük sağlayacağı anlayışla hazırlanmıştır. Bu politikalar ile Hatay, sürdürülebilir ve rekabet gücü yüksek bir destinasyon hâline gelecektir. Plan kapsamında arama konferansı verileri, paydaş görüşmeleri ve derinlemesine mülakatlar ile şehre özel sürdürülebilirlik analizi gerçekleştirilmiştir.

9.5 Kentin Turizm İmajını Yeniden Konumlamak

Hatay, Türkiye’nin yakın tarihinde üstlendiği rol, sınır şehri olarak özel konumu, kendine özgü somut ve somut olmayan kültürel ve inanç değerleri, farklı inanç ve kültüre sahip kent halkı arasındaki yüksek toleransı, denizi, bozulmamış doğası ve UNESCO etiketli gastronomi kimliği ile olumlu bir turizm şehri imajına sahiptir. Bunlar arasında özellikle gastronomi kenti kimliği imajı, diğer turizm cazibelerine oranla daha baskın hâle gelmiş ve kentin turizm imajı baskın biçimde gastronomi üzerinde şekillenmiştir. Kent, ülkedeki diğer tüm destinasyonları derinden etkileyen Covid 19 salgın sürecindeki düşüş eğilimini hızlıca toparlamış, kentin turizmle ilgili pozitif imajı salgın sonrası ortaya konan yeni geliştirme hamleleri ile daha da güçlenme eğilimine girmiştir. Ancak yaşanan deprem felaketinin en çok etkilediği şehir olarak kabul edilen Hatay’da, depremle birlikte tüm bu gelişim eğilimi sonlanmıştır. Kent deprem ve sonraki süreçte, can ve mal kayıpları, somut mirasın tahribatı, kent halkının başka kentlere göçü ve bu süreçte yaşanan imar haberleri gibi farklı travmatik gelişmelerle medyada sürekli haber konusu olmuştur. Bu durum kentin turizm imajını bir anlamda sona erdirmiştir. *Hatay Turizm Master Planı* kapsamında ortaya konan politikalar ve bu politikalara yönelik eylem hamlelerini içeren vizyon projeleri, kenti eskisinden daha güçlü bir turizm kenti kimliğine kavuşturmayı hedeflemektedir.

Bu kapsamda *Hatay Turizm Master Planı*’nda yenilenen ve eskisinden daha düzenli ve dayanıklı hâle getirilmeye çalışılan kent alt ve üstyapısı hamlesinin de desteklediği, sadece gastronomi başlığında değil, zengin ve özgün turizm varlık envanterine bağlı farklı turizm türlerinin hayata konduğu “yeni” ve eskisinden daha güçlü bir turizm kenti imajına kavuşması stratejik bir amaç olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda şehrin yeniden doğuşunu vurgulayan ve eski handikaplarını yok eden “yeni Hatay” mottosu üzerine kurgulanmış vizyon projeleri oluşturulmuş ve kentin turizm imajı kadim değerleri ile “yeni” ifadesine zıtlık teşkil eden ancak bu zıtlığın olumlu bir anlam yarattığı söylemlerle uyumlaştırılmıştır.

10 Politikalar

Hatay Turizm Master Planı'nın hedefi, Hatay'ın turizm kaynaklarını etkin ve sürdürülebilir biçimde değerlendirerek Hatay turizminin potansiyeline ulaşmasını sağlamaktır. Plan kapsamında belirlenen politikalar, Plan'ın hazırlık sürecinde yapılan arama konferansı ve tematik masa çalışmaları ile ortaya konmuş, sonrasında yapılan saha çalışmaları, istatistiksel verilerin incelenmesi, kapsamlı literatür taraması ve Hatay turizmin önemli paydaşları ile yapılan birebir görüşmelerle son hali verilmiştir.

Belirlenen her bir politika, Hatay turizminin stratejik amaç ve hedefleri ile öncelik alanlarına farklı derecelerde katkı sunmaktadır. Hatay turizmine ilişkin belirlenen politikalar Tablo 10.1'de verilmektedir.

Tablo 10.1 Hatay Turizm Master Planı politika listesi

No	Politikalar
P1	DYÖ Yapısını Kurarak Hatay Turizminin Kurumsal Yönetişimini Sağlamak
P2	Doğu Akdeniz Turizminde Tematik Liderlik Üstlenmek
P3	Destinasyona Erişimi Kolaylaştırmak
P4	Şehir İçi Ulaşım Altyapısının Niteliğini Düzenlemek
P5	Alternatif Ulaşım Hatlarını Cazip Hale Getirmek
P6	Mevcut Ulaşım Altyapısının Niteliğini Düzenlemek
P7	Sürdürülebilir ve Alternatif Turizm Alanlarını Geliştirmek
P8	Turizmde Dijitalleşme ve Yenilikçi Uygulamaları Yaygınlaştırmak
P9	Dijitalleşme Odaklı Tanıtım Araçlarıyla Hatay Turizminin Tanıtım Kapasitesini Güçlendirmek
P10	Kruvaziyer, Yat Turizmi ve Deniz Ulaşımını Geliştirmek
P11	Hatay'ın Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Tanınırlığını ve Marka Görünürlüğünü Artırmak
P12	Festival ve Etkinliklerle Ziyaretçi Deneyimlerini Zenginleştirmek
P13	Kent Turizmi ve Alt Türlerine Yönelik İmaj Yenileme Çalışmalarını Slogan Temelli Kampanyalarla Desteklemek
P14	Yerel Halkın Turizme Katılımını ve Farkındalığını Artırmak
P15	Turistik Cazibe Merkezlerinin Ulaşım Ağını Yeniden Düzenlemek
P16	Turizmde Nitelikli İş Gücünü Geliştirmek
P17	Kültürel Çeşitlilik ve Çok Kültürlülüğü Desteklemek
P18	Yeni İnanç Rotaları ve İnanç Turizmi Ürünleri Geliştirmek
P19	İnanç Turizmine Yönelik Etkili İletişim ve Tutundurma Faaliyetleri Yürütmek
P20	Turizm Eğitimi Altyapısını ve İş Birliklerini Güçlendirmek
P21	Sürdürülebilir Turizm İlkelerini Destinasyon Yönetimine Entegre Etmek
P22	Gelir Odaklı Turizm Stratejileriyle Harcama Düzeyi Yüksek Segmentleri Çekmek
P23	Destinasyon İçi Ulaşım İçin Akıllı Uygulamaları Kullanmak
P24	Hedef Pazarlara Yönelik Tanıtımlarla Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak
P25	Mevcut Somut Kültürel Miras Alanlarını Geliştirmek
P26	Yeni Somut Miras Cazibe Noktaları ve Rotaları Üretmek
P27	Ulusal ve Uluslararası Gastronomi Etkinlikleri Planlamak
P28	Turizm Alanında Profesyonelleşmeyi Artırmak
P29	Kazı ve Restorasyon Çalışmaları Devam Eden Miras Alanlarını Turizme Açmak
P30	SOKÜM İçin Turizm Altyapısını Geliştirmek
P31	SOKÜM'de Ürün Geliştirme, Markalaşma ve Dijitalleşmeyi Teşvik Etmek
P32	Konaklama Arzını Çeşitlendirmek ve Tematik Konaklama İmkânlarını Geliştirmek

P33	Yerel Üretim ve Ekolojik Kalkınmayı SOKÜM ile Güçlendirmek
P34	Güvenli Su Rekreasyonlarını Canlandırmak
P35	Macera ve Doğa Turizmi Ürünlerini Çeşitlendirmek
P36	Macera Noktaları ve Rotaları Üretmek
P37	SOKÜM'ün Korunması ve Sürdürülebilir Kültür Turizminin Geliştirilmesine Yönelik Uluslararası İş Birliği ve Tanıtım Stratejileri Geliştirmek
P38	Gastronomi Rotalarını Yeniden Oluşturmak
P39	Turizmde Hijyen ve Kalite Standartlarını Yükseltmek
P40	Deniz Turizminde Sürdürülebilirlik Eylemlerini Hayata Geçirmek
P41	İnanç Değerlerinde Ekoteolojik Bütünleyici Tasarım Yapmak
P42	Somut Kültürel Miras Alanlarının Alt ve Üstyapı Sorunlarını Çözmek
P43	Macera ve Spor Turizminde Alt Yapı Sorunlarını Çözmek
P44	SOKÜM'de Kurumsal Koordinasyon ve Ağ Yönetimini Sağlamak
P45	Uluslararası Spor Etkinlikleri ve Festivaller Planlamak
P46	Deprem Sonrası Konaklama Sektörünü İyileştirmek ve Kapasitesini Artırmak
P47	Hatay'ın Konaklama Destinasyonu Olarak Tanıtımını ve Pazarlamasını Güçlendirmek
P48	Konaklama Hizmet Kalitesini Yükseltmek ve Personel Yetkinliğini Artırmak
P49	SOKÜM'de Eğitim ve İnsan Kaynağı Kapasitesini Artırmak
P50	Gastronomi Markalarının Aidiyetini Sağlamak
P51	Somut Kültürel Miras Alanlarını Bütünleşik Ürün Hâline Getirmek
P52	Gastronomi Envanterini Geliştirmek
P53	Tanıtımda Çok Kanallı ve Bütünleşik İletişim Stratejileri Benimsemek
P54	Sektörel Veri Yönetimi, İş Birliği ve Koordinasyonu İyileştirmek
P55	Kamu Tarafından Başlatılan Ulaşım ve Altyapı Yatırımlarını Hızlandırmak
P56	Gastronomi Mekanlarının İmar Sürecini Hızlandırmak
P57	Mevcut Ulaşım Durumunun Fiziki ve Sayısal Tespitini Netleştirmek

11 Öncelikli Alanlar

Hatay Turizm Master Planı'nda 5 adet stratejik amaç ve hedef ile bu stratejik amaç ve hedefleri farklı derecelerde destekleyen 10 adet öncelikli alan başlığı belirlenmiştir. Öncelikli alanlar kapsamında ve belirlenen stratejik amaç ve hedeflere ulaşmayı destekleyen 57 adet politika ortaya konmuştur. Politikaların her iki başlığa ait kesişim değerleri ve buna göre öncelikli alanların sıralaması aşağıda KÜNGülcan's matrisinde görülmektedir. (Tablo 11.1.). Belirlenen politikalar Hatay'ın turizmde gelecek kurgusunu oluşturan projelerinin yapı taşları durumundadır.

Tablo 11.1. KÜNGülcan's Politika Değer Matrisi

Sıra	ÖNCELİKLİ ALANLAR	1. Yerli Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak	2. Yabancı Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak	3. Kent Refahını Artırmada Turizm Gelirini Öncelemek	4. Turizmin Sürdürülebilir Gelişimini Sağlamak	5. Kentin Turizm İmajını Yeniden Konumlamak	Genel Toplam	Temel Politika Derecelendirmesi
1	Tanıtma/Pazarlama ve DYÖ	36	36	37	44	42	239	1
2	Konaklama	30	30	30	23	27	164	2
3	Somut Kültürel Miras	23	23	24	27	26	150	3
4	Macera ve Spor Etkinlikleri	21	21	22	26	25	141	4
5	Somut Olmayan Kültürel Miras ve El Sanatları	22	22	23	24	23	138	5
6	İnanç Mirası ve Kültürel Çeşitlilik	20	20	21	26	25	138	5
7	Gastronomi	15	15	16	23	20	112	6
8	Ulaşım	16	16	16	18	16	100	7
9	Deniz Turizmi	15	15	16	19	16	100	7

10	Turizm Eğitimi ve Yerel Farkındalık	8	8	8	22	24	92	8
	Genel Toplam	206	206	213	252	245	1.375	

11.1 Tanıtma/Pazarlama ve DYÖ

Tanıtım, pazarlama ve destinasyon yönetim örgütleri (DYO), turizm sektöründe büyük bir öneme sahiptir ve destinasyonların küresel pazarda rekabet gücünü artırmak için çok önemli aktörler hâline gelmişlerdir. Günümüzde destinasyonlar, küresel pazarda yer edinmek için yenilikçi tanıtım stratejileri ve dijital pazarlama uygulamalarını yoğun olarak kullanmaktadır. Bu süreçte, markalaşma ve sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşmak için stratejik yönetim yaklaşımları kritik bir rol oynamaktadır. Başarılı destinasyon yönetimi, turistlerin ilgisini çekmek ve memnuniyetini sağlamak için yenilikçi uygulamalarla şekillenir. Özellikle sosyal medya ve dijital platformların etkin kullanımı, destinasyonların tanıtımında önemli bir araç hâline gelmiş ve rekabet gücünü artırmıştır.

Son yıllarda destinasyon pazarlama ve yönetim anlayışında dijitalleşme, sürdürülebilirlik ve kültürel mirasın korunması öne çıkmaktadır. Özellikle sosyal medya, dijital reklamlar, yapay zekâ destekli veri analizi ve destinasyon yönetim örgütleri (DYO) aracılığıyla destinasyonların markalaşması giderek önem kazanmaktadır. Avrupa, Asya ve Orta Doğu'da birçok ülke, ulusal ve bölgesel destinasyon yönetim örgütleri kurarak turizmi profesyonel bir şekilde yönlendirmekte ve rekabet gücünü artırmaktadır. 2024 yılında Dünya Turizm Örgütü (UN Tourism) verilerine göre uluslararası turist sayısı 1,4 milyara ulaşarak pandemi öncesi seviyelere neredeyse tamamen geri dönmüştür. Turizm gelirleri de toparlanarak 1,9 trilyon dolar seviyesine yükselmiştir. Bu iyileşme, güçlü turizm talebi ve büyük kaynak pazarlarının performansı sayesinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler, destinasyonların dijital pazarlama stratejilerine daha fazla yatırım yapmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye, turizm sektöründe küresel ölçekte önemli bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Dünya Turizm Örgütü (UN Tourism) verilerine göre 2024 yılında Türkiye, yaklaşık 62 milyon yabancı turist ağırlamış ve turizm gelirlerinde 61 milyar dolara ulaşarak dünya turizminde en çok ziyaretçi çeken ilk 10 ülke arasında yer almıştır. Türkiye'nin destinasyon pazarlama stratejileri, güçlü bir marka değeri oluşturma hedefiyle şekillenirken "GoTürkiye" dijital platformu gibi yenilikçi araçlar sayesinde küresel pazarda görünürlüğü artmaktadır. Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri hem yerel kalkınmaya katkı sağlamak hem de turizmin uzun vadeli cazibesini korumaktadır. Özellikle gastronomi turizmi ile öne çıkan Hatay ve Gaziantep gibi şehirler, yerel mutfak zenginlikleriyle uluslararası alanda tanınmaktadır.

Hatay, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve kültür, inanç ve gastronomik zenginliğiyle öne çıkmaktadır. 2017 yılında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na 'Gastronomi Şehri' olarak dâhil edilmesi, şehrin uluslararası alanda tanınırlığını artırmıştır. Ancak 2023 depremi sonrası turizm altyapısında meydana gelen zararlar, bölgenin turizm potansiyelini olumsuz etkilemiştir. Bu süreçte, turizm faaliyetlerini yeniden canlandırmak ve bölgenin cazibesini artırmak için kapsamlı bir strateji geliştirilmiştir. Hatay'ın gastronomi ve kültürel miras potansiyeli, ulusal ve uluslararası düzeyde dikkat çekmekte olup doğru yönetildiği takdirde turizmde daha fazla yer bulacaktır. Deprem sonrası toparlanma sürecinde tanıtım, pazarlama ve destinasyon yönetimi çalışmalarını etkin şekilde hayata geçirerek Hatay'ı turizmde rekabetçi bir konuma taşımak öncelikli bir hedeftir. Yeniden inşa edilen Hatay Turizm Master Planında "yeni Hatay" mottosu üzerinde vizyon projeleri geliştirilmiştir.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 9 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P1 DYÖ yapısını kurarak Hatay turizminin kurumsal yönetişimini sağlamak
- P2 Doğu Akdeniz turizminde tematik liderlik üstlenmek
- P9 Dijitalleşme odaklı tanıtım araçlarıyla Hatay turizminin tanıtım kapasitesini güçlendirmek
- P11 Hatay'ın ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığını ve marka görünürlüğünü artırmak
- P13 Kent turizmi ve alt türlerine yönelik imaj yenileme çalışmalarını slogan temelli kampanyalarla desteklemek
- P21 Sürdürülebilir turizm ilkelerini destinasyon yönetimine entegre etmek
- P22 Gelir odaklı turizm stratejileriyle harcama düzeyi yüksek segmentleri çekmek
- P24 Hedef pazarlara yönelik tanıtımlarla ziyaretçi hareketliliğini artırmak
- P53 Tanıtımda çok kanallı ve bütünleşik iletişim stratejileri benimsemek

11.2 Konaklama

2000'li yılların başlarından itibaren tarihi, çok kültürlülüğü ve gastronomisiyle bilinen Hatay daha da popüler olmaya başlamıştır. Bu süreçte artan konaklama ihtiyacından dolayı da farklı konseptlerde konaklama tesisleri açılmıştır. Özellikle Suriye savaşı başlamadan önce il turizminde çok parlak bir süreç yaşanmıştır. Hatay Havalimanı'nın da açılmasıyla destinasyon daha cazip hâle gelmiş, yerli turist yoğunlukta olmakla beraber yabancı turistlere de hatırı sayılır derecede ev sahipliği yapılmıştır.

En büyük arkeoloji müzelerinden biri, dünyadaki ilk mağara kilisesi olan St. Pierre, Anadolu'daki ilk cami Habib-i Neccar, Titus Tüneli gibi bazı değerler, şehre gelme nedenlerinin başında yer almıştır. 600'den fazla reçeteye UNESCO tarafından gastronomi alanında "Yaratıcı Şehirler Ağı"na seçilmesi, üç semavi dinin ve çok kültürlülüğünün her alanda hissedilmesi ise bu şehrin ruhunu oluşturan en büyük unsurdur. Yakalanan bu güzel ivme ilk olarak Suriye Savaşı ile olumsuz etkilenmeye başlamıştır. Savaş, Yurt içinde daha az olmak kaydıyla özellikle yurt dışı pazarlarda güvensiz şehir algısı yaratmıştır. Sınır şehri olduğu için "Dikkat Edilmesi Gereken" yerlerden biri olarak özellikle yurt dışından gelecek turistlere gösterilmesi, insanların bu bölgeyi tercihlerinde olumsuz etkilenme yaratmıştır. Bu dönemde ziyaretçilere bölgede hiçbir olumsuzluğun yaşanmadığı, herkesin hayatına olduğu gibi devam ettiği farklı yayınlarla anlatılarak bu algı yıkılmaya çalışılmıştır. Her şeye rağmen bu süreçte yerli turist yoğunluğu artarak devam etmiştir. Çok kültürlülük, halkın misafirperverliği, şehrin özgün ruhu turistleri etkilemeye devam etmiştir. Portakal ağaçlarının arasından çıkıp Katolik Kilisesi'nin Sarımiye Camii ile aynı duvarı paylaştığı kare, bu şehri anlatan en güzel fotoğraflardan biridir. Aynı kareden çıkıp aynı cadde üzerinde Anadolu'nun ilk camisi olan Habib-i Neccar Camii, huzur veren avlusu ile misafirleri karşılamış, bu etkileyici sahneyi Habib-i Neccar'a da el yazması 500 yıllık Tevrat'ın olduğu "Musevi Havrası"nın komşuluk etmesi tamamlamıştır. Çok az şehirde görülebilen bu kardeşlik, birbirine bağlılık, şehrin önemli somut olamayan mirasıdır. Her bayramda, özel günlerde, kutlamalarda tüm kültürlerin ortak izi şehirde açık biçimde görülebilir. Söz konusu çok kültürlülük şehrin bir markası olan gastronomiyi de özel konuma taşımaktadır.

Sınır ili olması sebebiyle önce savaşın etkileri daha sonra pandemi sürecinin turizmi durma noktasına getirmesi, en son ise toparlanma dönemine girilmişken 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem felaketi ile il turizminde dramatik bir çöküş yaşanmıştır. Düşen talep ve depremin tesisleri yıkıma uğratması ildeki konaklama sektörünü çok olumsuz biçimde etkilemiştir.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 5 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P32 Konaklama arzını çeşitlendirmek ve tematik konaklama imkânlarını geliştirmek
- P46 Deprem sonrası konaklama sektörünü iyileştirmek ve kapasitesini artırmak
- P47 Hatay'ın konaklama destinasyonu olarak tanıtımını ve pazarlamasını güçlendirmek
- P48 Konaklama hizmet kalitesini yükseltmek ve personel yetkinliğini artırmak
- P54 Sektörel veri yönetimi, iş birliği ve koordinasyonu iyileştirmek

11.3 Somut Kültürel Miras

Son yılların en önemli küresel, ekonomik, sosyal, kültürel ve beşerî etkileşim dinamiği olan turizm sektörü içinde somut kültürel mirasa yönelik hareketliliğin payı her geçen gün artmaktadır. Bu durumda "küresel köy"ün farklı köşeleri hakkında daha fazla bilgiye ulaşarak dünya görüşünü genişletmek isteyen kesimlerin "güneş-deniz-kum turizmi"nin ötesine geçme çabası temel belirleyicilerden biridir. Özellikle de bir yandan küreselleşme olarak adlandırılan, diğer yandansa "bildiğimiz dünyanın sonuna geldik" tespitlerine yol açan koşullarda dünyanın nereden gelip nereye gittiğini anlamaya ihtiyaç artmıştır. Bu çerçevede, farklı bölgelerin kültürel ve tarihî geçmişini doğrudan deneyimleyerek öğrenmeye ve anlamaya zaman ve kaynak ayırma eğilimi de güçlenmiştir. Ören yerlerini, müzeleri ya da hâlen bir şekilde kullanılmakta olan somut kültürel miras eserlerini ziyarette zaman ve kaynak ayıranların, sektörün katma değeri en yüksek kesimleri arasında olduğu da bilinmektedir. Nitekim somut kültürel miras öncelikli turizmde yeme-içmeden ulaşım ve konaklamaya kadar uzanan, geniş bir yelpazedeki ürün ve hizmetlere yönelik talebin, ciddi ölçüde arttığı ve genel olarak turizm sektörünü sadece niceliksel değil, niteliksel olarak da beslediği görülmektedir. Bilhassa araştırmacılar, tarihçiler, küresel şirket yöneticileri ve çalışanları ile dünyanın her bölgesinden entelektüelleri içeren özel/butik ziyaretçiler de düşünüldüğünde, dünya turizminin niteliksel anlamda yükselen değerlerinin başında, literatürde "arkeoturizm" olarak da adlandırılan alanın olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bu durum, Türkiye için özellikle geçerlidir. Bir yandan "güneş-deniz-kum turizmi" ile zaten yeterince tanınan ve bu kapsamda kültürel miras ziyaretçilerini de çeken Türkiye, özellikle son yıllarda dünya çapında ses getiren arkeolojik kazıların artması ile somut kültürel-arkeolojik mirasına yönelik de ziyaretçi çekmektedir. Bunun en güzel örneği, Göbeklitepe özelinde Şanlıurfa Taş Tepeler Neolitik bulgularının yılda bir milyonun üstüne çıkan ziyaretçi çekmeye başlamasıdır. Somut kültürel mirasa yönelik turistik hareketliliğin Şanlıurfa ilinin gelişmesine etkileri kısa sürede gözle görülür hâle gelmiş ve kentin altyapısından sosyokültürel hayatına kadar bir bütün olarak kalkınması, bu süreçte ivmelenmiştir. Dünya tarihinin bir tür kırılmadan geçtiğine dair kabulün artmasına koşut olarak geçmiş uygarlıklara dair her türlü yeni ve farklı bilgiye olan ilgi artıkça ve dünya siyasetinde yaşanan dönüşümlere koşut olarak Batı-merkezci turizm/turist gerçekliği değiştikçe böylesi alanlara ziyaretlerin önümüzdeki yıllarda daha da artacağını ve bu süreçte ziyaretçi çekmeye yatırım yapan kentlerin de topyekûn kalkınma açısından önemli bir avantaj elde edeceğini tahmin etmek zor değildir.

Türkiye'ye artan ilginin deprem sonrası yeniden yapılanma faaliyetlerinin de etkisiyle Hatay için özellikle söz konusu olabileceği söylenebilir. Kentin ayağa kalkmasına yönelik ilginin karşılık bulduğunu ve zaten bilinmekte ve ziyaret edilmekte olan alanların ayağa kaldırılması ve/veya iyileştirilmesine ilave olarak yeni somut kültürel miras alanlarının da turizme kazandırılmasıyla birlikte ilgi ve meraka dayalı ziyaretlerin artacağı rahatlıkla öngörülebilir. Keza böylece oluşacak memnuniyete koşut olarak da bu artışın zamanla geometrik olarak sığramaması için bir neden bulunmamaktadır.

Özellikle de inanç turizmi ve gastronomi gibi kentin zaten çok bilinen ve iddialı olan alanlarını da içeren entegre bir yeniden yapılanma ve tanıtım politikasının hayata geçirilmesi durumunda, somut kültürel miras alanının bu alanda bir lokomotif işlevi görmesi mümkündür. Zira turizm sektörü içinde "arkeoturizm" in kapladığı niteliksel ve niceliksel alan her geçen gün arttığı gibi Hatay'ın bu anlamdaki değerini henüz tam anlamıyla bulamamış potansiyeli de görece çok fazladır.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 5 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P25 Mevcut somut kültürel miras alanlarını geliştirmek
- P26 Yeni somut miras cazibe noktaları ve rotaları üretmek
- P29 Kazı ve restorasyon çalışmaları devam eden miras alanlarını turizme açmak
- P42 Somut kültürel miras alanlarının alt ve üstyapı sorunlarını çözmek
- P51 Somut kültürel miras alanlarını bütünleşik ürün hâline getirmek

11.4 Macera ve Spor Etkinlikleri

Macera turizmi, doğa, kültür ve aktiviteyi bir araya getirerek dönüştürücü yolculuklar sunan bir deneyimdir. Bir yolculuğun macera seyahati olarak nitelendirilebilmesi için kişinin normal ortamının dışında seyahat etmesi ve seyahatin, temel deneyimlerden en az ikisini (fiziksel aktivite, doğal çevre veya kültürel deneyim) içermesi gerekir. Macera turizmi pazarı, özellikle COVID-19 pandemisinden sonra hızla büyüyen pazarlardan biridir. 2022 yılında küresel pazar büyüklüğü 324,9 milyar dolar olarak belirlenirken 2032 yılına kadar 2 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. Bu büyümenin önemli sebepleri arasında benzersiz ve farklı deneyimlere olan talebin artması, sağlık ve zindelik bilincine sahip aktiviteler ve ekoturizm farkındalığı yer almaktadır. Bu tarz aktiviteler sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı olarak planlanır, yerel topluluklara ve doğal kaynaklara saygı gösterilmesini gerektirir. Yerel etkinlikler, spor etkinlikleri ve festivaller yıl boyu ilgi alanlarına göre farklı ziyaretçi kitlelerini çekerek bölgesel pazarlama ve turistik çekiciliklerin canlandırılmasına katkıda bulunur. Etkinlikler, konaklama, yemek, ulaşım ve yerel ürünler gibi hizmetlere olan talebi artırarak on iki ay boyunca yerel ekonomilere katkıda bulunur. Festivaller, kültürel mirasın korunmasına da yardımcı olur ve yerel topluluklar için toplumsal birleşme ve gurur kaynağı oluşturur.

2024 Macera Turizmi Gelişim Endeksi'nin bölgelere göre sıralanan ilk beş ülkesi, macera turizmi başarısı için yüksek kapasiteye sahip ülkeleri ortaya koymaktadır. Buna göre Türkiye, kültürel kaynaklar, altyapı ve imaj alanında üst sıralarda yer almaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2023-2028 Türkiye Turizm Ana Planı'nda turizmin çeşitlendirilmesi ve alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, sürdürülebilir turizm planlaması, rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesi ve doğa koruma alanlarının turizm için değerlendirilmesine değinilmektedir. Ancak Bakanlığın spesifik bir macera turizmi stratejisi belgesi bulunmamakta, daha çok genel turizm politikaları ve sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Doğa ve macera turizmi için ulusal bir stratejinin geliştirilmesi önerilmektedir. Macera turizmi faaliyetleri, sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde yürütülür ve turizmin yıl boyunca çeşitlendirilmesine katkıda bulunur. Ayrıca kırsal alanların ekonomik gelişimine katkıda bulunur ve yerel ürünlerin tanıtımını sağlar. Bu stratejiler, Türkiye'nin doğal güzelliklerini korurken turizmin çeşitlendirilmesini ve sürdürülebilirliğini hedeflemektedir.

Hatay'ın coğrafi yapısı, macera ve doğa sporları için son derece elverişlidir. İlin %73'ü dağlık alanlardan oluşmaktadır ve bu, hiking, trekking, kaya tırmanışı gibi faaliyetler için ideal bir zemin sunar. Nur

Dağları, Amanos Dağları gibi yüksek zirveler, maceraperestler için çekici bir destinasyon oluşturur. Asi Nehri ve diğer su kaynakları ve sulak alanları kano, kayak gibi su sporları ve olta balıkçılığı için uygun bir ortam sağlar. İlin Akdeniz kıyıları ise dalış, yelken, sörf gibi deniz aktiviteleri için elverişlidir. Ayrıca Hatay'ın coğrafi çeşitliliği, bisiklet turları, motosiklet turları ve atlı turizm gibi faaliyetler için de uygun bir altyapı sunar. İlin ormanlık alanları ve doğal güzellikleri, doğa yürüyüşleri, kuş gözlemciliği ve fotoğrafçılık gibi aktiviteleri destekler. Hatay'ın coğrafi yapısı, doğa sporları açısından zengin bir potansiyele sahiptir ve bu potansiyel, turizm endüstrisi için önemli bir fırsattır. Hatay, önemli doğa alanları, kuş göç yolu, Akdeniz foku, deniz kaplumbağası, yaban keçisi, çizgili Anadolu sırtlanı, Hatay dağ ceylanı, Şimşir Ormanı, Anıt Ağacı, arkeolojik sit ve anıt alanları, Ermeni köyü gibi zengin doğal ve kültürel değerler arasında farklı din, mezhep ve ırkların bir arada yaşadığı, Türkiye'nin ender illerinden biridir. Amanos Dağları, Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF) tarafından Avrupa'nın biyolojik çeşitlilik bakımından acil olarak korunması gereken, biyolojik çeşitlilik açısından değerli bölgelerinden biri olarak belirlenmiştir. Türkiye'deki bitki endemizm merkezlerinden biri olarak 174 bitki taksonuna ev sahipliği yapar. Bunlardan 20'si dünya üzerinde sadece burada yaşamaktadır. Amanos Dağları tür çeşitliliği açısından Türkiye'nin en zengin doğa alanlarından biridir. Hatay ilinde, 2023 yılında yaşanan depremlerden etkilenmeyen veya daha az hasar gören bazı doğal alanlar, doğa ve macera sporları için hâlâ elverişlidir. Örneğin, Amanos Dağları ve diğer doğal güzellikler, hiking, trekking ve dağ bisikleti gibi faaliyetler için uygun olabilir. Ayrıca dağ ceylanı ve kuş gözlemciliği ve fotoğrafçılık gibi düşük etkili aktiviteleri de destekleyebilir.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 4 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P35 Macera ve doğa turizmi ürünlerini çeşitlendirmek
- P36 Macera noktaları ve rotaları üretmek
- P43 Macera ve spor turizminde altyapı sorunlarını çözmek
- P45 Uluslararası spor etkinlikleri ve festivaller planlamak

11.5 Somut Olmayan Kültürel Miras ve El Sanatları

Somut olmayan kültürel miras (SOKÜM), toplumların kültürel kimliğini şekillendiren, sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, doğa ve evrene ilişkin bilgiler ile geleneksel el sanatları gibi alanları içeren, yaşayan mirastır. Somut olmayan kültürel miras (SOKÜM), bir toplumun sosyal ve kültürel kimliğini belirleyen, toplumların yaşam tarzlarını şekillendiren, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, beceri, uygulama ve gelenekler bütünüdür. UNESCO 38. Genel Kurulu'nda 2003 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kabul edilmiş ve Türkiye, bu sözleşmeye 2006 yılında taraf olmuştur. O günden günümüze kadarki süreçte Türkiye, ülke olarak iyi bir yönetim sergileyerek uluslararası alanda güçlü politikalar üretmiş ve Sözleşme'nin gelişmesine katkı sağlamıştır. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi bu mirasın sürdürülebilir kalkınma açısından taşıdığı önemi özellikle vurgulamaktadır.

Somut olmayan kültürel miras, sadece geçmişten miras kalan değerlerin korunması anlamına gelmez, aynı zamanda toplumların geleceğe yönelik sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirebilmeleri için kritik bir araç olarak kabul edilir ve günümüzde yaşayan miras olarak da adlandırılır. Yaşayan miras terimi, mirasın bütüncül ve katılımcı bir biçimde korunarak kalkınmaya hizmet etmesini incelemek için de kullanılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ve somut olmayan kültürel miras arasındaki ilişkiyi kavramak, bu miras biçiminin sürdürülebilir kültür turizmi için yarattığı katma değeri ortaya çıkartacaktır. Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyümenin yanı sıra sosyal kapsayıcılık, çevresel

koruma, kültürel çeşitlilik ve toplumsal bütünleşmeyi içerir. UNESCO'nun belirlediği somut olmayan kültürel mirasın beş temel alanı bulunmaktadır. Bunlar, sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar ve ritüeller, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ile geleneksel el sanatları alanlarıdır. Her bir alan, kültür turizmi açısından büyük potansiyel taşımakta ve sürdürülebilir kalkınmaya çeşitli açılardan katkıda bulunmaktadır.

Son yıllarda küresel ölçekte somut olmayan kültürel miras, kültür turizminin en hızlı büyüyen alanlarından biri hâline gelmiştir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir biçimde turizme entegre edilmesi, küresel düzeyde ekonomik kalkınmanın yanı sıra kültürel çeşitlilik, sosyal bütünleşme ve çevresel sürdürülebilirliğe de katkı sağlamaktadır. Türkiye, zengin somut olmayan kültürel miras varlığı ile kültür turizminde büyük bir potansiyele sahiptir ve UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde 31 unsurla en çok miras kaydettiren ikinci ülke konumundadır. Türkiye'nin listede yer alan önemli unsurları arasında meddahlık geleneği, Mevlevi sema törenleri, Karagöz gölge oyunu, geleneksel çini sanatı, âşıklık geleneği, Nevruz kutlamaları, Türk kahvesi kültürü, ebru sanatı, ince ekmek yapma ve paylaşma kültürü (lavaş), geleneksel halı ve kilim dokumacılığı, güreş geleneği ve ıslık dili gibi unsurlar bulunmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre her yıl ortalama 20 milyondan fazla turist kültürel miras odaklı seyahat gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin kültür turizmi hedefleri arasında, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir turizm ürünleri hâline getirilmesi öne çıkmaktadır.

Hatay, Türkiye'nin en zengin kültürel çeşitliliğe sahip illerinden biridir ve somut olmayan kültürel miras açısından ulusal ve uluslararası düzeyde tanınan, önemli unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Kent, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na gastronomi alanında dâhil olmuş, Hatay mutfağı bu bağlamda somut olmayan kültürel mirasın korunması ve turizm ürünü olarak pazarlanmasında öncü rol oynamıştır. Hatay'ın ulusal SOKÜM envanterinde yer alan unsurlar arasında yorgancılık, folklorik bebek yapımıcılığı, semercilik, sepetçilik/hasır örücülüğü (cimem ve bitkisel su sümbülü örücülüğü), yağmur duası törenleri (çömçe gelin, hasnı), Hıdırellez, güreş geleneği, zeytin ve zeytinyağı kültürü, ipek ve ipek böcekçiliği kültürü, bitkisel şifa ürünleri yapımıcılığı, sabun yapımıcılığı, künefe kültürü, mani söyleme geleneği ve davul yapımıcılığı/icracılığı bulunmaktadır.

Hatay'da kültürel festivaller, geleneksel el sanatları, gastronomi, sözlü gelenekler güçlü bir şekilde yaşatılmaktadır. Bunların yanı sıra sürdürülebilir kültür turizmi için önemli birer destinasyona dönüşebilecek, yaşayan insan hazineleri potansiyeli barındırmaktadır. Ne var ki 2023 depremi ardından yaşanan sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel felaket nedeniyle Hatay'ın var olan SOKÜM odaklı sürdürülebilir turizm hamleleri sekteye uğramıştır. Tam da bu noktada somut olmayan kültürel miras odaklı, yani insan odaklı deneyim temelli sürdürülebilir kültür turizmi alanlarının şehrin yeniden planlanması aşamasında devreye sokulması hayati önem taşımaktadır. Somut olmayan kültürel miras, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları arasında köprü kuran, toplumsal gelişmeyi destekleyen ve kültürel çeşitliliği yaşatarak toplumların geleceğine yön veren, stratejik bir kaynaktır. Bu mirasın sürdürülebilir biçimde korunması ve kültür turizmine entegre edilmesi, toplumların ekonomik gelişimini desteklerken sosyal bütünlüğü pekiştirecek ve çevresel kaynakların korunmasına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda Hatay'da yaşanan felaketin ardından somut olmayan kültürel mirasın acil durumlarda nasıl işlevsel bir güce dönüşebileceğini ve toplumsal sağaltım ve refaha hizmet edebileceği, ulusal ve uluslararası alana gösterilmiş olacaktır.

Hatay, binlerce yıllık tarihsel süreç boyunca birçok medeniyetin kültürel zenginliğini bünyesinde barındıran, kültürel çeşitliliğiyle öne çıkan ve bu özellikleriyle Türkiye'nin önemli turizm destinasyonlarından biridir. Kültür turizmi, somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması ve sürdürülebilir biçimde yönetilmesi için önemli bir fırsat sunmaktadır. Ancak kültür turizminin ekonomik kazanç sağlama potansiyeli kadar yerel kültürel değerleri aşındırma riski de bulunmaktadır. Hatay'ın

miras unsurlarının turizmde etkin kullanımı, bu mirasın sürdürülebilir korunması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi arasındaki hassas dengeyi gözetmeyi gerektirir. Bu nedenle, *Hatay Turizm Master Planı* çerçevesinde belirlenen politikalar, somut olmayan kültürel mirasın korunmasını, toplumsal katılımın artırılmasını ve bölgenin ekonomik kalkınmasını sürdürülebilir kılacak şekilde tasarlanmıştır. Bu bağlamda raporda Hatay'ın, zengin tarihi, çok kültürlü yapısı ve benzersiz somut olmayan kültürel mirası (SOKÜM), turizm açısından büyük potansiyel taşıdığından bu potansiyeli sürdürülebilir kalkınma prensipleriyle birleştirilerek turizm sektöründe rekabetçi ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için aşağıda yer alan politika ve eylem planları önerilmiştir.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 8 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P12 Festival ve etkinliklerle ziyaretçi deneyimlerini zenginleştirmek
- P17 Kültürel çeşitlilik ve çok kültürlülüğü desteklemek
- P30 SOKÜM için turizm altyapısını geliştirmek
- P31 SOKÜM'de ürün geliştirme, markalaşma ve dijitalleşmeyi teşvik etmek
- P33 Yerel üretim ve ekolojik kalkınmayı SOKÜM ile güçlendirmek
- P37 SOKÜM'ün korunması ve sürdürülebilir kültür turizminin geliştirilmesine yönelik uluslararası iş birliği ve tanıtım stratejileri geliştirmek
- P44 SOKÜM'de kurumsal koordinasyon ve ağ yönetimini sağlamak
- P49 SOKÜM'de eğitim ve insan kaynağı kapasitesini artırmak

11.6 İnanç Mirası ve Kültürel Çeşitlilik

Din, tarihin her döneminde, insan hayatını şekillendiren bir unsur olarak insanlık/toplum için vazgeçilmez olmuştur. İnsanın varoluşundan itibaren seyahat için de temel motivasyon kaynağı hâline gelmiştir. Bu motivasyon çerçevesinde şu veya bu şekilde bir dine mensup olan insanlar, atalarının yaşadıkları coğrafyaları, kendi dinlerine veya farklı dinlere ait mekânları, kültürleri tanımak ve öğrenmek arzusunu taşımışlardır. Anadolu/Türkiye coğrafyası da kültürel çeşitliliğe ve miraslara, özellikle "inanç mirası" olarak da zikredilebilen dinî miraslara ev sahipliği yapması bakımından dünyanın sayılı ülkelerinden olmuş ve diğer ülkelere göre ayrıcalıklı bir konum arz etmiştir/arz etmektedir.

İnsanın varlık gösterdiği her yerde dinlerin ve kültürlerin varlığından söz edilmektedir. Çünkü insanlar arasındaki ilişki, doğal olarak dinler arası ve kültürler arası ilişkiyi de ortaya çıkarmaktadır. Bu ilişki, "inanç turizmi"nde kendisini ziyadesiyle hissettirmektedir. Ancak İslam, Hristiyanlık ve Musevilik gibi birçok dine ve çeşitli Anadolu uygarlıklarına ait inanç mirasına ev sahipliği yapan Türkiye'nin, inanç turizmi konusunda bir gerileme yaşadığı görülmektedir. Söz konusu durum, geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçi istatistiğinde kendini göstermektedir. Buna göre "dinî/hac" başlığı, 2012'de 73.530 iken bu rakamın 2014 yılında 83 bin 180 olarak zirveye ulaştığı ve 2024'te 13.084 olarak yer aldığı ve 2014 yılından sonra bir gerileme yaşadığı dikkat çekmektedir. Bu gerilemede, "seküler hac" veya "kutsal turizm" şeklindeki söylemlerden de anlaşılacağı gibi kutsiyete olan yaklaşım ile birlikte ziyaret sebepleri arasında "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler" şeklinde ayrı bir başlık açılması da önemli bir etkidir. Çünkü dinî mekânlar, aynı zamanda kültürel destinasyonun parçasıdır. Buna örnek olarak Hatay'daki Petrus (St. Pierre) Kilisesi'ni gösterilebilmek mümkündür.

Dünya Turizm Örgütü'nün istatistiğine göre Türkiye, aldıkları ziyaretçi sayısı bakımından dünya sıralamasındaki yerini (Fransa, İspanya, ABD ve Türkiye...) korumaktadır. Ancak 2024'te Türkiye ile ilgili istatistiklerde de bir azalma olduğu gözlenmektedir. "Bir şeyin sunuş yöntemi, verilen şeyin kendisinden daha evladır." sözü ekseninde tanıtımın artırılması ve pazarlamanın daha iyi yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan, "Turizmde 2025 yılı için hedefimiz 65 milyon ziyaretçi, 64 milyar dolar gelir. 2028'de de inşallah 100 milyar dolar rakamına ulaşmayı bekliyoruz." diyerek turizm sektöründe çitayı belirlemiştir. Söz konusu hedefleri yakalamak için "inanç turizmi"ni canlandırmak ve Türkiye coğrafyasının önemi çerçevesinde bazı yeni politikalar üretmek gerektiği kaçınılmazdır. Özellikle Antakya, burada ayrıcalıklı bir konum teşkil etmektedir.

"İnanç Mirası ve Kültürel Çeşitlilik" bağlamında Türkiye'ye değer kazandıran birçok şehir vardır ve bunlardan biri, hatta en önemlisi Antakya/Hatay'dır. Hatay'a 2023 Aralık ayı sonu itibarıyla toplamda 88.107 kişinin geldiği ve müze-ören yerlerini ziyaret edenlerin (yerli ve yabancı) sayısının ise 53.371 olduğu görülmektedir. Ancak İskenderun Ticaret ve Sanayi Odası'nın turizm verilerine göre St. Pierre Kilisesi'ni ziyaret edenlerin sayısı 2022 yılı sonu itibarıyla 195.377 iken; bu sayının 2024 yılı için 6.850 (Haziran ayına kadar) olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kökeni ve isminin kaynağı Hititlere dayandırılan Hatay'ın, depremin yarattığı etkinin giderilmesi ve depreme dair tüm eksikliklerin tamamlanması ile birlikte Hatay'da inanç turizminin yeniden ön plâna çıkarılması gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü Hatay, tarihte birçok dinî inanın, kültürün birleştiği, kaynaştığı şehir olmakla birlikte hem Hristiyan kutsal kitabında adı geçen hem de Kuran'da (Yasin ve Kehf Suresi) zikredildiği rivayet edilen bir şehirdir. Ayrıca Hatay/Antakya, Anadolu coğrafyasında İslam ile ilk tanıştığı ifade edilen yer, Hristiyanlık tarihinin ilk dönemlerine ve "Anadolu'nun ilk camisi"ne (Habib-i Neccar Camii) ev sahipliği yapan şehir, Anadolu'nun ilk mağara kilisesinin ve ilk kilise cemaatinin meydana geldiği kent olma gibi birçok ilklere öncülük eden bir mekândır. Ancak dünyada ve Anadolu'da birçok "ilk"e ev sahipliği yapan Antakya'nın/Hatay'ın, inanç mirası ve kültürel çeşitlik bağlamında turizm açısından arzu edilen bir performansla ulaşamadığı ve bazı politikaların ve eylemlerin belirlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 3 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P18 Yeni inanç rotaları ve inanç turizmi ürünleri geliştirmek
- P19 İnanç turizmine yönelik etkili iletişim ve tutundurma faaliyetleri yürütmek
- P41 İnanç değerlerinde ekoteolojik bütüncü tasarımlar yapmak

11.7 Gastronomi

Gastronomi hem ulusal hem de uluslararası düzeyde turizmin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye Turizm Ansiklopedisi'nde gastronomi şöyle tanımlanmaktadır: "Merkezinde gıda veya diğer bir deyişle yemek bulunan gastronomi, tarım ve hayvancılık yani hammaddenin yetiştirilmesi, yemeği hazırlama teknikleri, yemeği pişirme teknikleri ve kullanılan ekipmanlar, gıda güvenliğinin sağlanması, gıdanın besin değeri ve sağlık üzerine olası etkileri, gıdanın duysal özellikleri (lezzet, tekstür) yanında gıda ve yemek yemenin sosyolojik, antropolojik, ekonomik ve tarihsel yönleriyle de ilgili çok disiplinli bir yaklaşım haline geldiği, gastronomi, gurme deneyiminin ötesinde nasıl yediğimizi, nerede ve ne zaman yediğimizi ve belirli bir yemeği yemenin arkasındaki sebebi de içerir." Gastronomi turizminin temelinde yeme-içme faaliyetleri bulunmaktadır. Ancak bu durum sadece yeme-içme faaliyeti ile sınırlı olmayıp giderek farklı/öteki/diğer/yerel/otantik kültürlerin mutfağını duysal anlamda keşfetmeye dönüşmüş ve yeme-içme ile bağlantılı tüm sektörler bu turizmin bir parçası hâline gelmiştir. Gastronomi turizmini, "gastronomik destinasyonlara yapılan eğlenme amaçlı yiyecek ve içecekler ile

ilgili rekreasyonel deneyimsel etkinliklerin bütünüdür” olarak tanımlamış olan Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UN Tourism) gastronomi turizmini konusunda dünyanın farklı bölgelerinde çalışmalarını sürdürmektedir.2024 yılında Bahreyn’in başkenti Manama’da düzenlenen 9. Birleşmiş Milletler Turizm Dünya Gastronomi Turizmi Forumu’nun açılış konuşmasında Birleşmiş Milletler Turizm Genel Sekreteri Zurab Pololikashvili gastronomi turizminin potansiyeline dikkat çeker: “Gastronomi turizmi, özellikle mutfak geleneklerinin eşsiz bir güç olduğu Orta Doğu gibi bölgelerde ekonomik çeşitlendirme ve toplumun güçlendirilmesi için güçlü bir araçtır. Kapsayıcılığı ve sürdürülebilirliği teşvik eden politikalar geliştirerek bu potansiyelin tamamını ortaya çıkarabiliriz.” diyerek gastro turizmin özellikle Orta Doğu bölgesi için önemini vurgulamıştır. TÜRSAB’ın Gastronomi Turizmi Raporu’na gören dünyada turistlerin yüzde 88,2’si destinasyon seçiminde yemeğin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Türkiye önemli bir gastro turizm ülkesidir. Hem yurt dışı hem yurt içi turizm faaliyeti açısından yeme-içme önemli bir etken olarak karşımıza çıkar. 2018 yılında Ankara Ticaret Odası tarafından hazırlanan Türkiye’nin Lezzet Haritası çalışmasında 2.205 çeşit yöresel yiyecek ve içecek tespit edilmiştir. Türk mutfağı, kültürel çeşitliğin, ekolojik zenginliğin ve tarihsel birikimlerin oluşturduğu bir çatıdır. Bu bağlamda gastronomi turizmi açısından potansiyeli göz ardı edilemeyecek bir önem sahiptir. TÜRSAB’ın 2021 tarihli Harcama Türlerine Göre Turizm Geliri Raporu’nda 2021 yılında ait yeme-içmeden elde edilen gelir 5,359.985 olarak belirtilmektedir. Turizmde yeme-içme harcamalarının önemi TÜİK Turizm İstatistikleri ile de ortaya konulmaktadır. 2024 yılı Türkiye Turizm İstatistikleri son çeyreğine (Ekim-Aralık) göre turizmde yeme-içme harcamaları %20,7’lik bir paya sahip olmuştur. Gastronomi turizmi ile ilgili olarak Hatay’da istatistikler net değildir. Özellikle deprem sonrası bu durum daha karmaşık bir hâl almış olsa da Hatay Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün 2022 yılına ait Müze ve Ören Yerlerini Ziyaret Eden Yerli ve Yabancı Ziyaretçi İstatistikine bakılacak olursa 638.464 kişi ziyarette bulunmuştur. Bu sayısal değerden gastronomi mekânlarının da yoğun şekilde etkilendiğini varsayılabilir. Hatay gastronomi turizmi açısından önemli bir merkezdir. Akdeniz’in doğusunda Suriye ile sınırı olan Hatay mutfağı köklü bir medeniyetin mutfağıdır. Tarih boyunca yapılan göçler, ticaret, tarım ve hayvancılık gibi iktisadi faaliyet alanları mutfağın içerik bakımından zenginleşmesine neden olmuştur. Teknolojideki gelişim, kitle iletişim araçlarının gündelik hayata hızla girmesi, gastronomi ve kültür turizmin yaygınlaşması, seyahatin yönünün otantik kültür ve tatlara doğru evrilmesi Hatay mutfağının popülerliğini daha da arttırmıştır. Günümüzde giderek gastro turizmin önemli destinasyonlarından birisi olan Hatay, bu zenginliği bakımından tarihin farklı dönemlerinde seyyahların kalemine de konu olmuştur. Örneğin 1648 yılında Antakya’ya gelen Evliya Çelebi, beyaz devediş buğdayı, çakıl ekmeği, limon, turunç ve kamış gibi meyvelerinin çok meşhur olduğunu belirtir. Günümüzde özellikle turunçtan yapılan turunç reçeli ile bölgenin ün bağı bulunmaktadır. 15 ilçeden oluşan Hatay’ın mutfağı her dönemde tarımsal ürünler, deniz ürünleri, doğanın sunduğu yenilebilir otlar bağlamında yerel değerler zincirinden beslenirken, biyokültürel çeşitliliğin hem yemek bağlamında korunması hem de yeniden inşa edilme sürecinde biyokültürel çeşitliliği bir direnç aracı olarak kullanan bir dinamiktir. Hatay mutfağı baharatların harman olduğu kokusu, görsel zenginliği, sunumun yerelleşmesi ve porsiyonların büyüklüğü ile de gastroturizm açısından duysal deneyimlemenin de merkezinde yer almıştır. Mutfak aynı zamanda mezeler, salatalar, tarımsal ürünler, baklagil ve hububat yemekleri açısından da vejetaryen mutfağa ev sahipliği yapar. Türkiye coğrafi işaretlerle (Cİ) ilgili uluslararası anlaşmaların taraf ülkesi olmasının dışında Cİ konusu, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) kapsamında yasal statüye dayandırılır. 6769 sayılı SMK’nın 34. maddesinin 1. bendinde coğrafi işaret şu şeklide tanımlanır: “Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir. Cİ, aşağıda belirtilen özelliklerine göre menşe adı ya da mahreç işareti olarak tescil edilir.” Hatay’ın şu ana kadar tescilli ürün sayısı 50 olup bunlardan yalnızca 3 tanesi hariç geriye kalanı yemek kültürü ile ilgili ürünlerdir. Başvuru süreci devam eden yemek ve yiyecekler de bulunmaktadır. Tescilli olan ürünler şunlardır:

Altınözü Cimemi	Hatay Bahtenis Dolması	Hatay Oruğu
Altınözü Zeytinyağı	Hatay Bakla Ezmesi	Hatay Peynirli İrmik Helvası
Antakya Carra Peyniri	Hatay Barburi Üzümlü	Hatay Pirzoralı Yaprak Sarması
Antakya Kağıt Kebabı	Hatay Beyaz Balkabağı	Hatay Tandır Kahkəsi
Antakya Küflü Sürkü (Çökeleği)	Hatay Biber Salçası	Hatay Taş Kadayıfı
Antakya Külçesi	Hatay Ceviz Reçeli	Hatay Tel Kadayıfı
Antakya Künefelik Peyniri	Hatay Cevizli Biber	Hatay Tepsı Oruğu
	Hatay Muhammarası	
Antakya Künefesi	Hatay Defne Sabunu	Hatay Tuzlu Yoğurt Çorbası
Antakya Simidi	Hatay Ekşi Aşı	Hatay Yaprak Sarması
Antakya Sürkü (Antakya Çökeleği)	Hatay Fellah Köftesi	Hatay Zahter Salatası/Hatay
Antakya Tuzlu Yoğurdu	Hatay Halhalı Zeytini	Kekik Salatası
Antakya Zılık Sarması	Hatay Humusu	Hatay İpeği
Belen Kömürçukuru Pekmezi	Hatay Kabak Tatlısı	Hatay Şeyh Mualla Yemeği
Belen Tava	Hatay Kaytaz Böreği	Hatay Şiş Börek Çorbası
Dörtıol Mandarinı	Hatay Kömbesi	Kırıkhan Havucu
Hatay Aşur Yemeği	Hatay Nar Ekşisi	Kırıkhan Kavunu
Kırıkhan Siyah Havucu	Samandağ Biberi	Samandağ Neyi

Hatay'ın ilk tescilli ürünü ve Avrupa Birliği'nde ise tek tescilli ürünü Antakya künefesidir. 2008 yılında Türk Patent Enstitüsünde (TPE) mahreç olarak tescillen Antakya künefesinin 13 Mart 2023 tarihli AB Resmî Gazetesi'nde tescil edildiği resmen ilan edilmiştir. Bilindiği üzere Hatay, aynı zamanda 2017 yılında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı kapsamında Gastronomi Şehri ünvanını almıştır. Ayrıca 2021 yılında Antakya Slow Food tarafından yapılan çalışmalar ile yerel dilde Kirn Ėazel, geyik ya da ceylan boynuzu olarak da bilinen Altınözü biberi, Nuh'un Ambarı (Ark of Taste) listesine girmeyi başaran tek üründür. Hatay mutfacı, ekolojik, ekonomik, tarihsel, inançsal ve kültürel dinamiklerin yüzyıllar içinde evrilmesinden ortaya çıkmış olup hem ortak paylaşılan yemeklerin, yiyecek ve içeceklerin hem de farklılıkların vurgulandığı mutfak kültürü olarak tasvir edilebilir. Cİ dışında kalan tüm ürünler ve Cİ ürünleri ile Hatay mutfacı, tam anlamıyla yemeğin turizmin kalbine yerleştiği bir şehirdir. Hatay mutfacı ilçelere göre farklılık gösterse de özellikle Antakya ilçesi bu konuda ön plana çıkmaktadır. Örnekte Uzun Çarşı'dır. Yerel halk tarafından Uzun Çarşı, Ayakkabıcılar Çarşısı olarak bilinmekte iken yıllar içinde bölgenin bir turizm çekim merkezi hâline dönüşmesi nedeniyle kompleksin neredeyse tamamı Uzun Çarşı olarak bilinmektedir. Uzun Çarşı, geleneksel gıdaların üretildiği peynirciler, künefeciler, küçük lokantalar, kasaplar, fırıncılar, humus ve bakla ezmeciler, baharatçılar, kuyumcular, bıçakçılar, semerciler gibi meslek gruplarının yayıldığı, kendine özgü mimari yapısı olan ve otantikliğin korunduğu bir alandır. Bu hâli ile gastronomi turizmi açısından son derece önemli bir yerdir. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle Antakya'da mutfacı sürdüren ve turizmin dışarıya açılan kapısı olan mekânlarla birlikte Uzun Çarşı'da büyük oranda yıkılarak zarar görmüştür. Depremden sonra "Lezzetin Sanatla Buluştuğu Yer" sloganıyla Antakya Gastronomi Çarşısı kurulmuştur. Ayrıca yemek kültürü açısından hafızlara kazınan mekânlar da yeniden yapılanma sürecine girerek kısmen

faaliyete geçebilmiştir. Tüm bu girişimler, gastronomi turizminin bölgede yeniden canlanması için oldukça önemli çabalardır. Özellikle depremin etkileri de göz önünde bulundurularak Hatay'ın gastronomi açısından bir destinasyon olarak ön plana çıkması için politika ve eylemler gerekmektedir.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 5 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P27 Ulusal ve uluslararası gastronomi etkinlikleri planlamak
- P38 Gastronomi rotalarını yeniden oluşturmak
- P50 Gastronomi markalarının aidiyetini sağlamak
- P52 Gastronomi envanterini geliştirmek
- P56 Gastronomi mekânlarının imar sürecini hızlandırmak

11.8 Ulaşım

Hatay, Anadolu yarımadasının Akdeniz'le buluştuğu noktada konumlanıp kuzeyinde Osmaniye ve Gaziantep, doğusunda Suriye'nin Halep şehri, güneyinde Suriye'nin Lazkiye şehri ve batısında da Akdeniz'in yer aldığı bir şehirdir. Hatay; Antakya, Altınözü, Arsuz, Belen, Defne, Dört Yol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Payas, Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı ilçelerinden oluşup göller hariç 5.827 km² yüzölçümüne sahiptir. 2017 yılı TÜİK verilerine göre Hatay'ın nüfusu 1.555.165 olup, ilin %46,1'sini dağlar, %33,5'ini ovalar ve %20,4'ünü platolar oluşturur.

Hatay ve özellikle merkez ilçesi Antakya, ilk çağlarda ve özellikle Roma-Bizans imparatorlukları döneminde olimpiyat oyunlarının düzenlendiği, dünyanın en büyük şehirlerinden biri olup kilometrelerce uzunlukta muazzam surlara sahip, döneminin en önemli askerî üs ve ticaret merkezlerinden biridir. Bölgede yapılan arkeolojik araştırmalar neticesinde Hatay'ın tarihî geçmişinin MÖ 100.000 yıllarına kadar dayandığı tespit edilmiştir.

Ulaşım imkânları turizm faaliyetlerinin kalbidir. Ulaşım olmaksızın turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi mümkün kılınmaz. Ulaşım hem turistlerin destinasyonlara erişimi hem de destinasyon içerisinde turistik faaliyetleri gerçekleştirmesi açısından iki perspektif ile değerlendirmelidir. Turistlerin destinasyona gelmesi bağlamında ulaşım, turistlerin destinasyonlara erişimini sağlayarak seyahat deneyimlerinin sürekliliğini ve destinasyonların erişilebilirliğini artıran, temel bir hizmettir. Destinasyon içerisindeki ulaşım ise turistlerin destinasyon içinde farklı turistik noktalar, hizmetler ve aktiviteler arasında kolaylıkla ve verimli bir şekilde hareket etmelerini sağlayan altyapı ve hizmetler bütünüdür. Temel olarak dört tür ulaşım yolu kullanılmaktadır. Hava yolu ulaşımı, uluslararası turizmde en kritik rolü oynamaktadır. Dünyada ulaşım istatistiklerine bakıldığında 2022 yılında 3,7 milyar insan hava yolu taşımacılığını kullanmıştır. Dünya genelinde uluslararası turistik seyahatlerin büyük bir çoğunluğu da hava yolu ile yapılmaktadır. IATA tarafından yapılan hava yolu yolcularının pazarına ilişkin analize göre hava yolu taşımacılığını kullanan kıtalar sırasıyla Avrupa (%30,4), Kuzey Amerika (%28,8), Asya Pasifik'tir (%22,4). Kara yolu ulaşımı, özellikle iç turizmde büyük bir öneme sahiptir. Dünya Turizm Örgütü'ne göre dünya genelindeki turistik seyahatlerde en çok tercih edilen ikinci ulaşım aracıdır. Demir yolu ulaşımı hem ekonomik hem de çevresel sürdürülebilirliği nedeniyle Avrupa ve Asya'da tercih edilen bir seyahat modudur. 2018 yılında, Avrupa'da yapılan uluslararası turist seyahatlerinin yaklaşık %10'u demir yolu ile gerçekleştirilmiştir. Özellikle Avrupa'da yüksek hızlı tren ağları, şehirler arası ulaşımı kolaylaştırması sebebiyle turistlerin tercihlerini etkilemektedir. Deniz yolu taşımacılığı, özellikle kruvaziyer turizmi açısından büyük bir öneme sahiptir. 2019 yılında, dünya genelinde kruvaziyer turizmi

ile seyahat eden yolcu sayısının 30 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Destinasyon içi ulaşımın sağlanmasında ise kara yolu ve demir yolu ulaşım araçları kullanılmaktadır.

Dünya Turizm Örgütü'nün 2023 verilerine göre Türkiye'ye gelen ziyaretçilerinden 39 milyon 829 bin kişi hava yolunu tercih ederken, 10 milyon 463 bin kişi kara yolu taşımacılığını tercih etmiştir. 1 milyon 456 bin kişi ise deniz yolu ile ziyaretlerini gerçekleştirmiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığından yapılan açıklamaya göre 2025 yılı için 74 milyon, 2026 yılı için 80 milyon, 2027 yılı için 85 milyon ve 2028 yılı için 90 milyon turiste ulaşılması beklenmektedir. Belirtilen bu hedeflere ulaşılabilmesi açısından hem uluslararası turistlerin ulaşım olanaklarının kolaylaştırılması hem de Türkiye'yi ziyaretlerinde destinasyonlar arası ulaşım olanaklarının çeşitlendirilmesi gereklidir. Ülkemizde 59 havalimanı bulunmaktadır. Özellikle uluslararası ziyaretçiler açısından İstanbul ve Antalya en fazla kullanılanlardır. Bu sebeple uluslararası turistleri yoğunluk olarak bu bölgelerin ağırladığı belirtilebilir. Bu bölgelerden diğer destinasyonlara yapılacak gezi programlarının gerçekleştirilebilmesi için başta hava yolu, demir yolu ve kara yolu ulaşım olanaklarına önem vermek gerekebilir. Türkiye özellikle hızlı tren ve yüksek hızlı tren projeleri sayesinde bu beklenti hedeflerine ulaşabilir.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 8 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P3 Destinasyona erişimi kolaylaştırmak
- P4 Şehir içi ulaşım altyapısının niteliğini düzenlemek
- P5 Alternatif ulaşım hatlarını cazip hâle getirmek
- P6 Mevcut ulaşım altyapısının niteliğini düzenlemek
- P15 Turistik cazibe merkezlerinin ulaşım ağını yeniden düzenlemek
- P23 Destinasyon içi ulaşım için akıllı uygulamaları kullanmak
- P55 Kamu tarafından başlatılan ulaşım ve altyapı yatırımlarını hızlandırmak
- P57 Mevcut ulaşım durumunun fiziki ve sayısal tespitini netleştirmek

11.9 Deniz Turizmi

Deniz turizmi, modern dünya turizm pazarında "deniz, kum, güneş" sloganıyla başlayıp, deniz kıyısı olan her ülkede yerli ve yabancı turistler tarafından tercih edilen bir turizm çeşidi olmuştur. Zamanla bu klasik slogana ek olarak deniz turizmi çeşitliliğini artırmış; "plaj sporları turizmi", "kruvaziyer turizmi", "yat turizmi", "su sporları" ve "amatör balıkçılık" gibi segmentlerle genişleme göstermiştir. Kıyı ve deniz turizmi, dünya turizminin yaklaşık %50'sini oluşturur ve bu pay, dünya gayri safi yurt içi hasılasının %5,2'sine eşittir. Deniz kıyılarına sahip topluluklar için hayati bir ekonomik bileşendir. Deniz turizmi pazarının büyüklüğünün, son yıllarda daha da güçlenerek 2024'te 240,03 milyar dolardan 2025'te %7 büyüyerek 256,85 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

Türkiye'de 2024 yılında turizm gelirleri %8,3, gelen ziyaretçi sayısı ise %9 oranında artmıştır. Turistlerin %64,9'unun "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler" amacıyla ülkemize geldiği belirlenmiştir. Türkiye, küresel turizm pazarıyla paralel bir gelişme göstererek deniz turizmini ana akım turizm türlerinden biri hâline getirmiştir.

Hatay, 163 km kıyı uzunluğuyla Akdeniz'in en doğusunda yer almaktadır ve deniz turizmi açısından yüksek potansiyele sahiptir. Bu nedenle, her beş yılda bir hazırlanan turizm eylem planlarında deniz

turizmine önem verilmiştir. Erzin-İskenderun arası, demir-çelik sanayisinin yoğunluğu ve deniz ticaret yolları üzerinde bulunması nedeniyle deniz turizmi açısından kısıtlı kullanıma sahiptir. Bu nedenle, İskenderun-Arsuz-Samandağ-Yayladağ kıyıları deniz turizminin gelişmesine daha uygundur. Bu kıyıların yaklaşık %40'ı turizm ve yerleşime açılmamıştır. Ayrıca bu kıyılardaki henüz turizme kazandırılmamış doğal plajlar, kayalıklar ve deniz altı güzellikleri benzersiz bir imkân sunmaktadır.

Hatay kıyılarında deniz turizminin her türü mümkündür. Ayrıca Mersin'den Suriye sınırına kadar yat limanının olmaması büyük bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Hizmete sunulması açısından İskenderun Limanı, 15,5 metre derinliği ve 920 metre uzunluğunda 8 adet rıhtımıyla öne çıkmaktadır.

Deniz turizminin gelişmesine açık olan sahillerin büyük bir bölümü açık denize bakmakta olup yüksek dalga ve rüzgâr potansiyeli nedeniyle bu bölgeyi dalga ve rüzgâr sörfü merkezi olmaya aday yapmaktadır. Hatay, deniz altı zenginliğiyle de dikkat çekmektedir. Keldağ kıyıları, su altı topoğrafyası ve su altı mağaralarıyla dalış turizmi açısından ilgi odağı olmuştur. Meydan Köyü ve Çevlik arasında bulunan 13,75 km uzunluğundaki doğal kumsallar ve plaj alanları, su ve plaj sporları için yüksek potansiyel taşımaktadır.

Hatay'ın sahip olduğu deniz turizmi olanaklarının etkin bir şekilde kullanılması, ekonomik kalkınma açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda, plaj ve su sporlarının artırılması, dalış turizminin kolaylaştırılması, kruvaziyer turizmi ve deniz ulaşımının geliştirilmesi, tam teşekküllü yat limanlarının hizmete sunulması ve temiz, sürdürülebilir deniz turizmi için gerekli adımların atılması bölge ekonomisi için hayati bir yatırım olacaktır.

Asrın felaketi olarak adlandırılan bir depremi yaşayan ve tarihî ve kültürel yapıları, altyapısı hasar gören Hatay'ın ekonomik olarak kısa dönemde ve sınırlı kaynaklarla ayağa kalkması, deniz turizmindeki olanaklarını kullanmasıyla mümkündür.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 3 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P10 Kruvaziyer, yat turizmi ve deniz ulaşımını geliştirmek
- P34 Güvenli su rekreasyonlarını canlandırmak
- P40 Deniz turizminde sürdürülebilirlik eylemlerini hayata geçirmek

11.10 Turizm Eğitimi ve Yerel Farkındalık

Turizm sektörü, küresel ölçekte hızla büyüyen ve ekonomiye doğrudan etkisi giderek artan, önemli bir sektör hâline gelmiştir. Dünyada teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan dijitalleşme ve yapay zekânın üretim sektörlerine entegre olması nedeniyle bu alanlardaki istihdam olanaklarının giderek azalacağı öngörülmektedir. Buna karşın, turizm sektörünün emek yoğun yapısı nedeniyle istihdamdaki önemi giderek artmaktadır. Bu gelişme, turizm alanında eğitilmiş ve donanımlı iş gücüne olan ihtiyacı artırmakta, aynı zamanda destinasyonlardaki yerel halk ve profesyonellerin farkındalık düzeylerini yükseltmelerini zorunlu hâle getirmektedir.

Türkiye'de turizm, ekonomik gelişme ve istihdam olanakları bakımından en önemli sektörlerden biri konumundadır. Türk turizm sektörünün uluslararası rekabet gücünü sürdürebilmesi ve gelişimini devam ettirebilmesi için turizm eğitimi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda nitelikli iş gücünün oluşturulması ve meslekî eğitim programlarının güçlendirilmesi için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu arasında turizm eğitiminin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Hatay'ın, zengin tarihi, kültürel mirası ve gastronomi değerleriyle Türkiye turizminde önemli bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir. UNESCO tarafından gastronomi alanında "Yaratıcı Şehirler Ağı"na kabul edilen Hatay, inanç turizmi ve kültür turizmi açısından da güçlü bir potansiyele sahiptir. Ancak ilin turizm potansiyelinin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için turizm eğitimi anahtar bir rol üstlenmektedir. Hatay'ın turizm eğitimi altyapısı incelendiğinde, yaygın eğitimden lisansüstü eğitime kadar oldukça geniş bir yelpazede eğitim kurumlarının bulunduğu görülmektedir. Ancak turizm tesislerinde hizmet kalitesinin ve standartlarının düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bunun başlıca nedenleri arasında eğitim kurumlarında örgün veya yaygın eğitim alan bireylerin turizmin yoğun yaşandığı destinasyonlara yönelmesi, yapılan işin toplum tarafından düşük seviyeli görülmesi, uygulamalı eğitim imkânlarının yetersizliği, düşük ücretler ve düzensiz çalışma saatleri yer almaktadır. Bu unsurlar, hizmet kalitesi ve standartlarının düşmesine neden olmaktadır. Bu doğrultuda, turizm eğitiminin güçlendirilmesi, sektörde nitelikli iş gücünü ihtiyacının karşılanması ve yerel turizm farkındalığının yaygınlaştırılması ve yerel politikalarda turizm odaklı stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.

Hatay ili için bu öncelikli alanı hayata geçirecek 7 adet politika maddesi aşağıdadır:

- P7 Sürdürülebilir ve alternatif turizm alanlarını geliştirmek
- P8 Turizmde dijitalleşme ve yenilikçi uygulamaları yaygınlaştırmak
- P14 Yerel halkın turizme katılımını ve farkındalığını artırmak
- P16 Turizmde nitelikli iş gücünü geliştirmek
- P20 Turizm eğitimi altyapısını ve iş birliklerini güçlendirmek
- P28 Turizm alanında profesyonelleşmeyi artırmak
- P39 Turizmde hijyen ve kalite standartlarını yükseltmek

12 Vizyon Projeleri

Hatay'ın turizmde gelecek kurgusunu şekillendirecek 13 proje belirlenmiştir (Tablo 12.1.). Bu bölümde Hatay'ın projeleri ve projeler kapsamındaki eylem planları yer almaktadır.

Tablo 12.1. Hatay turizminin gelecek kurgusunu oluşturan projeler

No	Proje Konusu	Önerilen Proje Adı
1.	Depremi ardından Hatay'da turizmi çok paydaşlı, sürdürülebilir ve bütüncül bir yönetim modeliyle yeniden yapılandırarak kenti uzun vadeli bir destinasyon vizyonuna kavuşturmak	Yeni Hatay'da Çağdaş Yönetim
2.	Afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde şehrin ulaşım, tanıtım ve turizm altyapılarını dijital çözümlerle dönüştürerek Hatay'ı sürdürülebilir, erişilebilir ve rekabetçi bir destinasyon hâline getirmek	Yeni Hatay'da Dijital Hayat
3.	Deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde Hatay'ın ulaşım, erişim ve konaklama altyapısını çağdaş, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir anlayışla yeniden düzenleyerek kenti çok modlu, erişilebilir ve entegre bir turizm destinasyonuna dönüştürmek	Yeni Hatay'da Yeni Mekân
4.	Hatay'ın somut ve somut olmayan kültürel mirasını koruyarak kültür turizmiyle bütünleştirmek, yerel kalkınmayı desteklemek ve deprem sonrası toplumsal iyileşmeye kültürel bir zemin kazandırmak	Yeni Hatay'da Eski Miras
5.	Hatay'ın somut olmayan kültürel mirasını koruyarak kültür temelli turizme entegre etmek, yerel halkın meslekî becerilerini geliştirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı kültürel miras üzerinden desteklemek	Yeni Hatay'da Yeni Beceriler
6.	Hatay'ın çok dinli ve çok kültürlü inanç mirasını koruyarak tematik rotalar ve deneyim alanları aracılığıyla sürdürülebilir turizme entegre etmek ve bu yolla toplumsal uyumu, kültürel diplomasiyi ve ekonomik kalkınmayı desteklemek	Yeni Hatay'da Kadim İnanç
7.	Hatay'ın deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde ulaşım altyapısını sürdürülebilir, erişilebilir ve kültür-turizm odaklı biçimde yeniden tasarlayarak kara, hava, deniz ve demir yolu ulaşımını entegre eden bir yapıyla kenti hem yerel halk hem de ziyaretçiler için daha işlevsel ve cazip hâle getirmek	Yeni Hatay'da Modern Ulaşım
8.	Hatay'ın somut olmayan kültürel mirasını oluşturan geleneksel el sanatlarını koruyarak eğitim, dijitalleşme, markalaşma ve turizm entegrasyonu yoluyla yerel kalkınmayı desteklemek	Yeni Hatay'da Geleneksel Zanaatlar
9.	Hatay'ın doğal mirasını koruyarak ekoturizm, macera turizmi ve doğa temelli deneyimlerle bütünleşik, çevresel sürdürülebilirliği ve kırsal kalkınmayı esas alan bir destinasyon yönetimi modeli geliştirmek	Yeni Hatay'da Bakir Doğa
10.	Hatay'ın doğal ve kültürel zenginliklerini ekoteolojik yaklaşımla bütünleştirerek sürdürülebilir spor ve macera turizmi altyapısı	Yeni Hatay'da Yeni Maceralar

	oluşturmayı ve yerel halkın katılımıyla ekonomik ve çevresel kalkınmayı sağlamak	
11.	Hatay'ın Doğu Akdeniz kıyılarındaki deniz turizmi potansiyelini sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda altyapı ve tematik rotalarla geliştirerek bölgesel ekonomik ve kültürel kalkınmayı sağlamak	Yeni Hatay'da Deniz
12	Hatay'ın zengin ve çok kültürlü mutfak mirasını deprem sonrasında yeniden canlandırarak sürdürülebilir gastronomi turizmi altyapısı oluşturmak ve yerel ekonomik kalkınmayı desteklemek	Yeni Hatay'da Yine Gastronomi
13	Hatay'ın afetlere dirençli, kültürel dokusuyla uyumlu ve sürdürülebilir konaklama altyapısını geliştirerek bölgenin turizmde güvenli, özgün ve kaliteli bir destinasyon olarak yeniden yapılandırmak	Yeni Hatay'da Dayanıklı Konaklama

12.1 Yeni Hatay'da Çağdaş Yönetim

Depremin yarattığı fiziksel, sosyal ve ekonomik yıkımın ardından Hatay, yalnızca yeniden ayağa kalkmakla kalmayıp turizmi daha planlı, bütünlük ve sürdürülebilir bir temelde yapılandırmak zorundadır. “Yeni Hatay'da Çağdaş Yönetim” projesi, kentin bu yeniden yapılanma sürecinde turizmi bir kaldıraç olarak kullanmasını, tüm paydaşları bir araya getiren kurumsal bir yönetim modeli oluşturmasını ve uzun vadeli bir vizyon çerçevesinde destinasyonun sürdürülebilirliğini garanti altına almayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Hatay'da yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde etkileşimli çalışan, çok paydaşlı, veriye dayalı ve kapsayıcı bir Destinasyon Yönetim Örgütü (DYO) yapısının kurulması hedeflenmektedir.

Yeni Hatay'ın turizm yönetiminde ihtiyaç duyduğu bu dönüşüm, yalnızca organizasyonel bir yapılanma değil, aynı zamanda bir zihniyet değişimini de içermektedir. Kentin çok katmanlı kimliği, inançlar arası hoşgörü kültürü, zengin gastronomik mirası ve doğal kaynakları, bu dönüşümün üzerine inşa edileceği temel değerlerdir. DYO yapısı; iletişim stratejilerinden veri yönetimine, tanıtım kampanyalarından altyapı planlamasına kadar birçok süreci eşgüdüm içinde yürütecek, kamu-özel sektör iş birliğini kurumsallaştıracak ve yerel halkın sürece katılımını güçlendirecektir. Bu bağlamda, Hatay'ın turizm karar alma süreçlerinde parçalı ve reaktif yapısından çıkarılıp bütüncül ve proaktif bir sisteme geçişi amaçlanmaktadır.

DYO çatısı altında geliştirilecek tanıtım stratejileri, çok kanallı iletişim yöntemleriyle desteklenecek ve Hatay'ın imajını hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yeniden inşa edecektir. Deprem sonrası sembolik bir yeniden doğuş sürecine giren kentte, dijitalleşme odaklı tanıtım araçları, tematik sloganlarla desteklenmiş sokak kampanyaları, festivaller, bilgilendirme panoları gibi uygulamalarla kent belleği canlı tutulacak ve yeni ziyaretçi segmentlerine ulaşılabilecektir. Özellikle hedef pazarlara özgü içerikler üretilerek Körfez ülkeleri, Avrupa'daki diaspora merkezleri ve iç turizm segmentlerine özel tanıtım kampanyaları geliştirilecektir. Yeni yönetim yapısının başarısı, ulaşım ve altyapı gibi fiziksel bileşenlerin entegrasyonu ile de yakından ilişkilidir. Hatay'da deprem sonrası değişen toplu yaşam alanları, zarar gören yollar ve yeniden şekillenen kentsel doku, mevcut ulaşım ağlarının yeniden planlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda, cazibe merkezlerine erişimi kolaylaştıracak kara yolu, demir yolu, hava yolu ve deniz yolu yatırımlarının bütüncül biçimde ele alınması, Hatay Havalimanı'nın uluslararası uçuşlara açılması ve sürdürülebilir ulaşım hatlarının geliştirilmesi

hedeflenmektedir. Özellikle inşaat kaynaklı trafiğin turizmi aksatmaması için geçici çözümler kadar uzun vadeli kentsel düzenlemelere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Kentte yeniden inşa edilecek turizm altyapısının kalitesi, Hatay'ın uluslararası rekabet gücünü doğrudan etkileyecektir. Bu nedenle yıkılan veya hasar gören gastronomi işletmelerinin, Hatay'ın mutfak kültürüne ve estetik mirasına uygun biçimde yeniden inşa edilmesi büyük önem taşımaktadır. Kasap-fırın geleneği gibi özgün unsurların yaşatılması, yaşayan bir mutfak müzesi gibi yenilikçi projelerle desteklenmelidir. Aynı zamanda kruvaziyer turizmi gibi alternatif turizm türleri için İskenderun Limanı'nın rıhtım düzenlemeleri yapılmalı, modern bir terminal binası inşa edilmeli ve düzenli deniz seferleri için gerekli altyapı tamamlanmalıdır. DYO'nun yönlendirmesiyle geliştirilecek dijital platformlar ve tematik turizm ürünleri, kentteki somut ve somut olmayan kültürel mirasın yeni nesil ziyaretçilerle buluşmasını sağlayacaktır. Ekoteoloji kavramı çerçevesinde doğa ile inancın bütünleştirildiği deneyimler sunularak Hatay, "Ekoteolojinin Başkenti" olarak konumlandırılabilir. Bunun yanı sıra Amanos Dağları ve Asi Nehri çevresinde doğa, macera ve spor turizmine yönelik yürüyüş parkurları, bisiklet yolları ve kamp alanları hazırlanmalı; yerel halkın bu süreçlere dâhil edilmesiyle ekonomik kalkınma desteklenmelidir.

Hatay'ın yeniden doğuşunda gastronomi, inanç, kültür ve doğa odaklı temalar çevresinde oluşturulacak marka kimliği, yalnızca turizmin değil, aynı zamanda toplumsal iyileşmenin de anahtarı olacaktır. Bu süreçte sürdürülebilir turizm ilkeleri merkeze alınmalı; kaynakların korunması, düşük karbon ayak izi, yerel katılım ve uzun vadeli planlama ile turizm gelişimi dengeli biçimde yönetilmelidir. Yeni Hatay'da Çağdaş Yönetim projesi; yalnızca bir kurumun kurulması değil, çok aktörlü bir zihniyet dönüşümünün başlatılmasıdır. Bu vizyonun hayata geçmesiyle birlikte Hatay, Doğu Akdeniz'in tematik lider destinasyonu olma yolunda önemli bir adım atacaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Hatay'da Destinasyon Yönetim Örgütü'nün (DYO) kurulması, görev tanımının belirlenmesi ve paydaş yapısının oluşturulması
- Gastronomi mekânlarının restorasyon sürecinin hızlandırılması, mutfak kültürüne uygun şekilde yeniden inşa edilmesi
- Yaşayan Mutfak Müzesi kurulması ve kasap-fırın gibi özgün geleneklerin tanıtılması
- Hatay Havalimanı'nın uluslararası uçuşlara açılması ve alternatif ulaşım hatlarının geliştirilmesi
- İskenderun Limanı'na kruvaziyer rıhtımı ve terminal binası inşa edilmesi
- Ekoteolojik turizm ürünleri ve "Ekoteolojinin Başkenti Hatay" temasıyla tanıtım stratejileri oluşturulması
- Amanos Dağları ve Asi Nehri çevresinde macera ve doğa turizmine yönelik altyapıların hazırlanması
- Hatay'ın ulusal ve uluslararası pazarlarda çok kanallı kampanyalarla tanıtılması, tematik sloganlar ve dijital iletişim araçlarının kullanılması
- Hedef pazarlara (Körfez, Avrupa, diaspora vb.) özel tanıtım içerikleri hazırlanması ve çok dilli iletişim yürütülmesi
- Deprem sonrası ulaşım altyapısının fiziksel ve sayısal olarak haritalandırılması
- Madenli Yat Limanı'nın kapasitesinin artırılması veya yeni rıhtım alanlarının planlanması
- Sürdürülebilir turizm ilkelerinin destinasyon yönetimi politikalarına entegre edilmesi
- Yerel halkın ve gençlerin turizm sürecine katılımını artıracak eğitim ve farkındalık programlarının başlatılması

- Gastronomi markaları ve işletmelerinin aidiyetini artıracak iş birliklerinin oluşturulması
- Hatay'ın turizmde profesyonel iş gücünü geliştirecek meslekî eğitim ve akreditasyon sistemlerinin kurulması
- Somut ve somut olmayan kültürel miras alanlarının turistik ürünlere dönüştürülmesi, kazı ve restorasyon alanlarının turizme açılması

12.2 Yeni Hatay'da Dijital Hayat

"Yeni Hatay'da Dijital Hayat" projesi, afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde şehrin ulaşım, tanıtım ve turizm altyapılarını dijitalleşme ekseninde yeniden şekillendirmeyi hedeflemektedir. Hem kent içi hem de destinasyona erişimi dijital çözümlerle kolaylaştırmak, akıllı uygulamalarla ziyaretçi deneyimini iyileştirmek ve turizmin tüm bileşenlerini dijitalleştirerek Hatay'ı sürdürülebilir, erişilebilir ve rekabetçi bir destinasyon hâline getirmek bu projenin temel amacıdır. Proje, yalnızca teknolojik araçları yaygınlaştırmayı değil, aynı zamanda çok kanallı iletişim stratejileriyle Hatay'ın ulusal ve uluslararası görünürlüğünü artırmayı, dijital marka değerini güçlendirmeyi ve veri temelli bir turizm yönetimi modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır. Böylece hem afetin yarattığı fiziksel boşluklar doldurulacak hem de dijital çözümlerle bölge geleceğe entegre edilecektir.

Deprem sonrası dönemde ulaşım altyapısında yaşanan tahribat ve bilgiye erişimdeki dağınıklık, turistlerin bölgeye erişimini ve şehir içi hareketliliğini büyük ölçüde zorlaştırmıştır. Bu proje kapsamında, destinasyona erişimin dijital olarak planlanabilmesi ve destinasyon içi ulaşımın akıllı sistemlerle optimize edilmesi hedeflenmektedir. Özellikle Hatay Havalimanı'nın uluslararası uçuşlara açılması, hızlı tren projelerinin Antakya'ya ulaşması ve deniz yolu ile demir yolunun turizme entegre edilmesi, bu dijital planlamanın temel taşları olacaktır. Şehir içi ulaşım altyapısı, sürdürülebilirlik esas alınarak yeniden düzenlenecek; mobil uygulamalar üzerinden çalışan entegre biletleme sistemleri, güzergâh planlayıcıları, trafik bilgisi haritaları ve yapay zekâ destekli yönlendirme sistemleriyle desteklenecektir. Özellikle turistlerin kullanımına yönelik çok dilli ve kullanıcı dostu ulaşım rehberleri hazırlanacak; alternatif ulaşım hatları dijital platformlarda görünür hâle getirilecektir.

Dijitalleşme yalnızca ulaşım sistemleriyle sınırlı kalmayacak; tanıtım, iletişim ve marka yönetimi alanlarında da çok kanallı stratejiler benimsenerek Hatay'ın yeniden inşasında güçlü bir imaj politikası yürütülecektir. Tematik sloganlarla desteklenen tanıtım kampanyaları, dijital mecralarda Hatay'ın çokkültürlü kimliğini, gastronomik zenginliklerini, inanç rotalarını ve eşsiz doğasını görünür kılacaktır. Bu doğrultuda geliştirilecek yapay zekâ destekli dijital rehberler, sanal turlar ve etkileşimli haritalar, ziyaretçilerin bölgeyi daha kolay keşfetmesini sağlayacaktır.

Ayrıca somut olmayan kültürel miras ürünlerinin dijital platformlar aracılığıyla pazarlanması, Hatay'a özgü el sanatlarının, zanaat ürünlerinin ve kültürel değerlerin global ölçekte tanıtımına katkı sunacaktır. Dijital pazaryerleri, e-ticaret çözümleri ve kültürel içerik portalları ile yerel üreticilerin ulusal ve uluslararası düzeyde erişimi artırılacaktır. Bu, yalnızca kültürel mirasın korunmasına değil, aynı zamanda bölgesel ekonomik kalkınmaya da katkı sağlayacaktır. Veriye dayalı yönetim için dijital veri toplama, analiz ve raporlama araçlarıyla turizm istatistiklerinin düzenli olarak izlenmesi, karar alma süreçlerini güçlendirecek ve daha verimli bir destinasyon yönetimi modeli oluşturulacaktır.

“Yeni Hatay’da Dijital Hayat” projesi, fiziksel altyapı ile dijital çözümler arasında köprü kurarak ulaşımda kolaylık, tanıtımda görünürlük ve yönetimde verimlilik sağlayacaktır. Bu proje sayesinde Hatay, modern şehircilik anlayışıyla uyumlu, sürdürülebilir, katılımcı ve rekabetçi bir turizm destinasyonuna dönüşecektir. Dijitalleşme yoluyla Hatay yalnızca geçmişle değil, geleceğiyle de dikkat çeken bir merkez olacaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Hatay Havalimanı’nın uluslararası uçuşlara yeniden açılması ve uluslararası hava yolu şirketleriyle iş birliklerinin geliştirilmesi
- Hızlı tren projelerinin Antakya’ya uzatılması, HADO Limanı ve demir yolu altyapısının turizmle entegre hâle getirilmesi
- Şehir içi ulaşım altyapısının yeniden yapılandırılarak turistik değerlere erişimin kolaylaştırılması
- Mobil uygulamalarla entegre toplu taşıma sistemleri, güzergâh planlayıcıları ve dijital trafik haritalarının geliştirilmesi
- Yapay zekâ destekli, çok dilli turist ulaşım uygulamalarının hayata geçirilmesi
- Otobüs terminallerinin şehir dışına alınarak şehir merkezindeki trafik yükünün azaltılması
- Hatay turizminin çok kanallı dijital iletişim stratejileriyle ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılması
- Dijital rehberler, sanal tur uygulamaları ve tematik tanıtım kampanyalarıyla Hatay’ın imaj yenileme çalışmalarının desteklenmesi
- Somut olmayan kültürel miras ürünlerinin dijital platformlarda pazarlanarak ekonomik değere dönüştürülmesi
- Yerel üreticilere yönelik e-ticaret altyapılarının desteklenmesi ve dijital pazarlara entegrasyonun sağlanması
- Veriye dayalı yönetim için turizm istatistiklerinin dijital ortamda toplanması, analiz edilmesi ve raporlanması
- Hatay’a ait kültürel, gastronomik ve inanç temelli rotaların dijital haritalar üzerinden erişilebilir hâle getirilmesi
- Turizm alanındaki dijital okuryazarlığın artırılması için eğitim ve kapasite geliştirme programlarının düzenlenmesi
- Dijital tanıtım kampanyaları için yerel yönetimler, STK’lar ve özel sektör arasında iletişim ve iş birliğinin sağlanması

12.3 Yeni Hatay’da Yeni Mekân

“Yeni Hatay’da Yeni Mekân” projesi, Hatay’ın deprem sonrası yeniden inşa sürecinde ulaşım altyapısını ve turistik erişilebilirliği çağdaş, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir anlayışla dönüştürmeyi hedeflemektedir. Proje, destinasyona erişimi kolaylaştıran, turistik cazibe merkezlerine entegre ulaşım sağlayan ve kentin tüm ulaşım modlarını entegre biçimde değerlendiren bir altyapı stratejisi sunmaktadır. Aynı zamanda, konaklama altyapısının yeniden yapılandırılması, ulaşım ve somut kültürel miras alanlarıyla birlikte planlanarak bütüncül bir destinasyon deneyimi oluşturulacaktır.

Hatay’ın yeniden turizm potansiyelini harekete geçirebilmesi için uluslararası erişilebilirliğinin artırılması kritik bir ihtiyaçtır. Bu kapsamda, Hatay Havalimanı’nın uluslararası uçuşlara açılması, başta Türk Hava Yolları olmak üzere uluslararası hava yolu şirketleriyle iş birliği geliştirilmesi, HADO

Limanı'nın yeniden işler hâle getirilmesi ve demir yolu altyapısının Antakya'ya kadar uzatılması temel öncelikler arasında yer almaktadır. Tüm bu adımlar, Hatay'ın dört ulaşım moduna (hava, kara, deniz, demir) dayalı, çok modlu bir destinasyon hâline gelmesini sağlayacaktır.

Deprem sonrası kentin yeniden inşa edilen yapısına uygun şekilde, şehir içi ulaşım altyapısının da modernize edilmesi gerekmektedir. Turistik alanlara erişimi kolaylaştırmak amacıyla alternatif ulaşım hatlarının geliştirilmesi, yeni toplu taşıma sistemlerinin kurulması, otobüs terminallerinin şehir dışına taşınması ve çevre dostu ulaşım sistemlerinin (bisiklet yolları, elektrikli toplu taşıma vb.) yaygınlaştırılması önceliklidir. Ayrıca inşaat kaynaklı trafik yoğunluğu için geçici çözümler (hafriyat yönetimi, iş makinesi trafik planlaması vb.) geliştirilecektir. Proje kapsamında, turistik cazibe merkezlerine ulaşımı sağlayan yolların yeniden düzenlenmesi, modernize edilmesi ve bu alanlara özel erişim kurgularının oluşturulması planlanmaktadır. Yaya yolları, transfer hizmetleri, bisiklet hatları ve otopark planlamaları ile hem çevresel yük azaltılacak hem de ziyaretçi deneyimi artırılacaktır. Öte yandan, deprem sonrası zarar gören konaklama altyapısının yeniden inşa edilmesi, kentin turizm taşıma kapasitesini artırmak açısından stratejik öneme sahiptir. Bu yeni konaklama yatırımları, somut kültürel miras alanlarına yakınlık, doğa ve inanç turizmi rotalarıyla entegrasyon, ekolojik tasarım ve yerel mimariye uyum gibi ilkelerle şekillendirilecektir. Ayrıca Hatay'ın "konaklama destinasyonu" olarak tanıtılması için dijital kampanyalar ve uluslararası turizm ağları ile iş birlikleri kurulacaktır. Kamu tarafından başlatılan altyapı ve ulaşım projelerinin hızlandırılarak tamamlanması, tüm bu dönüşüm sürecinin taşıyıcısı olacaktır. Planlama öncesinde, mevcut ulaşım durumunun fiziki ve sayısal envanteri çıkarılarak altyapı yatırımları gerçek ihtiyaçlara göre önceliklendirilmelidir.

"Yeni Hatay'da Yeni Mekân" projesi, Hatay'ın yeniden turizm merkezlerinden biri olması için gerekli olan ulaşım, erişim ve konaklama altyapısını çağdaş, erişilebilir ve sürdürülebilir ilkelerle yeniden kuracaktır. Şehrin uluslararası bağlantıları güçlenecek, ziyaretçi deneyimi iyileşecek, kültürel alanlara erişim artacak ve turizm ekonomisi canlanacaktır. Aynı zamanda yerel halkın yaşam kalitesi ve kent içi hareketliliği de bu dönüşümden olumlu etkilenecektir. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Hatay Havalimanı'nın uluslararası uçuşlara açılması ve THY dışındaki büyük hava yolu şirketleriyle ulaşım anlaşmalarının yapılması
- HADO Limanı'nda deprem sonrası hasar gören altyapının onarılması ve sefer planlarının yeniden düzenlenmesi
- Antakya'ya kadar uzanacak demir yolu hattı için TCDD ile iş birliği yapılması
- Deprem sonrası yeniden yapılanan kent dokusuna uygun, yeni toplu taşıma güzergâhlarının oluşturulması
- Şehir merkezindeki otobüs terminallerinin şehir dışına taşınarak trafik yükünün azaltılması
- Alternatif ulaşım sistemlerinin (bisiklet yolları, elektrikli toplu taşıma, ring servisleri vb.) planlanması ve uygulanması
- İnşaat kaynaklı trafik yükünü azaltmaya yönelik geçici ulaşım planlarının hazırlanması
- Turistik cazibe merkezlerine yönelik toplu taşıma, bisiklet ve yaya ulaşımı altyapılarının geliştirilmesi
- Mevcut ulaşım altyapısının fiziki ve sayısal durum analizinin yapılması ve buna uygun planlamaların hazırlanması
- Deprem sonrası zarar gören konaklama tesislerinin yeniden inşa edilmesi ve sayılarının artırılması
- Yeni yapılacak otellerin ve pansiyonların doğa, kültür ve inanç turizmi rotalarıyla entegrasyonunun sağlanması

- Şehir içi akıllı ulaşım sistemlerinin (dijital harita, kare kodlu yönlendirme, mobil uygulamalar) geliştirilmesi
- Hatay'ın "konaklama destinasyonu" olarak ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtım kampanyalarının yapılması
- Turistik cazibe merkezlerine araç girişinin sınırlandırılması ve çevre dostu otopark sistemlerinin şehir dışında planlanması
- Kamu yatırımıyla devam eden ulaştırma projelerinin hızlandırılması ve etaplar hâlinde kullanıma açılması
- Somut kültürel miras alanlarına yönelik ulaşım, altyapı ve yönlendirme sistemlerinin güncellenmesi
- Ankara-Adana Hızlı Tren Projesi'nin Hatay bağlantısının öncelikli yatırım programına alınması için girişimlerde bulunulması

12.4 Yeni Hatay'da Eski Miras

"Yeni Hatay'da Eski Miras" projesi, kadim kültürlerin beşiği olan Hatay'ın somut ve somut olmayan kültürel mirasını koruyarak geleceğe aktarmayı ve bu değerleri sürdürülebilir kültür turizmi ile bütünleştirerek şehre yeni bir kalkınma vizyonu kazandırmayı hedeflemektedir. Bu proje, Hatay'ın çok katmanlı ve çok kültürlü yapısını temel alarak şehrin toplumsal hafızasını canlandırmak, yerel halkın katılımını artırmak ve ulusal-uluslararası ölçekte tanıtımını sağlamak amacıyla tasarlanmıştır.

Hatay'ın kültürel mirası, sadece yapılı çevreyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda yaşayan kültür unsurlarıyla da şekillenmektedir. Yorgancılık, folklorik bebek yapımı, hasır örücülüğü, Hıdırellez törenleri, zeytinyağı kültürü, ipek böcekçiliği, bitkisel şifa gelenekleri gibi SOKÜM (Somut Olmayan Kültürel Miras) unsurları, bu kültürel derinliğin temel taşıdır. Bu unsurların korunması, turizme entegre edilmesi ve yeni nesillere aktarılması için kapsamlı bir kültür turizmi stratejisi geliştirilecektir. Proje kapsamında geleneksel şenlikler, bayramlar ve törenler turistik deneyim rotaları ile bütünleştirilecek; yerel halkın taşıyıcısı olduğu etkinlikler marka festivallere dönüştürülecektir. Hatay'ın inanç çeşitliliğini yansıtan mekânlarda oluşturulacak yeni inanç rotaları, ekoteolojik bir yaklaşımla düzenlenecek ve yerel maneviyat unsurlarıyla bütünleştirilecektir. Somut miras alanlarının restorasyonu ve bu alanlarda hikâye anlatımı merkezli dijital uygulamalar geliştirilerek ziyaretçilerin ilgisi artırılabilecektir.

Yerel halkın turizme katılımını artırmak amacıyla usta-çırak ilişkisine dayalı deneyim atölyeleri kurulacak, SOKÜM ürünlerinin üretimi ve satışı için dijital pazar yerleri desteklenecek, kültürel miras alanlarında yöresel üretim teşvik edilecektir. Aynı zamanda somut olmayan miras değerlerinin ulusal ve uluslararası festivallerde temsil edilmesi sağlanacak ve Hataylı kültür taşıyıcılarının bu platformlarda yer alması teşvik edilecektir. Hatay'ın kültür turizmi vizyonunu kalıcı hâle getirmek adına yerel yönetim, kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında etkin bir iş birliği ağı kurulacaktır. Bu yapı hem kurumlar arası eşgüdümü sağlayacak hem de farkındalık eğitimleri, akademik araştırmalar ve meslekî programlarla nitelikli insan kaynağının yetişmesine olanak tanıyacaktır. Yeni açılacak kültür rotaları, müzeler, deneyim merkezleri ve açık hava sergileriyle Hatay, yeni bir kültürel dirilişin simgesi olacaktır.

Bu proje, Hatay'ın kültürel mirasını korurken yerel kalkınmayı destekleyecek, yerel üretim ve istihdamı artıracak, kültür temelli turizm ürünlerini çeşitlendirecek ve şehrin uluslararası tanınırlığını

güçlendirecektir. Aynı zamanda toplumsal aidiyeti pekiştirerek deprem sonrası dayanışma ve yeniden inşa sürecine kültürel bir boyut kazandıracaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Geleneksel tören, kutlama ve festivallerin turizm rotalarına entegre edilerek markalaştırılması
- Yorgancılık, folklorik bebek yapımı, hasır örücülüğü gibi yerel el sanatlarına yönelik deneyim atölyelerinin kurulması
- SOKÜM unsurlarına yönelik dijital tanıtım kampanyaları ve sanal müze uygulamalarının geliştirilmesi
- Hatay'a özgü ürünlerin dijital platformlar üzerinden satışı için "SOKÜM Pazarı" adlı bir çevrim içi pazar yeri kurulması
- Ulusal ve uluslararası kültürel etkinliklerde Hataylı kültür taşıyıcılarının temsili için destek programlarının oluşturulması
- Yerel halkın katılımı ile SOKÜM temalı festival, şenlik ve panayırların düzenlenmesi
- İnanç rotalarının oluşturulması ve bu rotalarda ekoteolojik tasarım yaklaşımlarının uygulanması
- Kazı ve restorasyon çalışmaları devam eden somut miras alanlarının etaplı olarak turizme açılması
- SOKÜM unsurlarının akademik temsiliyetini artırmak için yerel üniversitelerde kültürel miras programlarının açılması
- Yerel üreticilere ve zanaatkârlara yönelik meslekî eğitim ve sertifikasyon programlarının hayata geçirilmesi
- Somut miras alanlarında çevresel altyapı (yönlendirme levhaları, aydınlatma, erişilebilirlik) iyileştirmelerinin yapılması
- SOKÜM temalı çocuk atölyeleri, yaratıcı yarışmalar ve okul programları ile kuşaklar arası aktarımın güçlendirilmesi
- Hatay Kültür Yolu rotasının oluşturulması ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Yolu Festivalleri'ne dâhil edilmesi
- Kurumlar arası eşgüdüm sağlayacak "Hatay Kültürel Miras Platformu"nun kurulması

12.5 Yeni Hatay'da Yeni Beceriler

"Yeni Hatay'da Yeni Beceriler" projesi, kentin kültürel zenginliklerini sürdürülebilir bir turizm modeline entegre ederken aynı zamanda yerel halkın katılımını, meslekî yeterliliğini ve kültürel farkındalığını artırmayı hedeflemektedir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, aktarılması ve turizmle buluşması için yerel bilgi ve becerilerin desteklenmesi, eğitim, sertifikasyon ve iş birlikleriyle güçlendirilmiş bir altyapı kurulması bu projenin merkezindedir. Proje, Hatay'ın çok kültürlü yapısını turizm değerine dönüştürerek hem ekonomik kalkınmayı desteklemekte hem de bölgenin sosyal dayanıklılığını artırmaktadır. Hatay, sahip olduğu çok kültürlü kimliği, geleneksel sanatları ve dinî-törensel uygulamalarıyla somut olmayan kültürel mirasın en zengin örneklerinden birini sunmaktadır. Bu zenginliğin sürdürülebilir kültür turizmine katkı sunabilmesi, onu taşıyan bireylerin ve toplulukların aktif katılımıyla mümkündür. Bu doğrultuda projenin ilk aşamasında, Hatay'ın kültürel belleğini oluşturan el sanatları, törenler, ritüeller, mutfak gelenekleri ve halk anlatılarının sistematik biçimde envanteri çıkarılacak; dijital ortamlarda erişilebilir hâle getirilecektir.

Ziyaretçi deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla geleneksel festivaller, şenlikler ve kültürel etkinlikler yeniden yapılandırılacak; bu etkinlikler yerel değerlerin ön plana çıktığı temalarla zenginleştirilecektir. Çömçe gelin, hasnı gibi yağmur duaları, yorgancılık, ipekçilik, folklorik bebek yapımı, sepet örücülüğü gibi unsurlar, festival kurgularına dâhil edilerek hem turistik cazibe yaratacak hem de yaşayan kültürün görünürlüğünü artıracaktır. Hataylı unsur taşıyıcılarının ulusal ve uluslararası etkinliklerde temsil edilmesi desteklenecek, böylelikle Hatay kültürünün küresel alanda tanıtımı sağlanacaktır. Proje, aynı zamanda yerel halkın turizm süreçlerine etkin katılımını da hedeflemektedir. Bu doğrultuda, mahalle ölçeğinde kültürel miras farkındalık programları düzenlenecek, yerel rehberlik, kültürel anlatıcılık, geleneksel zanaatçılık gibi alanlarda eğitim ve sertifikasyon süreçleri geliştirilecektir. Özellikle kadınlar ve gençler için tasarlanacak bu programlar, istihdam olanaklarını artırmanın yanı sıra sosyal kapsayıcılığı da destekleyecektir.

Turizm alanında profesyonelleşmeyi sağlamak adına, hizmet içi eğitim modülleri, turizm liseleriyle iş birlikleri, akademik kurumlarla ortak projeler geliştirilecektir. Yerel değerleri tanıyan ve yaşatmayı bilen profesyonel insan kaynağı, Hatay turizminin en büyük güvencesi olacaktır. Hatay'a özgü bir "yaşayan miras turizm rehberi" hazırlanarak hem rehberlere hem de turistlere yönelik bilgilendirme altyapısı oluşturulacaktır. Proje kapsamında ayrıca yerel üretimin güçlendirilmesi ve somut olmayan kültürel miras temelli ürünlerin markalaştırılması hedeflenmektedir. Hasır ürünler, doğal şifa reçeteleri, zeytin-zeytinyağı ürünleri gibi yerel üretimler kooperatifleşme, mikro kredi destekleri ve dijital pazarlama araçlarıyla ulusal ve uluslararası pazarlara sunulacaktır. Böylece kültürel miras, sadece nostaljik bir değer değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal bir kalkınma unsuru hâline gelecektir. "Yeni Hatay'da Yeni Beceriler" projesi, kültürel mirasın korunmasını turizmle bütünleştirirken aynı zamanda yerel halkın ekonomik hayata katılımını ve meslekî gelişimini de destekleyecektir. Hatay, bu projeye birlikte sadece geçmişin taşıyıcısı değil, kültürünü çağdaş yöntemlerle yaşatan, görünür kılan ve aktaran, dinamik bir destinasyona dönüşecektir. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Hatay'ın somut olmayan kültürel miras unsurlarının envanterinin çıkarılması ve dijital ortama aktarılması
- Geleneksel festivallerin yeniden canlandırılması ve kültürel içeriklerle zenginleştirilmesi
- Hataylı unsur taşıyıcılarının ulusal ve uluslararası etkinliklerde temsiliyetinin artırılması
- Mahalle ölçeğinde kültürel miras farkındalık programlarının hayata geçirilmesi
- Yerel rehberlik, anlatıcılık ve zanaatkârlık alanlarında eğitim ve sertifikasyon programlarının geliştirilmesi
- Turizm meslek liseleri, üniversiteler ve meslek odalarıyla iş birliklerinin artırılması
- Kadınlar ve gençlere yönelik kültür temelli istihdam programlarının yaygınlaştırılması
- Yaşayan miras unsurlarına dair rehber ve dijital bilgi platformlarının oluşturulması
- Kültürel ürünlerin (zeytin, sepet, şifa reçeteleri vb.) kooperatif, mikro kredi ve marka desteğiyle pazara sunulması
- SOKÜM odaklı turizm altyapısının güçlendirilmesi ve yerel üretimle entegrasyonu
- Somut olmayan kültürel miras ürünlerinin markalaşması ve dijital pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi
- Kurumlar arası iletişimi güçlendirecek ağ yapısının kurulması ve koordinasyonun artırılması
- Uluslararası tanıtım stratejileriyle Hatay'ın kültürel turizmde marka değerinin artırılması
- Turizmde kalite ve hijyen standartlarını destekleyecek meslekî eğitimlerin sürdürülmesi

12.6Yeni Hatay’da Kadim İnanç

“Yeni Hatay’da Kadim İnanç” projesi, üç semavi dinin yüzyıllardır barış içinde bir arada yaşandığı Hatay’ın benzersiz inanç mozaiğini turizme kazandırarak hem kültürel çeşitliliğin korunmasını hem de bölgesel kalkınmanın desteklenmesini amaçlamaktadır. Proje, Antakya başta olmak üzere Hatay genelinde farklı inançlara ait miras alanlarının restorasyonu, yeni inanç rotalarının oluşturulması ve somut olmayan kültürel değerlerle bütünleşik deneyim alanlarının geliştirilmesi üzerinden yapılandırılmıştır. Hatay’ın sahip olduğu ruhani, tarihî ve kültürel birikim, sürdürülebilir turizmin öncüsü olacak nitelikte, çok katmanlı bir potansiyel sunmaktadır.

Antakya, Hristiyanlık tarihinin en erken kiliselerinden biri olan St. Pierre Kilisesi’ne ev sahipliği yaparken aynı zamanda sinagog, cami, havra ve türbe gibi farklı inançlara ait yapılarla benzersiz bir inanç coğrafyası sunmaktadır. Proje kapsamında bu yapılara odaklanan yeni inanç ve kültür rotaları oluşturularak ziyaretçilere tematik bir yolculuk sunulacaktır. Rotalar, tarihî alanları, ibadet mekânlarını, hikâyeleri, ritüelleri ve toplumsal hafızayı bütüncül biçimde kapsayacaktır.

Bu rotaların altyapı gereksinimlerine uygun olarak ulaşım hatlarının düzenlenmesi, yönlendirme sistemlerinin kurulması ve ziyaretçi merkezlerinin oluşturulması planlanmaktadır. Somut kültürel miras alanlarında devam eden kazı ve restorasyon çalışmalarının tamamlanarak turizme açılması, Hatay’ın tarihî katmanlarının görünür hâle getirilmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda şehre özgü olan çömçe gelin törenleri, Hıdırellez kutlamaları, halk inançlarına dayalı şifa gelenekleri gibi somut olmayan miras unsurları da inanç rotalarına entegre edilerek çok boyutlu bir turizm deneyimi sunulacaktır. İnanç turizmi alanında etkili iletişim ve tutundurma stratejileri oluşturularak Hatay’ın ulusal ve uluslararası tanıtımı yapılacak, şehrin inanç mirası dijital platformlar ve uluslararası iş birlikleri aracılığıyla tanıtılacaktır. Özellikle Hataylı unsur taşıyıcılarının yer alacağı uluslararası festivaller, paneller ve etkinlikler sayesinde kültürel diplomasinin bir aracı olarak inanç turizmi kurgulanacaktır. Bu çerçevede yerel halkın turizme katılımını artırmak, inanç mirasını taşıyan toplulukların sürece dâhil edilmesi ve genç kuşaklara aktarımın sağlanması amacıyla eğitim, sertifikasyon ve farkındalık programları yürütülecektir. Yerel ustalar, din adamları, rehberler ve kültür taşıyıcıları akademik kurumlarla iş birliği içinde çalışarak hem bilgi üretimini destekleyecek hem de istihdam kapasitesini genişletecektir.

Proje, kurumlar arası koordinasyonu sağlayacak inanç mirası odaklı ağ yapılarını da içerecek şekilde tasarlanacaktır. Belediyeler, vakıflar, kalkınma ajansları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının eşgüdümünde yürütülecek bu proje, Hatay’ı barışın, çok kültürlülüğün ve manevî derinliğin sembolü hâline getirecektir.

“Yeni Hatay’da Kadim İnanç” projesi, tarihî ve kültürel kimliğini yeniden inşa sürecinde hem koruyucu hem de ekonomik getirisi olan bir unsur olarak Hatay’ı öne çıkaracaktır. Farklı inançlara ev sahipliği yapan yapılar ve gelenekler üzerinden şekillenen bu proje, Hatay’ı dünyada eşi benzeri olmayan bir inanç ve kültür destinasyonuna dönüştürerek hem turistik çeşitliliği hem de yerel toplumsal uyumu pekiştirecektir. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Hatay genelinde Hristiyan, Müslüman, Musevi ve diğer inançlara ait yapıların yer aldığı yeni tematik inanç rotalarının oluşturulması
- St. Pierre Kilisesi, Habib-i Neccar Camii, Antakya Sinagogu gibi yapıların yönlendirme sistemleri, dijital rehber uygulamaları ve altyapı desteğiyle turizme uygun hâle getirilmesi
- İnanç rotalarına çömçe gelin töreni, Hıdırellez, yağmur duası gibi somut olmayan kültürel miras unsurlarının entegre edilmesi
- Devam eden kazı ve restorasyon projelerinin tamamlanarak ziyaretçilere açılması

- İnanç alanlarına ulaşımı kolaylaştıracak şekilde toplu taşıma, yürüyüş yolları ve transfer hatlarının düzenlenmesi
- Uluslararası düzeyde inanç turizmi festivalleri, kültürel diplomasi etkinlikleri ve inanç temalı tanıtım programlarının düzenlenmesi
- Yerel halkın katılımı ile yürütülecek rehberlik, anlatıcılık ve deneyim atölyelerine yönelik eğitim ve sertifikasyon programlarının yaygınlaştırılması
- Din adamları, akademisyenler, kültür taşıyıcıları ve STK'lar arasında koordinasyon sağlayacak "Hatay İnanç Mirası Ağı"nın kurulması
- İnanç mirasına özgü el sanatları, hediyelik eşyalar ve yayınlar için özgün ürün geliştirme ve dijital pazarlama projelerinin desteklenmesi
- İnanç rotalarının sürdürülebilirliğini sağlamak için yerel yönetimlerin kapsayıcı ulaşım, temizlik ve güvenlik altyapısı planlamalarının yapılması
- İnanç temalı çocuk eğitim programları, okul gezileri ve gençlere yönelik farkındalık etkinliklerinin düzenlenmesi
- Uluslararası iş birlikleri ile Hatay'ın inanç mirasının UNESCO başvuruları ve dünya mirası tanıtım süreçlerine entegre edilmesi
- İnanç turizmine özel mobil uygulamalar, dijital haritalar ve çok dilli sesli rehber sistemlerinin geliştirilmesi

12.7 Yeni Hatay'da Modern Ulaşım

"Yeni Hatay'da Modern Ulaşım" projesi, Hatay'ın deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde hem şehir içi hem de şehirler arası ulaşım altyapısını sürdürülebilir, erişilebilir ve turizm odaklı şekilde yeniden tasarlamayı amaçlamaktadır. Proje, Hatay'ın stratejik konumu ve çok modlu ulaşım potansiyelini değerlendirerek; hava, kara, demir ve deniz ulaşım modlarını bir arada işlevsel kılmayı, turistik destinasyonlara kolay ve konforlu erişim sağlamayı ve somut olmayan kültürel mirasın da bu altyapı üzerinden görünür hâle gelmesini hedeflemektedir.

Hatay, kara yolu dışında hava yolu, deniz yolu ve demir yolu gibi ulaşım modlarının tamamına hitap edebilecek coğrafi bir avantaja sahipken bu potansiyel, bugüne dek sınırlı şekilde kullanılabilmektedir. Özellikle deprem sonrası oluşan fiziki hasar, ulaşım sistemlerinin işleyişini daha da zayıflatmıştır. Bu nedenle proje kapsamında ilk adım olarak mevcut ulaşım durumunun fiziki ve sayısal bir envanteri çıkarılacak, ihtiyaç ve önceliklere göre yeniden yapılandırma stratejisi geliştirilecektir. Bu çerçevede, Hatay Havalimanı'nın uluslararası uçuşlara açılması, HADO Limanı'nın yeniden işler hâle getirilmesi ve İskenderun-Antakya demir yolu bağlantısının kurulması gibi büyük ölçekli yatırımlar önceliklendirilecektir. Böylece destinasyona doğrudan ve hızlı erişim sağlanarak hem turist trafiği hem de lojistik kapasite güçlendirilecektir.

Şehir içi ulaşım özelinde, özellikle turistik cazibe merkezlerine yönelik erişimin yeniden planlanması hedeflenmektedir. Yeni ulaşım hatları, bisiklet yolları, yaya erişim güzergâhları ve çevre dostu taşıma sistemleri kurulacak; özel araç girişlerinin sınırlandırıldığı, otopark alanlarının şehir dışına taşındığı bir yapı önerilecektir. Bu yaklaşım hem çevresel sürdürülebilirliği hem de ziyaretçi deneyimini geliştirecektir. Ayrıca somut olmayan kültürel miras turizmine yönelik altyapının da geliştirilmesi, bu projenin temel ayaklarından biridir. Yerel sanatçıların, zanaatkarların ve kültürel uygulamaların sergileneceği tematik sokaklar, çarşılar, kültür odaklı duraklar ve açık hava sahneleri, ulaşım ağlarının

merkezlerine entegre edilecektir. Bu alanlar, geleneksel şenliklerin, ritüellerin ve performansların görünür hâle geldiği, turistik rotaların ayrılmaz parçası olacak şekilde tasarlanacaktır.

Ulaşım planlamasında kamu tarafından yürütülen tüm altyapı projelerinin tamamlanması için yerel ve merkezî yönetimler arasındaki koordinasyon güçlendirilecek, inşaat kaynaklı trafik problemlerinin geçici çözümlerle yönetilmesi için acil eylem planları hazırlanacaktır. “Yeni Hatay’da Modern Ulaşım” projesi, turizm altyapısının omurgasını oluşturan erişilebilirlik ve ulaşım kalitesini artırırken aynı zamanda kültürel değerlerin mekânsal görünürlüğünü artıracak; yerel üretici, sanatçı ve girişimcilerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacaktır. Hatay’ın yeniden doğuşunda modern ulaşım, sadece bir lojistik gereklilik değil, kültürel ve ekonomik iyileşmenin anahtarı olacaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Mevcut ulaşım altyapısının fiziki ve sayısal durumunun kapsamlı biçimde analiz edilmesi
- Hatay Havalimanı’nın uluslararası uçuşlara açılması ve yabancı hava yollarıyla yeni bağlantılar kurulması
- HADO Limanı’nda deprem sonrası onarım çalışmalarının hızlandırılması ve deniz ulaşımının yeniden planlanması
- İskenderun-Antakya demir yolu hattının kurulması için TCDD ile iş birliği geliştirilmesi
- Ankara-Adana Hızlı Tren Projesi’nin Hatay’a uzatılması için gerekli proje entegrasyonlarının yapılması
- Turistik cazibe merkezlerine giden yolların modernize edilmesi, çevreci ve düşük emisyonlu taşıma modellerinin uygulanması
- Şehir içi otobüs terminallerinin şehir dışına taşınarak trafik yükünün azaltılması
- Elektrikli otobüs, bisiklet paylaşım sistemleri ve yaya öncelikli ulaşım hatlarının yaygınlaştırılması
- Özel araç trafiğini sınırlandıracak yeni otopark alanlarının şehir dışına kurulması
- İnşaat kaynaklı trafik yoğunluğu ve tehlikeli durumlara karşı geçici trafik planlarının uygulanması
- SOKÜM’e yönelik altyapı yatırımlarıyla tematik sokaklar, kültürel çarşılar ve açık hava performans alanlarının oluşturulması
- Somut olmayan kültürel miras unsurlarının dijital haritalar, kare kodlar ve mobil uygulamalar aracılığıyla ziyaretçilere sunulması
- Macera ve spor turizmine uygun ulaşım güzergâhlarının oluşturulması (örneğin yayla yolları, kamp alanı bağlantıları)
- Ulaşım merkezlerinde turistik bilgi noktalarının, yönlendirme sistemlerinin ve çok dilli dijital ekranların kurulması
- Ulaştırma alanındaki kamu yatırımlarının etaplar hâlinde tamamlanması ve hizmete açılması
- Sürdürülebilir ulaşım ilkeleri doğrultusunda tüm yatırım ve planlamaların yeşil dönüşüm perspektifiyle yapılması

12.8 Yeni Hatay’da Geleneksel Zanaatlar

“Yeni Hatay’da Geleneksel Zanaatlar” projesi, şehrin somut olmayan kültürel mirasını koruyarak yeniden canlandırmayı ve bu değerleri kültür turizmiyle bütünleştirerek yerel kalkınmaya dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Hatay’ın çok kültürlü yapısı, köklü zanaatkârlık geleneği ve festival kültürü, bu projeye birlikte sürdürülebilir turizmin temel bileşenlerine dönüştürülecektir.

Proje hem yerel halkın kültürel mirasa sahip çıkmasını hem de bu mirasın ekonomik bir değer olarak değerlendirilmesini sağlayacak, kapsamlı bir yapıyla kurgulanmıştır. Eğitim, kooperatifleşme, dijitalleşme ve markalaşma gibi çok yönlü araçlar üzerinden yerel zanaatların yaşatılması, kuşaktan kuşağa aktarılması ve ulusal-uluslararası pazarlarda görünür kılınması hedeflenmektedir. Aynı zamanda bu proje ile ziyaretçilere otantik ve unutulmaz deneyimler sunularak Hatay'ın kültürel zenginliği yeniden öne çıkarılacaktır.

Hatay, geleneksel el sanatları, zanaatkârlık becerileri, çok sesli kültürel kimliği ve festival geleneğiyle Türkiye'nin en özgün kültürel destinasyonlarından biridir. Bu proje kapsamında, Hatay'ın zanaat ve el sanatları kültürü başta olmak üzere tüm somut olmayan kültürel miras öğeleri turizmin bir parçası hâline getirilecektir. Yerel ustalarla akademik kurumların iş birliği güçlendirilerek eğitim ve sertifikasyon programları yaygınlaştırılacak, bu alanlarda uzmanlaşmak isteyen bireyler için meslekî gelişim fırsatları oluşturulacaktır. Böylece hem geleneksel bilgi kuşaklar arasında aktarılacak hem de turizm sektörüne nitelikli insan kaynağı kazandırılacaktır.

Festival ve etkinlikler aracılığıyla yerel zanaatlar sahneye taşınacak, Hatay'ın özgün kültürel motifleri ulusal ve uluslararası ziyaretçilerle buluşturulacaktır. Bu etkinlikler sadece birer turistik çekim değil, aynı zamanda yerel halkın kültürel mirasla olan bağına kuvvetlendiren sosyal platformlar olacaktır. Kültür temelli festivallerle ziyaretçilerin deneyimi derinleştirilirken bu organizasyonlar aracılığıyla yerel ürünlerin tanıtımı ve satışı da mümkün hâle gelecektir. Projenin önemli bir bileşeni de dijitalleşme ve markalaşma süreçleridir. Hatay'a özgü zanaat ürünlerinin dijital platformlarda tanıtımı, e-ticaret altyapılarıyla desteklenerek sürdürülebilir ekonomik modeller oluşturulacaktır. Kooperatif yapılarının teşvik edilmesi, mikro kredi uygulamaları, dijital kataloglar ve çevrim içi satış kanalları ile bu ürünler ulusal ve uluslararası pazarlara entegre edilecektir.

Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında kurumsal koordinasyon ve toplumsal katılım da hayati öneme sahiptir. Bu doğrultuda, yerel yönetimler, STK'lar, üniversiteler ve özel sektör arasında etkin iletişim ve ağ yönetimi modelleri geliştirilecek, turizmde çok aktörlü ve katılımcı bir yapı kurulacaktır. Bu proje, yalnızca kültürel değerlerin korunmasını değil, aynı zamanda istihdamı, yerel kalkınmayı ve kimlik bilincini de artırmayı hedeflemektedir. Gelenekselin çağdaşla buluştuğu bu yaklaşım, Hatay'ın yeniden yapılanma sürecine güçlü bir kültürel zemin sağlayacaktır.

"Yeni Hatay'da Geleneksel Zanaatlar" projesi, Hatay'ın tarihsel birikimini ekonomik, kültürel ve sosyal düzeyde yeniden değerli kılarak hem sürdürülebilir kültür turizmi hem de yerel kalkınma için güçlü bir model sunmaktadır. Zanaatkârlığın turizmle buluştuğu bu yeni dönemde Hatay, yalnızca geçmişini koruyan değil, geleceğini de inşa eden bir kültür başkentine dönüşecektir. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Hatay'da zanaat ve el sanatlarına yönelik eğitim, ustalık belgeleri ve sertifikasyon programlarının yaygınlaştırılması
- Yerel ustalarla akademik kurumlar arasında iş birliği kurularak bilgi ve becerinin kuşaklar arası aktarımının sağlanması
- Somut olmayan kültürel miras temelli festival, şölen ve etkinliklerin ulusal ve uluslararası ölçekte artırılması
- Hatay'a özgü zanaat ürünlerinin markalaşması ve dijital platformlarda tanıtılması için ürün geliştirme desteklerinin sağlanması
- Kültürel miras taşıyıcılarının mikro kredi ve kooperatifleşme süreçleriyle ekonomik faaliyetlerinin desteklenmesi

- Somut olmayan kültürel miras alanlarında altyapıların iyileştirilerek ziyaretçi deneyiminin artırılması
- Hataylı sanatçı ve zanaatkarların ulusal ve uluslararası kültürel etkinliklere katılımının desteklenmesi
- Yerel halkın turizm süreçlerine aktif katılımını teşvik edecek bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi
- Kültürel çeşitliliğin turizme entegre edilerek Hatay'ın çokkültürlü kimliğinin korunması
- Turizm alanında profesyonelleşmeyi artıracak uygulamalı eğitim ve iş birliği programlarının hayata geçirilmesi
- SOKÜM ürünlerinin dijital kataloglarla pazarlanması için dijital altyapıların oluşturulması
- Kurumsal ağ yönetimiyle ilgili yerel yönetimler, STK'lar ve sektör temsilcileri arasında iletişim mekanizmalarının güçlendirilmesi

12.9 Yeni Hatay'da Bakir Doğa

"Yeni Hatay'da Bakir Doğa" projesi, Hatay'ın eşsiz doğal varlıklarını koruyarak sürdürülebilir ve alternatif turizm türlerini geliştirmeyi, aynı zamanda çevresel duyarlılık ile ekonomik kalkınmayı bir arada yürütebilecek, bütüncül bir destinasyon yönetimi modeli kurmayı hedeflemektedir. Deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde sadece fiziksel değil, ekolojik ve kültürel varlıkların da korunarak geleceğe taşınması, Hatay'ın turizm vizyonunun temel taşlarından biri olmalıdır. Proje, doğa temelli deneyimlerin artırılması, düşük karbon ayak izine sahip uygulamaların yaygınlaştırılması ve uluslararası iş birlikleri ile Hatay'ın marka değerinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

Hatay, zeytin ormanları, Amanos Dağları, Asi Nehri, yaylaları ve kıyı alanlarıyla büyük bir doğa turizmi potansiyeline sahiptir. Ancak bu alanların büyük bir kısmı bugüne kadar sistemli bir şekilde turizm ürününe dönüştürülmemiştir. "Yeni Hatay'da Bakir Doğa" projesi ile doğa ve macera turizmine yönelik ürünler çeşitlendirilecek; trekking, bisiklet, kuş gözlemi, kaya tırmanışı, kanyon yürüyüşleri gibi farklı ziyaretçi segmentlerine hitap eden tematik rotalar oluşturulacaktır. Doğa temelli deneyimlerin yanı sıra ekoteolojik tasarım ilkeleriyle inanç mekânları ve doğa alanlarının uyumlu biçimde düzenlenmesi hem kültürel hem de manevi bütünlük sağlayacaktır. İnanç turizmi ile ekoturizmi birleştiren bu yaklaşım, Hatay'ın kadim inanç değerlerinin çevreyle uyumlu biçimde yaşatılmasına olanak tanıyacaktır. Proje kapsamında ayrıca uluslararası spor etkinlikleri ve festivaller de tasarlanacaktır. Dağ maratonları, doğa yürüyüşü festivalleri, kıyı temizlik kampanyaları ve doğa fotoğrafçılığı gibi etkinliklerle hem farkındalık artırılacak hem de bölgeye alternatif gelir kaynakları yaratılacaktır. Spor temelli turizm sayesinde ziyaretçi kalış süresi artırılabilecek, kırsal alanlara turizm akışı yayılacak ve yerel halkın turizmdeki payı artacaktır.

Hatay'daki somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla (yorgancılık, sepet örücülüğü, geleneksel zanaatlar, yağmur duaları, şifa bitkileri vb.) doğa temelli rotalar arasında bütünlük kurulacak; böylelikle geleneksel üretim biçimleri, ekolojik kalkınmanın temel bir parçası hâline getirilecektir. Bu unsurlar, uluslararası platformlarda temsil edilerek hem kültürel görünürlük sağlanacak hem de destinasyon çeşitliliği artırılabilecektir. Tüm bu çalışmalarda, sürdürülebilir turizm ilkelerinin destinasyon yönetimine entegrasyonu temel bir ilke olacaktır. Enerji verimliliği, atık yönetimi, ulaşım planlaması ve toplumsal katılım gibi kriterler doğrultusunda Hatay'ın turizm geleceği planlanacak; yerel halk, paydaşlar ve ziyaretçiler arasında sorumlu turizm davranışları teşvik edilecektir.

Bu proje ile Hatay'ın bakir doğası korunurken yeni turizm türleri sayesinde kırsal kalkınma desteklenecek; doğa, kültür ve maneviyat bütünlüğü sağlanarak şehrin yeniden yapılanmasında sürdürülebilirlik temelli bir model geliştirilecektir. Hatay, bu proje ile hem ulusal hem de uluslararası alanda doğa dostu ve deneyim temelli bir destinasyon olarak öne çıkacaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Amanos Dağları, Asi Nehri, yaylalar ve kıyı bölgelerinde doğa temelli tematik rotaların oluşturulması (trekking, kuş gözlemi, bisiklet vb.)
- Doğal alanlarda ziyaretçi taşıma kapasitesine uygun yönlendirme levhaları, dinlenme alanları ve bilgilendirme panolarının kurulması
- Ekoteolojik bütünlük yaklaşımıyla inanç mekânlarının çevresel düzenlemelerle entegrasyonu
- Kırsal mahallelerde doğa rehberliği eğitimi verilmesi ve yerel rehber havuzunun oluşturulması
- Uluslararası dağ maratonları, doğa yürüyüşü festivalleri, doğa temalı fotoğraf yarışmaları düzenlenmesi
- Doğa temelli turizm destinasyonlarının markalaştırılması için dijital tanıtım ve tematik harita uygulamalarının geliştirilmesi
- Somut olmayan kültürel miras unsurlarının (yağmur duaları, bitkisel tedavi, geleneksel zanaatlar) doğa rotalarına entegre edilmesi
- Yorgancılık, hasır örücülüğü gibi geleneksel üretim biçimlerinin sürdürülebilir turizm çerçevesinde desteklenmesi
- Doğa alanlarında sürdürülebilir ulaşım ve atık yönetimi uygulamaları (elektrikli ulaşım, ayrıştırma sistemleri vb.) başlatılması
- Deniz turizmi alanlarında mavi bayrak kriterlerine uygun sürdürülebilirlik standartlarının yaygınlaştırılması
- Uluslararası çevre kuruluşları ve turizm ağları ile doğa temelli tanıtım ve ortak etkinliklerin düzenlenmesi
- Hatay'da sürdürülebilir destinasyon yönetimi kriterlerinin tüm turizm planlamalarına entegre edilmesi
- Yerel üreticilerle birlikte ekolojik kalkınma modelleri ve doğa turizmine yönelik ürünlerin geliştirilmesi
- Hatay'ın doğal mirasını tanıtacak, çocuklara yönelik eğitim programları ve doğa kulüplerinin kurulması
- Doğaya duyarlı konaklama birimlerinin (ekopansiyon, yayla evleri, çevreci kamp alanları) desteklenmesi

12.10 Yeni Hatay'da Yeni Maceralar

"Yeni Hatay'da Yeni Maceralar" projesi, Hatay'ın doğal zenginliklerini, spor ve macera turizmiyle birleştirerek sürdürülebilir bir destinasyon deneyimi yaratmayı amaçlamaktadır. Proje, Amanos Dağları, Asi Nehri ve kıyı bölgeleri gibi eşsiz doğal alanları, yürüyüş, bisiklet, kamp, su sporları gibi alternatif turizm ürünleriyle buluşturmayı hedeflerken aynı zamanda çevresel duyarlılığı ve yerel halkın katılımını merkeze alan, bütüncül bir turizm politikası benimsemektedir.

Yeniden yapılanma sürecindeki Hatay'ın doğa, inanç ve kültürle harmanlanmış yapısı, bu projeyle birlikte "ekoteolojik" bir destinasyon kimliğiyle öne çıkarılacak; inanç temalı yürüyüş yolları, macera rotaları ve doğa sporları merkezleriyle zenginleştirilecektir. Yerel halkın sürece katılımı ve altyapı yatırımlarıyla birlikte Hatay, sadece kültürel değil, aynı zamanda çevreci ve dinamik bir turizm merkezi hâline gelecektir. Proje kapsamında öncelikle Hatay'ın doğal alanlarında yürüyüş parkurları, bisiklet yolları, kaya tırmanışı ve kano gibi sporların yapılabilmesi güvenli ve işaretli alanlar düzenlenecek; bu noktaların dijital haritalarla görünür hâle getirilmesi sağlanacaktır. Amanos Dağları'nda trekking rotaları, Asi Nehri boyunca kano ve su sporu alanları, kıyı bölgelerinde sürdürülebilir deniz turizmi alanları oluşturularak ziyaretçilere dört mevsim boyunca macera imkânı sunulacaktır.

Ayrıca Hatay'ın doğası ile dinî mirasını birleştiren "ekoteolojik" yaklaşım çerçevesinde doğa içinde yer alan inanç duraklarının yürüyüş rotalarına entegre edilmesi, ziyaretçilere hem manevi hem de çevresel farkındalık sağlayan deneyimler sunacaktır. Bu yaklaşım, Hatay'ı Türkiye'de ekoteoloji kavramının öncüsü yapacak ve küresel düzeyde farklı bir destinasyon kimliği kazandıracaktır. Uluslararası spor etkinlikleri, kültürel festivaller ve doğa temalı organizasyonlarla destinasyonun cazibesi artırılacak, bu etkinliklerle birlikte yerel üreticilerin ürünlerini pazarlayabileceği alanlar yaratılacaktır. Kamp alanları, butik doğa konaklamaları ve macera merkezleri ile doğa sever turistler için alternatif bir tatil modeli sunulacaktır.

Proje sürecinde yerel halkın eğitimi, katılımı ve ekonomik fayda sağlaması ön planda tutulacak, macera ve doğa turizmi sektörlerinde nitelikli iş gücü geliştirilerek bölge halkı için yeni geçim kaynakları yaratılacaktır. Tüm bu faaliyetler, düşük karbon ayak izi, doğal kaynakların korunması ve kültürel mirasla bütünleşik turizm ilkeleri doğrultusunda tasarlanacaktır.

"Yeni Hatay'da Yeni Maceralar" projesi, Hatay'ın doğal güzelliklerini ve kültürel değerlerini doğayla uyumlu bir biçimde turizme entegre ederek şehre hem ekonomik hem de sosyal anlamda sürdürülebilir katkı sağlayacaktır. Hatay, bu projeyle birlikte yalnızca ziyaret edilen bir şehir değil, keşfedilen, deneyimlenen ve hissedilen bir destinasyon olarak yeniden konumlanacaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Amanos Dağları, Asi Nehri ve kıyı bölgelerinde yürüyüş, bisiklet ve su sporlarına uygun macera rotalarının düzenlenmesi
- Doğa sporlarına uygun altyapıların (kamp alanı, dinlenme noktası, yönlendirme tabelaları, güvenlik ekipmanları) oluşturulması
- Hatay'ın inanç merkezleri ile doğal alanlarını bütünleştiren "ekoteolojik" destinasyon kurgusunun geliştirilmesi
- Ekoteoloji temalı yürüyüş yolları ve dijital haritalama uygulamalarının hayata geçirilmesi
- Uluslararası doğa ve spor festivallerinin düzenlenmesi ve bu festivallerin kültürel tanıtım aracı olarak kullanılması
- Spor turizmi etkinlikleriyle bağlantılı olarak yerel ürünlerin tanıtımına yönelik satış ve sergi alanlarının planlanması
- Deniz turizminde sürdürülebilirlik odaklı uygulamalar geliştirilmesi ve HADO Limanı çevresinde rekreasyonel alanların canlandırılması
- Yerel halkın macera ve doğa turizmi alanlarında eğitim programlarına dâhil edilmesi ve bu sektörlerde istihdam edilmesi
- Doğa ve macera turizmi faaliyetlerinin çevresel etkilerini minimize edecek denetim, planlama ve yönetim modellerinin kurulması

- Macera noktalarının dijital platformlarda görünürlüğünü artıracak içerik ve tanıtım kampanyalarının yürütülmesi
- Spor turizmi altyapısına uygun konaklama, ulaşım ve sağlık destek sistemlerinin planlanması
- Macera ve doğa turizmine yönelik yatırımcılar için sürdürülebilirlik odaklı teşvik modellerinin geliştirilmesi

12.11 Yeni Hatay’da Deniz

“Yeni Hatay’da Deniz” projesi, Hatay’ın Doğu Akdeniz kıyılarındaki deniz turizmi potansiyelini sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde yeniden yapılandırmayı ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Proje, kruvaziyer turizminden yat limanlarına, deniz ulaşımından su sporlarına kadar uzanan geniş bir yelpazede hem altyapı yatırımlarını hem de tematik turizm rotalarını kapsamaktadır. Hatay’ın eşsiz coğrafi konumu, gastronomi ve inanç turizmiyle birleşerek kenti Doğu Akdeniz’in tematik lider destinasyonlarından biri yapma yolunda önemli bir adım olacaktır.

Deniz turizmi alanında Hatay’ın rekabet gücünü artırmak adına ilk adım, kruvaziyer turizmi altyapısının kurulmasıdır. Bu doğrultuda, İskenderun Limanı’ndaki mevcut rıhtımlardan biri, kruvaziyer gemilerine tahsis edilerek modern bir terminal binasıyla donatılacaktır. Yolcuların kolay ulaşımı için şehir içi bağlantı sistemleri geliştirilecek, Hatay’ın tarihî, kültürel ve gastronomik destinasyonlarına gününbirlik turlar düzenlenecektir.

Yat turizmini geliştirmek amacıyla Madenli Yat Limanı’nın kapasitesi genişletilecek, alternatif olarak Çevlik ve Arsuz gibi stratejik bölgelerde yeni marina ve rıhtım alanları inşa edilecektir. Bu limanlarda çevre dostu teknolojiler, atık yönetim sistemleri ve yeşil liman uygulamaları entegre edilerek sürdürülebilirlik sağlanacaktır. Proje kapsamında ayrıca deniz sporları ve rekreasyonel faaliyetler için altyapı çalışmaları yürütülecek; yüzme alanları, deniz bisikleti, kano, yelken ve tüplü dalış gibi aktivitelere uygun, güvenli parkurlar oluşturulacaktır. Kıyı bölgeleri yeniden düzenlenerek rekreasyon alanları, plajlar ve yürüyüş yolları ile donatılacaktır. Hatay’ın kültürel zenginliğiyle birleşen bu deniz odaklı turizm modeli, uluslararası deniz festivalleri, gastro-marin etkinlikleri, spor organizasyonları gibi tematik organizasyonlarla desteklenecektir. Bu etkinlikler, Hatay’ın deniz kültürünü tanıtmanın yanı sıra yerel ürünlerin ve el sanatlarının pazarlanabileceği, yeni ekonomik alanlar da yaratacaktır. Projenin temel eksenlerinden biri de sürdürülebilirlik olacaktır. Deniz ekosisteminin korunması, kıyı erozyonunun önlenmesi, atık su yönetimi, karbon salımının azaltılması gibi konularda uluslararası standartlara uygun uygulamalar geliştirilecektir.

“Yeni Hatay’da Deniz” projesi, Hatay’ın turizm çeşitliliğini artırarak sadece kültürel değil, aynı zamanda rekreatif, sportif ve uluslararası odaklı bir turizm merkezi kimliğini pekiştirecektir. Denizle bütünleşen bu strateji sayesinde Hatay, Doğu Akdeniz’de sürdürülebilir deniz turizmi alanında öncü destinasyonlardan biri hâline gelecektir. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- İskenderun Limanı’nda kruvaziyer turizmine uygun terminal binası ve yolcu hizmetleri altyapısının kurulması
- Madenli Yat Limanı’nın kapasitesinin artırılması, Çevlik ve Arsuz gibi bölgelerde yeni marina yatırımlarının planlanması
- Hatay’ın kıyı bölgelerinde yüzme, dalış, yelken, kano gibi su sporlarına uygun, güvenli alanların oluşturulması
- Deniz rekreasyon alanlarının (plaj, iskele, sahil yürüyüş yolları) düzenlenmesi ve işaretlenmesi

- Deniz ekosistemini korumaya yönelik sürdürülebilir uygulamaların (yeşil limanlar, atık su arıtma, karbon ayak izi ölçümü) geliştirilmesi
- Uluslararası kruvaziyer rotalarına Hatay'ın dâhil edilmesi için tanıtım ve iş birliği çalışmalarının yapılması
- Deniz festivalleri, yelken yarışları, denizaltı fotoğrafçılığı gibi etkinliklerle marka bilinirliğinin artırılması
- Gastronomi ve denizi birleştiren "gastro-marin" konseptli deneyim rotalarının geliştirilmesi
- Deniz ulaşımının geliştirilmesi için çevre illerle (örneğin Mersin, KKTC) düzenli deniz seferlerinin başlatılması
- Deniz turizmine yönelik işletmelerde çalışan personele mavi bayrak, deniz güvenliği, ekoturizm gibi konularda eğitimler verilmesi
- Deniz temalı el sanatları, hediyelik eşyalar ve yöresel ürünlerin tanıtımına yönelik satış alanları oluşturulması
- Doğu Akdeniz'de "tematik lider Hatay" algısının uluslararası fuarlar, dijital platformlar ve diplomatik ilişkiler yoluyla yaygınlaştırılması

12.12 Yeni Hatay'da Yine Gastronomi

"Yeni Hatay'da Yine Gastronomi" projesi, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nda gastronomi alanında yer alan Hatay'ın kültürel hafızasını ve eşsiz mutfak zenginliğini yeniden ayağa kaldırmayı, bu birikimi yerel kalkınma ve kültür turizmiyle bütünleştirmeyi hedeflemektedir. Deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde gastronomi, sadece bir turizm unsuru değil, aynı zamanda kentin kimliğini, hafızasını ve toplumsal birlikteliğini taşıyan, güçlü bir araçtır. Bu proje, Hatay mutfağının yerel değerlerini hem ulusal hem de uluslararası ölçekte görünür kılarak sürdürülebilir bir gastronomi turizmi altyapısı kurmayı amaçlamaktadır.

Hatay, çok kültürlü yapısıyla Orta Doğu ve Akdeniz mutfaklarının kesişim noktasında yer almakta, humustan oruğa, zahterden zeytinyağına kadar uzanan zengin bir mutfak repertuarına sahiptir. Ancak 6 Şubat depremleriyle birlikte kentin çok sayıda ikonik gastronomi mekânı zarar görmüş ya da tamamen yıkılmıştır. Bu bağlamda, projenin ilk odak noktası, bu mekânların aslına uygun biçimde yeniden inşasını hızlandırmak, kent dokusuna sadık bir restorasyonla gastronomi hafızasını canlandırmaktır. Kasap-fırın geleneği gibi sadece mekânsal değil, kültürel hafıza taşıyan unsurların yeniden kurulması bu kapsamda ele alınmalıdır.

Proje kapsamında Antakya başta olmak üzere kent geneline yayılan gastronomi rotaları yeniden tasarlanacak ve yöresel üreticilerin bu rotalara entegre edilmesi sağlanacaktır. Mutfakla ilgili tarihsel, teknik ve duysal bilginin yaşatılması amacıyla Yaşayan Mutfak Müzesi kurulacak; burada hem Hatay mutfağına dair hikâyeler aktarılacak hem de uygulamalı atölyelerle katılımcı deneyimleri desteklenecektir. Ayrıca yerel gastronomi markalarının korunması ve kimliklerinin sürdürülebilir biçimde sahiplenilmesi amacıyla "Hatay Menşei" sertifika sistemi oluşturulacak; bu yolla hem ürün kalitesi hem de aidiyet bilinci desteklenecektir. Şehirdeki mevcut markaların yanı sıra yeni gelişen girişimlerin de bu yapı içinde desteklenmesi planlanmaktadır. Hatay'ın yeniden bir gastronomi merkezi olarak konumlanabilmesi için ulusal ve uluslararası gastronomi organizasyonları, şef buluşmaları, yarışmalar, belgesel film festivalleri ve sokak lezzetleri etkinlikleri organize edilecektir. Bu organizasyonlar hem yerel halkın kültürel sahiplenmesini artıracak hem de kentin uluslararası görünürlüğünü güçlendirecektir.

Bu proje, Hatay'ın özgün mutfak kültürünün korunarak yeniden canlandırılmasına katkı sağlayacak; yerel üretim ve gastronomi sektörünün yeniden yapılanmasını destekleyecek, Hatay'ı kültür temelli bir gastronomi destinasyonu olarak uluslararası platformlarda görünür kılacaktır. Aynı zamanda gastronomi alanındaki dönüşüm, yerel halkın ekonomik katılımını artırarak kente hem sosyal hem de ekonomik bir iyileşme kazandıracaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Deprem sonrası yıkılan ya da zarar gören gastronomi mekânlarının imar sürecinin hızlandırılması ve otantik kent dokusuna uygun biçimde yeniden inşa edilmesi
- Hatay'ın gastronomi belleğini yaşatacak Yaşayan Mutfak Müzesi'nin kurulması
- Antakya ve çevresinde kaybolan ya da zarar gören gastronomi rotalarının yeniden oluşturulması ve bu rotalara yerel üreticilerin entegre edilmesi
- Hatay'a özgü gastronomi markaları için "Hatay Menşei" adıyla aidiyet ve kaliteyi teşvik eden bir sertifikasyon sisteminin oluşturulması
- Kasap-fırın, zahter pazarı gibi geleneksel gastronomi uygulamalarının yeniden canlandırılması ve turistik deneyimlerle bütünleştirilmesi
- Ulusal ve uluslararası gastronomi etkinlikleri (şef buluşmaları, tematik festivaller, gastronomi yarışmaları) düzenlenmesi
- Hatay mutfağına dair tematik film, belgesel ve dijital içeriklerin üretilerek tanıtım faaliyetlerinde kullanılması
- Hatay mutfağının dijital platformlar üzerinden tanıtılması ve online satış olanaklarının geliştirilmesi
- Yerel halkın turizmde aktif rol almasını sağlamak amacıyla gastronomi odaklı eğitim ve sertifikasyon programlarının başlatılması
- Çocuklara ve gençlere yönelik "Gelenekten Geleceğe Mutfak" temalı atölye ve eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi
- Hatay mutfağını temsil eden uluslararası mobil uygulama ve dijital rehberlerin hazırlanması
- Gastronomi festivallerinin Kültür Yolu Festivalleri kapsamında değerlendirilmesi ve kent geneline yayılması
- Hatay Gastronomi Çalıştay'ının her yıl düzenlenerek farklı paydaşları buluşturan bir kurumsal yapıya dönüştürülmesi

12.13 Yeni Hatay'da Dayanıklı Konaklama

"Yeni Hatay'da Dayanıklı Konaklama" projesi, kentin yeniden yapılanma sürecinde hem afet direncine sahip hem de kültürel ve tematik açıdan zenginleştirilmiş konaklama tesislerinin geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu proje, Hatay'ı sadece bir geçiş noktası değil, aynı zamanda konaklama destinasyonu olarak güçlendirmeyi amaçlamakta; yerel mimariyi, kültürel dokuyu ve sürdürülebilir turizm ilkelerini bir araya getirerek hem ekonomik canlılık hem de sosyal toparlanma için stratejik bir rol üstlenmektedir. Deprem sonrası dönemde Hatay'ın konaklama altyapısında oluşan büyük kayıplar, sadece fiziksel yapılarda değil, aynı zamanda güven duygusunda ve hizmet niteliğinde de derin izler bırakmıştır. Bu nedenle proje, bir yandan altyapının afetlere karşı dayanıklı biçimde yeniden inşasını öngörürken öte yandan hizmet kalitesini artırmayı ve bölgeyi nitelikli konaklama destinasyonu olarak konumlandırmayı hedeflemektedir.

İlk aşamada, konaklama tesislerinin inşa edileceği alanlarda jeolojik ve mühendislik temelli güvenlik kriterlerine göre planlamalar yapılacaktır; yapı denetimi, sürdürülebilirlik sertifikasyonları ve yeşil bina standartları esas alınacaktır. Bununla birlikte tematik konaklama modelleri de bu sürece entegre edilecektir. Taş evlerden geleneksel Antakya konaklarına, zeytin bahçesi içinde yer alan ekolojik bungalovlardan butik hanlara kadar farklı profildeki ziyaretçilerin ilgisini çekecek, yenilikçi ve özgün konaklama tipleri teşvik edilecektir.

Konaklama altyapısının yeniden canlandırılmasının yanı sıra hizmet kalitesinin artırılması ve personel yetkinliğinin geliştirilmesi projenin temel sütunlarından biridir. Özellikle yerel gençlerin turizm sektöründe istihdam edilmesini teşvik edecek sertifikalı eğitim programları, diksiyon, hijyen, ön büro yönetimi, dijital sistemler, çok dilli iletişim gibi konularda modüler meslekî gelişim programlarıyla desteklenecektir. Bu eğitimlerin sonunda Hatay'a özgü bir "misafirperverlik standardı" oluşturularak hem personel kalitesi hem de turist memnuniyeti artırılabilecektir. Ayrıca konaklama arzının dijital platformlarda görünürlüğü güçlendirilecek; otel, pansiyon ve butik konaklama birimlerinin dijital haritalar, rezervasyon uygulamaları ve sürdürülebilir turizm rehberlerinde yer alması sağlanacaktır. Böylece Hatay'ın sadece tarihî ve gastronomik yönü değil, konforlu ve güvenli konaklama seçeneği sunduğu algısı da pekiştirilecektir.

Proje kapsamında ayrıca kültürel miras alanlarına yakın konaklama noktalarında altyapı ve üstyapı sorunları çözüme kavuşturulacak; bu bölgelerde ulaşım, yönlendirme tabelaları, ışıklandırma ve güvenlik gibi ihtiyaçlar bütüncül bir yaklaşımla ele alınacaktır. Yerel halkın ev pansiyonculuğuna yönlendirilmesi ve kadın kooperatifleriyle geliştirilecek aile yanında konaklama modelleri de toplumsal katılımı artıracak, yenilikçi uygulamalardan biri olacaktır.

"Yeni Hatay'da Dayanıklı Konaklama" projesi, yalnızca fiziksel yapıların güçlendirilmesi değil, hizmet kalitesinin yükseltilmesi, kültürel özgünlüğün korunması ve sosyal bütünleşmenin sağlanması açısından çok yönlü katkılar sunacaktır. Böylece Hatay, yeniden bir turizm destinasyonu olmanın ötesinde, konuklarını misafir gibi ağırlayan, güvenli, estetik ve sürdürülebilir konaklama çözümleriyle anılan, öncü bir şehir kimliği kazanacaktır. Bu kapsamda eylem hedefleri aşağıda verilmiştir:

- Hatay'daki konaklama altyapısının afetlere dayanıklı ve sürdürülebilir standartlarda yeniden inşa edilmesi
- Jeolojik güvenlik, çevre dostu yapı malzemeleri ve yeşil bina sertifikalarıyla planlama yapılması
- Geleneksel mimariyle uyumlu butik otel, taş konak, zeytinlik içi bungalov gibi tematik konaklama modellerinin geliştirilmesi
- Antakya, Harbiye, Samandağ ve Altınözü gibi cazibe merkezlerinde konaklama kapasitesinin artırılması
- Yerel halkın katılımıyla aile yanında konaklama ve ev pansiyonculuğu modellerinin yaygınlaştırılması
- Kadın kooperatiflerinin konaklama hizmet zincirine dâhil edilmesi ve ekonomik katkılarının artırılması
- Konaklama personeline yönelik modüler meslekî gelişim programları, hijyen ve misafir ilişkileri eğitimlerinin verilmesi
- Turizm hizmet kalitesine özel "Hatay Misafirperverlik Standardı"nın oluşturulması
- Konaklama tesislerinin dijital platformlarda tanıtımı, görünürlüğü ve rezervasyon sistemlerine entegrasyonu
- Kültürel miras alanlarına yakın konaklama noktalarının alt ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi
- Enerji verimli ve çevre dostu otel konseptlerinin desteklenmesi

- Hatay'ın güvenli, özgün ve kaliteli konaklama destinasyonu olarak ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılması
- Kongre, kültür, sağlık, gastronomi, doğa gibi farklı turizm türlerine hitap eden konaklama çeşitliliğinin sağlanması
- Konaklama alanlarının mimari ve peyzaj tasarımlarında Hatay'ın kimliğini yansıtan unsurların kullanılmasının teşvik edilmesi
- Kamu ve özel sektör iş birliğiyle konaklama yatırımlarının artırılması ve teşvik sisteminin oluşturulması

EKLER

EK-1

METODOLOJİ

Plan Vizyonu

2025-2030 yıllarını kapsayan *Hatay Turizm Master Planı*, güçlü turizm arz kaynaklarına sahip olan ve hâlihazırda Akdeniz Bölgesi'nin en önemli turizm destinasyonlarından biri durumundaki Hatay'ın sahip olduğu kaynakları etkin ve sürdürülebilir biçimde değerlendirerek Hatay turizmini geleceğe taşıyacak, kapsamlı bir yol haritasıdır. *Hatay Turizm Master Planı* hazırlanırken küresel ve bölgesel turizm değişimleri ile eğilimler dikkate alınmış ve Plan'ın T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Covid-19 salgını sonrası 2021 yılında güncellenen Türkiye Turizm Ana Planı ile uyumlu biçimde olmasına azami düzeyde hassasiyet gösterilmiştir. *Hatay Turizm Master Planı*, Türkiye Turizm Ana Planı'na uygun olarak sürdürülebilirlik, gelir, rekabet, teknoloji ve risk yönetimi vizyonu ile hazırlanmıştır.

Veri Toplama:

Hatay Turizm Master Planı hazırlık sürecinde, alanında uzman ve geniş bir araştırmacı kadrosu tarafından kapsamlı literatür ve veri taraması yapılmış, konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelenmiştir.

Hatay Turizm Master Planı hazırlık sürecinde birincil veri kaynağına ilde düzenlenen geniş katılımlı arama konferansının çıktıları temel oluşturmuştur. Arama konferansı 27 Şubat 2025 tarihinde 138 katılımcı ile Hatay Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde ve Kapadokya Üniversitesi iş birliği ile şehrin turizm paydaşı olan katılımcıların (EK-3) tam gün iştiraki ile Hatay turizminin geneli ele alınarak gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte şehirde yapılan saha gözlemleri ve bazı paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmeler de birincil veri kaynakları arasındadır.

Yapılan Analizler:

Plan kapsamında Hatay turizminin GZFT analizi ile birlikte sürdürülebilirlik, rekabet, dijital aranmalar ve akıllı destinasyon, markalaşma ve risk yönetimi başlıklarında müstakil analizler yapılmıştır. Yapılan analizler, politika tespitinde ve vizyon projelerinin geliştirilmesine esas teşkil etmiştir.

EK-2

Politikalar Tablosu

No	Politikalar
P1	DYÖ Yapısını Kurarak Hatay Turizminin Kurumsal Yönetişimini Sağlamak
P2	Doğu Akdeniz Turizminde Tematik Liderlik Üstlenmek
P3	Destinasyona Erişimi Kolaylaştırmak
P4	Şehir İçi Ulaşım Altyapısının Niteliğini Düzenlemek
P5	Alternatif Ulaşım Hatlarını Cazip Hâle Getirmek
P6	Mevcut Ulaşım Altyapısının Niteliğini Düzenlemek
P7	Sürdürülebilir ve Alternatif Turizm Alanlarını Geliştirmek
P8	Turizmde Dijitalleşme ve Yenilikçi Uygulamaları Yaygınlaştırmak
P9	Dijitalleşme Odaklı Tanıtım Araçlarıyla Hatay Turizminin Tanıtım Kapasitesini Güçlendirmek
P10	Kruvaziyer, Yat Turizmi ve Deniz Ulaşımını Geliştirmek
P11	Hatay'ın Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Tanınırlığını ve Marka Görünürlüğünü Artırmak
P12	Festival ve Etkinliklerle Ziyaretçi Deneyimlerini Zenginleştirmek
P13	Kent Turizmi ve Alt Türlerine Yönelik İmaj Yenileme Çalışmalarını Slogan Temelli Kampanyalarla Desteklemek
P14	Yerel Halkın Turizme Katılımını ve Farkındalığını Artırmak
P15	Turistik Cazibe Merkezlerinin Ulaşım Ağını Yeniden Düzenlemek
P16	Turizmde Nitelikli İş Gücünü Geliştirmek
P17	Kültürel Çeşitlilik ve Çok Kültürlülüğü Desteklemek
P18	Yeni İnanç Rotaları ve İnanç Turizmi Ürünleri Geliştirmek
P19	İnanç Turizmine Yönelik Etkili İletişim ve Tutundurma Faaliyetleri Yürütmek
P20	Turizm Eğitimi Altyapısını ve İş Birliklerini Güçlendirmek
P21	Sürdürülebilir Turizm İlkelerini Destinasyon Yönetimine Entegre Etmek
P22	Gelir Odaklı Turizm Stratejileriyle Harcama Düzeyi Yüksek Segmentleri Çekmek
P23	Destinasyon İçi Ulaşım İçin Akıllı Uygulamaları Kullanmak
P24	Hedef Pazarlara Yönelik Tanıtımlarla Ziyaretçi Hareketliliğini Artırmak
P25	Mevcut Somut Kültürel Miras Alanlarını Geliştirmek
P26	Yeni Somut Miras Cazibe Noktaları ve Rotaları Üretmek
P27	Ulusal ve Uluslararası Gastronomi Etkinlikleri Planlamak
P28	Turizm Alanında Profesyonelleşmeyi Artırmak
P29	Kazı ve Restorasyon Çalışmaları Devam Eden Miras Alanlarını Turizme Açmak
P30	SOKÜM İçin Turizm Altyapısını Geliştirmek
P31	SOKÜM'de Ürün Geliştirme, Markalaşma ve Dijitalleşmeyi Teşvik Etmek
P32	Konaklama Arzını Çeşitlendirmek ve Tematik Konaklama İmkânlarını Geliştirmek

- P33** Yerel Üretim ve Ekolojik Kalkınmayı SOKÜM ile Güçlendirmek
 - P34** Güvenli Su Rekreasyonlarını Canlandırmak
 - P35** Macera ve Doğa Turizmi Ürünlerini Çeşitlendirmek
 - P36** Macera Noktaları ve Rotaları Üretmek
 - P37** SOKÜM'ün Korunması ve Sürdürülebilir Kültür Turizminin Geliştirilmesine Yönelik Uluslararası İş Birliği ve Tanıtım Stratejileri Geliştirmek
 - P38** Gastronomi Rotalarını Yeniden Oluşturmak
 - P39** Turizmde Hijyen ve Kalite Standartlarını Yükseltmek
 - P40** Deniz Turizminde Sürdürülebilirlik Eylemlerini Hayata Geçirmek
 - P41** İnanç Değerlerinde Ekoteolojik Bütünleyici Tasarım Yapmak
 - P42** Somut Kültürel Miras Alanlarının Alt ve Üstyapı Sorunlarını Çözmek
 - P43** Macera ve Spor Turizminde Alt Yapı Sorunlarını Çözmek
 - P44** SOKÜM'de Kurumsal Koordinasyon ve Ağ Yönetimini Sağlamak
 - P45** Uluslararası Spor Etkinlikleri ve Festivaller Planlamak
 - P46** Deprem Sonrası Konaklama Sektörünü İyileştirmek ve Kapasitesini Artırmak
 - P47** Hatay'ın Konaklama Destinasyonu Olarak Tanıtımını ve Pazarlamasını Güçlendirmek
 - P48** Konaklama Hizmet Kalitesini Yükseltmek ve Personel Yetkinliğini Artırmak
 - P49** SOKÜM'de Eğitim ve İnsan Kaynağı Kapasitesini Artırmak
 - P50** Gastronomi Markalarının Aidiyetini Sağlamak
 - P51** Somut Kültürel Miras Alanlarını Bütünleşik Ürün Hâline Getirmek
 - P52** Gastronomi Envanterini Geliştirmek
 - P53** Tanıtımda Çok Kanallı ve Bütünleşik İletişim Stratejileri Benimsemek
 - P54** Sektörel Veri Yönetimi, İş Birliği ve Koordinasyonu İyileştirmek
 - P55** Kamu Tarafından Başlatılan Ulaşım ve Altyapı Yatırımlarını Hızlandırmak
 - P56** Gastronomi Mekanlarının İmar Sürecini Hızlandırmak
 - P57** Mevcut Ulaşım Durumunun Fiziki ve Sayısal Tespitini Netleştirmek
-

EK-3

27.02.2025 Tarihli Hatay Turizm Master Planı Arama Konferansı Katılımcı Listesi

	AD SOYAD	ÜNVAN/KURUM
1	Serdar Kurtoğlu	Hatay Büyükşehir Belediyesi
2	Cengiz Şenkule	Hatay Büyükşehir Belediyesi
3	Okan Sarioğlu	Hatay Büyükşehir Belediyesi
4	Melih Erginses	Hatay Büyükşehir Belediyesi
5	Ayşe Dolar	Hatay Büyükşehir Belediyesi
6	Osman Zafer Yavuz	Hatay Büyükşehir Belediyesi
7	Ece Harbiyeli	Hatay Büyükşehir Belediyesi
8	Emire Küçük	Hatay Büyükşehir Belediyesi
9	Yusuf Özdemir	Hatay Büyükşehir Belediyesi
10	Sadettin Çakır	Hatay Büyükşehir Belediyesi
11	Mehmet Ali Dikkaya	Hatay Büyükşehir Belediyesi
12	Tuğçe Kara	Hatay Büyükşehir Belediyesi
13	Kenan Bozkurt	Antakya Belediyesi
14	Azat Toprak	İskenderun Belediyesi
15	Ahmet Arslan	Altınözü Belediyesi
16	İsmail Aslan	Altınözü Belediyesi
17	Mikail Gazel	Hassa Belediyesi
18	Hüseyin Devrim Kına	Yayladağı Belediyesi
19	Özlem Kolman	Yayladağı Belediyesi
20	Akın Gülergül	Belen Belediyesi
21	Turgut Nurlu	Defne Belediyesi
22	Fatma Gonca Yurtseven	Reyhanlı Belediyesi
23	Yunus Muluk	Erzin Belediyesi
24	Mehmet Demir	Kırıkhan Belediyesi
25	Sibel Çam Ağuçka	Arsuz Kent Konseyi
26	M. Hakan Bölge	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
27	Avni Hatay	Hatay İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
28	Muhsin Diker	Belen Belediyesi Zabıta Müdürlüğü
29	Menal Zubarioğlu	DOĞAKA
30	Mehmet Ali Aycıl	TÜRSAB
31	Ahmet Sezikli	TGA
32	Naci Ekşi	Altınözü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
33	Edhem Kuş	Yıldız-Selahattin Mıstıkoğlu Kız Meslek Lisesi
34	Sevar Şahutoğlu	Hatay Doğa Koleji
35	Mustafa Gül	Öğretmen
36	Ahmet Sağlam	Öğretmen
37	Ömer Nizipioğlu	Nizipioğlu Holding
38	Sabiha Abbasoğlu	Müze Otel
39	Çağrı Dener	The Noria Hotel
40	Gökhan Çelik	Ramada Otel
41	Samim Kayıkçı	Antakya Doğal Hayat ve Turizm Derneği
42	Ahmet Aymaz	Hatay Tabiatı Koruma Derneği
43	Rasim Berber	Hatay Esnaf ve Sanatkarlar Odası
44	Muhteşem Vural	Erzin Ticaret ve Sanayi Odası
45	Ali Can Ateş	Arkeoloji Müzesi
46	Murat Gençoğulları	Antakya Stratejik Düşünce Araştırma Derneği
47	Veli Göztepe	Tüm Sivil Emekliler Derneği
48	Metehan Sakallı	Arsuz Turizm ve Kültür Derneği
49	Doç. Dr. Alim Koray Cengiz	Hatay Sosyal ve Kültürel Kalkınma Derneği
50	Yılmaz Çetin	Turunçlu Köyü Giritliler Derneği
51	Duygu Canan Bozcuk	İsos Koruma Derneği
52	Mehmet Saltan	Hatay Gastronomi Derneği
53	Gülşen Sökmen	İskenderun Gastronomi Derneği

54	Süheyl Budak	Antakya Gastronomi Derneği
55	Metin Tansal	Antakya Gastronomi Derneği
56	Manolya Bayat	Hatay Gastronomi ve Mutfak Sanatları Derneği
57	Hatay Esmergil	Hatay Genç İş İnsanları Derneği
58	Hakan Boyacı	Hatay Turizm Derneği
59	Mehmet Ali Gümüş	Buradayız Hatay Derneği
60	Nidal Özdemir	Hatay Defne Tıbbi Aromatik Bitkiler Koruma Derneği
61	Servet Tunç	İskenderun Doğa Derneği
62	Taner Uçar	Arsuz Turizm Derneği
63	Selim Emir Sönmez	Madenli Yat Limanı Müdürlüğü
64	Atilla Piralioğlu	İskenderun Bölge Liman Başkanlığı
65	Prof. Dr. Bilgehan Gülcan	Kapadokya Üniversitesi
66	Doç. Dr. Halil Burak Sakal	Kapadokya Üniversitesi
67	Dr. Öğr. Üyesi Aygül Akkuş	Kapadokya Üniversitesi
68	Prof. Dr. Evrim Ölçer	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
69	Prof. Dr. Metin Reyhanoğlu	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
70	Prof. Dr. Şerafettin Kaya	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
71	Prof. Dr. Yelda Güzel	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
72	Prof. Dr. Ünal Arslan	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
73	Prof. Dr. Gülgün Mısıkoğlu	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
74	Doç. Dr. Gönül Reyhanoğlu	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
75	Doç. Dr. Eylül Karagel	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
76	Doç. Dr. Hulusi Karagel	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
77	Doç. Dr. Mehmet Murat Ceylan	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
78	Dr. Öğr. Üyesi Zehra Güngördü	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
79	Öğr. Gör. Duygu Babat	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
80	Öğr. Gör. Tülin Tümay	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
81	Prof. Dr. Elif Bozdoğan Sert	İskenderun Teknik Üniversitesi
82	Doç. Dr. Ömer Faruk Cansız	İskenderun Teknik Üniversitesi
83	Doç. Dr. Ebru Bingöl	İskenderun Teknik Üniversitesi
84	Doç. Dr. Mert Nezih Rıfaoğlu	İskenderun Teknik Üniversitesi
85	Dr. Öğr. Üyesi Fikret Gökçe	İskenderun Teknik Üniversitesi
86	Dr. Öğr. Üyesi Gülçinay Başdoğan Deniz	İskenderun Teknik Üniversitesi
87	Öğr. Gör. Murat Yurtlu	İskenderun Teknik Üniversitesi
88	Samed Göçmen	İskenderun Teknik Üniversitesi
89	Prof. Dr. İsmail Baykara	Gaziantep Üniversitesi
90	Ceylan Şensoy	Mana Plus Destinasyon Danışmanlık
91	Lemye Şahin	Abba Turizm
92	Arda Batuhan Ökten	Turist Rehberi
93	İsmail Zubari	Turist Rehberi
94	Orhan Baklacı	Turist Rehberi
95	Gökhan Tekin	Koca Yusuf Restoran
96	Abdullah Akar	Dokuma Ustası
97	Eser Mansuroğlu	Mozaik Ustası
98	Gülderen Yavuz	Güzel Sanatlar Ustası
99	Mehmet Daşkapan	Mozaik Ustası
100	Nedim Yalçınkaya	Su Kabağı Ustası
101	Serap Akgöl	Mozaik Ustası
102	Serpil Sulatanoğlu	Mozaik Ustası
103	Şadi Asfuroğlu	Cam Sanatçısı
104	Yusuf Altunay	Mobilya Oymacılık Sanatçısı
105	Zeynep Gülbol	Yakma Resim Sanatçısı
106	Nahya Güzelyurt	Yorgan Dikimi ve Buğday Sapı ile Tabak Yapımı Sanatçısı
107	Emel Temizkan	Buğday Sağı Örucülüğü Sanatçısı
108	Umut Müftüoğlu	Şehir Plancısı
109	M. Gökhan Bulut	Su Sporları ve Deniz Turizmi
110	Derya Gümüş Türkoğlu	Samandağ Surf Okulu
111	Mahmut İçde	Su Altı Sporları
112	Maria Altuneğ	Katolik Cemaati Temsilcisi

113	Ragıp Terzi	Gazeteci
114	Mustafa Dilek	Gazeteci
115	Ünal Kahraman	Araştırmacı-Yazar
116	Mehmet Ali Dönmez	Biyolog
117	Hüsameddin Dinç	Biyolog
118	Mithat Kalaycıoğlu	Halkbilimi
119	Hüda Şahud	Yöresel Kültür ve Lezzet Restoran
120	Mehmet Ali Barutçu	Titus Turizm
121	Metin Yılmaz	Metin Yılmaz Turizm
122	Mehmet Kulu	Medeniyetler Şehri Turizm
123	Adile Uğurlu	Antioche Turizm
124	Müslüm Gülistan	Gezi Saati Turizm
125	Bilge Dilgan	Antares Turizm
126	Meltem Ramazan	Lemurya Turizm
127	Bahri Özden	Arsuz Gezgin Kamp
128	Nebil Gali	Maison Gali Otel
129	Zekiye Çankaya Fakıoğlu	Çankaya Otel
130	İhsan İlkay Nar	Naret İşletmecisi
131	Yunus Emre Cömert	Restoran İşletmecisi
132	Berkan Aktepe	Yönetmen
133	Savaş Karakurt	Türkchooper Hatay
134	Soner Demir	Hadost Yürüyüş Grubu
135	Lale Nesil	Beslenme Uzmanı
136	Halil İbrahim Tufan	Doğa Park Spor Tesisleri
137	Sakine Altay	Girişimci
138	Hüseyin Devrim Kına	Yayladağı Kına Ticaret